

Sámedikki 2020 jahkedieđáhus

Mearriduvvon njukčamánu 10. b. 2021

Ášši 5/21

SÁMEDIGGI
SAMETINGET

Poastaboksa 3
9735 Kárášjohka
Telefovdna +47 78 47 40 00
samediggi@samediggi.no
www.samediggi.no

Sámediggi 2021

Sisdoallu

1 OASSI - JOĐIHEADDJI MUITALA	11
2 OASSI - OAHPÁSNUVVAT DOIBMII JA VÁLDOLOGUIDE	14
Sámedikki politihkalaš organiseren	15
Sámedikki hálddahus	17
Sámedikki hálddáhusaš organiseren	17
Dokumeantta statistihkka	18
Sámedikki interneahtha statistihkka	19
Statistihkka Sámediggi neahttasiidu 2020	19
Statistihkka sosiála mediain 2020	21
Čoavddalogut	22
3 OASSI - JAGI DOAIMMAT JA BOHTOSAT.....	23
Váikkuhangaskaoomit, doaibma politihkalaš ja hálddaha dásis reviderejuvvon bušehta ektui	23
Koronadili birra	26
Bajilgovva välljejuvvon konsultašuvnnat stádaeiseválddiiguin 2020:is.....	26
1 GIELLA	30
1.1 Giella váikkuhangaskaoomit	31
1.1.1 Sámegielaide ángiruššansuorggit	31
1.2 Sámegielaide geavaheapmi	31
1.2.1 Čoahkketabealla - sámegielaide geavaheapmi.....	31
1.2.2 Guovttegielatvuodadoarjja suohkaniidda - njuolggodoarjja	32
1.2.3 Ovttasbargu KS:ain	34
1.2.4 Guovttegielatvuodadoarjja fylkkasuohkaniidda -njuolggodoarjja	35
1.3 Sámegielaide ovdánahttin	36
1.3.1 Čoahkketabealla - sámegielaide ovdánahttin.....	36
1.3.2 Suohkaniid giellaovdánahttinbarggu - njuolggodoarjja.....	36
1.3.3 Fylkkasuohkaniid giellaovdánahttinbarggu - njuolggodoarjja.....	36
1.3.4 Sámi giellavuoddážat - njuolggodoarjja	37
1.3.5 Giellaguovddážiid deaivvadeapmi - seminára	39
1.3.6 Giellaprošeavttat - ohcanvuđot doarjja.....	39
1.3.7 Stipeanda joatkkaskuvllaohppiide - ohcanvuđot doarjja	41
1.3.8 Giellastipeanda alit oahpu - ohcanvuđotdoarjja	42
1.3.9 Julevsámegiela ja lullisámegiela riektáčállingirji - prošeakta.....	43

1.3.10	Sámi Giellagáldu	43
1.4	Váibmogiella čuovvuleapmi	46
1.4.1	Čoahkketabealla - Váibmogiella	46
1.4.2	Giellalokten.....	47
1.5	Sámedikki báikenammanevvohat	52
2	MÁHTTU.....	54
2.1	Máhtu váikkuhangaskaoamit.....	55
2.1.1	Máhtu áŋgiruššansuorggit.....	55
2.2	Sámegielat mánát otná servodagas	56
2.2.1	Čoahkketabealla - sámegielat mánát otná servodagas	56
2.2.2	Doarjja sámi giellaoahpahussii mánáidgárddis - ohcanvuđot doarjja	59
2.2.3	Doarjja prošeavttaide ja ovddidanbargui mánáidgárddis - ohcanvuđot doarjja	60
2.2.4	Doarjja pedagogalaš ávdnasiid ovddideapmái mánáidgárddiide - ohcanvuđot doarjja.....	60
2.2.5	Juvlesámi giellatjehppe - njuolggodoarjja Árran mánáidgárddáj	61
2.2.6	Sámi mánát ođđa searvelanjain - ovddidanprošeakta 2018-2022	61
2.3	Árbevirolaš máhttu ođđa áiggis	64
2.3.1	Čoahkketabealla - Árbevirolaš máhttu ođđa áiggis	64
2.3.2	Doarjja sámi mánáidgárddiide ja mánáidgárddiide main lea sámi ossodat - ohcanvuđot doarjja	65
2.4	Máhttu ja gelbbolašvuohta huksejit boahhteáiggi mánáidgárddiid	65
2.4.1	Čoahkketabealla - máhttu ja gelbbolašvuohta huksejit boahhteáiggi mánáidgárddiid	66
2.4.2	Mánáidgárddiid doarjjaortnega evalueren.....	66
2.5	Sámi sisdoallu skuvllas.....	67
2.5.1	Čoahkketabealla - sámi sisdoallu skuvllas	67
2.5.2	Oahppoplánaid revideren - prošeakta.....	68
2.5.3	Árbediehtu vuodđooahpahusas – ohcanvuđot doarjja	69
2.5.4	Ráhahis sámi oahpahus	70
2.6	Oahppobiras ja skuvlaovddideapmi.....	70
2.6.1	Čoahkketabealla - oahppobiras ja skuvlaovddideapmi	70
2.6.2	Sámegielloahpahusa fierpmádat/ NetSam - njuolggodoarjja Sámi allaskuvlii	70
2.6.3	Bargu eastadit givssideami - prošeakta	70
2.7	Oahpponeavvut	71
2.7.1	Čoahkketabealla - oahpponeavvut	71
2.7.2	Doarjja oahpponeavvuid ovddideapmái - ohcanvuđot doarjja	72
2.7.3	Oahpponeavvuid rámmašiehtadus - šiehtadus	74
2.7.4	Ovttas Aktan Aktesne - njuolggodoarjja Sámi allaskuvlii	74
2.7.5	Arvosmahttindoaimabijut oahpponeavvoráhkadeamis -konferánsa	74
2.8	Váldi, ovddasvástádus ja rollat alit oahpus ja dutkamis.....	75

2.9	Oahppo- ja dutkanfálaldat	76
2.10	Rekrutteren sámi alit ohppui ja dutkamii.....	76
2.10.1	Stipeanda alit ohppui - ohcanvuđot doarjja	76
2.11	Árbediehtu	77
2.11.1	Árbediehtu - prošeahta.....	78
2.12	Sámi perspektiivva implementeren alit ohppui ja dutkamii	78
3	AREÁLA, BIRAS JA DÁLKKÁDAT	79
3.1	Areálaide, birrasii ja dálkkádahkii guoski váikkuhangaskaoamit	79
3.1.1	Areálaide, birrasii ja dálkkádahkii guoski váikkuhangaskaoamit	79
3.2	Areálahálddašeapmi	80
3.2.1	Čoahkketabealla - árbevirolaš máhttu areálaid hálddašeamis	81
3.2.2	Protect Sápmi vuodđudus - njuolggodoarjja	81
3.2.3	Sámi vuoigatvuođaid, areálaid ja resurssaid eará čuovvuleapmi - ohcanvuđot doarjja	82
3.2.4	Geahččaleapmi Mohtorjohtalus Meahcis - prošeahta	82
3.3	Luondduresurssat	83
3.4	Luondduvaljjodat.....	83
3.4.1	Čoahkketabealla - luondduvaljjodat	84
3.4.2	Suodjalanstivrrat - seminára.....	84
4	EALÁHUSAT	85
4.1	Ealáhusaid váikkuhangaskaoamit	86
4.1.1	Ángiruššansuorggit - ealáhusat	86
4.2	Vuodđoealáhusat	86
4.2.1	Čoahkketabealla - vuodđoealáhusat	91
4.2.2	Doarjja vuodđoealáhusaide - ohcanvuđot doarjja	91
4.2.3	Guorahallan boazodoallolága ja boazodoallohálddašeami geahčadeamis - prošeahta	91
4.3	Juohkelágan ealáhusat	92
4.3.1	Čoahkketabealla - juohkelágan ealáhusat	92
4.3.2	Doarjja márggabealat ealáhusaide – ohcanvuđot doarjja	94
4.3.3	Sápmi ealáhussiida - njuolggodoarjja	94
4.3.4	Nuorra Ealáhushutkan - njuolggodoarjja.....	94
4.3.5	Sámi mátkeealáhusat - prošeahta	95
4.3.6	Sámi mátkeealáhusat - ohcanvuđot doarjja	95
4.3.7	Vahca - prošeahta	96
4.4	Hutkás ealáhusat	96
4.4.1	Čoahkketabealla - hutkás ealáhusat	96
4.4.2	Doarjja hutkás ealáhusaide - ohcanvuđot doarjja	96

4.4.3	Gelbbolašvuođavuđot hutkás ealáhusat - prošeakta	97
4.4.4	Dáiddadállu - njuolggodoarjja.....	98
4.5	Duodji.....	98
4.5.1	Čoahkketabealla - duodji	99
4.5.2	Duodjeinstituhtta - njuolggodoarjja	99
4.5.3	Ovddideapmi ja rekrutteren duodjeealáhusas - njuolggodoarjja Boazodoalu ja duoji oahpahuskantuvrii	99
4.5.4	Duoji ealáhusšiehtadus.....	100
5	KULTUVRA	103
5.1	Kultuvrra váikkuhangaskaoamit	104
5.1.1	Ángiruššansuorggit - kultuvra.....	104
5.2	Buorit rámmaeavttut sámi dáiddáriidda	106
5.2.1	Čoahkketabealla - buorit rámmaeavttut sámi dáiddáriidda.....	107
5.2.2	Sámi dáiddáršiehtadus - šiehtadus	108
5.2.3	Musihkkaalmmuheapmi ja musihkkaovddideapmi - ohcanvuđot doarjja.....	109
5.2.4	Doarjja kulturdoaimbajiide - ohcanvuđot doarjja	110
5.3	Sámi kulturásahusat sámi kultuvrra gaskkustan- ja vásihanarenan	110
5.3.1	Čoahkketabealla - sámi kulturásahusat	111
5.3.2	Festiválat - njuolggodoarjja	111
5.3.3	Teáhterat - njuolggodoarjja	114
5.3.4	Doarjja Riikkaidgaskasaš Sámi Filbmainstituhtii - njuolggodoarjja.....	116
5.3.5	Museat.....	116
5.3.6	Sámi kulturviesut ja kulturgaskkustanasahusat - njuolggodoarjja	119
5.3.7	Ásahusovddideapmi - ohcanvuđot doarjja	120
5.4	Sámi girjjálašvuohtaja mediat.....	121
5.4.1	Čoahkketabealla - sámi girjjálašvuohta ja mediat	121
5.4.2	Čális fal - prošeakta.....	122
5.4.3	Doarjja girjjálašvuođa ovddideapmái ja ovdánahttimii - njuolggodoarjja	122
5.4.4	Doarjja sámi girjjálašvuođa prošeaktadoarjagii – ohcanvuđot doarjja	124
5.4.5	Sámi girjjálašvuođa beaivvit - konferánsa	124
5.4.6	Lohkankampánjjat ovttas girjerádjosiin.....	124
5.4.7	Nannet gaskkusteami davvisámi guovllus	124
5.4.8	Sámi mediat - njuolggodoarjja.....	125
5.4.9	Girjjálašvuođa gaskkusteapmi girjebussiin - njuolggodoarjja.....	125
5.5	Sámi valáštallan	125
5.5.1	Čoahkketabealla - sámi valáštallan.....	126
5.5.2	Sámi valáštallan - njuolggodoarjja	126
5.5.3	Kultur- ja valáštallanstipeanda - stipeanda.....	126
6	KULTURMUITOSUODJALEAPMI	127

6.1	Váikkuhangaskaoamit kulturmuutosuodjaleami várás	127
6.1.1	Ángiruššansuorggit - kulturmuutosuodjaleapmi	127
6.2	Kulturmuittuid hálddašeapmi	128
6.2.1	Čoahkketabealla - kulturmuithálddašeapmi	132
6.2.2	Doarjagat sámi kulturmuutosuodjalussii - ohcanvuđot doarjja.....	132
6.2.3	Ceavccageađggi dikšun ja gaskkusteapmi - prošeakta	132
6.2.4	BARK - kulturmuittuid dikšun ja gaskkusteapmi - prošeakta.....	132
6.3	Sámi kulturmuutosuodjalusa rámmaeavttut	133
6.4	Sámi kulturárbbi oainnusmahttin	134
6.4.1	BARK - kulturmuittuid dikšun ja gaskkusteapmi	134
6.4.2	Fotefar mot nord - ealáskahttin	134
6.4.3	Kulturmuittut gielddain - KIK	135
6.4.4	UKL - Válljejuvvon kultureanadagat eanadoalus	135
6.4.5	Kultureanadagat main lea nátionála beroštus - KULA	135
6.5	Vistesuodjaleapmi	136
6.5.1	Čoahkketabealla - vistesuodjaleapmi	136
6.5.2	Huksengáhttenprošeavttat - ohcanvuđot doarjja	136
7	DEARVAŠVUOHTA JA SOSIÁLA.....	138
7.1	Dearvašvuhtii, sosiálii ja mánáidsuodjalussii guoski váikkuhangaskaoamit	138
7.1.1	Ángiruššansuorggit - Dearvašvuhta ja sosiála.....	138
7.2	Buorre dearvašvuhta ja ovttárvosaš dearvašvuoda- ja sosiálabálvalusat	139
7.2.1	Čoahkketabealla - Buorre dearvašvuhta ja ovttárvosaš dearvašvuoda- ja sosiálabálvalus ..	142
7.2.2	Geavaheaddjiláđis fáladagat sámi vuorrasiidda - njuolggodoarjja Várdobáikái.....	142
7.2.3	Sámi doaktáriid searvi - njuolggodoarjja	143
7.2.4	Oslo Sámi viessu - njuolggodoarjja	143
7.2.5	Áarjelsaemien helsoeviermie - njuolggodoarjja	143
7.2.6	Doarjja dearvašvuoda- ja sosiálaprošeavtttaide - ohcanvuđot doarjja	144
7.2.7	Dearvašvuoda- ja sosiálafágalaš seminára - konferánsa	144
7.2.8	Olgguldas áššedovdi lávdegoddi sámi dearvašvuodadutkan - prošeakta.....	144
7.3	Ovttárvosaš mánáidsuodjalanbálvalus.....	144
8	ÁLGOÁLBMOTVUOIGATVUOĐAT, RIIKKAIDGASKASAŠ OVTTASBARGU JA DÁSSEÁRVU	146
8.1	Álgoálbmogiid vuoigatvuođaid, riikkaidgaskasaš barggu ja dásseárvvu váikkuhangaskaoamit	147
8.1.1	Ángiruššansuorggit - álgoálbmogiid vuoigatvuođat, riikkaidgaskasaš bargu ja dásseárvu	147
8.2	Sámi ovttasbargu	147
8.3	Davviguovllut.....	149

8.4	Álgoálbmotvuoigatvuodát	150
8.4.1	Čoahkketabealla - álgoálbmogiid vuoigatvuodát	150
8.4.2	Doarjja riikkaidgaskasaš bargui - njuolggodoarjja	151
8.4.3	Barentsčállingoddi IKS - njuolggodoarjja	151
8.4.4	Sámiráđđi - Norggabeale juogus - njuolggodoarjja	151
8.4.5	Mama Sara Education Foundation - njuolggodoarjja	152
8.4.6	Center for Documentation, Research and Information Docip - njuolggodoarjja	152
8.5	Ovttáárvosášvuolta ja solidaritehta	152
8.6	Dásseárvu	152
8.6.1	Čoahkketabealla - dásseárvu	153
8.6.2	Veahkaváldi lagaš searvevuodain sámi servodagas - prošeakta	153
8.6.3	Sámi NissonForum - njuolggodoarjja.....	153
8.6.4	Norgga Sáráhkka sámi nissonorganisašuvdna - njuolggodoarjja.....	154
8.6.5	Álgoálbmotnissonkonferánsa - konferánsa	154
9	OVTTASBARGOŠIEHTADUSAT.....	155
9.1	Ovttasbarggu váikkuhangaskaoamit	155
9.1.1	Ángiruššansuorggit - ovttasbargošiehtadusat	155
9.2	Regionála ovttasbargu	155
9.2.1	Fylkkasuohkaniid ovttasbargošiehtadusat	155
9.2.2	Gávpotšiehtadusat.....	156
9.2.3	Doarjja regionálaovddidanprošeavttaide - ohcanvuodot doarjja	158
10	EARÁ DOAIBMABIJUT.....	159
10.1.1	Čoahkketabealla - Eará doaibmabijut.....	159
10.1.2	Noereh - njuolggadoarjja	159
10.1.3	Doarjja sámi váldoorganisašuvnnaide - ohcanvuodot doarjja	159
10.1.4	Doarjja organisašuvnnaide, bellodagaide ja joavkkuide main lea ovddastus Sámedikkis - ohcanvuodot doarjja	160
10.1.5	Sámi guoski statistihkka Norggas - šiehtadus	160
10.1.6	Sámediggeválgga dutkan - šiehtadus	161
10.1.7	Doarjahálddašanvuogádat - prošeakta.....	161
11	POLITIHKALAŠ DÁSSI	162
11.1	Čoahkketabealla - politihkalaš dássi	162
11.2	Doaibmagolut politihkalaš dásis	162
11.2.1	Čoahkketabealla - politihkalaš dássi	162
11.2.2	Sámedikki dievasčoahkkin	162
11.2.3	Sámedikki dievasčoahkkinjođihangoddi.....	162
11.2.4	Sámedikki fágalávdegottit	163
11.2.5	Sámedikki bearráigeahččanlávdegoddi	163
11.2.6	Sámi Parlamentáralaš Ráđđi (SPR)	163

11.2.7	Sámediggeráđđi	163
11.2.8	Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi (SáNul).....	163
11.2.9	Sámedikki vuorrasiidráđđi	164
11.2.10	Sámedikki váiddalávdegoddi	165
11.3	Politihkalaš dási váikkuhangaskaoomit.....	165
11.3.1	Doarjja Sámedikki politihkalaš joavkkuide	165
11.3.2	Opposišuvnna bargoeavttut	165
12	HÁLDDAHUSDÁSSI	166
12.1.1	Sámediggi ofelažžan sámegeala geavaheami várás	166
12.1.2	Sámedikki kánturstruktuvra	167
4.	OASSI - DOAIMMA STIVREJUPMI JA BEARRÁIGEAHČČU	169
	Mo Sámediggi bajimus dásis árvvoštallá stivrejumi ja siskkáldasberráigeahču lágideami.....	169
	Deatalaš bealit/rievdadusat Sámedikki plánemis, čađaheamis ja čuovvuleamis	169
	Riikarevišuvnna čujuhan áššiid čuovvuleapmi	170
	Bargiide guoski deatalaš áššit.....	170
	Sámedikki bargoveahka-, kapasitehta- ja gelbbolašvuodadilli.....	170
	Dásseárvu ja vealaheapmi.....	170
	Dearvašvuhta, biras ja sihkarvuhta (DBS), bargobiras	171
	Buožalmasjávkan.....	171
	Juolludusreivviid čuovvuleapmi	171
	Searvadeaddji veahkkálasbargu.....	171
	Bargu diehtujuohkinsihkarvuodain	172
5.	OASSI - BOAHTTEÁIGGI VEJOLAŠVUOĐAID ÁRVVOŠTALLAN	173
6.	OASSI - JAHKEREHKETDOALLU	177
	Jodiheddjiid mearkkašumit	177
	Ulbmil	177
	Duođaštus	177
	Rehketdoalu deatalaš bealit.....	177
	Revišuvdnaortnet.....	178
	Prinsippaota jahkereketdollui	179
	Sirdinvuđot boađut	179
	Sisaboađut juolludusain ja sisaboađut doarjagiin ja sirdimiin	179
	Golut 180	
	Penšuvdna ja joavkoeallindáhkádus	180
	Láigošiehtadusat.....	180
	Doarjagat 180	
	Vuodđorusttegiid klassifiseren ja árvvoštallan	180

Johtoomiid ja oanehisáigge velggiid klassifiseren ja árvoštallan.....	181
Stáhta kapitála	181
Reaidaruhtabardin	182
Stáhta rámmaeavttut.....	182
Juolludusraporteren.....	182
Boađusrehketdoallu.....	183
Balánsa	184
Nohtat jahkerekhtdollui.....	186
Reaidaruhtabardin njuolgga vuogi mielde.....	193
Juolludanraporteren	194
Juolludusraporterema bardin	194

1 oassi - jodiheaddji muitala

Sámi ássanguovllus leat guhkes gaskkat ja dat manná njealji riikkaráji rastá. Mii gohčodat iežamet rájáhis álbmogin, ja mis leat nana bearaš- ja ustivuodabáttit gaskaneamet beroškeahtta nátionála stáhtaid rájiin, gos ássat. Koronavirus jorralahtii máilmmi vulos oivviid 2020:s, ja dan mielde oinniimet movt riikarájiin ja sierra ráđdehusaid stivremis leat váikkuhusat ja gáržžidusat sámi ovttasbargui ja gulahallamii. Riikkarájaid giddden pandemiija geažil lea čuohcán garrasit sámi álbmoga, lagasbirrasiid, bearrašiid ja sogaid, sámi árbevirolaš ealáhusaid ja sámi kulturbargiid ovttasdoibmii, namuhan dihte oasaža. Sámi servodagas leat mángasat geat eai leat deaivan sin fulkkiid, ustibiid ja bargoustibiid nuppe beal rája. Garra rádjerestrikšuvnnat ja nátionála njuolggadusat unnidan dihte sosiála oktavuodaid, maiddá guovlluin gos lea ii leat dahje lea unnán njoammun, lea čuohcan garrasit ja negatiivvalaččat sámi rádjeguovlluide. Sámit ávžžuhit stáhtaid doahttalit sámi vuoigatvuođaid pandemiija gáržžidan doaimmain, dása guoská riekti bisuhit kultuvrralaš, politihkalaš, ekonomijalaš ja sosiála čanastagaid mat leat čilgejuvvon ON:a julggaštusas álgoálbmotvuoigatvuođaid birra. Davviriikkaid nátionála mátkeráddjehusat dagahedje earret eará ahte 2020 Sámi parlamentariihkkarkonferánsa fertii mañduvvot, mii lea hui deatalaš forum gosa sámediggeáirasat Suoma, Norgga ja Ruota bealde, ja sámi ovddasteaddjit Ruošša bealde čoagganit, ságastallat deatalaš áššiid birra mat gusket olles sámi álbmogii. Mii leat ferten nuppástuhttit iežamet ođđa ja suorggahahtti duohtavuhtii, mas dávda ja jápmin, ekonomalaš eahpesihkarvuohta, oktovuoha ja erren leat šaddan oassin min árgabeaivvis.

Mun lea jagis 2020 ollu gerddiid čujuhan movt máilmmi álgoálbmogiin lea stuorát riska ja doppe gos álgoálbmogat leat, leat rašimusat pandemiija váikkuhusaide. Ollu álgoálbmogat ellet geafivuodas ja sis lea heajos dearvvašvuođafálaldat ja infrastruktuvra go buohtastahtta eará álbmogiin sin riikkain. Eahperievttii ja vearedaguid lea áikit čiekat go lea heahdedilli, ja fuolladieđut álgoálbmogiin máilmmis duođaštit ahte leat sisabahkkemat álgoálbmogiid árbevirolaš guovlluid areálaide ja duođalaš olmmošvuoigatvuođaid rihkkumat álgoálbmogiid vuostá, mat orrot boahtimin majoritehta servodagaid beales. Sámediggi lea dovddahan solidaritehta álgoálbmotjodiheddjiiguin, ja lea fuolas go guovddáš eiseválddit leat giddden čalmmiideaset.

Koronavirus lea lunddolaččat čuohcan maiddá sámedipolitiikkii. Go lea sámi álbmotválljen politihkar de lea deatalaš lávga gulahallat sámi servodagain ja deaivat min álbmoga doppe gos sii leat. Sámediggi lea 2020:s čuvvon nátionála njoammuma eastadandoaimbajuid mat leat guston áiggis áigái, earret eará leat lágiduvvon ollásit digitála lávdegodde- ja dievasčoahkkimat. Sámediggi lea maiddá árrjalaččat jorgalan Dearvvašvuođadirektoráhta ja Álbmotinstituhtha beales deatalaš dieđuid koronavirusa birra álbmogii sámedigillii. Mun lean rámis go Sámediggi lea leamaš čeahppi heivehallat, leamaš gievra ja proaktiiva hui gáibideaddji jagis. Mii leat maiddá 2020:s ovddidan deatalaš áššiid dievasčoahkkimii, earret eará dásseárvodieđáhusa Sábme Jállu, mas mii ságastallat sohka bealdásseárvvu birra perspektiivvas mii searvvaha sámiid geain leat doaimmahehttehusat ja olbmuid geain lea sierralágan sohka bealidentitehta. Dat lea ovddasmanni bargu masa olles sámi servodat ferte searvat, danne go dát fáttát ain sáhttet vásihuvvot tabuáššin ollugiidda min servodagas. Ovttas sáhttit mii njeaidit cakkiiid ávkin min álbmogii.

Pandemiija geažil leat gártan háhkat buoret gelbbolašvuođa ja geavahit digitála čovdosiid miehtá riikka, maiddá min luhtte. Koronadilli lea rievddan min lagadeami bargovugiide ja rahpan ollu ođđa vejolašvuođaid. Ceavzilvuođa- ja biraspektiivvas lea unnit mátkedoaimma ja eanet digitála čoahkkimat hui buorre čoavddus. Digitaliseren šaddá dađistaga deataleabbon, ja Sámediggái lea

čielggas ahte nationála digitaliserenlokemii ferte searvvahuvvot maiddái sámi perspektiivva. Sámi álbmogis galgá leat digitála fáladat seamma dásis álbmogiin muđui Norggas, ja dan ovddasvástádusa ferte ráđđehus čuovvulit.

Áiggis goas šearbmagulahallan lea norpma, lea maiddái duohta fuolla das ahte minoritehta jietna geahnohuvvá áššiin gos livččiimet galgan guldaluvvot. Sámediggi lea guhkin eret Oslo guovddáš válddis ja nationála mátkecakkit leat dagahan ahte mii dovdat stuorát gaskka sidjiide geat dahket mearrádusaid mat gusket midjiide. Sámediggi lea sámi álbmoga jietna nationála politihkalaš proseassain, ja 2020 lea čájehan midjiide ahte eat sáhte atnit iešalddis čielggasin dan ahte min oaivilat ja vuostecealkámušat guldaluvvojit ja gudnejahttojuvvojit jos ieža eat leat doppe. Nationála eiseválddiin lea stuorra ovddasvástádus fuolahit das ahte maiddái jienat mat leat headuštuovvon searvamis ságastallamiidda guldaluvvojit ja vuhtii váldojuvvojit. Jahki 2020 berre leat fámolaš muittuhus Sturorradiggái ahte váldit stuorát ovddasvástádusa stáhta konsultašuvdnageatnegasvuodain álgoálbmogiid ektui sámiide beroštahti áššiin. Mii vásihat ahte sámi ealáhusat mat vuodđuduvvet ceavzilis luondugeavaheapmái, dávjá oaffaruššojuvvojit eiseválddiid ángiruššamis “ruoná energiijain”. Mii leat oppa áiggi muittuhan ahte stáhtas lea ovddasvástádus sámi ealáhus- ja kulturbargui ja álbmotrievttálaš prinsihpaide mat fertejit dollojuvvo areála sisabahkkenáššiin sámi guovlluin, ja mii oaivildat ahte mearrádusdahkkat fertejit searvvahit maiddái sámi luonddumáhtu ságastallamiin ruotnaset planehta birra.

Jahki 2020 lea čájehan midjiide ahte mii eat sáhte atnit buori dearvvašvuoda, čálgu, demokratiija ja olmmošvuoigatvuodaid iešalddis čielga áššin, eat ahtanuššan riikkainge. Mii fertet gáhttet riektestáhta prinsihpaid, ja sosiála árvvuid mat suodjalit sihke ovttaskas olbmuid, rašis joavkkuid, kultuvrraid ja ealáhusaid min servodagas. Dálvit 2020 álggii boazodoalu gáfadis guohtonroassu. Mun lean hupman ollu headástuvvan badjeolbmuiguin, geat muihtalede ahte lei hui ollu muohta ja guohtumat ledje jiknon. Sámediggi doalai čoahkkima ráđđehusain ságastallat guohtonroasu birra, ja mun lean movtta go mii oaččuimet čađa 30 miljon ru lassidoarjaga biebmamii, lassin sierra doarjjaortnegiidda mat leat boazodoalu várás. Sámediggi lea maiddái 2020:s erenoamážit fokuseren doarjut sámi ealáhus- ja kulturaktevrraid, geat leat massán hui ollu dietnasis koronaroasu áigge, go lea addán stuorát rámmajuolludusaid ja dávgasis ortnegiid. Sámi fitnodagat leat dávjá smávvát ja liige rašit go dillet rivdet sakka, ja mun lean rámis go Sámediggi lea váldán árijjalaš ja deatálaš rolla go lea dorjon min ealáhusaid ja kulturbargiid.

Borgemánus 2020 dievasčoahkkimis Kárášjogas, dieđiheimmet mii ovtta Office for Contemporary Art Norway (OCA) historjjálaš ođđasa: golbma sámi dáiddára Pauliina Feodoroff, Máret Anne Sara ja Anders Sunna ožžot 59. dáiddabiennalis davviriikkalaš paviljongas Venezias 2022, muhtun deataleamos deaivvadanbáikkiin mat leat dáiddáriid ja dáiddapublikumma várás miehtá máilmmi. Mii vásihat ahte sámi dáiddarat bidjet beaiveortnega guhkás olggobealde min riikarájiid, ja fámolaččat gaskkustit sámevuoda ja áidnalunddot leahkima máilmmi lávddis. Mun illudan dassáži go máilbmi 2022:s oahpásmuvvá buorebut našuvnnain Sápmi.

Mun jáhkán ahte sámi kultuvrra, historjjá ja min árbevieruid birra eanet máhttu ja daid oidnosii buktin sáhtáži buoridit gierdavašvuoda ja áddejumi das geat mii leat, ja dieinna lágiin leat deatálaš oasálaš ovdagáttuid vuostá dáistaleamis. Danne lean mun ilus go min sámegeilat oainnusmahttojuvvojit eanet ja eanet, nugo geaidnogalbbain dahje ođđa nationála ID-koarttain ja pássain. Dutkan čájeha ahte sámit vásihit eanet vealaheami go majoritehta álbmot, ja šállošit go fas 2020:s oinniimet mediačállosiid vašuheami, cielahemiid ja sápmelaččaid vuostálasti doaimmaid birra. Ovdagáttuid ja diehtemeahtunvuoda vuostá sáhtá dáistalit dušše máhtuin, ja Sámediggi lea earret eará bidjan

stuorra resurssaid bargui sámi oahppoplánaid ráhkadeapmái fágaođastusa oktavuodas. Dán barggus leat leamaš ánggirdeaddji ja čeahpes fágaolbmot miehtá sámi, ja mun lean hui giitevaš sin mávssolaš ánggirusšamis. Sii leat mielas juogadan máhtuset sámi identitehta, kultuvrra, giela ja servodateallima birra, mas dál lea ávki buot mánáide Norggas. Ii leat go moadde sohka buolvva maŋos guvlui go sámi álbmot geahččaluvvui jaskkodahttojuvvot ja oaidnemeahttumin dahkkojuvvot guhkes ja ulbmillaš dáruiduhttinpolitihka bokte, ja man váikkusat ain čuvvot min. Sámediggi áigu joatkit ánggirusšama ja veahkehit skuvllaid oahppoplánaid implementeremiin.

Dát leat dušše muhtun áššit ollu áššiid ja fokussurggiid gaskkas maiguin Sámediggi lea bargan 2020:s. Dán jahkedieđáhusas ovdanbuktit mii ollu min barggu bohtosiin.

Karášjohka, ođđajagimánu 31. b. 2021

Aili Keskitalo
Sámedikki presideanta

2 oassi - Oahpásnuvvat doibmii ja váldologuide

Gonagaslaš Majestehta Gonagas Ovlá V rabai vuosttaš Sámedikki golggotmánu 9. b. 1989.

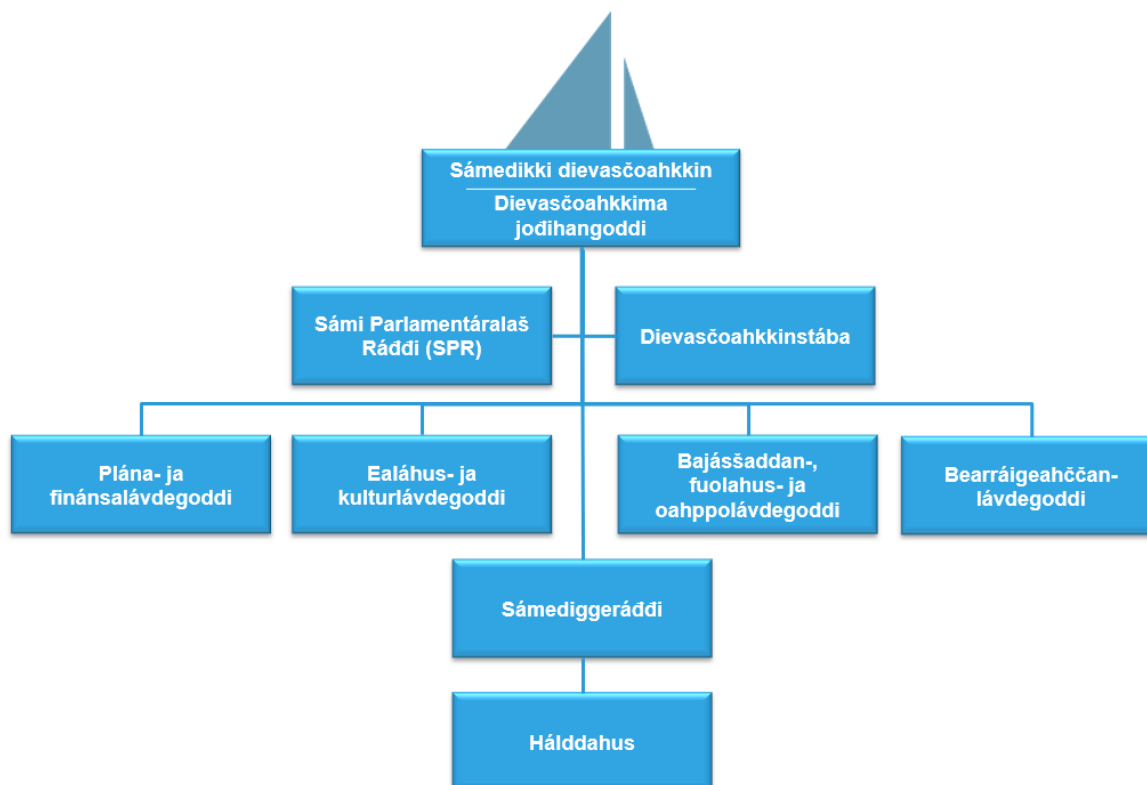
Sámediggi lea sámi álbmoga álbmotválljen parlameanta Norggas ja lea iehčanas álbmotválljen orgána. Sámiid álbmotválljen orgánan Norggas lea Sámedikki mihttomearrin oažžut dohkkehuvvot sámiid vuođđovuogatvuodaid vuođđun dasa ahte gáhttet ja nannet sámi kultuvrra, giela ja servodateallima ja bisuhit iešguđet sámi árbevieruid. Sámediggi galgá nannet sámiid politihkalaš sajádaga ja ovddidit sámiid beroštumiid Norggas, váikkuhit dasa ahte sámi álbmot oažžu dásseárvosaš ja vuoiggalaš meannudeami

Sámediggi lea demokrátalaš reaidu sámi iešmearrideami várás ja ávkkálaš ja dárbbalaš bálvalusaid ja fáladagaid ovddideami várás sámi álbmogii. Sámediggi lea sámiid jietnaguoddi riikka ja riikkaidgaskasaš dásis. Sámediggi áigu váikkuhit dasa ahte vuoigatvuodát ON julggaštusas álgoálbmogiid vuoigatvuodaid birra, váldojuvvojit mielde daidda lágaide ja geavattlaš politihkkii mat váikkuhit min árgabeaivái.

Sámediggi jođihuvvo parlamentáralaš prinsihpa vuodul, mas ráđđejeaddji Sámediggeráđi doaibma lea vuođđuvvon dievasčoahkkima luohhtámuššii. Sámedikki dievasčoahkkin lea Sámedikki bajimus orgána ja váldi. Diggi heiveha iežas doaimma Lága vuodul Sámedikki ja eará sámi riektedilliid birra (Sámeláhka). Dievasčoahkkin mearrida dikki bargamušaid, oktan njuolggadusaiguin buot Sámedikki eará doaimmaid várás. Lávdegodde- ja dievasčoahkkimat dollojuvvojit njelljii jahkái. 2020:s dollojuvvojedje guovvamánu-njukčamánu lávdegoddečoahkkimat ja dievasčoahkkin sierra vahkuin. Miessemánu-geassemánu lávdegoddečoahkkimat ja dievasčoahkkin dollojuvvojedje seamma vahkus, ja koronadilli geažil lei digitálačoahkkin. Lávdegoddečoahkkimat ja dievasčoahkkin dollojuvvojedje seamma vahkus maiddá borgemánus ja golggotmánus. Goappašat ledje digitála čoahkkimat. Jagi maŋimus lávdegoddečoahkkimat ja dievasčoahkkin skábmamánus ja juovlamánus dollojuvvojedje digitálalaččat sierra vahkuin. Danne ledje 2020:s viđa geardde lávdegoddečoahkkimat ja dievasčoahkkin.

Sámediggeválgga lágiduvvo juohke njealját jagi seamma beaivvi go sturradiggeválgga. Sámediggi lea sámediggeválgga bajimus válgaeiseváldi. 7 válgabiirre gokčet olles riikka, juohke válgabiire oažžu mandáhtaid biirre jienastuslogu sturrodaga vuodul.

Oktiibuot válljejuvvojit 39 áirasa olles riikkas.

Sámedikki politihkalaš organiseren

Dievasčoahkkinjodihangottis leat vihtta lahtu maid dievasčoahkkima áirasat válljejit iežaset gaskkas gorrelohkoprinsihpa vuodul.

15.06.18 rájes ja gitta boahhte válgaáigodahkii lea dievasčoahkkinjodihangottis dát miellahtut:

Tom Sottinen (BB), dievasčoahkkinjodiheddji

vara: Synnøve Søndergaard, BB

Tor Gunnar Nystad (NSR), nubbijodiheddji

vara: Nils Mikkelsen Utsi, NSR

Aili Guttorm (NSR)

vara: Ellinor Marita Jáma, ÁaSG

Thomas Åhren (NSR)

vara: Niko Valkeapää, NSR

Kåre Olli, (sorjjasmeahtun áirras)

vara: Toril B. Kåven, NORD

Dievasčoahkkinjodihangotti bargu lea gohččut Sámedikki lávdegodde- ja dievasčoahkkimiidda ja jodihit dievasčoahkkimiid Sámedikki čoahkkinortnega mielde. Dása gullá maid virgelohpeohcamiid gieđahallan ja dárbbášlaš mearrádusaid dahkat gažaldagain mat gusket Sámedikki áššemeannudeapmái ja regulatiivva ja njuolggadusaid dulkomii. Dievasčoahkkinjodihangoddi ovddida evttohusa dievasčoahkkimii Sámedikki áššemeannudeami njuolggadusaid oktavuodas ja Sámedikki politihkkáriid buhtadusaid oktavuodas. Dasa lassin lea fuolahit ovddastandoaimmaid Sámedikki bealis ja nammadit Sámedikki oassálastiid čoahkkimiidda, konferánssaide ja nu ain

Buot Sámedikki áirasat leat lahtun ovta dan golmma fágálávdegottis mat meannudit áššiid ja ovddidit evttohusaid Sámedikki dievasčoahkkimii:

- Plána- ja finánsalávdegoddi
- Bajásšaddan-, fuolahus- ja oahppolávdegoddi
- Ealáhus- ja kulturlávdegoddi

Fágalávdegottit leat áсахuvvon dainna áigumušain ahte ávkkástallat buot dainna sámepolitihkalaš máhtuin mii lea Sámedikki áirasii, seammás go láhččojuvvo dasa ahte áirasat besset buorebut searvat daid áššiid ráhkkanepmái, maid Sámedikki dievasčoahkkin galgá meannudit. Sámediggeráđi, vejolaččat dievasčoahkkinjodihangotti, evttohusa vuodul lávdegottit ovddidit evttohusa dievasčoahkkinii dain áššiin maid dievasčoahkkinjodihangoddi sádde lávdegottiide.

Dievasčoahkkiniiid dulkojit njeallje bísticaš dulkka dáro-(ruoŋa-), davvisáme-, julevsáme ja lullisámegielas/-gillii (ruoŋagielas/-gillii), dađi mielde guhte giella geavahuvvo sárdnestuolus. Fágalávdegottiid čoahkkiniiid leat dulkojuvvon davvisámegielas dárogillii, okta dulka juohke lávdegottis.

2020:s ledje fágalávdegottiin čuovvovaš áirasat:

Plána- ja finánsalávdegoddi	
Jođiheaddji Cecilie Hansen	Guovddášbellodat
Nubbijođiheaddji Ronny Wilhelmsen	Bargiidbellodat
Miellahttu Runar Myrnes Balto	Norgga Sámiid Riikasearvi
Miellahttu Nils Mikkelsen Utsi	Norgga Sámiid Riikasearvi
Miellahttu Tor Gunnar Nystad	Norgga Sámiid Riikasearvi
Miellahttu Anne Henriette Reinås Nilut	Norgga Sámiid Riikasearvi
Miellahttu Ellinor Marita Jáma	Áarjel-saemiej-Gielh
Miellahttu Klemet Erland Hætta	Norgga Sámiid Riikasearvi
Miellahttu Tom Sottinen	Bargiidbellodat
Miellahttu Synnøve Søndergård	Bargiidbellodat
Miellahttu Lars Filip Paulsen	Olgešbellodat
Miellahttu Toril Bakken Kåven	Nordkalottfolket
Miellahttu Isak Mathis O. Hætta	Guovdageainnu dáloniid searvi

Ealáhus- ja kulturlávdegoddi	
Jođiheaddji Arild Pettersen Inga	Bargiidbellodat
Nubbijođiheaddji Berit Marie P. E. Eira	Johttisámelista
Miellahttu Nora Marie Bransfjell	Norgga Sámiid Riikasearvi
Miellahttu Mathis Nilsen Eira	Norgga Sámiid Riikasearvi
Miellahttu Sandra Andersen Eira	Norgga Sámiid Riikasearvi
Miellahttu Jovna Vars Smuk	Norgga Sámiid Riikasearvi/Sámeálbmot bellodat
Miellahttu Anne Karin Kvernmo	Norgga Sámiid Riikasearvi
Miellahttu Jan Ole Klemet Hermansen	Guovddášbellodat
Miellahttu Per Mathis Oskal	Bargiidbellodat
Miellahttu John Kappfjell	Bargiidbellodat
Miellahttu Arthur Tørfoss	Ovddádusbellodat
Miellahttu Tor H. Mikkola	Guovddášbellodat
Miellahttu Inger Eline Eriksen Fjellgren	Árja

Bajásšaddan- fuolahus- ja oahppolávdegoddi	
Jodíheaddji Márjá-Liissá Partapuoli	Norgga Sámiid Riikasearvi/Sámeálbmot bellodat
Nubbinjodíheaddji Jørn Are Gaski	Bargiidbellodat
Miellahttu Piera Heaika Muotka	Norgga Sámiid Riikasearvi
Miellahttu Gunn Anita Jacobsen	Norgga Sámiid Riikasearvi
Miellahttu Thomas Åhrén	Norgga Sámiid Riikasearvi
Miellahttu Niko Valkeapää	Norgga Sámiid Riikasearvi
Miellahttu Karen Anette Anti	Norgga Sámiid Riikasearvi
Miellahttu Aili Guttorm	Norgga Sámiid Riikasearvi
Miellahttu Sandra Márjá West	Norgga Sámiid Riikasearvi
Miellahttu Ann-Elise Finbog	Sámeálbmot bellodat
Miellahttu Elisabeth Erke	Guovddášbellodat
Miellahttu Kåre Olli	Bellodatpolitihkalaččat sorjjasmeahtun
Miellahttu Kjellrun Wilhelmsen	Nordkalottfolket

Sámediggerádis ledje 2020:s čuovvovaš lahtut:

Sámediggeráddi	
Presideanta Aili Keskitalo	Norgga Sámiid Riikasearvi
Ráddelahttu Henrik Olsen	Norgga Sámiid Riikasearvi
Ráddelahttu Silje Karine Muotka	Norgga Sámiid Riikasearvi
Ráddelahttu Mikkel Eskil Mikkelsen	Norgga Sámiid Riikasearvi
Ráddelahttu Hans Ole Nilsen Eira	Guovddášbellodat

Sámediggeráddi doaibmá Sámedikki “ráđdehussan” ja doaimmaha beaivválaš politihka.

Sámedikki hálddahus

Sámedikki hálddahus lea lávdaduvvon 8 iešguđet báikái (kártta lea 3. oasis kap 11).

Sámedikkiparlameantavisti ja váldohálddahus lea Kárášjogas. Kantuvrrat leat ásahuvvon deahtalaš sámiguovlluide gos dat eanaš báikkiin juogadit lanjaid eará sámi ásahusaiguin. Dat addá sihke buriidfágabirrašiid ja deahtalaš gealbobargosajiid smávva bargomárkaniin. Dasa lassin váikkuha lávdaduvvon kántorstruktuvra dasa ahte lea álit fidnet bargiid ja dasa ahte bargit loktet bures go besset válljet bargosaji.

Sámedikki hálddáhhuslaš organiseren

Sámedikki hálddahus lea organiserejuvvon stában ja 7 fágaossodahkan. Fágaossodagat leat fas juhkkujuvvon fágajuhkosiidda. Hálddahusa bajimuš jodíheaddji lei direktvevra Rune Fjellheim. 2020:s virgáduvvui Inger Marit Eira-Åhrén Sámedikki direktvevran, ja son lea direktvevran virgáduvvon 01.09.2020 - 31.08.2026 áigodahkii.

Jodihangottis leat muđui čuovvovaš ossodatdirektevrrat:

- Rávdná Buljo Gaup, Dievasčoahkkinstába direktetra
- Brita Oskal Eira, Bajásšaddan- ja oahpahusossodaga doaibmi direktetra
- Magne Svineng, Ealáhus-, kultur- ja dearvvašvuodaossodaga direktetra
- Risten Länsman, Giellaossodaga doaibmi direktetra
- Siv Eli Vuolab, Gulahallanosodaga doaibmi direktetra
- Tommy Somby, Hálddahusossodaga direktetra
- Sunniva Skålnes, Kulturmuito-, areála- ja birasossodaga direktetra
- Hege Fjellheim, Vuoigatvuoda- ja riikkaidgaskasašossodaga direktetra

Jahkedoaimmat DFØ dieđuid mielde*	Bissovaš bargit
137,95	146

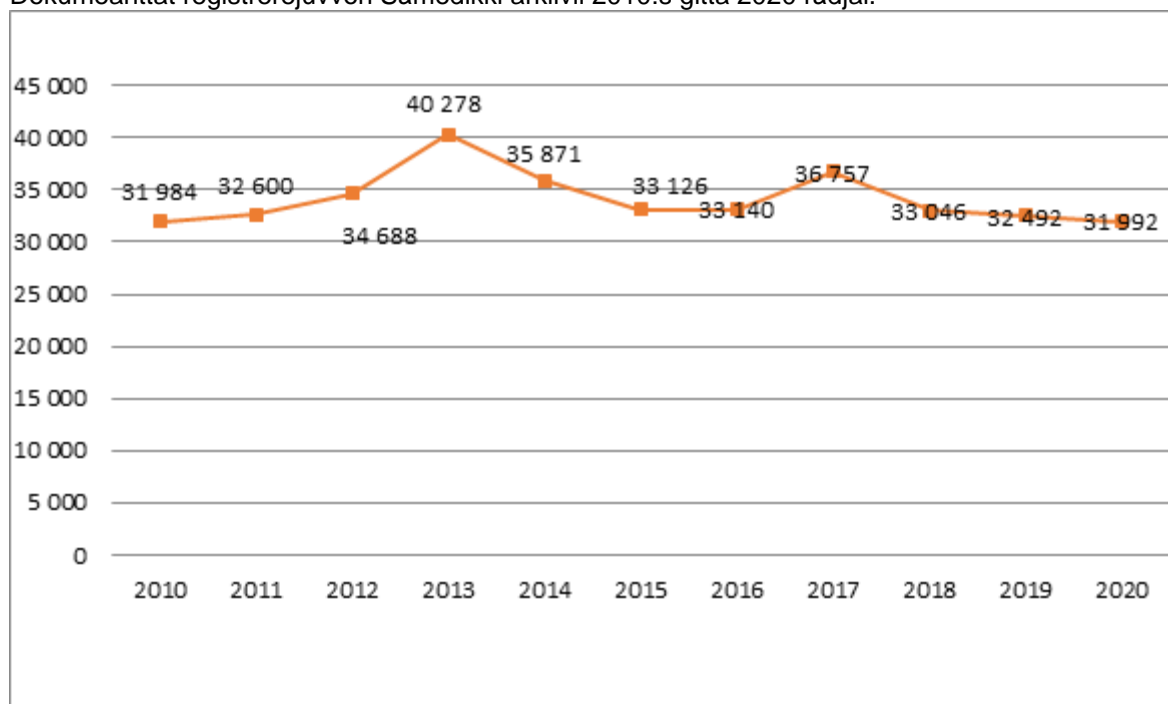
* Netto mannu maŋŋel jávkamiid ja permišuvnnaid

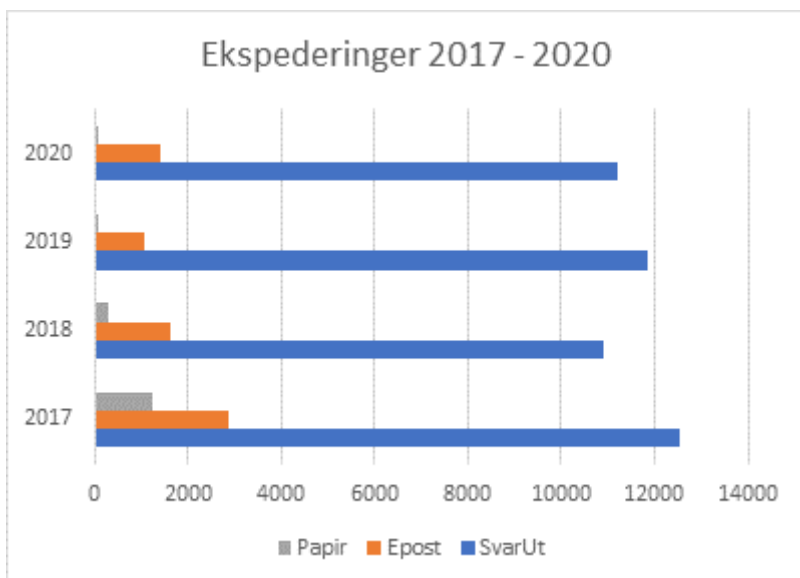
** Virgevuodu lohku

Sámediggi lea jagi 2017 rájes raporterren jahkedoaimmaid DFØ mála mielde. Juolludusreivve mielde galget SSB logut bargošiehtadusaid ektui geavahuvvot. Dát eai leat vuos fidnemis, danne leat geavahan fásta bargiid jávkama, virgeloibid, vakánssaid ja engašemeantta haga.

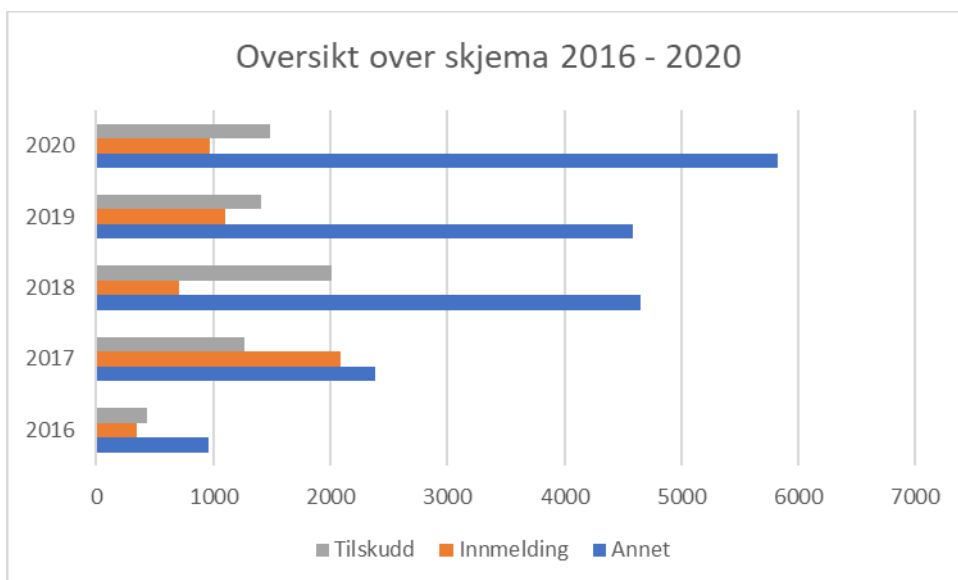
Dokumeantta statistihkka

Dokumeanttat registrerejuvvon Sámedikki arkiivii 2010:s gitta 2020 rádjai.

Lea čielga treanda ahte ekspedieren digitála lávddiiguin lassána, go fas bábirpoasta unnu. Dát lea treanda mii lea máŋga jagi bistán.

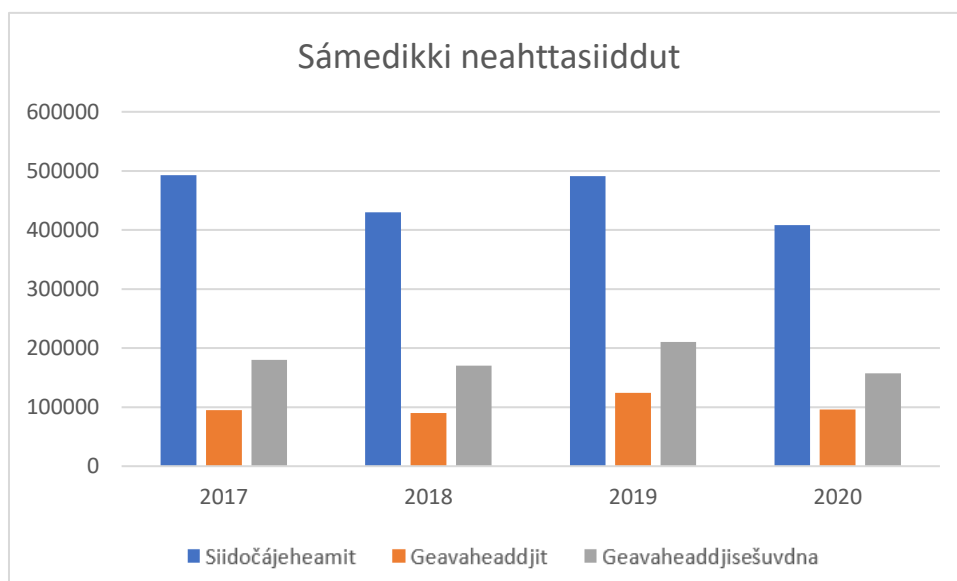

Dás oidno man ollu leat registrerejuvvon Sámedikki válgajenastuslogus (innmelding). Eará leat bargoochamat ja eará dokumentašuvnnat mat leat bohtán elektronalaččat.

Sámedikki interneahtha statistihkka

Statistihkka Sámediggi neahttasiidu 2020

Gráfat čájehit Sámedikki neahttasiiddu ovdáneami. 2017 lei válgajahki, ja dat váikkuha statistihkka. Ovdasiidu lea dan maid eanemus galledit Sámedikki neahttasiiddu, dasto čuovvot "Doarjja ja stipeanda", "Sámedikki birra" ja "Doalut" siiddut.

Okta geavaheaddji lea sierranas geavaheaddji guhte geavaha ovttá dihtora. Jus dát geavaheaddji fitná min neahttasiiddus seamma interneahthalohkkiin seamma dihtoris/mobiillas oktii mannui olles jagi, de lohko dat dego 12 geavaheaddjisešuvdna.

2019 rájes 2020 rádjái lea mobiilagevaheddjiid lohku measta seamma. Dihtordulbosa geavaheddjiid lohku lea unnon 6,41 % rájes 2,70 % rádjái. PC-geavaheddjiid lohku lea lassánan 63,98 % rájes 67,55 % rádjái.

Eatnandiedalaš ollesgovva gallededjiin iešguđet fylkkain (geavaheddjiid lohku):

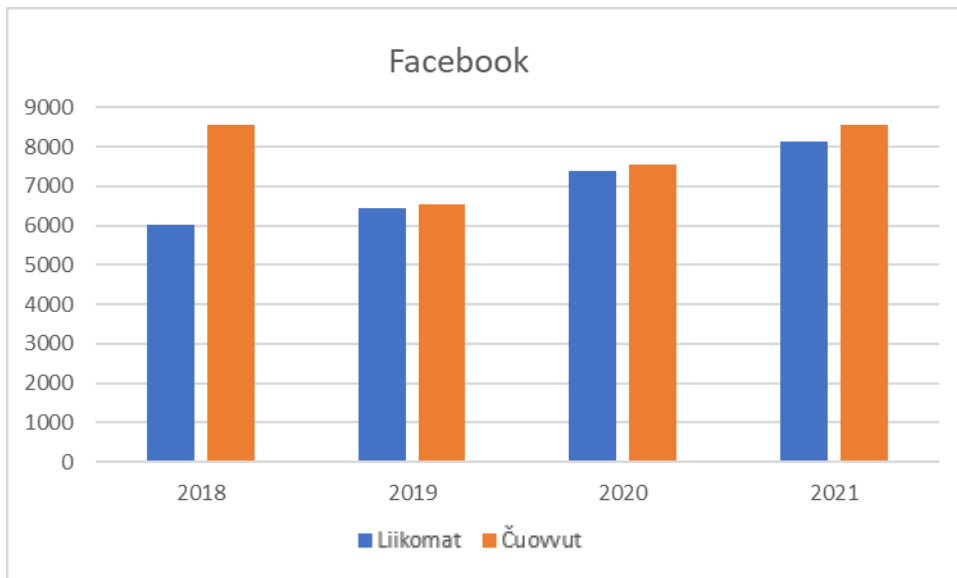
Fylka	Geavaheddjiid lohku
Oslo	18 886
Romsa ja Finnmárku	8 185
Nordlánda	4 875
Trøndeláhkka	3 881
Viken	3546
Rogaland	2 868
Møre og Romsdal	2 072
Vestland	2 027
Agder	1 617
Vestfold og Telemark	1 224

29 522 geavaheddjiin váilot eatnandiedalaš dieđut.

Min ovdasiidu www.samediggi.no lea ain dat siidu min neahttabáikkis gos eanemusat leat 2020:s fitnan. Dan maŋgá bohtet Doarjja ja stipeanda, Našunálabeaivi ja našuvnnalaš symbolat (artihkkal), Historihkka, Sámedikki birra (transportasiidu), Giella (bálvalussiidu), Sámedikki birra (transportasiidu odđá neahttabáikkis), Jienastuslohkui dieđiheapme (artihkkal), Váldde oktavuodá Sámedikkiin, Bargit ja kultuvrra ja Kultuvra (bálvalussiidu)

Statistihkka sosiála mediain 2020

Statistihkka sosiála mediain čájeha ahte sámi álbmot beaivi lei juoga mii bovtti stuora beroštumi buot min sosiála median ja neahttsiiddus.

Logut čájehit liikomiid ja čuovvuid loguid 01.01. rádjái.

Instagram

01.01.2021: 2317 čuovvut. Čuovvuid lohku lea lassánan 297:in 01.01.2020 rájes, dalle go Sámedikkis ledje 2020 čuovvut. Bealli čuovvuin leat gaskal 25 ja 44 jagi. Čuovvuin leat 71 % nissonat ja 29 % albmát.

Twitter

3010 čuovvut 2020:s, mii lea 100 eanet čuovvut go 1.1.2019, dalle go mis ledje 2910 čuovvut.

Čoavddalogut

Čoavddalogut 2018-2020	2018	2019	2020
Ollislaš juolludeapmi	486 904 000	514 004 000	524 968 000
Váikkuhangaskaoamit ollislaččat	317 209 659	338 901 537	354 175 783
Váikkuhangaskaomiid oassi ollislaš juolludeamis	65,1 %	65,9 %	67,4 %

Čoavddalogut 2018-2020	2018	2019	2020
Doaibmagolut politihk. ja háldd. dásis	169 618 119	179 646 740	164 619 586
Doaibmagolut politihk. dásis	8,1 %	8,2 %	6 %
Doaibmagolut háldd. dásis	26,7 %	26,7 %	25,3 %
Bálkágolut jahkedoaimmas háldd. dásis	714 480	738 900	
Háldd. bálkágolut háldd.doaibmagoluid ektui	67,8 %	70,5 %	67,7 %

Volumalogut 2018-2020	2018	2019	2020
Váidalusaid lohku	16	19	27

3 oassi - Jagi doaimmat ja bohtosat

Váikkuhangaskaoamit, doaibma politihkalaš ja hálddahusa dásis reviderejuvvon bušeahta ektui

Jagi 2020 rehketoallu ovddiduvvo jagi 2020 reviderejuvvon bušeahta ektui.

Dás čujuhuvvo Sámedikki jagi 2020 reviderejuvvon bušehtii, áššis 18/20, mearriduvvon 11.06.20, mas jagi 2020 bušeahtta lea ođđasis juogaduvvon.

	Rehketdoallu	Bušeahta 2020	Erohus	% erohus
Doaimbaboadut				
Departemanttaid juolludusat	524 968 000	524 968 000	0	0,0 %
Doaimbaboaduid submi	524 968 000	524 968 000	0	0,0 %
Váikkuhangaskaoamit				
Váikkuhangaskaoamit	354 175 783	355 404 000	1 228 217	0,3 %
Váikkuhangaskaoamit submi	354 175 783	355 404 000	1 228 217	0,3 %
Doaimmagolut				
Politihkalaš dási doaibma	31 686 511	34 795 000	3 108 489	8,9 %
Hálddahusa doaibma	132 933 075	133 761 000	827 925	0,6 %
Doaimmagolut submi	164 619 586	168 556 000	3 936 414	2,3 %
DOAIMBABOADUS	6 172 631	1 008 000	5 164 631	
Jahkebothosa geavaheapmi				
Eará iežas kapitálie	-6 172 631			
Submi geavaheapmi	0			

Departemeanttaid juolludusat

Departemeanttaid juolludeamat leat ná:

	Rehketdoallu	Bušeahta 2020	Erohus	% erohus
Gielda- ja ođasmahttisdepartemeanta - GOD	518 968 000	518 968 000	0	0,0 %
Dálkkádat- ja birasdepartemeanta - DBD	6 000 000	6 000 000	0	0,0 %
Submi	524 968 000	524 968 000	0	0,0 %

Lassin dáid juolludusaide leat vel addojuvvon juolludusat ja doarjagat iešguđet ulbmiliidda. Eanet dieđut oidnojit 6. oasis juolludusapporterema vuolde.

Váikkuhangaskaoapmereketdoallu 2020

	Rehketdoallu	Bušehta 2020	Erohus	% erohus
Giella	102 954 853	108 945 000	5 990 147	5,5 %
Máhttu	44 420 358	47 087 000	2 666 642	5,7 %
Areálat, biras ja dálkkádat	2 342 897	2 232 000	-110 897	-5,0 %
Ealáhus	42 629 617	39 075 000	-3 554 618	-9,1 %
Kultuvra	140 456 084	136 501 000	-3 955 084	-2,9 %
Kulturmuutosuodjalus	8 561 214	8 600 000	38 786	0,5 %
Dearvašvuohta ja sosiála	2 692 972	3 023 000	330 028	10,9 %
Álgoálbmotvuoigatvuođat, riikkaidgaskasaš ovttasbargu ja dásseárvu	1 258 000	2 108 000	850 000	40,3 %
Ovttasbargošiehtadusat	2 686 000	2 000 000	-686 000	-34,3 %
Eará doaibmabijut	6 173 788	5 833 000	-340 788	-5,8 %
Váikkuhangaskaomiid submi	354 175 783	355 404 000	1 228 217	0,3 %

Oktiibuot čájeha jagi 2020 váikkuhangaskaoapmereketdoallu 1 228 217 ruvdnosaš badjebáhcaga.

Sámediggeráđđi juogada ohcanvuđot doarjagiid Sámedikki bušehtas earret daid váikkuhangaskaomiid mat gullet dievasčoahkkinjođihangotti hálddašeapmái.

Jagi 2020 lea ođđasisjuogadanváldi geavahuvvon dasa ahte gokčat muhtun doarjjapoasttaid vuollebáhcagiid eará doarjjapoasttaid ektui main lea vuollebáza, gč. vuolábealde tabealla. Dievasčoahkkin lea dieđihuvvon dan birra ráđi doaibmadieđáhusas juovlamánu 2020 dievasčoahkkimis.

Posta	Čilgehus	Bušeahtra 2020	Ruđat maid sáhtta earaláhkai geavahit 2020	Geavahuvvo dáidda poasstaide 2020	Bušeahtra 2020 maŋgel rievdademiid
11000	Giellaprošeavttat	9 034 000	0	1 080 000	10 114 000
11100	Stipeanda ohppuide geain lea sámegiella fágan joatkkaskuvllain	3 000 000	-150 000	0	2 850 000
12000	Sámi Giellagáldu	5 000 000	-1 000 000	0	4 000 000
13200	Váibmogiella čuovvuleapmi	8 179 000	-1 980 000	0	6 199 000
13300	Julevsámegiela ja hullisámegiela riektáčállinrávagirji	200 000	-100 000	0	100 000
Submi giella		25 413 000	-3 230 000	1 080 000	23 263 000
21000	Doarjagat oahpponeavvovráhkadeapmái	17 590 000	0	870 000	18 460 000
21230	Doarjja pedagogalaš ávdnasiid ovdideapmái mánáidgárdidde	1 540 000	0	694 000	2 234 000
21110	Stipeanda alit ohppu	2 450 000	0	600 000	3 050 000
21130	Árbediehtu vuodđooahpahusas	500 000	-400 000	0	100 000
22402	Erenomášpedagogalaš fágabeavvit	120 000	-120 000	0	0
22503	Mánáidgárdiid doarjjaortnegiid evaluer	200 000	0	400 000	600 000
22600	Oahppoplánaid revideren	2 850 000	-1 500 000	0	1 350 000
22810	Movttidahtindoaimbidju	100 000	-100 000	0	0
23000	Sámi mánát ođđa searvelanjain	3 928 000	-1 094 000	0	2 834 000
23100	Bargu eastadit givssideami	1 000 000	-1 000 000	0	0
Submi vuodđooahppu		30 278 000	-4 214 000	2 564 000	28 628 000
31500	Geahččaleapmi mohtorjohtalus meahc	150 000	-150 000	0	0
Submi Áreálat, Biras ja Dálkkádat		150 000	-150 000	0	0
40000	Doarjja vuodđoealáhusaide	9 900 000	-1 500 000	0	8 400 000
40050	Boazodoalloláhka ja	1 800 000	-1 050 000	0	750 000
40510	Doarjja mánygabalat ealáhusaide	5 600 000	0	2 900 000	8 500 000
40530	Sápmi ealáhusida	412 000	0	400 000	812 000
41012	Sámi Mátkealáhusat	2 000 000	-400 000	0	1 600 000
41002	Hutkás ealáhusat	1 550 000	0	750 000	2 300 000
41004	Dáiddadálh	300 000	0	0	300 000
41050	Doaimmadoarjja	2 100 000	0	810 000	2 910 000
41053	Čalgoortnegat	50 000	-10 000	0	40 000
41054	Gelbbolašvuotta	400 000	-200 000	0	200 000
41058	Faga- ja ekonomijalávdegoddi	100 000	-100 000	0	0
41062	Márkanheiveheapmi	700 000	-500 000	0	200 000
Submi ealáhus		24 912 000	-3 760 000	4 860 000	26 012 000
19000	Sámi dáiddáršiehtadus	8 570 000	0	800 000	9 370 000
17012	Musihkkaalmmuheapmi ja musihkkaovddideapmi	2 500 000	0	500 000	3 000 000
17100	Doarjja kulturoaimmaide	3 550 000	0	1 000 000	4 550 000
17300	Ásahusovddideapmi	1 000 000	0	1 000 000	2 000 000
17500	Sámi girjjálašvuotta beavvit	300 000	-300 000	0	0
Submi Kulturmuutosodjaleapmi		15 920 000	-300 000	3 300 000	18 920 000
36400	Doarjja Ceavcegeađgi	200 000	0	500 000	700 000
		200 000	0	500 000	700 000
27100	Veahkaválddalašvuotta lagas oktavuodain sámi servodagas	350 000	-350 000	0	0
51400	Álgoálbmotniiisonkonferánsa	300 000	-300 000	0	0
Submi	Álgoálbmotvuogatuodat riikaidgaskasaš ovttasbargu ja dásseárvu	650 000	-650 000	0	0
Submi váikkuhangaskaoamit			-12 304 000	12 304 000	0

Koronadili birra

Olles jagi 2020 jahkedieđáhusas boahdá ovdan mo koronadilli lea váikkuhan Sámedikki doaimmaide. Dat lea čuohcan eanet uhcit buot Sámedikki doaimmaide, siskkáldas doaimmaid rájes gitta sámi ráđjarasttideaddji ovttasbargui. Dilli lea leamaš hástaleaddjin Sámediggái čadahit beaivválaš doaimmaid, earret eará šluhttejuvvojedje čoahkkimat, konferánsat, proševttat ja fysihkalaš čoahkkaneamit dahje dat čadahuvvojedje digitálalaččat.

Teknologalaš ja digitála čovdosat leat jagi 2020 leamaš čoavddusin ollu hástalusaide. Digitála čoahkkimat leat leamaš hui deatalaččat ja sihkarastán ahte proseassat eai leat bissánan. Sámedikki politihkalaš čoahkkimat, nugo lávdegodde- ja dievasčoahkkimat leat dollojuvvon digitálalaččat dahje erenoamáš njoammunsuodjalusdoaimmabijuguin. Sámedikki hálddahusas ii leat leamaš vejolaš bisuhit dábálaš doaimma, mii maid lea mielddisbuktán seastimiid doaimmas.

Sámi guovllu ealáhuseallimii dát jahki lea leamaš hástaleaddjin ja dan lea Sámediggi vuhtiiváldán go guoská sidjiide geat leat ožžon doarjaga. Sámediggi lea válljen ahte ii gáibit ruovttoluotta doarjaga sis geat leat ožžon njuolggadoarjaga Sámedikkis lágidemiide mat eai čadahuvvo koronavirusa geažil. Koronadili geažil lea vuordimis ahte ollugiid doaibma, geat ožžot njuolggadoarjaga, lea leamaš vuollegis dásis jagi 2020 ja ahte dat sáhtá dagahit ahte badjebázaoassi lea badjel 20 %. Danne spiehkasta Sámediggi jagi 2021 njuolggadoarjaga mearriduvvon njuolggadusain ja suovvá njuolggadoarjagiid vuostáváldiid sirdit jagi 2020 olles badjebáhcaga jahkái 2021. Sámediggi lea 2020:is nannen reviderejuvvon bušeahtas vissis ortnegiid ealáhussii vai sáhtá eambo veahkehit ealáhusovdánahttima váttis áiggis.

Bajilgovva válljejuvvon konsultašuvnnat stádaeiseválddiiguin 2020:is

Stádaeiseválddit ja Sámediggi lihtodeigga konsultašuvnnaide bargovuogi miessemánus 2005:as. Konsultašuvnnat galget leamen duohta ja čadahuvvot dáinna ulbmiliin ahte sohppojuvvo. Sámediggi čadaha márga konsultašuvnna ovttas jagis. Muhtin konsultašuvdna proseassat sisttisdoallet ollu čoahkkimiid, sihke hálddahus ja politihkalaš dásis. Eará konsultašuvnnat ges čadahuvvat dušše ovttain čoahkkimiin.

Konsultašuvnnat čadahuvvon 2020:is

Ášši	Konsultašuvdnaáššebealli	Stáhtus	Boađus
Giella			
Ođđa giellaláhka	Kulturdepartemeanta	Loahpahuuvvon	Ovttamielatvuotta
Váibmogiella	Giella- ja ođasmahttindepartemeanta	Proseassa čadahuvvomin	li leat loahpahuuvvon
Láhkaásahus báikenamaid birra	Kulturdepartemeanta	Proseassa čadahuvvomin	li leat loahpahuuvvon
«Kongeriket Norge» almmolaš namma sámegillii ja kvenagillii	Giella- ja ođasmahttindepartemeanta	Proseassa čadahuvvomin	li leat loahpahuuvvon

Ášši	Konsultašuvdnaáššebealli	Stáhtus	Boađus
Vuodđoealáhusat			
Earredieđáhus - Meld. St. 32 (2018-2019)	Guolástusdepartemeanta	Loahpahuuvon	Muhtumassii ovttamielatvuolta
Riikarevišuvnna iskkadeapmi earrevuogádaga birra riddo- ja áhpeguolástusas	Stuorradikki bearráigeahččan- ja konstitušuvdnalávdegoddi	Proseassa čađahuuvomin	li leat loahpahuuvon
Luossabivdomuddemat 2021-2025	Birasdirektoráhta, ja Dálkkádat- ja birasdepartemeanta	Proseassa čađahuuvomin	li leat loahpahuuvon
Gonagasreabbámuddemat 2021	Guolástusdirektoráhta ja Guolástusdepartemeanta	Proseassa čađahuuvomin	li leat loahpahuuvon
Jagi 2021 guolástusa mudden	Guolástusdirektoráhta ja Guolástusdepartemeanta	Proseassa čađahuuvomin	li leat loahpahuuvon
Rievdadusat boraspirehálldašeamis	Dálkkádat- ja birasdepartemeanta	Muhtumassii ovttamielatvuolta	Loahpahuuvon
Oahpahus			
Sámi sisdoallu Jo1 fidnofágaid oahppoplánain	Oahpahusdirektoráhta	Loahpahuuvon	Ovttamielatvuolta
Sámi sisdoallu eará oahppoplánain	Oahpahusdirektoráhta	Loahpahuuvon	Ovttamielatvuolta
Stuorradiggeáhtti prográmmafágat: sámi sisdoallu nationála oahppoplánain	Oahpahusdirektoráhta	Loahpahuuvon	Ovttamielatvuolta
Stuorradiggeáhtti prográmmafágat: sámi sisdoallu nationála oahppoplánain	Oahpahusdirektoráhta	Loahpahuuvon	Ovttamielatvuolta
Doarjjaortnet báikkálaš gealbudeami várás	Máhttodepartemeanta	Loahpahuuvon	Ovttamielatvuolta
Oahpaheadjjoahpu praktihkalaš ja estetihkalaš fágaid cehkiid 1-13 rámmaplána lánkaásahus	Máhttodepartemeanta	Loahpahuuvon	Ovttamielatvuolta
Mo galgá Sámediggi válđojuvvot mielde bargui ođđa lágain universitehtaid ja allaskuvllaid várás ja bargui stuorradiggeáhttusain stáhta universitehtaid ja allaskuvllaid stivrenpolitihka birra	Máhttodepartemeanta	Loahpahuuvon	Ovttamielatvuolta
Jagi 2021 juolludusreive Sámi allaskuvlii, Davvi universitehtii ja Romssa universitehtii - Norgga árkálaš universitehta (UiT)	Máhttodepartemeanta	Loahpahuuvon	Ovttamielatvuolta
Nationála njuolggadusat masterohppui ovdánan klinihkalaš buohccedivššároahpus	Máhttodepartemeanta	Loahpahuuvon	Ovttamielatvuolta

Ášši	Konsultašuvdnaáššebealli	Stáhtus	Boađus
Konsultašuvdna paramedisiidnaoahpu nationála njuolggadusaid birra	Máhtodepartemeanta	Loahpahuovon	Ovttamielatvuohtha
Eará			
Rievdadusat sámelágas	Gielda- ja ođasmahttindepartemeanta	Loahpahuovon	Ovttamielatvuohtha
Rievdadusat duopmostuollolágas	Justiisadepartemeanta	Proseassa čadahuovomin	li leat loahpahuovon
Biras ja areála			
Bjøråa ja Ytteråa	Norgga čázádat- ja energijadirektoráhta	Proseassa čadahuovomin	Ovttamielatvuohtha prosesa birra
Ášši guovtti guođohanbartta birra Byrkije vaarjelimiedajve nammasaš álbmotmeahcis	Birasdirektoráhta	Proseassa čadahuovomin	li leat loahpahuovon
Låarte - Skæhkere vaarjelimiedajve nammasaš álbmotmeahci vejolaš viiddideapmi	Trøndelåga fylkkamánni	Proseassa čadahuovomin	Ovttamielatvuohtha prosesa birra
22 kV fápmolinnjá Melfjordbotn nammasaš báikki čatnaseami várás	Norgga čázádat- ja energijadirektoráhta	Loahpahuovon	Muhtumassii ovttamielatvuohtha
KV 132 Kvandal - Kanstadbotn	Norgga čázádat- ja energijadirektoráhta	Loahpahuovon	Ovttamielatvuohtha
Foldvik fápmorusttet	Oljo- ja energijadepartemeanta	Loahpahuovon	li ovttamielatvuohtha
Ábojoga čázádaga konsešuvdnaeavttuid ođasmahttin	Oljo- ja energijadepartemeanta	Loahpahuovon	Ovttamielatvuohtha
Vihhta vuovdeguovllu Áhkánjårgga, Ruovada ja Hemnes suohkaniin	Nordlåndda fylkkamánni	Loahpahuovon	Ovttamielatvuohtha prosesa birra
Politiikhalaš konsultašuvdna dieđåhusa St.meld Vindkraft på land birra	Oljo- ja energijadepartemeanta	Loahpahuovon	li ovttamielatvuohtha
Boazodoalu vuoigatvuođaid båggolonisteapmi kvartsihtaroggama várás Nåsávåris, Rana suohkanis.	Ealåhus- ja guolåstusdepartemeanta	Proseassa čadahuovomin	Proseassa čadahuovomin
Dearvašvuohta ja sosiåla			
Månåidsuodjaluslåhka	Månåid- ja bearašdepartemeanta	Proseassa čadahuovomin	li leat loahpahuovon
Regionåla dearvašvuođa- doaimmahagaid bargamušdokumeanttat	Dearvašvuođa- ja fuolahusdepartemeanta	Loahpahuovon	Ovttamielatvuohtha

Ášši	Konsultašuvdnaáššebealli	Stáhtus	Boađus
Láhka vuorrasiidáittardeaddji birra	Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanta	Loahpahuuvon	li ovttamielatvuolta
Demeansaplána 2021	Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanta	Loahpahuuvon	Ovttamielatvuolta

1 Giella

Servodatmihttu:

- Sámegielat ja dárogiella leat ovttáárvosaš gielat.

Giella ovdána olbmuid sosiála ovttasdoaibmamiid bokte. 2020 lea dagahan hástalusaid giellaovdánahttimii. Koronapandemijja lea dagahan ahte lágideamit nu go giellakurssat, giellaarenat ja seminárat leat šluhttejuvvon, mañiduvvon dahje lágiduvvon digitálalaččat. 2020 lea čájehan man dehálaš lea ahte gávdno buorre digitála fálaldat sámegielaide. Vássán jagi lea Sámediggi fokuseren buoridit digitála giellafálaldaga. Earret eará sáhtá namuhit Sámi giellagáldu ja Divvuma ovttasbarggu, mas ođđa tearpmat almmuhuvvojit digitálalaččat njuolga mañjel go leat normerejuvvon. Sámediggi lea maid iežas doarjjaortnegiid bokte juolludan doarjagiid applikašuvnnaide, mat addet buoret digitála giellafálaldagaid.

Sámegielaid gielladilit leat iešguđetláganat. Muhtun sajiin Sámis lea giella lunddolaš oassi árgabeaivvis, ja dat gullo ja eallá. Eará sajiin fas lea váttis ráhkadit giellaarenaid ja ealáskahttit giela. Sámediggi lea ovdal cuiggodan go ubmisámegiela, bihtánsámegiela ja nuortalašgiela eai namut Váibmogielas, ja 2020:s čađahii Sámediggi kártema dáid sámegielaid diliin. Dat lea dehálaš bargu ja čalmmustahtta dan golmma sámegiela dili Norggas. Sámediggi vuoraha maid doarjjaortnega Doarjja sámi giellaprošeavttaide bokte doarjaga lulli-, julev- ja márkosámiguovlluid giellaovddideapmái. 2020:s juolludii Sámediggi oktiibuot 44 doarjaga dán ulbmilii. Lea váttis mihtidit mainna lágiin dát ulbmilat ábuhit giellaloktemii guovlluin, muhto guhkit áiggi badjel oaidnit bohtosiid.

Giellavahkku lea dehálaš doaibma, ja dán jagi lei fokus sámegielaid čalmmustahttimis almmolašvuodas. Koronavirus dagahii ahte šadde eanet digitála doalut, muhto Sámediggi oaidná man bivnnut dakkár giellavahkku lea ja ahte beroštupmi lassána. Ledje badjel 200 lágideami ja doaimma mat registrerejuvvojedje digitála kaleandarii, ja Sámediggi juolludii 50 doarjaga giellaprošeavttaid váste giellavahkku.

Vai sámegielat oččoše lunddolaš saji servodagas, de lea dehálaš dárkkuhit ahte lea oktasaš servodatovddasvástáduš. Suohkanat, fylkkasuohkanat ja giellaguovddážat leat visot dehálaš ásausat, mat veahkehit ovddidit ja dahkat sámegielaid oassin almmolašvuodas. Danne lea hirbmat somá go eanet suohkanat šaddet oassin giellahálddašanguovlluin, ja 2020:s šattai Dielddanuori suohkan oassin dán guovllus. 2020:s šattai Oslo giellaguovddáš fásta poastan Sámedikki bušehtas, ja dat lea stuora olahus oaivegávpoga sápmelaččaide. Vássán jagis lea Sámediggi maiddá fokuseren ođđa Norgga giellalága, mas vuosttaš geardde nannejuvvo ahte sámegiella lea álgoálbmotgiella. Vaikko dat ii rievdat giela lágalaš dili, de lea stuora árvu das ahte sámegielat nannejuvvojit álgoálbmotgiellan. Sámediggi áigu joatkit bargat dan ovdii ahte sámegielain lea dat suodjalus ja ovddidanvejolašvuolta maid dárbbášit.

1.1 Giella váikkuhangaskaomit

1.1.1 Sámegielaid ángiruššansuorggit

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boađus. rev. budš. ektui
Sámegielaid geavaheapmi	44 817 099	45 507 000	689 901
Sámegielaid ovdánahttin	53 471 323	55 259 000	1 787 677
Váibmogiella	4 666 431	8 179 001	3 512 569
Submi	102 954 853	108 945 000	5 990 147

Juolluduvvon doarjagiid vealgi 31.12.2020

Jahki	Submi	Galle %	Ruovttoluotta geassán	Ruovttoluotta máksán
2015	0	-	78 500	0
2016	0	-	61 000	11 000
2017	0	-	178 500	
2018	1 578 550	15,8 %	157 000	
2019	2 373 000	23,8 %	26 000	15 000
2020	6 021 600	60,4 %	136 800	300 000
Submi	9 973 150	100,0 %	637 800	326 000

1.2 Sámegielaid geavaheapmi

Ángiruššansuorggi mihttu:

- Sii geat ássat sámegiela hálddašan guovllus galget beassat geavahit sámegiela go gulahallet almmolaš ásahusaiguin.

1.2.1 Čoahkketabealla - sámegielaid geavaheapmi

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boađus. rev. budš. ektui
Guovttegielatvuodadoarjja suohkaniidda - njuolggodoarjja	41 076 099	41 766 000	689 901
Guovttegielatvuodadoarjja fylkkasuohkaniidda - njuolggodoarjja	3 741 000	3 741 000	0
Submi	44 817 099	45 507 000	689 901

1.2.2 Guovttegielatvuodadoarjja suohkaniidda - njuolggodoarjja

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boadus. rev. budš. ektui
10000 Guovdageainnu suohkan	7 226 000	7 226 000	0
10001 Kárášjoga gielda	5 979 099	6 249 000	269 901
10002 Deanu gielda	4 045 000	4 045 000	0
10003 Porsánjgu gielda	3 957 000	4 017 000	60 000
10004 Unjárgga gielda	3 003 000	3 003 000	0
10005 Gáivuona suohkan	2 909 000	2 909 000	0
10016 Hábmara suohkan	2 929 000	2 929 000	0
10007 Snáasen tjielte	2 132 000	2 132 000	0
10008 Loabága suohkan	2 067 000	2 067 000	0
10009 Raavrhvijhke tjielte	1 531 000	1 891 000	360 000
10014 Aarborten tjielte	1 884 000	1 884 000	0
10015 Røros suohkan	2 214 000	2 214 000	0
10017 Dielddanuori suohkan	1 200 000	1 200 000	0
Submi	41 076 099	41 766 000	689 901

Sámegiela hálddašanguovllu suohkanat leat dehálaš ovttasbargoosálaččat sámegielaide nannemis. Suohkanat sámegiela hálddašanguovllus galget láchčit dili nu ahte sápmelaččat besset geavahit sámegiela go gulahallet suohkaniiguin. Sámediggi juolluda guovttegielatvuodadoarjaga suohkaniidda, vai suohkanat bastet ollašuttit sámelága giellanjuolggadusaid ja ovddidit sámegiela.

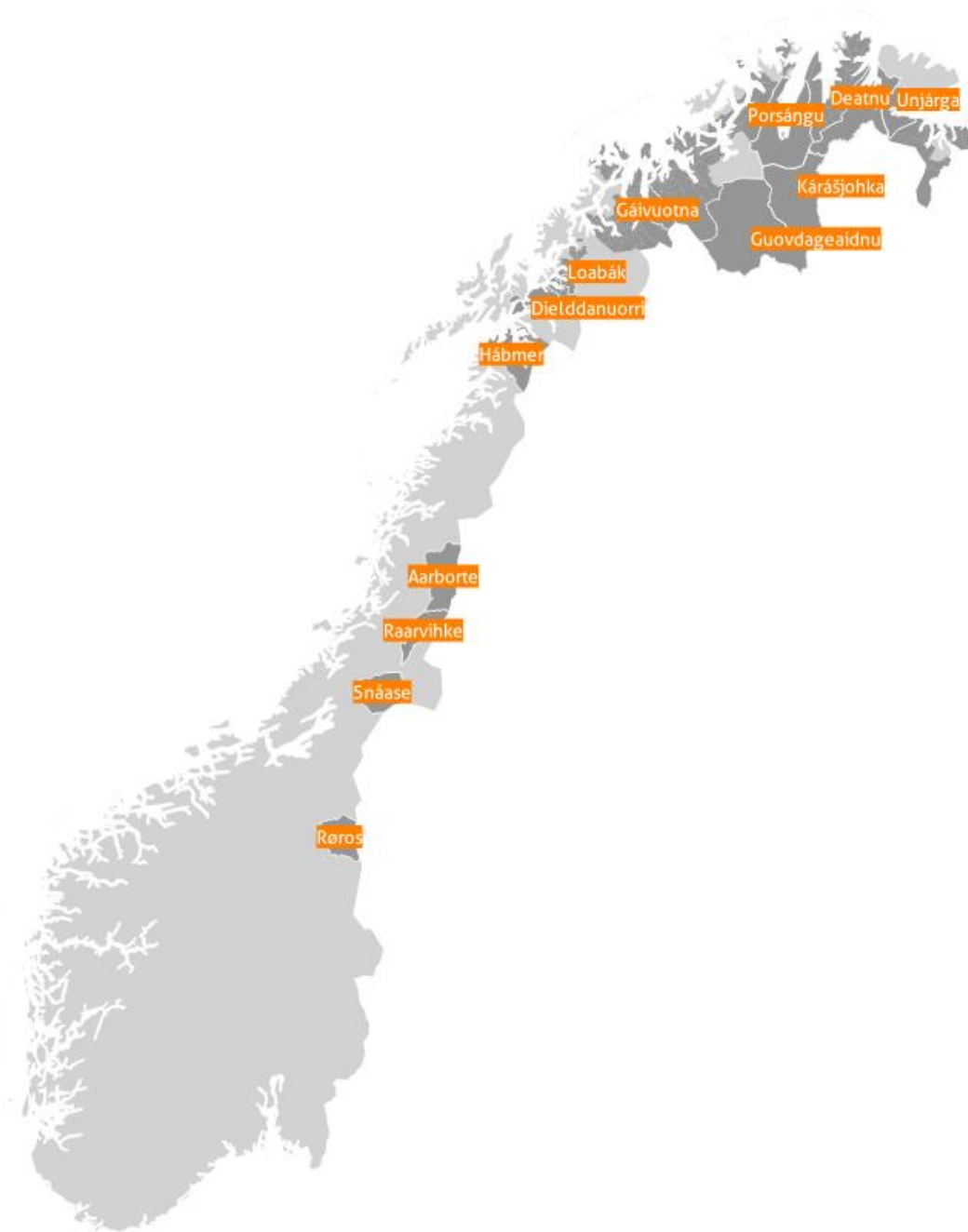
Suoidnemánus 2020 rájes laktojuvvui Dielddanuori suohkan sámegiela hálddašanguovlui. Oktiibuot leat dál 13 suohkana sámegiela hálddašanguovllus. Njeallje dain leat lullisámi guovllus, okta julevsámi guovllus ja gávccii davvisámi guovllus.

Sámediggeráđdi doallá jahkásaččat čoahkkimiid sámegielaide hálddašanguovllu suohkaniiguin. Sámediggeráđdi lea 2020:s koronavirusa dihte doallan digitála čoahkkimiid suohkaniiguin sámegiela hálddašanguovllus, gos Sámediggi mitalii Váibmogiela čuovvuleapmi ja Giellalokten doaimmaid birra.

Ulbmil jahkásaš čoahkkimiin, lea nannet diehtujuhkima Sámedikki ja suohkaniid gaskkas, hukset arena gos juohkit dieđuid ja gulahallat, ja dakko bokte fuomášuttit movt nannet ja ovdánahttit sámegielaide. Čoahkkima fáddat ledje:

- Diehtujuohkin Sámelága §3 rievdadusaid birra.
- Ođđa doarjjamodealla ođđa giellaguvlui.
- Sámi giellavahku 2020 čađaheapmi.
- Rekrutterenstrategiijat.
- Sámi servodaga gealbodárbu.
- Digitála karriearakonferánsa joatkkaskuvlaohppiide.
- Koronadoaimbajut guovttegielatvuodadoarjaga ektui.

Sámedikkis leat maid dai leamaš gulahallančoahkkimat ovttaskas suohkaniiguin. Dás namuhuvvo čoahkkinn Dielddanuori suohkaniin, ođđa hálddašanguovllu suohkan, ja čoahkkinn Rørosa suohkaniin. Fáddán dain čoahkkimiin lei sámegiela ja sámi kulturplánen mii juo lea álggahuvvon.

Sámegielaideid hálddašanguovllut norgga bealde Sámis

Sámegiellaid hálddašanguovllut Ruota ja Suoma bealde Sámis

1.2.3 Ovttasbargu KS:ain

KS lea suohkanektora organisašuvdna. Buot Norgga suohkanat ja fylkkasuohkanat leat miellahtut KS:a. Sámediggi ja Kommunens sentralforbund (KS) leaba mearridan ovttasbargat áššiiguin mat gusket goappaš beliide. Mihtomearrin lea ovdánahttit bálvalusfálaldaga sámi álbmogii.

Guovddáš ovttasbargosuorgi mii lea namuhuvvon lea fierpmádaga ásaheapmi suohkaniidda main leat sámi ássit. Fierpmádat lea ásašuvvon ja rahppui digitálalaččat skábmamánu 2020..

Sámi fierpmádaga rahpama oktavuodas dollojuvvui digitála čoahkkin mas earret eará lei sáhka dáid áššiid birra: lulli- ja julevsámi oahpaheaddjeoahppu, sámi oahpaheddjiid rekrutteren, sámi oahppu ja sámi suohkaniid boahhteáiggi ja bargomárkana birra ja makkár vuordámušat leat sámi suohkaniidda. Sámediggi searvá boahhteáiggiis dan fierpmádahkii mii lea maid ovttasbargošiehtadusa ulbmila mielde.

1.2.4 Guovttegielatvuodadoarjja fylkkasuohkaniidda - njuolggodoarjja

Fylkkasuohkaniid várás guovttegielatvuodadoarjaga ulbmilolahusa eavttut leat ahte:

- Guovttegielatvuodadoarjja galgá váikkuhit dasa ahte hálddašanguovllu ássit besset gáhttet ja ovddidit gielaset.
- Hálddašanguovllu ássit bálvaluvvojit sámegillii go váldet oktavuoda almmolaš etáhtaguin.

Sámediggi lea 2020:s ožžon fylkkasuohkaniin raporttaid dan birra maid sii leat čadahan jagi 2019 ja maid fylkkasuohkanat leat doaimmahan guovttegielatvuodadoarjagiin.

Trøndelága fylkkasuohkan lea earret eará geavahan njuolggodoarjaga galbemii. Sihke luottat, báikkit ja huksehusat leat ožžon sámegielnamaid. Doarjja lea maidai geavahuvvon jorgaleapmái; iešguđetlágan artihkkaliid, logoid ja ođasartihkkaliid mat leat sin ruovtosiiddus. Trøndelága fylkkasuohkan lea maidai lágidan sámegielkurssa rávesolbmuide, juohkán stipeandda golbma lullisámi oahpaheaddjestudentii, oastán dulkonstrusttegiid mat earret eará adnojuvvojit go lea čoahkkin Sámi ráđiin.

Nordlánda fylkkasuohkan lea earret eará geavahan njuolggodoarjaga bálkkáide, jorgalit diehtujuohkinávdnasiid, dieđuid, preassadieđáhusaid ja skoviid buot sámegielaide. Sis leat dulkkat maid sii geavahit dárbbu mielde. Fylkkasuohkan bargá dássidit ovddidit sámegiela olles organisašuvnnas. Muhto ii ovttage suohkanbargis leat leamaš virgelohpi bálkkáin váldit sámegieloahpu.

Ođđajagemánu 1. beaivvi rájes 2020 lea Romssa- ja Finnmárku fylkkasuohkan biddjon oktii. Romssa fylkkasuohkanis ja Finnmárku fylkkasuohkanis lei ovttasbargošiehtadus Sámedikkiin ja jagi 2020 álggahuvvui bargu oazžut ovttasbargošiehtadusa gaskal Sámedikki ja ođđa fylkkasuohkana.

Finnmárku fylkkagielda čállá raporttas ahte leat leamaš guovttegielatvuodadoaimmat ja prošeavttat jagi 2019, earet eará doallan sámegielkurssa, fylkkagirjeráđu lea čadahan prošeavttaid ja ávvudan sámi álbmotbeaivvi. Fylkkagielda lea ollu almmuhusaid ja áššebáhpiriid jorgalan sámegillii. Ja lea earret eará fylkkagieldda neahttasiidduid, digitála skoviid ja Snelandia.no dieđuid jorgalan. Finnmárku fylkkagielda čállá raporttas ahte lea stuora dárbu diehtujuohkimii sámegillii ja ii dušše almmuhusain. Lea dárbu dieđuide sámegillii čájáhusain, skuvladieđuid, gihppagiid ja eará dieđuid veahkkin sámegielagiidda doallát oktavuoda fylkkagielddain.

Romssa fylkkasuohkan čállá raporttas ahte njuolggodoarjja adno giellakonsuleantavirgái, gii bargá jorgalanbargguid ja sámegielagiid bálvala. Fylkkadiggi lea mearridan nannet sámegieloahpahusa joatkkaskuvllas mas lea ulbmil lasihit daid ohppiid logu geat válljejit sámegieloahpahusa joatkkaskuvllas ja nannet oahpahusa kvalitehta, ja lea juolludan 2 milj. ru. viđa jahkái dan ulbmilii . Romssa fylkkasuohkan lea lágidan Sámekonferánssa ja fylkkagirjeráđu lea searvan Riddu Riddui ja eará doaimmaide mas sámegiella gullo ja oidno. Oahpahusetáhta lea ávvudan Sámi álbmotbeaivvi, ja lea doallán sámi gielladeaivvadeami nuoraide geat lohkat sámegiela joatkkaskuvllas.

1.3 Sámegeielaid ovdánahttin

Ángiruššansuorggi mihttu:

- Álbmogis lea vejolašvuohta oahppat ja ovddidit sámegeiela.

1.3.1 Čoahkketabealla - sámegeielaid ovdánahttin

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boađus. rev. budš. ektui
10010 Suohkaniid giellaovdánahttinbarggu - njuolggodoarjja	12 602 248	13 730 000	1 127 752
10054 Fylkasuohkaniid giellaovdánahttinbarggu - njuolggodoarjja	1 359 000	1 360 000	1 000
Sámi giellavuovddážit - njuolggodoarjja	22 291 866	22 635 000	343 134
13400 Språksentertreff - konferánša	0	0	0
11000 Giellaproševttat - ohcanvuodot doarjja	9 911 800	9 034 000	-877 800
11100 Stipeanda ohppiide geain lea sámegeiella joatkkaskuvlla fágasuorggis	2 843 500	3 000 000	156 500
11200 Giellastipeanda alit oahpu - ohcanvuodot doarjja	325 000	300 000	-25 000
13300 Julevsámegeiel riektáčállinrávagirji - prošeahta	54 731	200 000	145 269
12000 Sámi Giellagáldu - prošeahta	4 083 178	5 000 000	916 822
Submi	53 471 323	55 259 000	1 787 677

1.3.2 Suohkaniid giellaovdánahttinbarggu - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri - Suohkaniid giellaovdánahttinbarggu:

- Álbmogis lea vejolašvuohta oahppat ja ovdánahttit sámegeiela.

Giellaovdánahttinbarggu ulbmilolahusa eavttut leat:

- Sámegeiel doaibmajuid lohku mánáide mánáidgárddis ja skuvllas.
- Eará sámegeiel doaibmajuid lohku.

Suohkanat ja fylkkasuohkanat leat hábmen 3-jagi doaibmaplána giellaovdánahttinbargguide ja Sámediggi lea dan vuodul juolludan doarjaga. Sámediggi lea 2020:s juolludan oktiibuot 13 626 000 ruvno suohkaniidda giellaovdánahttinbargguide. Doarjja galgá geavahuvvot giellaovdánahttinbargguide mánáide ja nuoraide ja eará giellaovdánahttinbargguide suohkana ássiide.

Doaimmat mat leat ožžon doarjaga leat iešguđetláganat, ja juohkásit doaibman mánáidgárdemánáide, skuvlamánáide ja eará gielladoaimmat.

1.3.3 Fylkasuohkaniid giellaovdánahttinbarggu - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri - Fylkasuohkaniid giellaovdánahttinbarggu :

- Álbmogis lea vejolašvuohta oahppat ja ovdánahttit sámegeiela.

Sámediggi lea bidjan 1 360 000 ruvno jagi 2020 bušeahtas giellaovdánahttinbargguide.

Sámediggi juolluda giellaovdánahttinbargguide doarjaga fylkkasuohkaniid 3-jagi doaibmaplána vuodul. Juohke fylkasuohkanii lea juolluduvvon seamma olu giellaovdánahttinbargui jagi 2020. Sámediggi lea jagi 2020 ožžon fylkkasuohkaniin raporttaid das maid sii leat čađahan jagi 2019. Daid raporttaid

vuodul lea Sámediggi ožžon dieđuid das maid fylkkasuohkanat leat doaimmahan guovttegielatvuodadoarjagiin.

Romssa fylkkasuohkan ja Finnmárkku fylkkasuohkan leat sádden guokte sierra raporta jagi 2020 mas bohtá ovdan makkár doaimmaid sii leat čadahan jagi 2019. Finnmárkku fylkkasuohkana raporttas bohtá ovdan ahte doarjja lea geavahuvvon sámezielkurssaide, proševttaide Finnmárkku fylkkagirjerájus, dulkomiidda konferánsain, jorgaleapmái ja almmuhusaide.

Romssa fylkkasuohkana raporta čájeha ahte guovttegielatvuodadoarjja geavahuvvui Sámekonferánsii, Riddu Riđđu girjjálašvuodaprográmmii, Romssa girjeráju gaskustandoaibmabijuide, doaimmaide Romssa joatkkaskuvllain ja Romssa kultuvrii.

Romssa ja Finnmárkku fylkkasuohkanis ja Sámedikkis lea leamaš politihkalaš gulahallan lassánan bušeahta birra. Romssa ja Finnmárkku fylkkasuohkan lea dál dahkan gaskaboddosaš doaimmaplána jagiide 2021-2023.

Nordlándda fylkkasuohkan lea ovdánahttinoasi geavahan earret eará doarjjan organisašuvnnaide ja ásausaide, sámi gávpotovdáneapmái ja sámi ovdánahttinproševttaide.

Trøndelága fylkkasuohkan lea earret eará juohkán doarjagiid doaimmaide mat nannejit sámeziela ja kultuvrra, ja maidai juolludan stipeandda lullisámi oahpaheaddjestudeanttaide.

1.3.4 Sámi giellavuovddážat - njuolggodoarjja

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boađus. rev. budš. ektui
10100 Sámi giella- ja kulturg. Porsáŋgu gielda	993 000	993 000	0
10101 Giellasiida - Sámi giellaguovddáš - Gáivuona suohkan	993 000	993 000	0
10102 Árran julesáme guovddáš	970 000	993 000	23 000
10103 Várdobáiki sámi guovddáš	993 000	993 000	0
10104 Isak Saba guovddáš - Unjárgga gielda	993 000	993 000	0
10105 Deanu giellagáddi - Sámi ealáhus- ja guorahallanguovddáš (SEG)	993 000	993 000	0
10106 Gáisi Giellaguovddáš - Romssa suohkan	993 000	993 000	0
10107 Aajege, Røros - Trøndelága fylkkasuohkan	993 000	993 000	0
10108 Áltá Sámi Giellaguovddáš	993 000	993 000	0
10109 Ástávuona giellagoahtie - Loabága suohkan	993 000	993 000	0
10110 Gielem nastedh - Snåasen tjjelte	993 000	993 000	0
10111 Gielearnie - Raavrhvijkke tjjelte	993 000	993 000	0
10112 Omasvuona giellaguovddáš - Omasvuona suonkan	993 000	993 000	0
10114 Giellagiisá - Guovdageainnu suohkan	993 000	993 000	0
10115 Oslo sámi viessu	331 000	331 000	0
10113 Aktivitehtadoarjja	8 081 866	8 402 000	320 134
Submi	22 291 866	22 635 000	343 134

Doarjjaortnega mihttomearri - Sámi giellavuovddážat:

- Sámi giellaguovddážat ovddidit ja čalmmustahttet sámezielaid árjjalaččat iežaset doaimmaguovllus.

Giellaguovddážit raporterejit Sámediggái ovddit jagi ovddas. Danne leat Sámedikki 2020 jahkedieđáhusas doaimmat maid giellaguovddážit leat čađahan 2019:s ja maid dai 2020 gulahallan giellaguovddážiiguin.

Oslo giellaguovddáš oačču 2020 reviderejuvvon bušehtas fásta juolludeami Sámedikki bušehtas.

Giellaguovddáš	Guovlu
4	Lullisámis
2	Julevsámis
12	Davvisámis
1	Oslos

Oslo giellaguovddáš oačču jagi 2020 bušehttaođasmahttimis fásta saji Sámedikki bušehtas. Giellaguovddážit leat Sámedikki deháleamos ovttasbargoguoimmit sámegeleaid suodjalan- ja ovddidanbarggus, ja giellaguovddážit barget hui deatlaš barggu sámi guovlluin. Doaimmaid bokte giellaguovddážiin lágiduvvojit ollu giellaarenat ja giellakurssat, ja sámi álbmot oažžu vejolašvuoda geavahit iežas giela giellaguovddážiid doaimmaid bokte. Giellaguovddážit leat leamaš Sámediggái dehálaš ovttasbargit giellavahku oktavuodas ja leat leamaš mielde čađaheamen kreatiivvalaš doaimmaid olles vahku.

Koronadilálašvuolta lea maid dai čuohcan giellaguovddážiidda. Cuorománus 2020 Sámediggi doalai digitála čoahkkima giellaguovddážiiguin gullan dihte mot koronavirus čuoza sidjiide.

Visot giellaguovddážit raportereje ahte njoammuneastadanbijut bissehede sin doaimmaid. Mánge kurssa ja giellaarena mañiduvvojede dahje eai lágiduvvon. Mánge giellaguovddáža válljejedje fállat digitála doaimmaid ja earát fas válljejedje bidjat návccaid siskkáldas doaimmaide ja ovdánahttinbargguide dan botta go pandemija bissehii servodaga. Geasseluomu mañnel leat visot giellaguovddážit álggahan doaimmaid fas ja leat jagi 2020 loahpas measta doaimman dábaččat. Bođii ovdan ahte eai leat nu mánge oasálasti go dábaččat ja ahte njoammuneastadanbijut ledje eahpečielgasat.

Giellaguovddážit raporterejit 3-jagáš doaimmaplána vuodul maid sii sáddejit Sámediggái. Seamma doaimmaplána vuodul juolluduvvo jahkásaččat doaimmadoarjja giellaguovddážiidda mat ožžot njuolggodoarjaga. Doaimmadoarjja galgá geavahuvvot giellakurssaid ja giellaarenaid lágideapmái. Giellaguovddážit ieža hábmejit sisdoalu kurssaide ja arenaide, ja fáldadagat leat báikkálaččat heivehuvvon. Eanaš giellaguovddážit lágidit kurssaid sihke easkaálgiide ja njálmmálaš hupmankurssaid sidjiide geat máhttet giela veaháš ovdežis, ja earát fas lágidit sámi lohkanbadjefáttáid dahje lohkanhárjehallama sidjiide geat dárbašit doarjaga šaddat oadjebassan sámegelelohkamis.

Giellakurssat ja doaimmabijut mánáid ja nuoraid várás leat vuoruhuvvon jagi 2019 ja buot dat ásuhuvvon giellaguovddážit leat lágidan gielladoaimmaid erenoamážit mánáid ja/dahje nuoraid várás. Duhkoraddandeavvadeamit, bearašdeavvadeamit, leaksoveahkki ja astoáiggedoaimmat leat muhtun ovdamearkkat. Dasa lassin leat giellaguovddážit lágidan ollu doaimmaid giellavahku oktavuodas.

Tabeallas oidno galle giellaarenat ja giellakurssat leat lágiduvvon lulli-, julev- ja davvisámi guovlluin. Visot giellaarenat ja -kurssat leat lágiduvvon mángii, nu ahte duohta lohku arenaid ja kurssa lágideamis lea duohtavuodas stuorát.

Lágiduvvon	Giellaarena	Giellakursa
Lullisámi guovllus	84	5
Julevsámi guovllus	5	1
Davvisámi guovllus	124	25
Oktiibuot	213	31

1.3.5 Giellaguovddážiid deaivvadeapmi - seminára

Sámedikki jagi 2020 deaivvadeapmi giellaguovddážiiguin ii šaddan koronavirusa dihte. Deaivvadeapmi galggai lágiduvvot Plassjes miessemánus. Sámediggi lea jagi 2020 doallan mánga digitála čoahkkima giellaguovddážiiguin, gos giellaguovddážit besse muitalit movt sin dilli lea ja movt sii barget. Giellaguovddážit ledje šluhtten deaivvadeamiid ja fásta bargit barge ruovttukantuvrrain ja barge hutkat movt bargat ain viidásit. Sámediggi ávžžuhii giellaguovddážiid čadahit digitála doaimmaid jagi 2020 koronavirusa dihte, ovdamearkka dihtii digitála giellakurssaid, siskkáldas oahpu, ja oahpponeavvuid hutkat. Digitála čoahkkimiin ožžo maid giellaguovddážit dieđuid giellavahku birra.

1.3.6 Giellaprošeavttat - ohcanvuđot doarjja

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Bušeahhta 2020	Boađus. rev. budš. ektui
11000 Giellaprošeavttat	9 911 800	9 034 000	9 034 000	-877 800

	Juollu- duvvon 2020	Geassoj. ruovt. 2020	Máksoj. ruovt. 2020	Rehket- doallu 2020
11000 Giellaprošeavttat	10 860 600	637 800	311 000	9 911 800

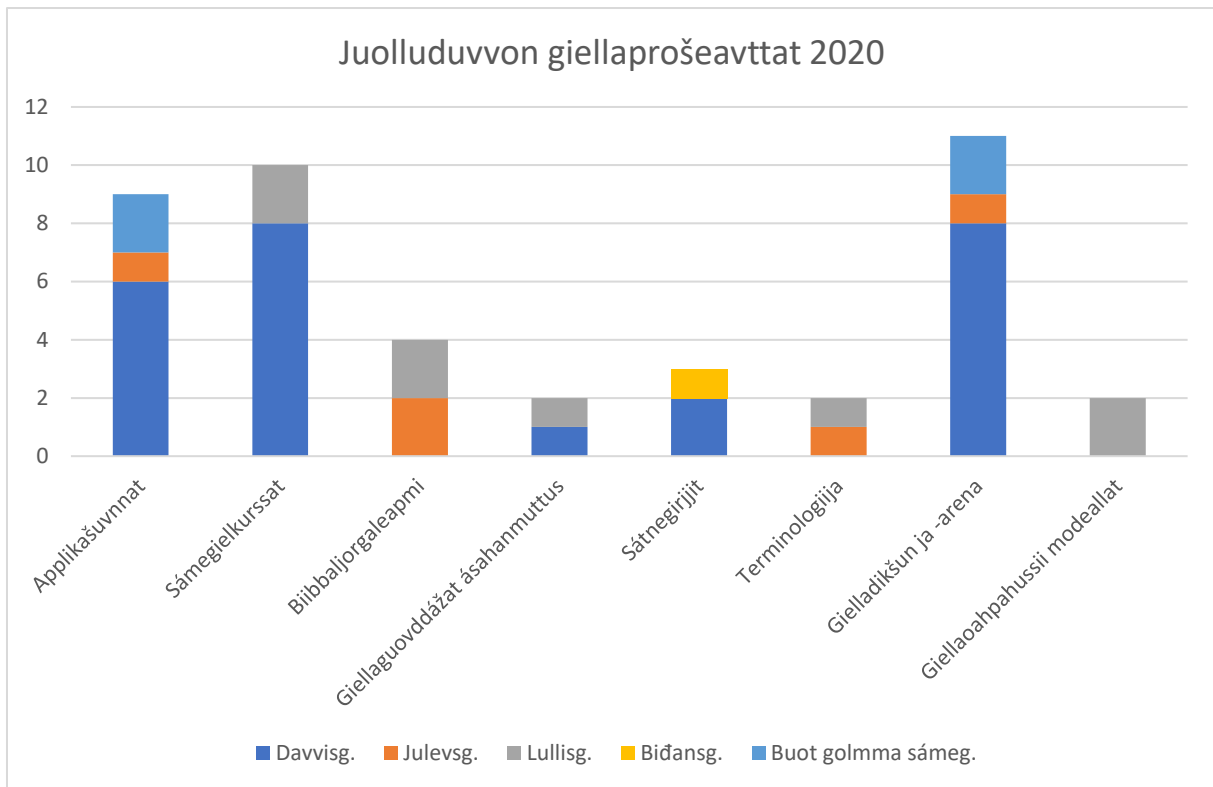
Doarjjaortnega mihttomearri:

- Álbmogis lea vejolašvuhta oahppat ja ovddidit sámegiela..

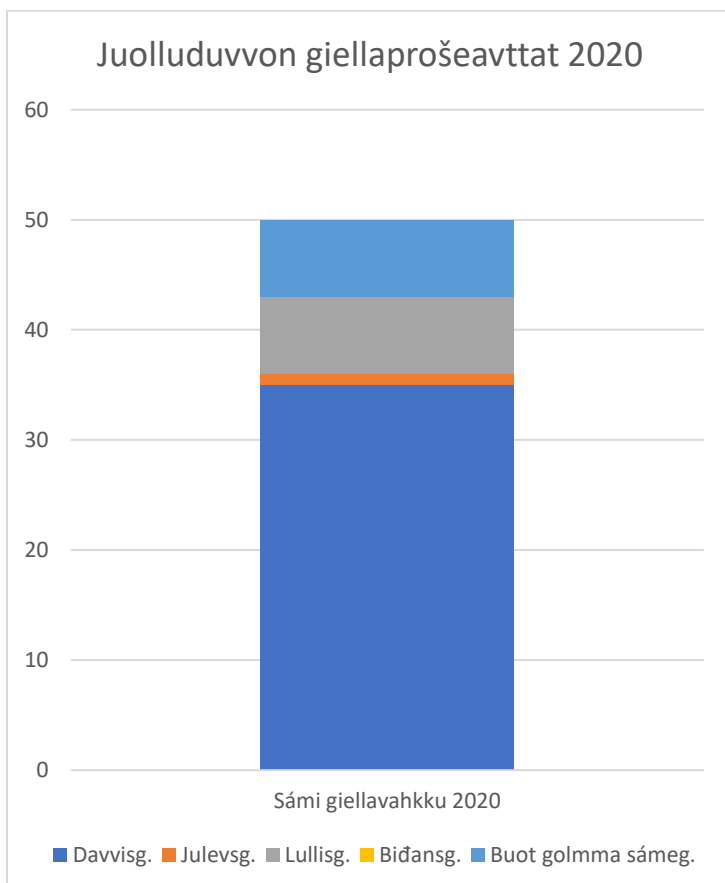
	Oktiibuot	Juolluduvvon	Biehttaluvvon
11000 Giellaprošeavttat	108	94	14

Go leat boahtán olu ohcamat jagi mielde, de lea sámediggeráđđi dasa lassin doarjjaortnegii sirdán 1 586 000 ruvnno. Oktiibuot lea jagi 2020 várrejuvvon 10 620 000 ruvnno giellaprošeavttaide ja juolluduvvon lea oktiibuot 10 475 600 ruvnno.

Ná juohkásit doarjagat vuoruhemiid ektui (Fuomáš ahte jagi 2020 Sámi giellavahkkui juolluduvvon giellaprošeavttat oidnojit sierra diágrammas):

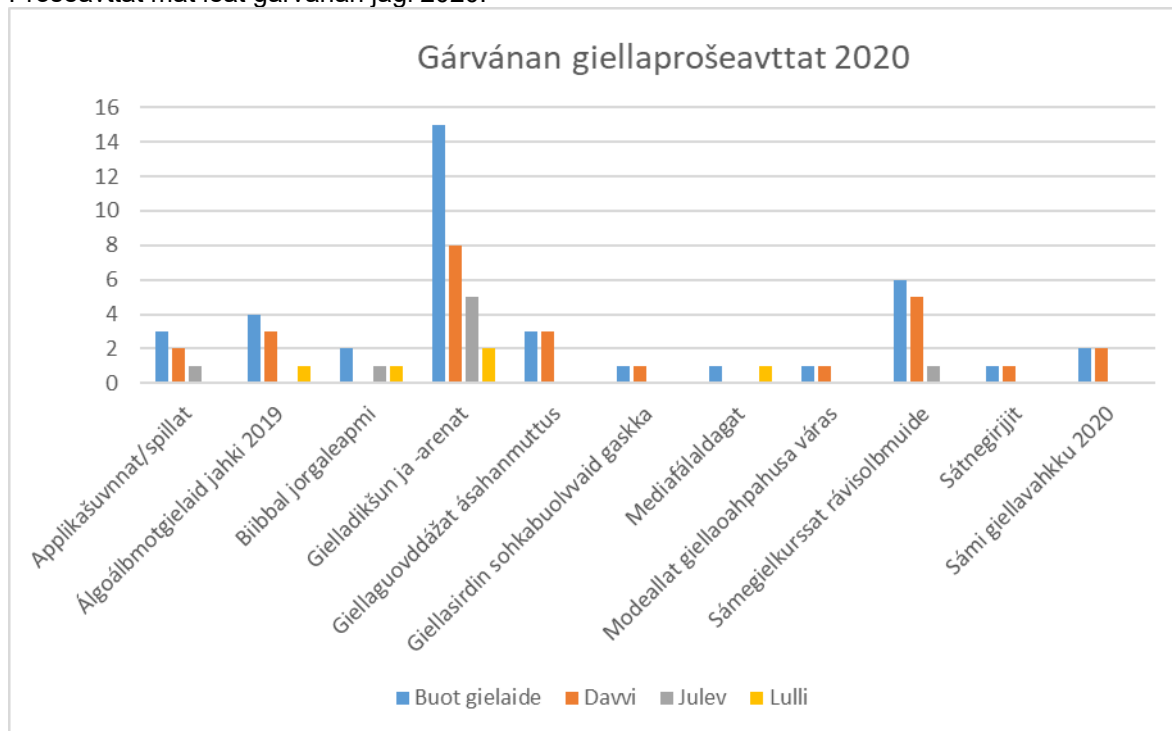
Vuoruheapmái jagi 2020 Sámi giellavahkkui ledje buot eanemus juolluduvvon giellaproševttat oktiibuot juolludedje 50 doarjaga. Daid juohku čájehuvvo čuovvovaš govvošis. Ohcamat bohte iešguđet guovlluin Sámis, muhto eanemusat davvisámegealguovllus.

Dáidda vuoruhemiide eai leat bohtán ohcamat jagi 2020:

- Lohkan- ja čállinveahkkeortnegat sámegielaigiidda.
- Sámi báikenamaid čohkken ja gaskkusteampi.
- Váikkuhit dan ahte sámi mediafálaldagaide, mat leat ásaheavvomin, bohtet ovddidanprošeavttat dassázii go šaddet dássedis doarjjaortnegat.

Prošeavttat mat leat gárvánan jagi 2020:

Jagi 2020 leat 39 giellaprošeavtta gárvánan. Earret eará leat gárvánan 3 applikašuvnna mánáide ja nuoraide. Muđui leat gárvánan 15 gielladikšundoaimbajju ja giellaarena prošeavtta, 1 julevsámegiela biibbaljorgaleapmi ja 1 lullisámegiela biibbaljorgaleapmi, 4 prošeavtta mat čalmmustit riikkaidgaskasaš álgoálbmotgielaide jagi 2019, 6 sámegiellkurssa rávisolbmuide, 1 giellasirdin sohka buolvaid gaskka, 1 mediafálaldat, 1 sátnegirji, 1 modeallat giellaoahpahusa váras ja 2 sámi giellavahku 2020 prošeavtta.

Návuona suohkan lea ožžon viidásit doarjaga gielladoaimmaide mat leat vuodđun giellaguovddáža ásaheavpmái. Oslo sámi viessu lea ožžon doarjaga sihke gielladoaimmaide mat leat vuodđun giellaguovddáža ásaheavpmái ja doaimmadoarjaga maŋŋágo reviderejuvvon bušehtas mearriduvvui ahte sii oažžugohtet njuolggodoarjaga Sámedikkis.

1.3.7 Stipeanda joatkkaskuvllaohppiide - ohcanvuđot doarjja

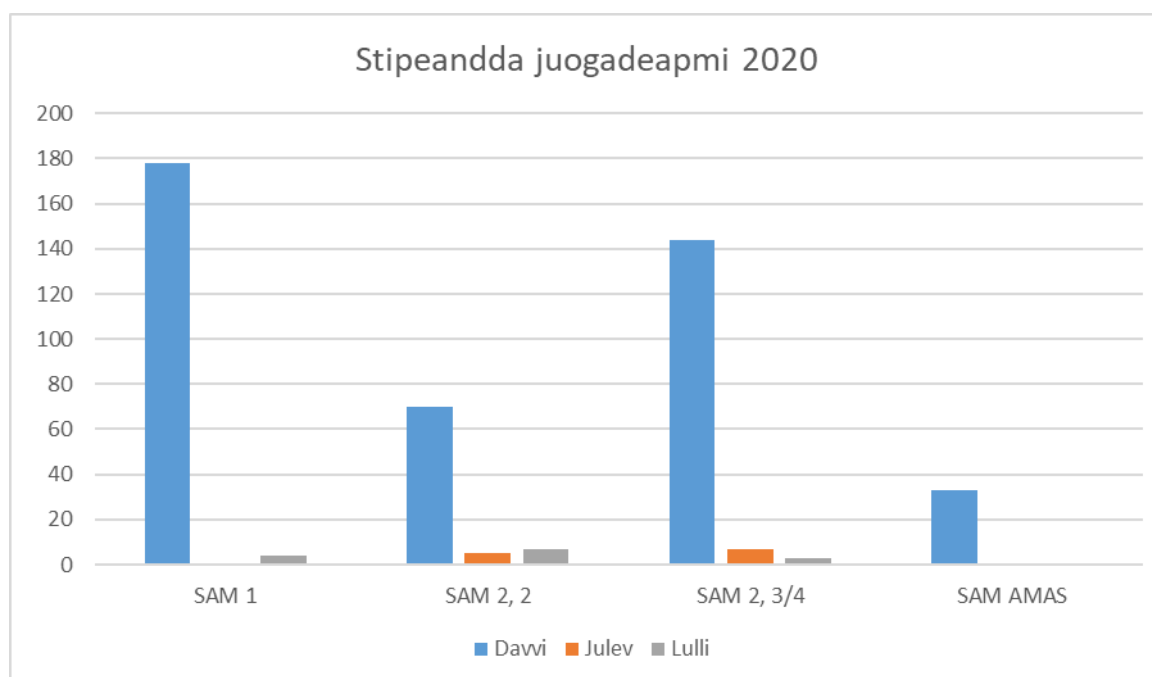
	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Bušehtta 2020	Boadus. rev. budš. ektui
11100 Stipeanda joatkkaskuvllaohppiide	2 843 500	3 000 000	3 000 000	156 500

Doarjjaortnega mihttomeari - Stipeanda joatkkaskuvllaohppiide:

- Movttiidahtit nuoraid váldit sámegielloahpahusa joatkkaskuvllas.

Dán jagi giellamovttiidanstipeandda sturrodat ohppiide geain lei sámegeiella vuosttašgiellan, lei 9 500 ruvno. Ohppiin geain lei sámegeiella nubbingiellan dássi 2, ožžo ges 6 000 ruvno. Ohppiin geain lei sámegeiella nubbingiellan 3. ja 4. dássi, ja ohppiin geain lei sámegeiella vierisgiellan ožžo 3 500 ruvno. Stipeanda lea maid juolluduvvon ovttá oahppái gii válddi sámegeiella vuosttašgiellan privatistan.

	2017	2018	2019	2020
1. giella	199	203	202	179
2. giella, 2	103	87	63	82
2. giella, 3 ja 4	162	127	168	154
Vierisgiella	47	37	34	33
Oktiibuot	511	451	467	448

1.3.8 Giellastipeanda alit oahpu - ohcanvuđotdoarjja

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Bušeahhta 2020	Boadus. rev. budš. ektui
11200 Giellastipeanda alit oahpu	325 000	300 000	300 000	-25 000

	Juollu- duvvon 2020	Geassoj. ruovt. 2020	Máksoj. ruovt. 2020	Rehket- doallu 2020
11200 Giellastipeanda alit oahpu	340 000	0	15 000	325 000

Doarjjaortnega mihttomearri - Giellastipeanda alit ohppui:

- Movttiidahttit eambbosiid lohkat daid eanemus áitojuvvon sámegeielaid.

	Oktiibuot	Juolluduvvon	Biehttaluvvon
11200 Giellastipeanda alit oahpu - ohcanvuđot doarjja	36	33	3

Giellastipeandda juolludeamit jagi 2020 giđđa- ja čakčalohkanbajiin oidnojit čuovvovaš tabeallas:

Giellasteapmmeandda juolludeapmi 2020	Giđđalohkanbajis	Čakčalohkanbajis
Lullisámegiela	10	6
Julevsámegiela	7	2
Biehttaleapmi - lullisámegiela	1	1
Márkosámiid guovllus	1	5

1.3.9 Julevsámegiela ja lullisámegiela riektáčállingirji - prošeakta

Julevsámegiela riektáčállinrávagirji lea bagadallangirji buohkaide geat čállet julevsámegillii. Girji galgá rávvat čáli hábmet formálalaš teavstta, ovdamearkka dihte goas galgá bidjat stuora bustáva, mot čuorvvasmearkka galgá atnit, gosa rihkuid galgá bidjat, mot oanida sániid ja nu viidasit. Riektáčállinprošeavtta hálddahaslaš bargu álggahuvvui maŋŋil 2018 čavčča. Dát bargu lea oktasašprošeakta Ruota sámedikkiin.

Plána lei ahte maŋemus korrektuvrralohkan galggai dahkkot skábmamánu loahpas 2020 ja dalle galggai girji maid deaddiluvvot. Juovlamánu lei plána almmuhit girji jus girji normerejuvvo čoahkkimis mii galggai dollojuvvo skábmamánu álggus 2020. Geavadis šattai jagi 2020 váttis gárvet julevsámegiela riektáčállinrávagirji ja dan dihte lea plána válbmet dan vuosttaš jahkebealis 2021.

Lullisámegiela riektáčállinrávagirji lea bagadallangirji buohkaide geat čállet lullisámegillii. Girji ulbmilin lea rávvat čáli hábmet formálalaš teavstta, nugo goas galgá bidjat sturrobustávid, goas čuorvvasmearkka galgá atnit, jnv.

Lullisámegiela riektáčállinrávagirji hálddahaslaš bargu ja plánen álggahuvvui 2020 loahpas. Plána ii gárvvistuvvon ja prošeavtta plánen joatkašuvvá jagi 2021. Bargu lea oktasaš prošeakta Ruota beale Sámedikkiin, ja bargui nammaduvvojit olbmot goabbatge Sámedikkis.

Koronavirusa dihte ja go šattai váddásit mátkkoštit, de eai lágiduvvon fysihkalaš čoahkkimat nugo plánejuvvon. Lágiduvvojedje baicce eanet digitála čoahkkimat, oktiibuot 10 beallebeaivásaš čoahkkima ja okta guovtbeaivásaš čoahkin.

1.3.10 Sámi Giellagáldu

Bistevaš ásaheppu organiseren

Sámedikki mihttun lea leamaš ásaheppu Sámi Giellagáldu bistevaš sámegeleaid normerenorgánan jagi 2020 áigge nu ahte ođđa orgána doaibmagoahtá jagi 2021. Proseassa ásaheppu Sámi Giellagáldu bistevažžan lea jođus muhto Sámi Giellagáldu bistevaš ruhtadeapmi ii leat čovdojuvvon.

Sámedikki dievasčoahkin dohkkehii geassemánu dievasčoahkkimis áššis 020/20 Sámi Giellagáldu - Sáme Giellagáldu - Saemien Gielegaalitje - Säämi Kielâkâldee - Sää'm Kïõllka'lddi ásaheppu Sámi Giellagáldu njuolggadusaid maid sámedikkiit leat ovtas válbmen ja soahpan hálddahaslaš dásis. Seammás dievasčoahkin ásaheppu Sámi Giellagáldu Sámedikki oktavuhtii. Dát mearrádus boahtá goitge fápmui easka dasto go vassis eavttut leat sajis:

- Vuosttaš eaktu lea ahte buot golbma sámedikki dohkkehii Sámi Giellagáldu njuolggadusaid ovtta láhkai.
- Nubbi eaktu lea ahte buot sámedikkiit servet ovtasbargui, ja vuolláičállet ovtasbargošiehtadusa Sámi Giellagáldu doaimmain.

- Goalmmát eaktu lea ruhtadeapmi. Sámedikkiit galget jahkásaččat šiehtadit Sámi Giellagáldu čuovvovaš jagi bušeahtas ovdalگو sámedikkiid čuovvovaš jagi bušeahtta meannuduvvo dievasčoahkkimis.

Sámi Giellagáldu njuolggadusain meroštallojuvvo earret eará Sámi Giellagáldu organiseren, ulbmilat ja barggut, stivrra čoahkkádus ja dan barggut, ja ásahusa direktivrra barggut ja ovddasvástádussuorgi. Buot golbma sámedikki leat dohkkehan ovttajienalaččat Sámi Giellagáldu njuolggadusaid ovttaláganin. Sámi Giellagáldu njuolggadusat leat fámus njuolggadusaid § 13 mielde.

Váilevaš ruhtadeami ja praktihkalaš juridihkalaš hástalusaid geažil ii leat leamaš vejolaš ásahit Sámi Giellagáldu bastevaš ásahussan 2020:is. Sámediggi joatká dánna bargguin boahtte jagi.

Normerenbargu

Norgga, Ruota ja Suoma sámedikkiit vuolláičáalle ođđajagimánus ovttasbargošiehtadusa mas oassebealit šiehtadedje ahte Sámi Giellagáldu doaimmat čađahuvvojit prošeaktalágan hámis sámedikkiid gaskasaš ovttasbargun dán jagi lohppii.

Sámi Giellagáldu lea dál Sámi Parlamentáralaš Ráđi (SPR) vuollásaš davviriikkalaš sámi giellaovttasbargoorgána mii bargá giellagáhttemiin ja doaibmá sámegeielaid normerenorgánan Norggas, Ruotas ja Suomas. SPR stivra ásahii ođđajagimánus Sámi Giellagáldui vihtta giellajuhkosa ja nammadii daidda lahtuid ja várrelahtuid sámedikkiid árvalusaid mielde. Lulli, julev-, davvisámegeiela, nuortalaš- ja anárašgiela giellajuhkosat vástidit dáid sámegeielaid normeremis.

Lullisámegeiela giellajuogus čoahkkaniid viđa geardde dán jagi, ja normerii lullisámegeillii oktiibuot 319 ođđa tearpma.

Julevsámegeiela giellajuogus čoahkkaniid golbmii ja normerii julevsámegeillii 520 ođđa tearpma. Giellajuogus normerii earret eará 179 máilmmi riikka nama, dáid riikkaid riikkavulošvuodanamahusaid ja movt gielaid galgá čállit julevsámegeillii. Dá moadde ovdamearkka:

- Riika: *Aktidum Arába Emiráhta, Båssná ja Herzegovijnna, Myanmárra*
- Álbmot: *arába emiráhtak, båssná ja herzegovijnak, myanmárak*
- Giella: *arábagiella, båsnågiella, myanmáragiella*

Davvisámegeiela giellajuogus čoahkkaniid njelljii dán jagi ja normerii davvisámegeillii oktiibuot 349 ođđa tearpma. Giellajuogus mearridii váldit suopmanerohusaid vuhtii davvisámegeiela tearpmaid normeremis, mii lea davvisámegeiela terminologijja normerema dáfus mearkkašahtti prinsihpalaš mearrádus. Giellajuogus normerii maid ahte Kanáda eamiálbmotjoavkku First Nations galgá čállit davvisámegeillii juogo *First Nations* dahje *vuosttaš álbmogat*. Dás lea sáhka dan álbmogis Kanádas mat leat eamiálbmogat, muhto eai gula métis-álbmogii eaige inuihtaide.

Giellarávvendoaibma

Giellageavaheaddjit, jorgaleaddjit ja institušuvnnat jearahit dávjá Sámi Giellagáldus ráđi sániid riektáčállimii, loatnasániid heiveheapmái, sániid ja báikenamaid mearkkašupmái ja daid etymologijjai. Sámi Giellagáldu lea dán jagi rávven giellageavahedjjiid iešguđetlágan giellagažaldagain ja vástidan vádjit 1000 gažaldahkii mat gusket lullisámegeiela (108 gažaldaga), julevsámegeiela (538 gažaldaga) ja davvisámegeiela (280 gažaldaga) geavaheapmái.

Ráđđehus mearridii golggotmánus ođđa sohkabealleneutrála tihtela ja nama fylkkamánái (fylkesmannen). Ođđa tihtelin ja namman šattai statsforvalteren dárogillii. Dása ii gávdnon ovddežis vástta sámegillii. Gieldda- ja ođasmahttindepartemeanta bivddii Sámi Giellagáldu normeret statsforvalteren tihtela ja nama lulli-, julev- ja davvisámegillii, vai ráđđehus sáhtá ovddidit gonagaslaš resolušuvnna nama ja tihtela rievdadeamis, ja mearridit dan oktavuodas mo statsforvalteren čállojuvvo lulli-, julev- ja davvisámegillii. Sámi Giellagáldu normerii skábmamánus ahte statsforvalteren čállojuvvo dán láhkai:

Go čujuha olbmui dahje hálddašanorgánii, de geavahuvvo uhca ovdabustáva:

- Lullisámegillii: staatehaaltoje
- Julevsámegillii: stáhtaháldadiddje
- Davvisámegillii: stáhtahálddašeaddji

Go čujuhuvvo dihto ámmáhii, de geavahuvvo stuorra ovdabustáva:

- Lullisámegillii: Staatehaaltoje
- Julevsámegillii: Stáhtaháldadiddje
- Davvisámegillii: Stáhtahálddašeaddji

Ovdamearka movt lea jorgaluvvon tabeallas:

Tihttel	Statsforvalteren i Trøndelag	Statsforvalteren i Nordland	Statsforvalteren i Troms og Finnmark
Lullisámegillii	Tröndelagen staatehaaltoje	Nordlaanten staatehaaltoje	
Julevsámegillii	Roandema stáhtaháldadiddje	Nordlánda stáhtaháldadiddje	Rámsá ja Finnmárko stáhtaháldadiddje
Davvisámegillii		Nordlándda stáhtahálddašeaddji	Romssa ja Finnmárkku stáhtahálddašeaddji

Dasa lassin muhtun almmolaš ásašusat ja searvvit leat bivdán veahki árvalit ásašussii dahje searvái sámegiellama. Ovdamearkka dihtii jearai Veterinærinstituttet ráđi mo ásašusa sáhtášii gohčodit davvisámegillii. Sámi Giellagáldu árvalii veterinearainstituhtta.

Ovttasbargu Divvuniin

Sámi Giellagáldu ovttasbargá UiT Norgga ártalaš universitehta Divvun ovttadagain mángga suorggis, dego ovdamearkan digitála sátnebánkkuin <http://satni.org>. Sámi Giellagáldu geavaha tearbmabargguin TearbmaWiki-reaiddu. Dát guokte čovdosa leat heivehuvvon oktii nu ahte digitála sátnebánku viežžá automáhtalaččat buot tearpmaid TearbmaWikis oktii jándoris. Ođđa tearpmat leat álkit giellageavahedjiiid olámuttos dalán normerema maŋgá.

Jagi 2020 lea Sámi Giellagáldu ovttas Divvuniin lasihan Tearbmawikii oktiibuot sullii 900 ovdal normerejuvvon tearpma, ja sihke redigeren ja dievasmahttán oktiibuot birrasii 2000 ovdal normerejuvvon davvisámegiela tearpma. Divvun ráhkada digitála giellaovddidanreaidduid Sámi Giellagáldu normeremiid vuodul. Ođđa tearpmat ja normeremat cigget gillii Divvuna ráhkadan

reaiduid, dego stávendárkkástusa ja grammatihkkadárkkástusa, bokte. Dáid vehkiin šaddá álkit čállit sámegillii, ja dát lasiha sámegielaid geavaheami.

1.4 Váibmogiella čuovvuleapmi

Ángiruššansuorggi mihttu:

- Sihkkarastit ja ovddidit sámegielaid boahtteáiggi.

1.4.1 Čoahkketabealla - Váibmogiella

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boadus. rev. budš. ektui
13200 Váibmogiella čuovvuleapmi	4 666 431	8 179 001	3 512 569
Submi	4 666 431	8 179 001	3 512 569

Ángiruššansuorggi mihttu:

- Sihkkarastit ja ovddidit sámegielaid boahtteáiggi.

Váibmogiella čuovvuleapmi dáhpáhuvvá mángga iešguđet buohtalas proseassas. Sámediggi lea konsultašuvnnain sámelága 3. kapihttala oktavuodas, seammás go mii čuovvulit Váibmogiella doaimbaidjoevttohusaid iežamet giellaángeruššama Giellaloktema bokte.

Váibmogiella čuovvuleapmi lea hui deatalaš bargu. Bargu lea viiddis, ja bistá mángga jagi. Sámedikki giellastrategiijas Giellaloktemis leat sullii 140 doaimbaidju mat galget lea veahkkinn čalmmustahttit, nannet ja ovddidit sámegielaid.

Sámeláhka

Láhkaproposišuvnna hábmen álggahuvvui jagi 2018. Mánnga hálddahušlaš konsultašuvnna leat dollojuvvon Giella- ja ođasmahttindepartemeanttain vuosttaš jahkebealis 2019. Ráđđehus manjidii konsultašuvnnaid joatkima. Ollu ávžžuhusaid manjá Sámedikki bealis álggahuvvojedje konsultašuvnna fas 2020 čavčča. Konsultašuvnna eai leat loahpahušvonn. Sámelága ođasmahttima oktavuodas lea departemeanta čielggadišgoahtán lága ođasmahttima ekonomalaš ja hálddahušlaš váikkuhusaid. Sámediggi lea jagi 2020 bidjan ollu áiggi ja resurssaid dán bargui.

Ođđa Norgga giellaláhka

Ollislaš giellaláhka gullelaš gielladieđáhusain lea geigejuvonn Sturradikki bearaš- ja kulturlávdegoddaí. Sámediggi leat konsulteren ráđđehusain ođđa giellalága birra, addán gulaskuddancealkámuša láhkaevttohussii ja oassálastán rabas gulaskuddamii sturradiggelávdegottis 2020 giđa. Vaikke vel ođđa giellaláhka ii rievdat sámegielaid stáhtusa dahje gielaide rievttálaš dili, de lea lágas sturra árvu, go lágas nannejuvvo ahte sámegielat leat álgoálbmotgielat. Doaba álgoálbmotgiella ii leat geavahušvonn ovddeš lágain, ja Sámedikki mielas lea hui buorre go ođđa giellalágas nannejuvvo ahte sámegielat leat álgoálbmotgielat.

Sámediggi lea duhtavaš go ođđa giellalága ulbmilparagráfaevttohusas čuožžu ahte almmolaš orgánain lea erenoamáš ovddasvástádus geavahit, ovddidit ja nannet dárogiela ja sámegielaide. Dat doarju dan Sámedikki prinsihpa ahte dárogiella ja sámegiela leat dásseárvosaš gielat.

Viidáseappot deattuhuvvo láhkaevttohusas ahte giellarádis galgá leat bagadangeatnegasvuohta almmolašvuođa ektui go guoská sámegielaide. Ulbmil giellaráđi bagadangeatnegasvuođa nannemiin lea dahkat čielggasin ahte giellarádis stáhta hálddašanorgánan giellagažaldagain, lea maiddá ovddasvástádus das ahte ovddidit sámegielaide oassin ollislaš giellapolitihkas. Sámediggi lea duhtavaš go giellaráđi bagadangeatnegasvuohta nannejuvvo dáinna lágiin, ja doaivu dat sáhtta váikkuhit dasa ahte almmolaš orgánat šaddet eanet diehtomielaččat iežaset rollain ja ovddasvástádusas ovddidit sámegielaide.

1.4.2 Giellalokten

Sámedikki višuvdna lea ahte sámegiela galget leat lunddolaš, servodatguoddi ja ealli gielat miehtá riikka. Giellalokten lea Sámedikki ollislaš ja guhkesáigásaš giellaáŋgiruššan mii lea vuodđuduvvon Váibmogiela doaibmabidjoevttohusaide.

Áigumuš dáinna strategiijain lea oažžut bistevas rievdadusaid servodaga gielladilis. Strategiija lea viiddis ja das leat ollu doaibmabijut iešguđet servodatsurggiin. Giellaloktemis leat 3 áŋgiruššansuorggi:

- Giellafálaldagat mánáide ja nuoraide.
- Oainnusmahttin ja ovttasbargu.
- Gealbolokten ja rekrutteren.

Áŋgiruššansuorggit	Stáhtus 31.12.2020 muttus
Áŋgiruššansuorgi 1	
Giellafálaldagat mánáide ja nuoraide	
Giellaláhtut - nátionála strategiija lohka ja čállima várás	Manjiduvvon resursa-hástalusaid geažil
Ráđjarastideaddji mánáidgárde- ja skuvlaovttasbargu	Álggahuvvon, prošeakta bistá mánja jagi.
Digitála vuodđovuogádat mánáide ja nuoraide	Manjiduvvon resursa-hástalusaid geažil
Lohkanmiellaprográmma mánáide ja nuoraide	Manjiduvvon resursa-hástalusaid geažil
Áŋgiruššansuorgi 2	
Oainnusmahttin ja ovttasbargu	
Sámi giellavahku	Čađahuvvon
Sámi báikenamat	Čađahuvvon
Sámi giellaguovlu	Manjiduvvon sámelága ođasmahttima maŋjonemiid geažil
Giellaiskkadeapmi	Manjiduvvon bušeahtta-ođasmahttimiid geažil
Sámegielaide registreren álbmotregistarii - kampánja	Manjiduvvon jagi 2021 rádjai
Bihtán-, ubmi- ja nuortasámegiela gielladili čielggadeapmi	Čađahuvvon
Ovddidanprográmmat sámegielaide várás	Álggahuvvon, prošeakta bistá mánja jagi
Áŋgiruššansuorgi 3	
Gealbolokten ja rekrutteren	
Rekrutterenstrategiijat	Álggahuvvon, prošeakta bistá mánja jagi.

Ángiruššansuorggit	Stáhtus 31.12.2020 muttus
Karriearakonferánssa	Maŋŋonan koronadili geažil
Sierra doaibmabijut lulli- ja julevsámi guovlluin - Ráđđeaddi-/koordináhtorvirggit - Giella- ja oahpahaskonferánssat ja fierpmádagat	Maŋŋonan koronadili geažil

Sámedikkis ledje stuorra áigumušat álggahit mánŋa ođđa doaibmabiju jagi 2020. Koronadilli riikkas lea dagahan Giellaoktema doaibmabijuid čuovvuleami gáibideaddjin ja bargu lea muhtumassii leamaš hástaleaddjin. Dađibahábut leat ferten mánŋa doaibmabiju maŋidit, rievdadit dahje šluhttet.

Gielladoaibmabijut mánáide ja nuoraide

Giellaláhtut

Ráđđehus hábmii ja čađahii nationála strategijja lohka ja čállima várás - giellaláhtut 2016 - 2019. Sullasaš fáladat ii leat hábmejuvvon sámegeaileide.

Sámediggi lea evttohan ahte Giellaláhtut heivehuvvojit ja ovddiduvvojit sámegeaileide.

Resursahástalusaid geažil lea doaibmabidju veaháš maŋŋonan. Jagi 2020 leat vuoigatvuođat konseptii, mandáhta ja barggu organiseren gieđahallojuvvon. Doaibmabidju jotkojuvvo jagi 2021 ja bistá mánŋa jagi.

Ráđjarasttideaddji mánáidgárde- ja skuvlaovttasbargu:

Dat doaibma čilgejuvvo eanet 2.5.4 Rájahus sámi oahpahas kapihttalis.

Digitála vuođđovuogádat:

Mediafáladat mánáide ja nuoraide lea rievdamin, ja deatalaš lea ahte sámegeielat mediafáladagat čuvvot servodaga dárbbuid ja čuvvot teknologalaš ovdáneami. Dárbbášuvvo mánŋgabealat ja buorre sisdoallu seamma dásis go fáladagas dárogielagiidda, ja fuolahit ferte ahte dat lea olámuttus geavaheddjiide.

Okta doaibmabijuin Ráđđehusa jagi 2009 doaibmaplána sámegeaileid várás lei neahttabáiki sámi nuoraid várás. Sámediggi, Mánáid- ja bearašdepartemeanta ja dalá Ođasmahttin- ja hálddahasdepartemeanta álggahedje geavaheddjiid dárbbuid kártema, muhto doaibmabidju ii válmastuvvon dalle. Danne lea Sámediggi dál evttohan joatkit barggu digitála vuođđovuogádagaiguin sámi mánáide ja nuoraide.

Sámedikkis ledje vuordámušat dasa ahte galge čađahuvvot konsultašuvnnat Váibmogiela čuovvuleami birra Mánáid- ja bearašdepartemeanttain jagi 2020 mielde.

Sámedikkis lea jagi 2020 leamaš ságastallan nuoraidorganisašuvnnaiguin digitála vuođđovuogádagaiguin birra. Sámediggi oaidná ahte lea stuorra dárbu digitála vuođđovuogádagaide, sihke sámi sisdoaluin ja sámegeillii. Doaibmabidju ii álggahuvvon jagi 2020 nu mo lei plána, ja dál vuordit konsultašuvnnaid MBD:in.

Lohkanmiellaprográmma mánáide ja nuoraide:

Sámediggi oaidná dárbbu lasihit girjjálašvuođabuvttadeami nuoraid várás, olahttin dahkat sámi girjjálašvuođa ja lasihit digitála girjjálašvuođafáladaga. Seammás lea min mielas deatalaš ahte

gávdno teaksta ja girjjálašvuohta maid nuorat leat čállán nuoraid várás, ja seammás lea dárbu movttiidahttit čállit ja lohkat sámegeielat teavsttaid ja ávdnasiid.

Sámedikkis lei áigumuš álggahit lohkkampánnja sámi mánáid ja nuoraid várás, ja seammás váikkuhit dasa ahte digitála girjjálašvuohta mánáid ja nuoraid várás sámegeielaide lea álkit olámuttus. Koronadilli ja hástalusat fidnet doarvái resurssaid dagahii dađibahábut ahte doaibmabidju maŋiduvvui jahkái 2020, ja ruđat dan doaibmabidjui galget geavahuvvot eará láhkai.

Oainnusmahttin ja ovttasbargu

Sámi giellavahku

Sámediggi lea erenoamážit deattuhan sámegeielaid oainnusmahttima almmolašvuođas sámi giellavahku oktavuodas, ja ollu doaibmabijut mat galget váikkuhit dasa ahte almmolaš ja priváhta doaimmaheaddjit ja ásausat váldet stuorát ovddasvástádus oainnusmahttimis sámegeielaid, leat čađahuvvon sámi giellavahku oktavuodas. Earret eará leat skuvllat, mánáidgárddit ja gielddavisttit galbejuvvon sámegeillii. Sámi giellavahku lei deatlaš doaibmabidju ja lihkostuvai bures. Ollu doaimmaheaddjit ledje mielde oainnusmahttimin sámegeielaid servodagas sámi giellavahku oktavuodas. Koronavirusa geažil ledje eanaš báikkálaš ja digitála lágideamit. Sámediggi maiddái válljii lágidit sierra digitála prográmma giellavahku facebook-siiddus.

Buohkat geat serve iešguđet lágidemiiguin dahje doaibmabijuiguin giellavahkus, movttiidahttojuvvojedje registreret doaibmabiju giellavahku.no digitála kaleandarii. Oktiibuot registrerejuvvojedje 200 doaibmabiju kaleandarii, ja mánga dain biste mánga beaivvi. Sámediggeráđđi oassálasttii mánga lágideapmái Sámi giellavahku oktavuodas.

Sámediggi lea hui duhtavaš báikkálaš álgagiiguin, beroštumiin sosiála mediain ja buot lágidemiiguin giellavahku oktavuodas. Sámediggi oaidná ahte beroštupmi ja lágidemiid/čalmmustahttimiid lohku vahku oktavuodas lea lassánan jagi 2019 rájes mii lei vuosttaš jahki.

Giellabálkkašupmi

Okta Giellaloktema doaibmabijuin lea ásahit sierra giellabálkkašumi daid ásaheaddjiid ja doaimmaheddjiid várás geat leat mielde oainnusmahttimin sámegeielaid báikkálaččat ja riikkadásis. Vahku oktavuodas geigejuvvui Giellalokten-bálkkašupmi. Dán jagi dat geigejuvvui Lemet Máhte Eira Saraii go lei jorgalan dáhtaspilla Minecraft engelasgielas davvisámegeillii.

Sámi báikenamat

Okta Giellaloktema doaibmabijuin lea vuogádatlaččat registreret ja čohkket sámi báikenamaid, erenoamáš deattuhettiin báikenamaid čohkkema dain guovlluin gos giella lea ealáskahttinproseassas ja dain guovlluin gos čohkken lea váilevaš. Sámediggi lea movttiidahtán čohkket boarrásat sámi báikenamaid giellaprošeavttaid doarjjaortnega bokte, mas báikenamaid čohkken lea okta mángga vuoruhuvvon suorggis.

Sámediggi lea jagi 2020 várás vuoruhan báikenamaid čohkkema dakkár guovlluin gos báikenamaid čohkken lea leamaš váilevaš. Sámediggi lea ásahan ovttasbarggu lullisámi giellaguovddážiiguin lullisámi báikenamaid čohkkemis. Lullisámi guovlu lea okta dain guovlluin gos sámi báikenamaid čohkken lea váilevaš, ja Sámediggi lea vuosttaš álggahit báikenamaprošeavtta lullisámi guovllus.

Sámi giellaguovlu

Sámelága ođasmahttinbargui gullá ođđa sámi giellaguovlu. Konsultašuvnnat departemeanttain jotkojuvvojedje 2020 čavčča, eai ge leat vel loahpahuovvon. Sámedikki bargu ođđa doarjjamálliin sámegeielaid hálddašanguovllu gielddaid ja fylkkagielddaid várás lea čavga čadnojuvvon sámelága ođasmahttinbargui. Sámedikki áigumuš lea leamaš álggahit barggu ođđa doarjjamálliin jagi 2020, muhto lea ferten vuordit dainna bargguin dassážiigo konsultašuvnnat sámelága birra leat loahpahuovvon. Doaimbaidju jotkojuvvo jagi 2021.

Giellaikkadeapmi

Reviderejuvvon bušehtas geahpeduvvojedje ruđat mat ledje várrejuvvon Váibmogillii, ii ge doaimbaidju leat vuoruhuvvon jagi 2020.

Kampánnja - Sámegeielaid registreren álbmotregistarii

2019 čavčča almmuhii Vearroetáhta vejolašvuoda registreret sámi giellagelbbolašvuoda álbmotregistarii. Sámediggi háliidii ahte buohkat geat hálddašit sámegeielaid, registrerejit dan álbmotregistarii vai mis lea statistihka vuodđun giellapolitiikka hábmemei. Sámedikki áigumuš lei álggahit kampánnja jagi 2020 oažžun dihtii nu ollugiid go vejolaš registreret dán gelbbolašvuoda. Resursahástalusaid geažil lea dat doaimbaidju veaháš maŋŋonan. Kampánnja galgá oidnot sosiála mediain jagi 2021 mielde.

Bihtán-, ubmi- ja nuortasámegeiela gielladili čielggadeapmi

Sámediggi lea jagi 2020 kárten ubmi- ja bihtánsámi gielladili, ja álggahan nuortasámegeiela kártema. Sámediggi lea ovdal čujuhan ahte NAČ 2016:18 Váibmogiella ii namut ubmi-, bihtán- ja nuortasámegeiela, ja lea dan geažil álggahan sierra čielggademiid. Čielggademiid mihttu lea addit midjiide buoret vuodu dasa ahte álggahit gielladoaimbaidjuid guoskevaš giellaguovlluin, ja hábmet doaimbaidjuid giellaid nannema ja ovddideami várás. Ubmi- ja bihtánsámegeiela kárten válbmejuvvui juovlamánus 2020, ja geigejuvvo Sámedikki dievasčoahkkimii jagi 2021. Nuortasámegeiela kárten lea maid válmmas, ja raporttat oahpásmahttojuvvojit seminárain iešguđet giellaguovlluin jagi 2021 álgogeažis.

Álgoálgosaččat ledje plánejuvvon guokte giellaseminára namalassii bihtán- ja ubmisámi guovllus, ja nuortasámi guovllus. Koronadili geažil dat leat šluhttejuvvon. Sámediggi válljii daid lágídit digitála hámis, giellavahku oktavuodas čadahii Sámediggi njuolgga sáddaga Facebookas.

Ovddidanprográmmat sámegeielaid várás

Sámediggi vuoruhii vuos álggahit barggu ovddidanprográmmain lulli- ja julevsámi giellaguovllu várás. Jagi 2020 lea hábmejuvvon fáldatvuorru oažžun dihtii doaimmaheddjiid veahkehit dáid prográmmabargguiguin. Fáldatvuoru fertiimet dađibahábut šluhttet go eai bohtán fáldadagat. Fáldatáigemearri lei oalle oanehaš, ja bargu viiddis. Sámediggi oaidná dárbbu organiseret barggu ovddidanprográmmaiguin eará láhkai, ja doaimbaidju čuovvuvuovvo jagi 2021.

Rekrutteren ja gelbbolašvuodalokten

Rekrutterenstrategiijat:

Sámi servodagas leat stuorra hástalusat go guoská háhkamii dakkár sámegeielat bargiid geat hálddašit davvi-, julev- ja lullisámegeiela. Dál váilot ollu oahppan fágaolbmot geain lea gelbbolašvuodta sámi gielain ja kultuvrras iešguđet servodatsurggiin. Nu lea dilli miehtá riikka, ja dovdo erenoamážit oahpahuš- ja dearvvašvuodasuorggis.

Fágagelbbolašvuođa váili almmuhuvvo váldosivvan dasa ahte sámegielaid hálddašanguovllu gielddat eai ollašuite iežaset geatnegasvuođaid sámegálga giellanjuolggadusaid vuođul. Danne dárbbasuvvo govddit ángiruššan fágaolbmuid rekrutteremis ja oahpaheamis go galgá ovddidit sámi bálvalusfálaldaga.

Fágagelbbolašvuođa rekrutteren buot servodatsurggiin lea hástaleaddji, ja gáibida ángiruššama iešguđet dásiin. Sámediggi lea jagi 2020 álggahan barggu ollislaš rekrutterenstrategiijain. Fálaldatgilvvohallan lea hábmejuvvon mas PWC Norge oázžu bargamuššan hábmet strategiija. Rekrutterenstrategiija galgá geigejuvvot Sámediggái jagi 2021.

Karriearakonferánssa

Oahppit geat ožžot oahpahusa sámegielain joatkkaskuvllas, leat boahteáiggi fágabargit sámegielat gelbbolašvuođain, mii lea hui geasuheadji ollu servodatosiin. Dasa lassin lea deatalaš dahkat joatkkaskuvlla ohppiid diehtomielažžan das man deatalaš sámegielat gelbbolašvuohta lea ja makkár resursan sii leat boahteáiggi. Fágagelbbolašvuođa rekrutterema oktavuodas juohká Sámediggi stipeandda daidda joatkkaskuvlaohppiide geat ožžot oahpahusa sámegielain.

Sámedikki áigumuš lei lágidity karriearakonferánssa sámi nuoraid várás skábmamánu 2020, mii galggai čohkket oahpahasásahusaid, bargoadiid ja sámi nuoraid. Riikka koronadilli dagahii ahte ii lean vejolaš lágidity fysihkalaš konferánssa, ja dárbu šattai plánet digitála čovdosa karriearakonferánsii. Digitála karriearakonferánssa galgá lágidity jagi 2021.

Konferánssa ulbmil lea ahte dat nuorat/oahppit geat leat oassálastán konferánsii, leat diehtomielaččat sin sámi giellagelbbolašvuođas ja dovdet daid iešguđet karriearavejolašvuođaid mat leat servodagas.

Sierra doaibmabijut lulli- ja julevsámi guovlluin

Jagi 2017 válddii Sámediggi badjelasas daid sirdimiid departemeanttas Nordlándda fylkkamánái mat ledje čadnojuvvon giellaovddideapmái lulli-, julev- ja márkasámi guovllus. Oasit dain ruđain leat čadnojuvvon giellaproševttaide - ohcanvuđot doarjagiidda. Jagi 2020 addojuvvui doarjalohpádus 44 ohccái dán ortnegis, mii oktiibuot leat 5 642 100 ru doarjjan dakkár giellaproševttaide maid giellabirrasat leat vuolggahan. Dain proševttain sáhtá namuhit Bárru giellabáiki nammasaš giellaarena Viesttarállásis, biibbaljorgaleami julevsámegillii, sámegielkurssa rávesolbmuide Bálágis, New Amigo nammasaš spilla jorgaleami julevsámegillii, lullisámegielkurssa Tråantes, mánáidgirjjiid jorgaleami lullisámegillii ja Noerengiele maid nuoraidorganisašuvdna Oslove Noereh lágidity.

Oassin Giellaloktema čuovvuleamis lei Sámedikkis áigumuš lágidity lulli- ja julevsámi giella- ja oahpahuskonferánssaid, ja váikkuhit fierpmádaga ásaheapmái giellabargiid ja pedagogaid várás lulli- ja julevsámi guovllus. Doaibmabidju galggai čađahuvvot vuos oktasaš konferánsan skábmamánu, muhto koronadilli geažil fertiimet šluhttet konferánssa. Maiddái geahččaleimmet lágidity guokte smávit beaiveseminára, muhto maiddái daid fertiimet šluhttet riikka koronadilli geažil.

Sámediggi lea fierpmádagas ovtasbargan Trøndelága fylkkasuohkaniin, lullisámi guovllu giellaguovddážiiguin ja lullisámi hálddašansuohkaniid sámi oktiordnejeddjiiguin, sihke fysihkalaččat ja maŋŋá fas digitálalaččat. Áigumuš fierpmádagain lei árvoštallat mo sámi giela ja kultuvrra lullisámi guovllus sáhtá nannet ja oainnusmahttit, ja mo ovtasbarggu áššeosehasaid gaskkas sáhtá organiseret buoremus lági mielde. Čoahkkimat ledje oassin čoahkkinnráiddus, ja gullet dan bargui ahte bisuhit fierpmádaga gaskal lullisámi giellaguovddážiid.

1.5 Sámedikki báikenammanevvohat

Sámedikki báikenammanevvohagas leat fágakonsuleanttat mat rávvejit báikenamaid geavaheamis. Golbma konsuleantta addet ráđiid davvisámegiela báikenamaid geavaheamis, okta konsuleanta julevsámi báikenamaid geavaheamis ja guokte konsuleantta lullisámi báikenamaid geavaheamis.

Báikenammanevvohat lea dán jagi sádden sihke gaskaboddasaš ja loahpalaš rávvagiid earret eará gielddanamaid, čujuhusenamaid, gávpotnamaid, fylkkanamaid, luonddunamaid ja álbmotmeahccenamaid oktavuodas. Ráđit gusket olles Sápmaí ja leat addojuvvon buot golmma sámegillii. Sihke olbmui ja báikegottiin lea stuorra beroštupmi sámi báikenamaide, ja dávjá šaddet sámi báikenamat mediaáššin. Báikenammabarggus ja rávvagiid kvalitehtasihkharastimis guorahallá báikenammanevvohat juohke ášši ja nama hui vuđolaččat, ja ferte earret eará árvvoštallat vuhtiiváldit iešguđet guovlluid suopmaniid, báikenammalága § 4 vuodul, ja sámi ortografiija.

Sámedikki báikenammanevvohat vásiha ahte mearridaneiseváldi čuovvu eanaš rávvagiid. Báikenammanevvohat vástida iešguđetlágan gažaldagaide báikenamaid birra mediain ja eará berošteddjiin, ja lea earret eará veahkehan Finnmarksløpet gávdat ja čállit láhtu dárkkistansajiid sámi báikenamaid. Dasa lassin lea bálvalus doallan logaldallamiid sámi báikenamaid birra seminárain. Jagi 2018 sáddii báikenammanevvohat rávvagiid girdišiljuide mo daid čállit sámegillii. Dán jagi dohkkehuvvojedje dát namat ja čieža girdišilju Davvi-Norggas leat dál ožžon virggálaččat dohkkehuvvon namaid davvisámegillii. Sámediggi ávžžuhii Áhkánjárgga suohkana dohkkehut suohkana sámegiellama, go ođđa Áhkánjárgga suohkan lea oassi ovdeš Divtasvuona suohkanis mii gulai sámegiellaid hálddašanguvlui ja mas lei virggálaš sámi nama. Áhkánjárgga gávpot oáččui virggálaš namas jagi 2016; Áhkánjárga. Sámedikki báikenammanevvohat ávžžuhii suohkana dohkkehut suohkannama sihke davvisámegillii ja julevsámegillii, go suohkan lea dán guovtti giela rádjaguovllus. Áhkánjárgga suohkanstivra mearridii dattetge golggotmánu 1. b. 2020 suohkanstivračoahkkimis hilgut suohkana sámi nama, ja válljii dušše dáža profiilla Áhkánjárgga suohkanii.

Kulturdepartemeanta dohkkehii Norgga ođđa báikenammalága - Lov om stadnamn - mii bodii fápmui 01.07.2019. Jagi 2020 loahpageahčen sáddejuvvui lánkaásahus gulaskuddamii. Sámedikkis lea leamaš buorre gulahallan Kulturdepartemeanttain gulaskuddannotáhta hábmema oktavuodas, mas Sámediggi earret eará lea lasihan ahte ubmisámi ja bihtánsámi báikenamat maiddá váldojit mielde lánkaásahussii, ja lea dan ožžon mieđihuvvot. Lánkabarggu oktavuodas hábmii Sámediggi bagadangirjji davvisámi báikenamaid čállimii mas lága ja lánkaásahusa doahpagat čilgejuvvojedje, ja mo davvisámi báikenamaid galgá ja berre čállit iešguđet guovlluin. Dát bagadangirji sáddejuvvo gulaskuddamii sámi fágabirrasiidna jagi 2021, ja galgá earret báikenammalágain ja lánkaásahusain leat vuodđun Sámedikki báikenammabargui.

Tráante suohkan háliidii gudnejahttit Elsa Laula Renberg dainna lágiin ahte várret saji gávpogis su namain, ja válddii oktavuoda Sámedikki báikenammanevvohagain oažžun dihtii rávvaga das mo nama galgá čállit. Sámedikki báikenammanevvohat rávvii čállinvuogi dárogillii, ja ávžžuhii ja rávvii bidjat sadjái sámegiellama lassin dárogiellamii. Tráante suohkan čuovvullii Sámedikki ávžžuhusa ja mearridii buortalasnamaid *Elsa Laula Renbergs plass* ja *Elsa Laula Renbergen sija*.

Sámediggi ja Sámi arkiiva leat soahpan ovttas sirdit Sámedikki báikenammaávdnasiid Sámi arkiivii vurkemii. Ovttasbargu álggahuvvo jagi 2021, ja galgá mielddisbuktit ahte nammaávdnasat vurkejuvvojit oadjebas ja sihkkaris vugiin. Áigumuš lea viidáseappot ásahit digitála báikenammaarkiivva masa sáhtá vurket ja sihkkarastit boahtheáiggi čohkkejuvvon báikenamaid, ja mii sáhtá boahit buorrin Sámedikki báikenammanevvohaga báikenammabargui, ja dutkiide ja eará berošteddjiide.

Sámedikki báikenammanevvohat lea addán rávvaga Gielda- ja ođasmahttindepartementii sámegiel namaid oktavuodas Norggas, sihke lullisámegillii, julevsámegillii ja davvisámegillii. Ášši lea gulaskuddamis jahkemolsumis. Dat dahká vejolažžan galbet sámegillii rádjarasttidemiin sámi guovlluin.

2 Máhttu

Servodatmihttu:

- Sámi servodagas lea máhttu, gelbbolašvuotta ja gálggat mat adnojit vai bastá sihkkarastit ja ovddidit gielas, kultuvrras ja servodateallimis.

Deháleamos ovttaskas gielladoaibma maid sáhtá bargat olahan dihtii servodatmihtu, lea nannet mánáid ja nuoraid giellagelbbolašvuoda. Guhkit áiggi vuollái sihkkarastá dat oadjebas giellageavaheddjiid, main lea nana kulturipmárdus. 2020:s lea Sámediggi fokuseren doaimmaid mat loktejit gelbbolašvuoda olles oahpahussuorggis. Mánáidgárdesuorggis lea SáMos čalmmustahtán árbevirolaš máhtu ja dan implementerema sámi mánáidgárddiin. Ovttas Sámi allaskuvllain lea ovddiduvvon oahppu sámi mánáidgárdeoahpaheddjiide, man vuodđun lea sámi pedagogihkka. Jagi 2020 válljejuvvojedje njeallje pilohtamánáidgárddi. Dat lea dehálaš doaibmabidju vai sámi mánáidgárdepedagogihkka ovdána.

Mánáidgárdi lea okta dain vuosttaš deaivvademiin mii mánás lea servodagain, ja dat hábme vuodu máhttui ja gálggaide. Nu movt odne lea dilli, de ii leat mánáin geat sávvet sámi mánáidgárdefálaldaga, riekti dasa. Dat dagaha ahte olu mánáin ii leat mánáidgárdefálaldat mas lea sámegiella ja kultuvra, mii fas dagaha váttisin olahit servodatmihtu. Sámediggi lea mánggaid jagiid bargan lánkarievdadusa ovdii, mii sihkkarastášii rievtti sámi mánáidgárdefálaldahkii. Dat lea bargu mainna eat leat vel lihkestuvvan, muhto man guvlui ain bargat.

Fágaodasmahttima oktavuodas ráhkaduvvojedje 2020:s ođđa oahppoplánat iešguđet cehkiid mielde. Oahppoplánat leat vuodđun ohppiid oahppamii skuvllas, ja Sámediggi lea mánggaid jagiid bargan dan ovdii ahte sámi perspektiiva galgá leat mielde oahppoplánain. Danne lea hirbmat somá ahte váhnemat addet ruovttoluottadieđuid das ahte sin mánát ožžot skuvllas eambbo oahpahusa sámegillii, ja ahte sámegiella oidno maid eará fágain go dušše giellafágas. Dat čájeha ahte Sámedikki bargu lea ávkkuhan. Dat doaibma dahká ahte mánát miehtá Norgga oahpásnuvvet sámevuhtii ja ahte sámegielat mánát ja nuorat ožžon oahpahusa mii guoská sámegillii ja kultuvrii. Dat addá vuodu servodahkii oažžut máhtu ja gelbbolašvuoda sámi áššiin.

Seammás dagahit ođđa oahppoplánat hástalusaid oahpponeavvodilálašvuoda dáfus, go nu movt dilli lea odne, de váilot oahpponeavvut sámegielaide. Erenoamáš hástaleaddji lea digitála oahpponeavvodilli, mas ráhkaduvvojit unnán oahpponeavvut dan fokusa ektui mii digitaliseremis lea ođđa oahppoplánain. Sámedikkis eai leat dál ekonomalaš rámmat lasihit oahpponeavvuid buvttadeami. Jagi 2020 gárvvistuvvojedje 31 ođđa oahpponeavvu, ja dat lea hirbmat dehálaš sámi mánáid oahpahasdilálašvuhtii.

Buoridan dihte gelbbolašvuodadili, de lea dehálaš ahte šaddet eambbo mánáidgárde- ja vuodđoskuvlaoahpaheaddjit geain lea sámegiella ja kulturamáhttu. 2020:s attii Sámediggi 135 stipeandda alit ohppui. Dat geat dál vázzet mánáidgárde- ja vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpu, huksejit boahteáigásaš skuvlavuogádaga.

2.1 Máhtu váikkuhangaskaomit

2.1.1 Máhtu áŋgiruššansuorggit

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boađus. rev. budš. ektui
Sámegielaht mánát otná servodagas	9 617 404	9 859 000	241 596
Árbedieđut ođđa áiggis	7 207 800	7 430 000	222 200
Máhttu ja gelbbolašvuohta leat vuodđun boahtteáiggi mánáidgárddiide	600 000	200 000	-400 000
Sámi sisdoalu skuvllas	1 429 702	3 470 000	2 040 298
Oahppobiras ja skuvlaovddideapmi	486 150	1 515 000	1 028 850
Oahpponeavvut	22 045 674	21 963 000	-82 674
Rekrutteren sámi alit ohppui ja duktamii	2 884 167	2 450 000	-434 167
Árbediehtu	149 461	200 000	50 539
Submi	44 420 358	47 087 000	2 666 642

Juolluduvvon doarjagiid vealgi 31.12.2020 - mánáidgárdi

Jahki	Submi	Galle %	Ruovttoluotta geassán	Ruovttoluotta máksán
2014	0	0,0 %	68 000	0
2017	0	0,0 %	35 689	0
2018	1 266 400	22,2 %	115 150	161 500
2019	1 686 250	29,5 %	7 200	364 300
2020	2 759 890	48,3 %	41 400	0
Submi	5 712 540	100,0 %	267 439	525 800

Juolluduvvon doarjagiid vealgi 31.12.2020 - oahpponeavvut

Jahki	Submi	Galle %	Ruovttoluotta geassán	Ruovttoluotta máksán
2010	403 000	0,6 %	66 000	0
2011	789 000	1,2 %	447 000	297 721
2012	253 500	0,4 %	0	0
2013	2 439 850	3,6 %	487 685	0
2014	5 011 000	7,5 %	743 500	0
2015	4 054 500	6,1 %	485 580	354 600
2016	6 805 932	10,2 %	0	0
2017	9 065 250	13,5 %	0	0
2018	9 518 600	14,2 %	3 940	0
2019	14 341 940	21,4 %	2 733 000	0
2020	14 298 150	21,3 %	0	0
Submi	66 980 722	100,0 %	4 966 705	652 321

2.2 Sámegielat mánát otná servodagas

Ángiruššansuorggi mihttu:

- Sámi mánát besset nannet ja ovddidit gielaset.

2.2.1 Čoahkketabealla - sámegielat mánát otná servodagas

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boađus. rev. budš. ektui
21210 Doarjja sámi giellaoahpahussii - ohcanvuodot doarjja	1 704 500	1 845 000	140 500
21220 Doarjja prošeavttaide ja ovddidanbargguide - ohcanvuodot doarjja	2 152 061	1 845 000	-307 061
21230 Doarjja pedagogalaš ávdnasiid ovddideapmái mánáidgárddiide - ohcanvuodot doarjja	2 384 480	1 540 000	-844 480
21400 Julevsáme sámastahhte - Vuonak Mánájároj AS - njuolggodoarjja	701 000	701 000	0
23000 Sámi mánát odđa searvelanjan	2 675 363	3 928 000	1 252 637
Submi	9 617 404	9 859 000	241 596

Ángiruššansuorggi mihttu:

- Sámi mánát besset nannet ja ovddidit gielaset.

Sámi mánáin galgá vejolašvuohta ahtanuššat, nannet ja ovddidit gielaset mánáidgárddis. Eanaš mánát besset vázzit sámi mánáidgárddiin dahje ossodagain gos lea giellafálaldat lámččojuvvon bures. Mánáidgárddit barget hui buori barggu. Sámediggi oaidná ahte liikká lea dárbu bargat dan ovdi ahte giellabargu systematiserejuvvo ja implementerejuvvo buorebut mánáidgárddi pedagogalaš bargui. Sámediggi lea vásihan dán jagi barggus ahte lea hástaleaddji bargun leamašan ovddidit mánáidgárddiid giellabargui čielgá ja áddehahtii strategijaid ja metodaidd. Diehto- ja máhttovuoddu gávdno mánáidgárddiin mat lihkestuvvet giellabarggus, muhto leat áššit mat eai leat sajis. Odne lea eahpesihkar vuos mat gievrras giellamodeallat leat ja geas lea ovddasvástádus jođihit fágalaš ovddideapmái. 2020:is leat bargan gávnnaht makkár struktuvra lea mánáidgárddiid giellabarggus ja oažžut johtui bargujoavkku mii galgá defineret mii gievrras giellamodealla lea mánáidgárddis. Čielggas lea goit ahte nu go dál lea struktuvra, de ii leat diehttelas ahte addo giellafálaldat mas lea kvalitehta dakkár mas boađusin lea ahte buot mánát šaddet sámegielagat go gerget mánáidgárddis ja sirdet skuvlii. Dáinna bargguin joatkit bargat.

Koronavirus lea diehttelasat váikkuhan sámi mánáidgárddiid giellaovddidanbargui. Mánát eai leat beassan leat mánáidgárddis muhtin áigodagaid ja mánáidgárddiin ii leat leamašan vejolaš čađahit gielladoaimmaid ja prošeavttaid nu go ledje plánen. Sámegielafálaldat lea hui rašes dilis leamašan go vuhtto ahte lea muhtin báikkiin leamašan álkit dan bidjat eret dan sadjái go eará doaimmaid mánáidgárddis. Muhtin mánáidgárddit leat raportereren ahte giellabargu lea lihkestuvvan buorebut go sii leat ferten organiseret mánáid unnit joavkkuide ja eambo rávisolbmot leat čatnon joavkkuide, ja leat beassan ráfis bargat. 2020:is lea maiddá goavvejahki leamašan liige noađdin boazodoallibearrašiin, ja dát soaitá maid čuohtan muhtin mánáidgárddiide ja mánáidgárdemánáide.

Sámedikki oassálastin nationála proseassaide

Sámedikki bargun lea váikkuhit ahte sámi mánáidgárddit ožžot fuomášumi ja lea mielde bidjamin eavttuid mánáidgárdesuorgái nationála dásis. Sámediggi lea searvan nationála proseassaide ja mángga guoskevaš forumii oažžun dihtii oainnusin dakkár politihka mii galgá leat buoremussan sámi mánáide. Sámediggi lea oaidnán ahte Sámedikki oassálastin lea deatalaš ja ahte oassálastin sáhtta leat mearrideaddjin áššiid bohtosiidda go guoská sámi mánáide ja sámi mánáidgárddiide. Ovttasbargu, gulahallan ja ráđđádallamat leat dán jagi dáhpáhuvvan digitála hámis. Dat lea doaibman buoremuddui, muhto lea maid hástalan diehtjođu ovttasbargoguimmiid gaska.

Dán jagi lea biddjon johtui mánáidgárddiid rámma-plána árvvoštallanbargu, man NORCE jođiha. Sámediggi lea dán proseassas mielde leamašan váikkuhit maid galget árvvoštallat, earenoamážiid sámi mánáidgárddiid ektui. Sámediggi lea maid okta dain aktevrain gii lea jearahallojuvvon árvvoštallan barggus, ja dakko bokte buktán iežas oainnuid rámma-plána implementeren barggus. Sámediggái lea hui dehálaš leamašan dán barggus leat oassin vai beassá čalmmustahttit movt proseassa lea čađahuvvon ja movt sámi oassi lea jođihuvvon proseassas. Dákkár árvvoštallan ii leat dahkkon ovdal, ja sávvamis dat bargu buktá dakkár ipmárdusa ahte go bargat ovddidanproseassaiguin de galget sámi mánát ja sámi mánáidgárddit leat lunddolaš oassin sihke bajitdási plánain, dutkamiin ja muđuige proseassain mat biddjojit mánáidgárddiid ektui boahte áiggis.

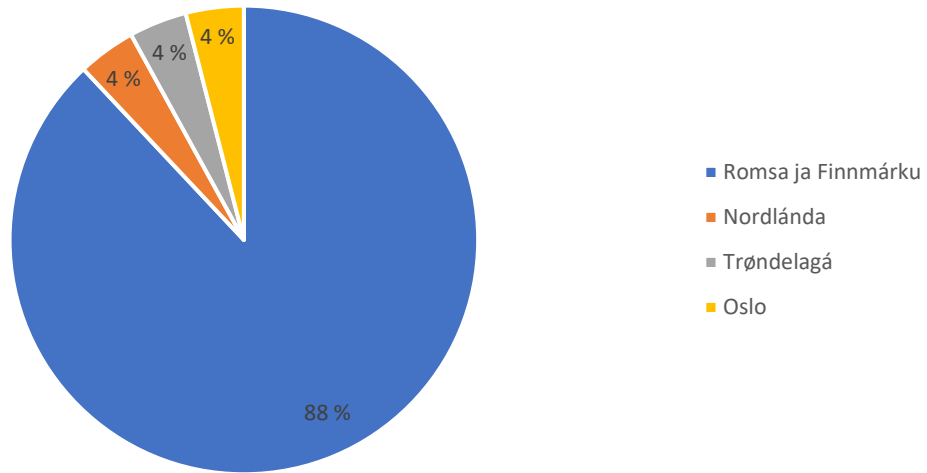
Sámediggi oaidná čielgá bohtosiid das go leat oassálastán álggu rájes proseassain. Okta dakkár proseassa lea leamašan go Sámediggi lea oassálasti leamašan referánsajoavkkus prošeavttas “Samiske barnehager som helsefremmende arena”, man Telemarksforskning lea jođihan ja SANKS lea ruhtadan jagiid 2019-2020. Prošeakta guorahallá movt davvi-, julev- ja lullisámi mánáidgárddit barget fállat buori mánáidgárdebirrasa dan ektui maid mánáidgárddiid rámma-plána (2017) gáibida. Prošeakta lea almmuhan vuosttaš artihkkala “Livsmestring i den samiske barnehagen” áigečállagis “Nordisk Tidsskrift for Pedagogikk og Kritik” mas lea vuolggasadjin ahte sámi mánáin lea riekti eastadandoaimmaide iežaset gillii, heivehuvvon iežaset kultuvrii ja sin kontekstii pedagogalaš institušuvnnain.

Nannen dihte sámi mánáidgárddiid sisdoalu ja kvalitehta de lea hui dehálaš ahte Sámediggi searvá dákkár prošeavttaide ja dutkamiidda. Dat addá diehtovuodu ja hábme viidáset nannen barggu. Sámediggi lea dávjá bovdejuvvon dákkár arenaide, muhto oaidná ja imaštallá manin eará sámi aktevrrat eai bovdejuvvo. NAČ 2016 : 18 - Váibmogiella dadjá ahte sámi mánáidgárddit lea deataleamos eaŋkil doaibmabidju dasa ahte sihkarastit, gáhttet ja ealáskahttit sámeielaid. Danne lea dehálaš ahte sámi servodat lea mielde vuoruheamen sámi mánáidgárddiid.

Sámi mánáidgárddiid ja sámi ossodagaid lohku

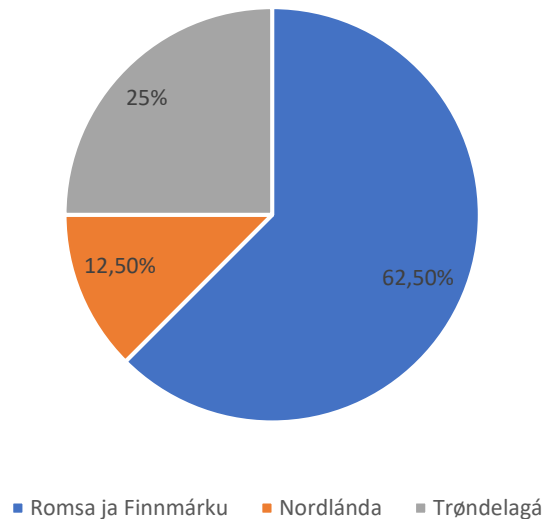
2020:s ledje oktiibuot 24 sámi mánáidgárddi. Dáid juohku lei ná:

Sámi mánáidgárddit

Lassin sámi mánáidgárddiide addojuvvo ollesárvosaš sámegielválaldat dáža mánáidgárddiid sámi ossodagain. 2020:s ledje 8 sámi ossodaga dáža mánáidgárddiin, main sullii 63 % leat Romssa ja Finnmarkku fylkkas Dasa lassin leat mánáidgárddit main lea sámi ossodat Nordlánddas (1 julevsámi ossodat) ja Trøndelágas (2 lullisámi ossodaga).

Sámegielválaldat dáža mánáidgárddiid sámi ossodagain

Sámegielaid hálddašanguovllu mánáidgárddiid lohku

Dan 24 sámi mánáidgárddis leat 19 sámi mánáidgárddi sámegielaid hálddašanguovllu gielddain. Lassin dan 19 sámi mánáidgárdái lei hálddašanguovllus maiddái okta mánáidgárddi mas lea sámi ossodat ja 4 mánáidgárddi main lei sámegieloahpahušválaldat. Oktiibuot addojuvvui sámi mánáidgárdefálaldat 24 mánáidgárddis sámegiela hálddašanguovllus.

Mánáid lohku geat ožžo sámi mánáidgárdefálaldaga 2020 lei 813 máná. Sámediggi lea 2020:s registreren, doarjjahálddašeami bokte mánáidgárddiide, ahte oktiibuot 813 máná ožžo sámegeielat mánáidgárdefálaldaga. Buot mánáin lea vuoigatvuohta mánáidgárdesadjái, ja Sámediggi diehtá ahte sáhttet leat eanet mánát go dát, geat ožžot sámegeielat mánáidgárdefálaldaga dain 52 mánáidgárddiin mii ii boađe ovdan doarjjaortnegiin. Doarjjaortnegat leat ohcanvuđot ortnegat ja mánáidgárddit ja mánáidgárdeeaiggádat válljejit ieža galget go ohcat doarjaga. 813 mánás ožžo 526 máná sámi mánáidgárdefálaldaga sámegeielaid hálddašanguovllus.

2.2.2 Doarjja sámi giellaoahpahussii mánáidgárddis - ohcanvuđot doarjja

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Bušeahhta 2020	Boađus. rev. budš. ektui
21210 Doarjja sámi giellaoahpahussii - ohcanvuđot doarjja	1 704 500	1 845 000	1 845 000	140 500

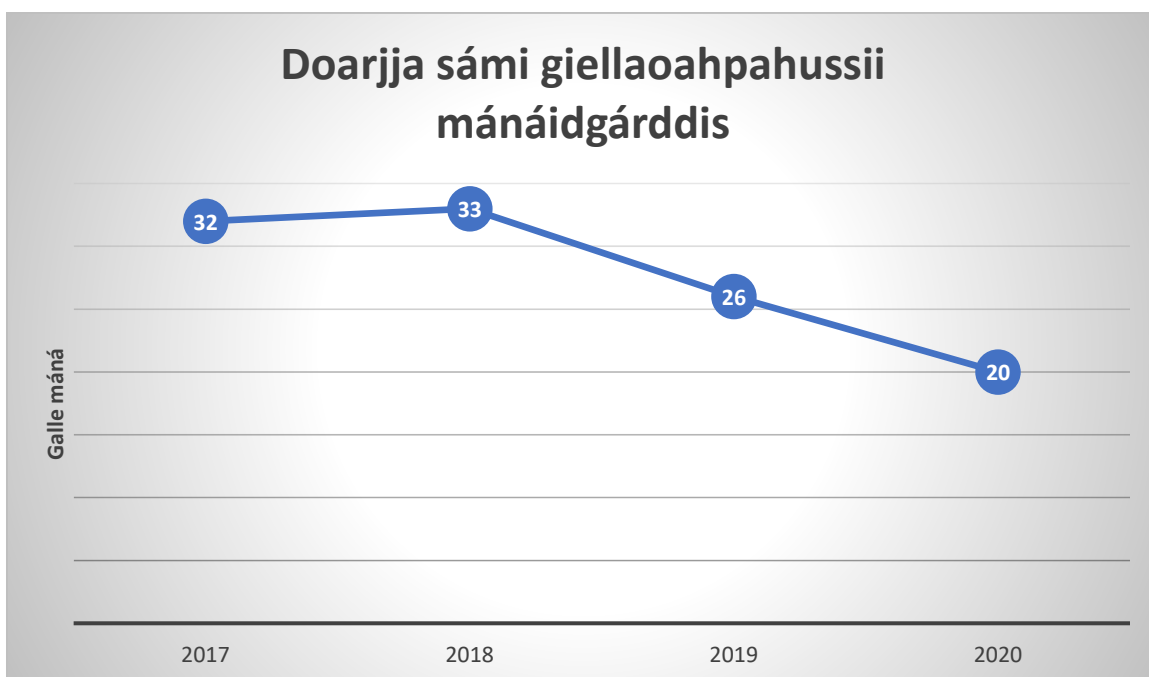
	Juollu- duvvon 2020	Geasso- ruovt. 2020	Máksoj. ruovt. 2020	Rehket- doallu 2020
21210 Doarjja sámi giellaoahpahussii - ohcanvuđot doarjja	1 920 700	0	216 200	1 704 500

Doarjjaortnega mihttomearri - sámi giellaoahpahus mánáidgárddiin:

- Mánáidgárddit fálet sámi giellaoahpahusa.

	Oktiibuot	Juolluduvvon	Biehttaluvvon
21210 Doarjja sámi giellaoahpahussii mánáidgárddis - ohcanvuđot doarjja	21	20	1

Doarjja juolluduvvui sámi giellaoahpahussii dáža mánáidgárddiin mánáid váste geat galget oahppat sámegeiela mánáidgárddis. 2020:s ledje 20 mánáidgárddi geat ožžo dán doarjaga ja dát lea guhtta unnit go 2019:s. Eatnašat leat Romssa(9) suohkanis gos 43 máná mánáidgárddiin ožžot sámi giellaoahpahusa.

Čájuhuvvo ahte 2020:s ohce unnit mánáidgárddit doarjaga sámegieloahpahussii. Dasa sáhttet leat mánnga siva. Dása lea hui áigeovuodilis sivvan koronavirus, go mánáidgárddit eai leat beassan addit fáldalaga nu go dábálaččat. Eará sivat sáhttet leat ahte riegededje unnit mánát obbalaččat riikkas ja dat fas váikkuha mánáidgárdelohkui mat ohcet doarjaga sámegieloahpahussii. 36 máná ožžo lullisámegielaht oahpahusa mánáidgárddis, 1 máná oaččui julevsámegielaht oahpahusa ja 65 davvisámegielaht oahpahusa. Lullisámegielaht mánát leat lassánan go dán jagi ledje eambo mánáidgárddit mat ohce doarjaga lullisámegielaht oahpahussii.

2.2.3 Doarjja proševttaide ja ovddidanbargui mánáidgárddis - ohcanvuđot doarjja

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Bušeahhta 2020	Boađus. rev. budš. ektui
21220 Doarjja proševttaide ja ovddidanbarguide - ohcanvuđot doarjja	2 152 061	1 845 000	1 845 000	-307 061

	Juollu- duvvon 2020	Geassoj. ruovt. 2020	Máksoj. ruovt. 2020	Rehket- doallu 2020
21220 Doarjja proševttaide ja ovddidanbarguide - ohcanvuđot doarjja	2 354 600	122 339	80 200	2 152 061

Doarjjaortnega mihttomearri - proševttat ja ovddidanbarggut mánáidgárddis:

- Buorre kvalitehta mánáidgárddiid sámi gielas ja kulturbarggus.

	Oktiibuot	Juolluduvvon	Biehttaluvvon
21220 Doarjja proševttaide ja ovddidanbargui mánáidgárddis - ohcanvuđot doarjja	20	17	3

17 ovddidanproševtta ožžo doarjaga 2020:s. Vuoruhemiid mielde de juohkásii juolluduvvon doarjja ná:

- Giellalávgunproševttat: 1
- báikkálaš ovddidanproševttat: 12
- Giellačeahppi: 4

Dán jagi ledje veahá unnit ohcamat maidda juolluduvvui doarjja. Lei okta ohcci gii gesii ruovttoluotta iežaset ohcama koronavirusa dihte. Golbma ohccáma biehttaluvvojedje go šattaimet vuoruhit proševttaid gaska doarjaga. Dán jagi ohccojuvvoje eanaš proševttat vuoruheapmái báikkálaš ovddidanproševttat

2.2.4 Doarjja pedagogalaš ávdnasiid ovddideapmái mánáidgárddiide - ohcanvuđot doarjja

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Bušeahhta 2020	Boađus. rev. budš. ektui
21230 Doarjja pedagogalaš ávdnasiid ovddideapmái mánáidgárddiide - ohcanvuđot doarjja	2 384 480	1 540 000	1 540 000	-844 480

	Juollu- duvvon 2020	Geassoj. ruovt. 2020	Máksoj. ruovt. 2020	Rehket- doallu 2020
21230 Doarjja pedagogalaš ávdnasiid ovddideapmái mánáidgárddiide - ohcanvuđot doarjja	2 420 180	35 700	0	2 384 480

Doarjjaortnega mihttomearri - pedagogalaš ávdnasiid ovddideapmi mánáidgárddiide:

- Mánáidgárddiide, mánáidgárdeoahpaheddjiide ja oahppoásahusaide lea álki fidnet pedagogalaš ávdnasiid main lea sámi sisdoallu.

	Oktiibuot	Juolluduvvon	Biehttaluvvon
21230 Doarjja pedagogalaš ávdnasiid ovddideapmái mánáidgárddiide - ohcanvuđot doarjja	5	3	2

2020:s bohte vihtta ohcama ja golmmas dain ožžo doarjaga. Ohcansubmi lei oktiibuot badjel 7,6 miljon ruvnu. 2,4 miljon ruvdno juolluduvvui ja juogaduvvui lágádusaide GROM AS, ABC Company ja Čálliid Lágádussii. GROM lágádus galgá ovddidit julevsámegillii mitaluspáhka, ABC-company galgá ođasmahttit Hutkangiissá ja Čálliid Lágádus galgá ođastit fágagirjji Mánáid bajásgeassin, mii lea studeanttaid váste.

2020:is lea loahpahuuvvon prošeakta Máinnasskáhppu maid Davvi Girji lea buvttadan. Dán prošeaktii lei addon doarjja 2016:is.

2.2.5 Juvlesámi giellatjehppe - njuolggodoarjja Árran mánáidgárddáj

Njuolggodoarjja Árran mánáidgárdái manná julevsámi giellabargui mánáidgárddis, mas 18 máná ožžo julevsámi mánáidgárdefálaldaga 2020:s. Áigumuš ortnegiin lea ahte mánáidgárdi giellačeahppi bokte galgá nannet mánáidgárddi giellaovddidanbarggu. Raporta čájeha ahte mánáidgárddi mielas dat lea ávki, ja ahte giellačeahppi geavaheamis mánáidgárddis, leat gielalaš bohtosat. Mánáidgárdi raportere ahte sii leat eanaš doaimmaid čađahan buriid bohtosiiguin, ja muhtin doaimmaid eai fas leat beassat ollásit čađahit koronavirusa geažil. Mánáidgárddis ledje 5 máná geat sirde skuvlii ja välljeje sámegiella vuosttašgiellan skuvllas. Dat lea stuora olahus, ja duodašta ahte sii leat ulbmillaččat bargan giellaovddidemiin

2.2.6 Sámi mánát ođđa searvelanjain - ovddidanprošeakta 2018-2022

SáMOSa oaiveulbmil lea: Sámi filosofiija galgá leat vuodđun sámi mánáidgárddiid sisdollui, gos sámi árvvut, luondufilosofiija, giella, kultuvra, jodiheapmi ja árbedieđut guddet pedagogalaš barggu.

ÁRRAN (Prošeaktajođihanjoavku) - Obbalaš plána

SáMOSis lea dán áigodaga leamaš ollu proseassaovdánahhtinbarggut mat galget oainnus doaimbohtosiid álgit buktit giđđadávái 2021 ja ovddos guvlui. Oaivedoaimma lea leamaš ahte oažžut johtui ovdánahhtinbargguid erenomážit pilohtamánáidgárddiin ja čatnat gelbbolašvuodáloktema dasa. Sámi allaskuvla lea dohkkehan sierra oahppolána pilohtamánáidgárddiid jodiheiddjiide ja bargiide. Sámi pedagogalaš ja gielladutkan galgá maid čatnot ovdánahhtinproseassaide. Stuora bargu lea leamaš ahte ráhkadit bargovugiid mat sáhttet čilget mii sámi mánáidgárdepedagogihkka lea ja movt dan galgá implementeret. Dasa gullá maid gievrras giellamodeallaid pedagogalaš bargu.

SáMOS prošeakta lea SPR doaimmaplánas ja ulbmil lea álggahit miehtá sámi SáMOS prošeavtta mii ovddida sámi mánáidgárdepedagogihkka. Aktasaš bargujoavku ásahuvvui golmma Sámedikki gaskka ja ulbmil lei válbmet Interreg-ohcama. Oaiveohcci lei Sámediggi ruođa bealde ovttasbarggus

Sámedikkiin Suoma bealde. Norgga bealde galggai SÁMOS mannat sisa prošeaktii dego sierra aktasašbargoguoibmi mii ruhtada iežas doaimmaid. Dán ovttasbarggus ii šaddan mihkkege go ohcan ii gárvejuvvon ja sáddejuvvon áigemearrái. Go dát ii lihkkostuvvan de lea SÁMOS joatkán ovttasbarggu suoma beal Sámedikkiin ja čakčat 2020 leat sii ieža ohcan ruðaid ulbmiliin bidjat johtui konkrehtalaš aktasašbarggu SÁMOSiin norgga bealde Sámis. SÁMOS lea ain gearggus bidjat fámuidda dasa ahte miehtá Sámi SÁMOS boahtá johtui, ja ovttasbargá áinnas fas Sámedikkiin Ruoŋabealde go sii ieža leat gergosat čuovvolit ovdánahttinbarggu.

Sámediggi lea cealkán ahte SÁMOS-prošeakta sáhtá leat ságastallanguoibmin ja ráđdeaddin ártkalaš prošeaktii ruoššabeale. Nugo omd. Ártkalaš ráđi ja Arctic Children Preschool education and smooth transition to school prošeavtta bokte.

Koronavirus lea váikkuhan SÁMOS prošeaktii ja leat ollu proseassat mat leat maŋiduvvon dán geažil. Dat leat omd.:

- Sámi oahpahuskonferánssa galggai čađahuvvot miessemánu 2020, lea mearriduvvon čađahuvvot 5.-7.b golggotmánu 2021. Konfereansa lea aktasašbargu SÁMOS ja Sámi Allaskuvla gaskkan.
- Pilohtamánaidgárdeprošeakta galggai álggahuvvot árra čavčča 2020. Dat lea maŋiduvvon ođđajagimánu 2021. Delle álggahuvvo ovdánahttinbargu ja sierra gelbbolašvuodalokten maid Sámi allaskuvla lágida.
- Dutkan sámi pedagogihkas ja gielas Pilohtamánaidgárddiid aktavuodas lea maŋiduvvon árra čavččas 2020 giđđii 2021.

Ferte veardiduvvot ahte galgágo olles prošeaktaáigodat guhkiduvvot, nu ahte olle buot prosessaid čađahit nu movt lea plánen.

SÁMOS prošeakta lea organiserejuvvon loaidduid mielde. Dá leat 2020 bohtosat iešguđet loaiddus	
MIELGUOIMMIT JA DIEHTOJUOHKIN (Loaidu 1)	<p>Mielguoimmit: SÁMOSis ja Sámi allaskuvllas lea šiehtadus, mii buktá nanu vuodu ovttasbargui mángga dásis. 2020:s leat guokte aktasašbarggu válbmejuvvon formála dásis.</p> <p>1. Ovdánahttin prošeakta Sámi allaskuvllain SÁMOSa ja Sámi Allaskuvla bargaba ovttas ovddidan dihte sámi pedagogalaš ja sámi giellaovdáneami mánáidgárdde oahpahusas ja dutkamis Sámi allaskuvllas. Ovdamearkka dihte váilu otne vejolašvuhta sámi mánáidgárdeoahpaheaddjestudeanttaide joatkit masterdásis. Dása lea dárbu bargat guhkit áiggi strategiijaiguin gos vejolašvuodaid ja hehttehusaid ferte gieđahallat</p> <p>2. Šiehtadus Sámi lohanguovddážiin SÁMOSa ja Sámi Lohanguovddáža ovttasbargošiehtadus lea válbmejuvvon 2020:s. sisdoallu ahte ovttas čađahit erenomážit gelbbolašvuodaloktemiid sámi mánáidgárddiiguin sámi pedagogihkas ja gievrras giellamodeallaid atnuiváldimiid.</p> <p>Diehtujuohkin:</p>

	<p>SÁMOS lea lágidan guokte seminára lullisámi. Fáddan lei sámi pedagogalaš- ja giellaovdáneami birra vanhemiidda ja oahpaheddjiide. Gaskal 40 ja 50 olbmo válde oasi logaldallamiin ja ságastallamiin goappaš govllun.</p> <p>Muđui leat dollejuvvon diehtujuohkinčoahkkimat earret eará daiguin: Trøndelága Fylkkamánnin, Oahpahusdirektoráhtain (UDIR) ja Romssa universitehtain.</p>
DIEHTOČOAGGIN (Loaidu 2)	<p>Gelbbolašvuodáloktema kárten Gelbbolašvuodáloktema kárten lea sáddejuvvon olggos sámi mánáidgárddiide miessemánu álggus. Ulbmil lea ahte oažžut eanet dieđuid makkár gelbbolašvuoda dárbbut sámi mánáidgárddiin leat ja de sáhttit lasihit sámi pedagogihka- giellaoahppan ja ovdáneapmi.</p> <p>Oahpahuskonfereansa Oahpahuskonfereansa maid SÁMOS ja Sámi allaskuvla galggaiba lágdit manjduvui koronavirusa geažil.</p> <p>Reggio emilia Oahppan dihte movt sii barget pedagogalaččat ja leat doalahan sin sierralágán pedagogihka de lea prošeavttas oktavuoha Reggio emilia mánáidgárddiin ja pedagogaiguin.</p> <p>Sámi mánáidgárddiid historjá SÁMOS lea čohkken dieđuid sámi mánáidgárdehistorjá olles Sámis, sihke norgga, ruođa, suoma ja ruoššabeale sámis.</p>
MÁNÁIDGÁRDEOVDÁNEAPMI (Loaidu 3)	<p>Pilohtamánáidgárdekonseptta Pilohtamánáidgárdekonsepttas geahččaluvvo ja ovddiduvvo sámi pedagogalaš ovdáneapmi gos leat vuolggasadjin sámi árbevirolaš árvvut ja máhttu.</p> <p>Pilohtamánáidgárddiid válljen Sámediggi oaččui ovcci ohcama mánáidgárddiin geat áigo šaddat Pilohtamánáidgárdin. Gávccii mánáidgárddi devde gáibádusaid beassat pilohtamánáidgárdin. Sámediggi háliidivččii ahte buot livčče beassan searvat pilohtamánáidgárdin oktanaga, muhto resurssaid geažil fertet álggahit ovdánahttinbarggu njealji mánáidgárddis dán vuoru.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Suaja maanagierte, Snoasas • Álttá siida AS, Álttás • Vuonak Mánáároj, Ajuovttas (ovdal Árran mánáidgárde) <p>Badjemánáid beaiveruoktu AS, Kárášjogas</p> <p>Pilohtamánáidgárdeprošeavtta čadaheapmi Pilohtamánáidgárdeprošeakta álggaheapmi lea manjduvvon 2021:i. 2020:s leat čadahanplána válbmen ja pilohtamánáidgárddiiguin lea šiehtadus dahkkon.</p>
GELBBOLAŠVUODA OVDÁNAHTTIN (Loaidu 4)	<p>Pilohtamánáidgárdde (PMG) oahppoplána ja oahpahus Pilohtamánáidgárdde (PMG) oahppoplána ja oahpahus Sierra oahppolána Pilohtamánáidgárddiide lea válbmejuvvon ja dohkkehuvvon Sámi allaskuvlla bealis dutkan ja oahppostivrras.</p> <p>Koronadili dihte lea oahpahusa álggaheapmi ovttasráđiid Sámi allaskuvllain mearriduvvon sirdot 2021:i</p>

	<p>Sámi pedagogalaš dutkan Sámediggi lea 2020:s almmuhan gilvalemái sámi mánáidgárdepedagogalaš dutkanprošeavtta mii galgá čađahuvvot pilohtamánáidgárdeovdáneami oktavuodas guovtti jagi siste. Dutkan galgá čalmustahttit, čilget ja defineret sámi pedagogihka ja didaktihka sámi mánáidgárddis.</p> <p>Gielladutkan 2020:s lea stipendiáhhta gielladutkamis almmuhuvvon Sámi allaskuvllas. Doppe lea okta vuoruheapmi čatnon pilohtamánáidgárdeprošektii.</p>
PEDAGOGALAŠ ÁVDNASAT (Loaidu 5)	<p>Pedagogalaš ávdnasat Sámediggi lea 2020:s rievadan doarjjanjuolggadusaid doarjaortnegis pedagogalaš ávdnasat ja rahpan vejolašvuoda ahte lágádušat sáhttet ohcat doarjagiid pedagogalaš materiála mánáidgárdeohpaheddjiid várás. Dát galgá leat doarjjan SÁMOS gelbbolašvuodalohten bargui.</p> <p>Dát lea buktán vejolašvuoda earret eará juolludit doarjaga ođasmahttit sámi vuosttaš oahppogirjji sámi pedagogihkas.</p>
GIEVRRAS GIELLAVUOGIT (Loaidu 7)	<p>Gievrras giellavugiid definišuvdna Prošeakta lea 2020:s álggahan bargojoavku mas lea bargu ahte buktit gievrras giellavugiid definišuvdna čilgehusa.</p>

2.3 Árbevirolaš máhttu ođđa áiggis

Ángiruššansuorggi mihttu:

- Sámi mánáidgárde lea huksejuvvon árbedieđu ala.

Dás ii leat konkrehta doaibma dahkkon, muhto árbevirolaš máhttu lea oassin go Sámediggi ovddida áššiid mat gusket sihke mánáidgárde sisdollui, rámmaplána implementeren bargui ja gelbbolašvuoda loktemii.

2.3.1 Čoahkketabealla - Árbevirolaš máhttu ođđa áiggis

		Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boađus. rev. budš. ektui
21200	Doarjja sámi mánáidgárdeide ja mánáidgárdeide man lea sámi ossodat - ohcanvuodot doarjja	7 207 800	7 430 000	222 200
Submi		7 207 800	7 430 000	222 200

2.3.2 Doarjja sámi mánáidgárddiide ja mánáidgárddiide main lea sámi ossodat - ohcanvuđot doarjja

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Bušeahhta 2020	Boađus. rev. budš. ektui
21200 Doarjja sámi mánáidgárddiide ja mánáidgárddiide man lea sámi ossodat - ohcanvuđot doarjja	7 207 800	7 430 000	7 430 000	222 200

	Juollu- duvvon 2020	Geasso- ruovt. 2020	Máksoj. ruovt. 2020	Rehket- doallu 2020
21200 Doarjja sámi mánáidgárddiide ja mánáidgárddiide man lea sámi ossodat - ohcanvuđot doarjja	7 546 600	109 400	229 400	7 207 800

Doarjjaortnega mihttomearri - sámi mánáidgárddit ja ossodagat:

- Sámi mánáidgárddiin ja sámi ossodagain dáža mánáidgárddiin lea fáladat mii lea huksejuvvon sámegeiela ja kultuvrra ala.

	Oktiibuot	Juolluduvvon	Biehttaluvvon
21200 Doarjja sámi mánáidgárddiide ja mánáidgárddiide main lea sámi ossodat - ohcanvuđot doarjja	32	32	0

Doarjja sámi mánáidgárddiide ja mánáidgárddiide main lea sámi ossodat	
Galle sámi mánáidgárddit mat leat ožžon doarjaga	32 mánáidgárddi
Galle máná sámi mánáidgárddiin	588 máná
Galle máná sámi ossodagain dáčča mánáidgárddiin	123 máná

Oktiibuot ožžo 813 máná sámi mánáidgárdefálaldaga 2020:s, dan ektui go 2019:s ožžo 26 eanet máná sámi mánáidgárdefálaldaga. Dábálaš lea ahte mánáidlohku lassána dahje njiedjá veaháš, muhto dattetge leat mánáidlogut ja sámi mánáidgárddiid ja sámi ossodagaid lohku bisson oalle dássidit.

2.4 Máhttu ja gelbbolašvuhta huksejit boahhteáiggi mánáidgárddiid

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Eanet máhttu ja gelbbolašvuhta mánáidgárdesuorggis

Gelbbolašvuđalokten mánáidgárddis lea fáddá mainna Sámediggi lea bargan dán jagi, earenoamážiid SáMOS proševtta ovdánahttindoaimmaid oktavuđas.

Sámedikkis lea buorre gulahallan ja ovttasbargu fylkkamánniguin mánáidgárdeáššiid birra, ja gelbbolašvuđalokten lea okta ovttasbargofáttáin. Mis lea ovttaoaivilvuhta ahte sámi mánáidgárddiid bargit galget oazžut gelbbolašvuđaloktema. Muhto Sámedikki lea oaidnán go lea čuvvon proseassaid ahte gelbbolašvuđalokten ii soaitte dáhpáhuvvat ulbmillaččat sámi mánáidgárdebergiid guovdu. Bajitdási strategiijain lea šihthojuvvon ahte gelbbolašvuđalokten galgá sámi mánáidgárddiide leat buorin lihka go muđui eará mánáidgárddiide Norggas. Lea vásihuvvon ahte nu go

gelbbolašvuodahuksenvuogádat mánáidgárddiide lea biddjon dál de sáhtta leat ahte sámi mánáidgárdebargiid dárbbut bázahallet. Ovdamearkan dasa sáhttet leat ahte:

- Nu movt odne lea de ii leat nationála dásis ovttasge bajilgovva makkár gelbbolašvuodaloften lea addon sámi mánáidgárdebargiide
- li leat kártejuvvon makkár gelbbolašvuoda dárbbut leat sámi mánáidgárddiin.
- li leat biddjon sierra ruhtadeapmi gelbbolašvuodadoaimmaide
- Universitehtat ja allaskuvllat geain lea gelbbolašvuoha addit gelbbolašvuodaloktema sámi mánáidgárddiide leat čatnon odne dušše muhtin dihto regiovnaide, ja sámi mánáidgárddit leat miehtá Norgga.

Dáid hástalusaid lea Sámediggi lokten dan oktavuodas go Sámediggi ja máhttodepartemeanta čađaheigga konsultašuvnna ođđa njuolggadusaid birra báikkálaš gelbbolašvuodaloktemii mánáidgárddiin ja vuodđooahpahussii. Sámediggi ovddidii dárbbu sierra vuogádahkii sámi gelbbolašvuodaloktemii ja evttohii, lassin dan njuolggadussii mii dohkkehuvvui ,ahte livččii dárbblaš ja heivvolaš ásaht sierra njuolggadusaid sámi gelbbolašvuodaloktemii.

Lea maid čájehuvvon ahte eai gávdno ruđat maid sáhtta geavahit ovdánahttin- ja gelbbolašvuodaloktenbargguide. Sámediggi lea SáMOS ovdánahttinbargguid oktavuodas geahččalan oažžut daid juo ásahuvvon vuogádagaid mat leat rámmaplána implementerema ja gelbbolašvuodalokten ángiruššama vást. Lea čájehuvvon ahte ii guđege dásis leat munni heivehit ángiruššama nu ahte sáhttit ovttas ovddidit gelbbolašvuodaloktema sámi mánáidgárdebargiid vást. Áigumuš ja ovttaoavilvuoha gal lea ovttasbargoguimmiid gaskka, muhto rámmat hehttehit ovdáneami. Omd de leat ruđat mat várrejuvvon gelbbolašvuodaloktemii regiovnnain čadnon daid dárbbuid vuodul mat sin regiovnnain leat. Sámediggi ballá ahte nu go vuogádat lea dál ahte das lea váikkuhus ahte buot mánáidgárddit main lea sámi mánáidgárdefálaldat eai oaččo dan gelbbolašvuodaloktema masá sis lea dárbu. Dát vuorjašuhhtá Sámedikki go gelbbolašvuodaloktenstrategiijas “Kompetanse for fremtidens barnehage. Revidert strategi for kompetanse og rekruttering 2018-20122” daddjo hui čielgasit ahte ulbmil lea ahte sihkaraste ahte buot mánát ožžot mánáidgrdefálaldaga mas lea alla kvalitehta, ja ahte mánáidgárddiin fete leat dárbblaš gelbbolašvuoha sámegeielas, kultuvrras ja árbevirolaš máhtus.

Sámediggi áigu joatkit dáinna bargat go oaidná ahte dás orru struktuvrralaš boasttuvuoha mii váikkuha mánáidgárddiid kvalitehtaovddidanbargui. Nationála dásis lea ulbmilin nannet ja loktet kvalitehta mánáidgárddiin. Seamma ulbmil lea Sámedikkis.

2.4.1 Čoahkketabealla - máhttu ja gelbbolašvuoha huksejit boahhteáiggi mánáidgárddiid

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boadus. rev. budš. ektui
22503 Mánáidgárddiid doarjjaortnega evalueren	600 000	200 000	-400 000
Submi	600 000	200 000	-400 000

2.4.2 Mánáidgárddiid doarjjaortnega evalueren

Sámediggi lea bidjan almmolaš gilvovhallamii árvvoštallat Sámedikki doarjjaortnegiid mánáidgárddiide. Sámediggi vuordá árvvoštallanbarggus oažžut dilálašvuodaraporta das movt mánáidgárddit vásihit

doarjjaortnegiid, oažžut evttohusaid buoridemiide ja vejolaš ođđa čovdosiidda. Dan barggu čuovvullit ain.

2.5 Sámi sisdoallu skuvllas

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi ohppiin ja ohppiin geain lea sámegeiel oahpahuš ožžot oahpahuš sámegeielas ja sámegeilli mas lea buorre kvalitehta

2.5.1 Čoahkketabealla - sámi sisdoallu skuvllas

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boađus. rev. budš. ektui
22600 Oahppoplánaid revideren - prošeakta	1 354 781	2 850 000	1 495 219
21130 Árbediehtu vuodđooahpahušas - ohcanvuodot doarjja	74 921	500 000	425 079
22402 Erenoamášpedagogalaš fágabeaivvit - konferánsa	0	120 000	120 000
Submi	1 429 702	3 470 000	2 040 298

Sámediggi bargá iešguđet arenain sihkkarastin dihtii ahte sámi mánát ožžot ollašuthtojuvvot iežaset oahpahušvuoigatvuodaid. Buot sámegeiela oahppoplánat leat jorgaluvvon buot golmma sámegeielaide, ja Sámediggi lea sihkkarastán sámi sisdoalu eará nátionála plánaide. Sámediggi bargá maiddáai doarjjaávdnasiiguin sámegeilli vuosttaš- ja nubbingiellan. Buohtalas dásseárvosaš plánat maid jorgaluvvojit sámegeilli.

Sámediggi maiddáai bagada gažaldagain mat gusket sámegeielaohpahušsii. Vaikke vel lea ge nu ahte gažaldagain sámegeielaohpahušas oktavuodas galget skuvlaeaiiggádat ja hálddašeaddjit bagadit, de váldet ollugat oktavuoda Sámedikkiin dain áššiin. Dat bohtá ovdan Riikarevišuvnna dokumeanttas 3:5 (2019-2020).

	SISDOALLU	STÁHTUS/BOAĐUS
SEARVAN BARGUI OAHPAHUSLÁGAIN	Oahpahušláhka lea ođasmahttojuvvomin.	Sámediggi ii beassan nammadit lahtuid lánvegeid ja nu lea ge uhccán vejolašvuohta váikkuhit lánbargui. Dat lea Sámedikki mielas moaittehahti.
SÁMEDIKKI GULASKUDDAN OAHPAHUSLÁGA BIRRA	Sámediggi čađahii sierra gulaskuddama oahpahušláhkalánvegeid čilgehusa birra ođđa oahpahušlága oktavuodas.	Sámediggái bohte árvalusat dáidda fáttáide: <ul style="list-style-type: none"> • Skuvlaeaiiggáda bagadangeatnegasvuohta sámi oahpahušas • Árbedieđu viidáseappot fievrrideapmi • Vuoigatvuohta oahpahušsii mángga sámegeielas • Gáiddusoahpahuš ja giellalánvegeid • Sámegeielaohpahuš sámegeiela hálddašanguovllus

		Rájahis sámi oahpahus.
NATIONÁLA RÁMMAPLÁNA - SFO	Oahpahusdirektoráhta lea hábmen ođđa rámmaplánaevttohusa SFO várás. Sámediggi lei mielde referánsajoavkkus.	Sámediggi lea duhtavaš go sámi perspektiiva lea fuolahuvvon ođđa rámmaplánas.
GÁIDDUSOAHPAHUS-FÁLALDAGA BUORIDEAPMI	Riikarevišuvnna loahppajurdda lei ahte sámegeiela gáiddusoahpahusfálaldagas leat stuorra erohusat. Organiseremis ja oahpahusa čađaheamis leat headjuvuodat.	Sámediggi čuovvula dán barggu, ja lea jagi 2020 veahkehan olggobealde doaimmaheddjiid buoridit dán fálaldaga.
STUORRADIGGE-DIEDÁHUS JOATKKAOAHPAHUSA BIRRA	Ođđa diedáhhus galgá hábmejuvot joatkkaoahpahusa birra.	Sámediggi lea ovddidan árvalusaid earret eará dáid fáttáide: <ul style="list-style-type: none"> • Daid ohppiid fága- ja diibmojuohku geain lea sámegeiella oahpahusas • Oahpaheddjiid gealbodárbu Váilevaš dutkan dán suorggis
NATIONÁLAGEALBOPOLITIHKALAŠ RÁÐÐI	Sámediggi lea dárkojeaddji natióalagealbopolitihkalaš ráđis.	Sámediggi áigu kártet sámi servodaga gealbodárbbu. Bargu lea álggahuvvon ja galgá loahpahuvvot jagi 2023.
SÁMI OAHPAHUS	Deanu gieldda áigu fállat sámi oahpahusa buot ohppiide, ja lea ohcan beassat hábmet sierra oahppoplána sámi oahpahussii.	Sámediggi ii leat dahkan mearrádusa das jagi 2020, muhto áigu dan čuovvulit viidáseappot.

2.5.2 Oahppoplánaid revideren - prošakta

Fágaodasmahttima 2. oassái gullá hábmet oahppoplánaid fidnofágaide ja studerenráhkkanahtti oahppoprográmmaide. Sámediggi lea jagi 2020 nammadan olggobealde oahppoplánajoavkolahitud ráhkadit dáid oahppoplánaid main Sámedikkis lea ovddasvástádus:

- Jo2 duodji ja boazodoallofága
- Jo3 duodjefágat ja boazodoallofága
- Studerenráhkkanahtti prográmmafágat sámi musihka ja lávdit Jo1, sámi visuála kultuvra ja sámi historjá ja servodat.

Sámediggi áigu fuolahit sámi sisdoalu buot oahppoplánaide sihkarastin dihtii ahte skuvllat ja organisašuvnnat dovddastit geatnegasvuodaset oahppoplánaid sámi sisdoalu vuodul ja vuoigatvuoda vuodul sámi oahpahussii.

Sámediggi lea 31.03.20 dohkkehan válljenvejolaš studerenráhkkanahtti Jo1 prográmmafága Sámi musihka ja lávdi davvisámegillii. Oahppoplána lei válmmas geavaheapmái jagi 2020 čavčča rájes. Dat eará oahppoplánat leat hábmejuvvon ja leat dál gulaskuddamis ođđajagimánu 2021 loahpa geahčái.

Doarjjaávdnasat oahppoplánaide

Sámedikkis lea ovddasvástádus sámegeielfágain ja fágaodasmahttimis galget ráhkaduvvot doarjjaávdnasat fágaide. Galget ráhkaduvvot filmmažat sihke sámegeiellii vuosttašgiellan ja sámegeiellii nubbingiellan, ja Sámediggi lea jagi 2020 nammadan bargujoavkku álggahit dán barggu.

Sámediggi lea ovttasrádiid Oahpahusdirektoráhtain ásahan bargojoavkku mas leat mielde olbmot iešguđet fágaduogážiin vuodđoskuvladási rájes gitta joatkkaskuvladási rádjai ja sii galget ráhkadit doarjjaávdnasiid muhtun oahppoplánaide (servodatfága, luonddufága, ROEE, biebmua ja dearvvašvuohta).

Fágaodasmahttima oasálaččat lágidedje gulahallankonferánssa goalmát geardde. Áigumuš konferánssain lei movttiidahttit skuvllaid ja skuvlaeaggádiid ovttasbargat ja láchit dili proseassaide mat ovddidit duohta ohppiidielváikkuheami, mas deaddu biddjojuvvo dasa mii skuvlalanjas geavvá. Sámediggi lea okta oasálaččain ja lea leamaš mielde plánemin ja váikkuheamen ahte sámi skuvla maid čalmmustuvvui konferánssas, earret eará lei Guovdageainnu nuoraidskuvla filmmaža dahkan ohppiid oasálastima birra.

Eksámenortnet

Fágaodasmahttima ja ođđa oahppoplánaid oktavuodas ođasmahttojuvvui eksámenortnet. Sámediggi lea gulahallan oahpahusdirektoráhtain eksámenortnega ođasmahttinbarggu oktavuodas ja eksámenlávdegottis leat leamaš sámi ovddasteaddjit. Deađaleamos rievdadus lea ahte šaddet eanet iešguđetlágan bargobihtát buot fágain. Eksámenortnet lei gulaskuddamis jagi 2020. Sámediggi ávžžuhii vástidit gulaskuddamii ja oažžut gulaskuddancealkámušaid sihke sámegielváigáide ja erenoamáš sámi fágáide.

Sámediggeráđdi mearridii 2020 čavčča eksámena sámegielas vuosttašgiellan, sámegielas nubbingiellan - sámegiella 2, sámegiella 3 ja sámegiella 4, sámegiella čiekŋudeamis ja válljenvejolaš prográmmafágas Jo1 dásis - sámi musihka ja lávdi.

Nationála kvalitehtaárvoštallanvuogádat

Máhtdepartemeanta lea addán Oahpahusdirektoráhtii bargamuššan hábmet ollislaš plána oahpahusa kvalitehta várás. Sámediggi háliida eanet dieđuid sámi ohppiid oahpahusa kvalitehta birra ja Sámi lohkanguovddáš lea dat sámi ásaš mas lea eanemus gelbbolašvuohta dan suorggis. Danne lea jagi 2020 ásašuvvon ovttasbargu gaskal Sámedikki ja Sámi lohkanguovddáža.

2.5.3 Árbediehtu vuodđooahpahasas – ohcanvuodot doarjja

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Bušeahhta 2020	Boađus. rev. budš. ektui
21130 Árbediehtu vuodđooahpahasas - ohcanvuodot doarjja	74 921	500 000	500 000	425 079

	Juollu- duvvon 2020	Geasso- ruovt. 2020	Máksoj. ruovt. 2020	Rehket- doallu 2020
21130 Árbediehtu vuodđooahpahasas - ohcanvuodot doarjja	283 861	198 940	10 000	74 921

Doarjjaortnega mihttomearri - árbediehtu vuodđooahpahasas 2020:

- Implementeret sámi árbedieđu vuodđooahpahasii ja (báikkálaš) oahppoplánaide

	Oktiibuot	Juolluduvvon	Biehttaluvvon
21130 Árbediehtu vuodđooahpahasas	5	4	1

Doaimbajut mat ožžo doarjaga, geavahit daid loktet ohppiid diehtomielalašvuoda iežaset kultuvrii ja árbevrrui. Dát lea dehálaš oassi sámi giela ja árbevirolaš máhtu čanastumis.

2.5.4 Rájahis sámi oahpahus

Sámi Parlamentáralaš Ráđđi gieđahalai jagi 2020 Rájahis sámeoahpahusa ovdaprošeaktačálloša ja dagai mearrádusa joatkit dainna bargguin. Norgga Sámediggi lea čállán prošeaktaraportta viidásat bargui. Prošeakta álggahuvvui juovlamánus 2020 ja loahpahuvvo suoidnemanus 2021. Lea ásuohuvvon bargojoavku mas leat gávccii lahtu. Joavkku mandáhta lea čállit oktasaš julggaštusa sámi mánáidgárddiide ja skuvllaide miehtá Sámi. Joavkkus leat leamaš guokte oktasaš bargochoahkkima jagi 2020.

2.6 Oahppobiras ja skuvlaovddideapmi

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Buorit ja oadjebas oahppobirrasat.

2.6.1 Čoahkketabealla - oahppobiras ja skuvlaovddideapmi

		Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boadus. rev. budš. ektui
22400	Fierpmádat sámeogioloahpahussii - Sámi allaskuvla - njuolggodoarjja	486 150	515 000	28 850
23100	Bargu eastadit givssideami - prošeakta	0	1 000 000	1 000 000
Submi		486 150	1 515 000	1 028 850

2.6.2 Sámeogioloahpahusa fierpmádat/ NetSam - njuolggodoarjja Sámi allaskuvlii

Njuolggadoarjja addojuvvo ruhtadit sámi oahpahusfierpmádaga - NetSam - man čállingoddi lea Sámi allaskuvlla Lohkanguovddáš. Mihttun juolludeapmái lea buresdoaimbi riikaviidosaš fierpmádat mii lea ávkin oahpaheddjiide ja earáide geat barget oahpahusain sámegielas ja sámegeillii.

NetSam doalai fágačoahkkaneami jagi 2020. Čoahkkaneami váldofáddán lei fágaodasmahttima atnuváldin báikkálaš plánain sámegeilfágas buot ceikkiin. Sámediggi oassálasttii čoahkkaneapmái sáhkavuorui ođđa oahpahusplána birra.

2.6.3 Bargu eastadit givssideami - prošeakta

Háhkát dieđuid givssideami birra

Ráđdehus mearridii jagi 2020 joatkit nátionála searvešiehtadusa givssideami vuostá iešguđet organisašuvnnaiguin, mat galget čalmmustahttit mánáid ja nuoraid psykososiála birrasa. Sámediggi dovddahii jagi 2020 jodiheaddjičoahkkimis ovttas eará doaimmaheddjiiguin ahte searvevuhta givssideami vuostá berre jotkojuvvot, ja ahte Sámediggi ain galgá leat mielde dán barggus.

Plánejuvvon konferánsa givssidanváttsivuođaid birra šluhttejuvvui koronavirusa geažil.

Lea dehálaš láchit mánáide vejolašvuođa gollut servodagas, ja dat lei ge Sámedikki ulbmil mánáidforuma áсахemiin mánáide ja nuoraide. Dát bargu šluhttejuvvui 2020:s koronavirusa geažil. Sámediggi álgá barguin fas go lea vejolaš 2021:s.

2.7 Oahpponeavvut

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi oahppit ja oahppit geat ožžot sámegiel oahpahusa fidnejit sámi oahpponeavvuid buot golmma sámegillii. buot fágain ja vuodđoskuvlla oahppoplánaid mielde

2.7.1 Čoahkketabealla - oahpponeavvut

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boađus. rev. budš. ektui
21000 Doarjagat oahpponeavvoráhkadeapmái - ohcanvuodot doarjja	17 919 914	17 590 000	-329 914
22700 Rámmašiehtadusat sámi lágádusain	3 000 000	3 000 000	0
22000 Ovtas - Aktan - Aktasne - Sámi allaskuvla - direkte tilskudd	625 760	773 000	147 240
22810 Movttiidahttindoaimbidju oahpponeavvooddideddjiide -	0	100 000	100 000
22801 Oahpponeavvuid ovddideami doarjaga evalueren - evaluator	500 000	500 000	0
Submi	22 045 674	21 963 000	-82 674

Sámedikki oahpponeavvoráhkadeami doarjjanjuolggadusain maid sámediggeráđdi lea dohkkehan, bohtet ovdan sámi oahpponeavvoráhkadeami kvalitehtaeavttut. Sámediggi lea gulahallamin lágádusain ovdáneami birra ja Sámediggi čuovvu daid seamma láhkageatnegahttojuvvon ovddidangáibádusaid go oahpahusdirektoráhta.

Sámedikkis leat guhkit áiggi vuollái gártan gaskaoamit buorin oahpponeavvoprošeavttaid doarjjaoažžuide. Dát prošeavttat leat álggahuvvon áigá juo, muhto eai leat ovdánan go leat váilon čállit ja jorgaleaddjit. Go dáid hástalusaid eai leat gávdnon čovdosat, lea Sámediggi álggahan proseassa doarjjaoažžuiguin ja mearidan loahpahit prošeavttaid ja geassit ruovttoluotta doarjagiid. 2020:s loahpahuvojedje vihtta prošeavtta. Sámediggi ferte joatkit bargguiguin, nammalassi čavget juolludusaid ja čuovvulit doarjagiid. Prošeavttaid loahpaheami leat váikkuhan earenoamážit julevsámi ja lullisámi oahpponeavvuid buvttadeapmái, mat ledje ovdalaččas juo hearckes dilis. Das leat stuorat hástalusat madda ferte bidjot návccat ovtasbargat viidábut vai oččošeimmet dárbbášlaš gelbbolašvuođa ja resurssaid sadjái.

Sámedikkis lea áigumuš evalueret oahpponeavvoráhkadandoarjaga. Jagi 2020 várrii Sámediggi 500 000 ru oahpponeavvoráhkadandoarjaga evalueremii. Loahpas jagi lea Sámediggi almmuhan gilvvu evalueret oahpponeavvoráhkadeami ohcanvuodot doarjjaortnega ja oahpponeavvuid gaskkusteami. Ulbmil evalueremiin lea oažžut vuodo buoridit Sámedikki ohcanvuodot doarjjaortnega organiserema, hábmema ja hálddašeami ja buoridit sámi oahpponeavvuid diehtujuohkima ja olaheami.

2.7.2 Doarjja oahpponeavvuid ovddideapmái - ohcanvuđot doarjja

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Bušeahhta 2020	Boađus. rev. budš. ektui
21000 Doarjagat oahpponeavvoráhkadeapmái - ohcanvuđot doarjja	17 919 914	17 590 000	17 590 000	-329 914

	Juollu- duvvon 2020	Geassoj. ruovt. 2020	Máksoj. ruovt. 2020	Rehket- doallu 2020
21000 Doarjagat oahpponeavvoráhkadeapmái - ohcanvuđot doarjja	28 340 000	4 767 765	652 321	17 919 914

Lassijuolludeapmi Oahpahusdirektoráhtas mii lea 5 000 000 ru lea fievrividuvvon sisaboahhtun.

Doarjjaortnega mihttomearri - oahpponeavvuid ovddideapmi:

- Sámediggi ovddida buot fágain sámegiel oahpponeavvuid mat heivejit vuodđooahpahusa oahppoplánaide

	Oktiibuot	Juolluduvvon	Biehttaluvvon
21000 Doarjja oahpponeavvuid ovddideapmái	32	16	16

Sámedikkis lea ovddasvástádus sámegiel oahpponeavvoráhkadeamis, sihke dábálaš ja erenoamážit heivehuvvon oahpponeavvut, vuodđooahpahussii 1.-13. jahkecehkiide.

Juolluduvvon doarjagat oahpponeavvoprošeavttaide

Sámediggi lea plánaáigodahkii vuoruhan fágaid main lea dárbu ráhkadahttit oahpponeavvuid ja jagi 2020 juolluduvvui oktiibuot 25 miljon ruvnno doarjja oahpponeavvoprošeavttaide (jagi 2020 vuoruhemiid olis).

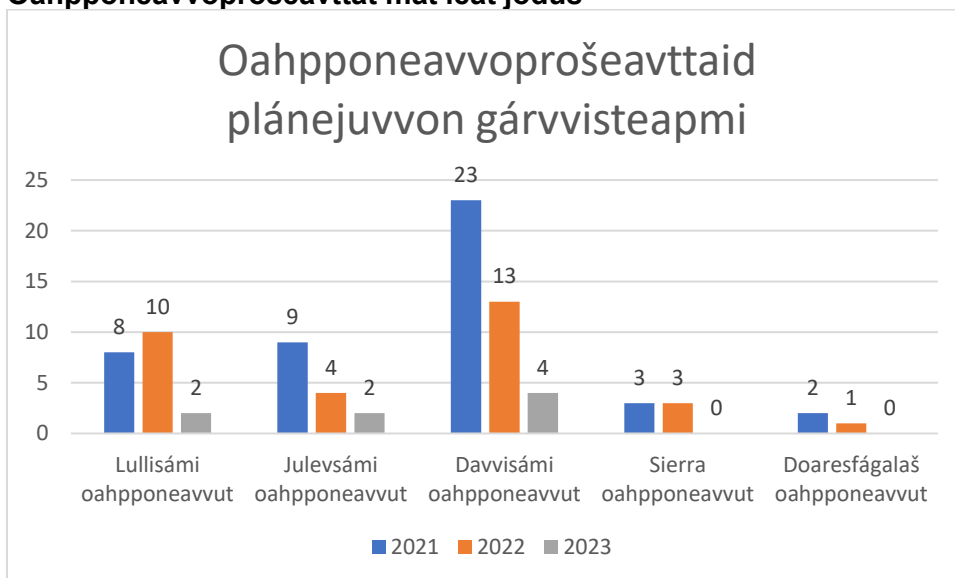
Oahpponeavvoprošeavttat galget gárvánit golmma jagis, mañemusat juovlamánu 2023.

Gárvvistuvvon oahpponeavvobuktaga

Jagis 2020 leat gárvvistuvvon oktiibuot 31 oahpponeavvobuktaga mat leat ruhtaduvvon Sámedikki doarjagiin. Dan logus leat sihke oasit oahpponeavvoráidui ja ollislaš oahpponeavvut. Muhtin oahpponeavvut leat maid ráhkaduvvon buot golmma sámegielaide.

Oahpponeavvut	Davvi-sámegiella	Lulli-sámegiella	Julev-sámegiella	Gieldda-sámegiella
Fáddágirji, sámegiella nubbingiellan 1.-4. jahkecehkiide		6	6	
Digitála oahpponeavvu, sámegiella vuosttašgiellan Jo2 ja Jo3		2		
Fáddávuđot oahppogirji sámegiella nubbingiellan		1		
Sámegiella 4 Jo1		1		
Matematihkka 5. jahkeceahkkái		1		
Digitála oahpponeavvu, fágaidrastideaddji fáttain 1.-10. jahkecehkiide	1	1	1	
Bargogirji lohkgangirjái. Sámegiella nubbingiellan, sámegiella 2, 1. ja 2. jahkecehkiide			1	
Digitála neahttaresursa oahpponeavvoráidui sámegiella vuosttašgiellan 5.-7. jahkecehkiide	1			
Digitála neahttaresursa oahpponeavvoráidui sámegiella nubbingiellan, sámegiella 2, 1.-7. jahkecehkiide.	1			
Digitála oahpponeavvu, fáddávuđot, sámegiella vuosttašgiellan 5. jahkeceahkkái	1			
Digitála oahpponeavvu, fáddávuđot, sámegiella vuosttašgiellan 6. jahkeceahkkái	1			
Digitála oahpponeavvu, fáddávuđot, sámegiella vuosttašgiellan 7. jahkeceahkkái	1			
Mobbeneastadeaddji oahppanresurssa bagadus digitála hámis	1			
Oahppogirji sámegiella nubbingiellan, sámegiella 2, 8. jahkeceahkkái	1			
Bagadallangirjáš ja koarttat jietnadanlágiide ja jietnamiide	1			
Earenoamážit heivehuvvon oahpponeavvu, APP - afasiija ja hállanvátisvuodát	1			
Fáddágirji - oasáš Guoládatnjárgga sámiid árbevirolaš máhtus	1			1

Oahpponeavvoproševttat mat leat jođus

Sámedikkis leat 2020 loahpas 76 oahpponeavvoproševtta jođus. Okta oahpponeavvoprošeakta sáhtta fátmastit ovttá dahje golbma-njeallje jahkeceahki, ja das sáhttet leat mánga oasi nugo lohkgangirji, bargogirji, digitála resursa, oahpaheaddjibagadus.

2.7.3 Oahpponeavvuid rámmašiehtadus - šiehtadus

Sámediggi lea 2020:s čállán rámmašiehtadusa Davvi Girji OS, mas ulbmil lea háhkat davvisámegiell digitála oahpponeavvuid sámegeiella vuosttašgiellan fágii 1.-10. luohkáide vuodđooahpahusa várás. Fága vuoruheami vuolggasadji lea Sámedikki oahpponeavvoráhkadeami doaimbaplána 2020-2023.

Háhkamii gullá oahpponeavvuid ovdánahttin, buvttadeapmi, márkanfievrrideapmi, distribušuvdna, doaimmaheapmi ja bajásdoallan. Rámmašiehtadus doaimmá 2 jagi, muhto šiehtadus sáhtta guhkiduvvot oktiibuot guvttiin jagiin. Rámmašiehtadusa árvu lea árvoštallojuvvon gitta 3 000 000 ruvno jahkái, oktiibuot gitta 12 000 000 ruvno njealji jahkái.

Sámediggi lea 2020 diŋgon oahpponeavvuid 1.-2. luohkáide, ja dat galget gárvánit juovlamánu 2021. Ođđa diŋgojumi vuodđu lea boađus ovddit diŋgojumis ja Sámedikki jahkásaš bušeahtta.

2.7.4 Ovttas|Aktan|Aktesne - njuolggodoarjja Sámi allaskuvlii

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Bures geavahuvvon neahttabáiki masa leat dieđut čohkkejuvvon sámi oahpponeavvuid birra, oahppoávdnasiid aktiivvalaš juogademiin ja digitála oahpponeavvuid buvttadanreaidduid aktiivvalaš geavahemiin.

Sámedikki njuolggodoarjja manná oasseruhtadit neahttabáikki Ovttas|Aktan|Aktesne mii lea oahpponeavvubálvalus. Sámi allaskuvllas Sámi lohanguovddáža bokte lea ovddasvástádus neahttabáikki doaimmahusas, jodiheamis ja viidáseappot ovddideamis

Sámediggi oažžu jagi 2020 jahkeraportta jagi 2021 álgo geahčen, nu ahte vuolábealde tabealla lea vuodđuduvvon jagi 2019 loguide:

	Stáhtus
Almmuhemiid lohku	Ovttas Aktan Aktesne almmuhemiid lohku lassánan jagis jahkái. Jagi 2019 ledje oktiibuot 2 394 juogaduvvon resurssa neahttabáikkis, mii čájeha 583 lassáneami juogademiin 2017 rájes.
Siidočujuhused lohku	Jagi 2019 ledje 113695 siidočujuhusa, mii lea badjel 10000 eanet go ovddit jagi.
Gallejeaddjit neahttasiiddus	Eanaš gallejeaddjit neahttabáikái, sullii 80 %, leat Norggas. Dát sodju lea leamaš seamma dásis jagi 2015 rájes.
Luoikkahemiid lohku	Luoikkahemiid lohku lea njiedjan, muhto jagi 2019 logut čájehit dušše smávva njiedjama ovddit jagi ektui. Dat lea mealgat buoret go áigodagas 2017-2018 go luoikkahemiid lohku njejjai goasii belliin.
Digitála oahpponeavvuid buvttadeapmi	Digitála oahpponeavvuid buvttadeapmi buvttadanreaidduin lea njiedjan mealgadi áigodaga 2015-2018 ektui. Dalle lei lohku gaskal 20 ja 42, dan ektui go jagi 2019 buvttaduvvojeda 6 digitála oahpponeavvu.

2.7.5 Arvosmahttindoaimbajijut oahpponeavvoráhkadeamis - konferánsa

Koronavirusa geažil ii čađahuvvon dát konferánsa 2020:s.

2.8 Váldi, ovddasvástádus ja rollat alit oahpus ja dutkamis

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámedikkis lea duohta váldi sámi alit oahpus ja dutkamis lágaid ja lánkaásahusaid bokte, ja konsultašuvnnaid bokte.

Ođđa lánka ja plánejuvvon stivrendieđáhus, universitehtaid ja allaskuvllaid birra

Sámedikki dievasčoahkkin lea meannudan ođđa lánkaevttohusa universitehtaid ja allaskuvllaid birra dokumeanttas NOU 2020:3. Lávdegoddi lea earret eará evttohan váldit ruovttoluotta Sámedikki válddi nammadit ovddasteddjiid Sámi allaskuvlla stivrii. Sámediggi lea mearrádusastis vuosttaldan dan, ja gáibidan ahte Sámedikkis galgá leat nammadánváldi daidda ásašahusaid stivraide main leat sámi oahput - dat mearkkaša Sámi allaskuvlii, UiT Norgga ártalaš universitehtii ja Davvi universitehtii. Go guoská dan stivrendieđáhussii maid ráđđehus áigu geiget 2021 giđa, de lea Sámediggi seamma mearrádus cealkán earret eará čuovvovaččat: Álgoálbmotvuoigatvuohta mearkkaša ahte Sámedikkis sámi álbmoga demokrátalaš álbmotválljen orgánan, lea mearridanváldi go guoská máhttoovddideami ja kapasitehtaduddjoma dárbbuid oainnusmahttimii sámi servodagas.

Daid geatnegasvuođaid vuođul mat gullet stáhtii álbmotrievtti bokte, ferte Sámedikki rolla árvvoštallojuvvot ja čielggaduvvot stuorradiggedieđáhusas stáhta universitehtaid ja allaskuvllaid birra. Konsultašuvnna leat čađahuvvon viidásat proseassa birra vuorddidettiin ahte ođđa lánka universitehtaid ja allaskuvllaid birra, ja stuorradiggedieđáhus stáhta universitehtaid ja allaskuvllaid birra, geigejuvvo.

Sámediggi ja Máhtdepartemeanta leat miessemánus 2020 čađahan konsultašuvnnaid oahpaheaddjioahpu geavatlaš ja estetiškalaš fágaid ceahkit 1-13 rámmaplána lánkaásahusevttohusa birra. 1. paragrafa 5. čuoggas doaibmaguovllu ja ulbmila birra daddjojuvvo ahte:

(1) oahpaheaddjioahpu geavatlaš ja estetiškalaš fágaid ceahkit 1-13 galget gealbudit dasa ahte fuolahit oahpahusa sámi dilálašvuođaid birra, das maiddá máhtu dan stáhtusa birra mii álgoálbmogiin lea riikkaidgaskasaččat, ja máhtu sámi mánáid ja nuoraid vuoigatvuođa birra oahpahussii oahpahuslága ja gustojeaddji oahppoplánabuktosiid vuođul. Oahpahus galgá dasa lassin gealbudit dasa ahte sáhttit geavahit osiid sámi kultuvrras, erenoamážit geavatlaš ja estetiškalaš fágain. Lánkaásahussii juksojuvvui ovttamielalášvuohta.

Juolludusreive universitehtaide ja allaskuvllaide

Sámediggi ja Máhtdepartemeanta leat čađahan konsultašuvnnaid jagi 2021 juolludusreivviid birra Sámi allaskuvlii, UiT Norgga ártalaš universitehtii ja Davvi universitehtii. Sámediggi lei duhtavaš go departemeanta juolludusreivviin vuosttaš gearde evttohii sierra kapihtala ovttasbarggu ja erenoamáš bargamušaid birra sámi oahpuid oktavuodas. Sohppojuvvui lasáhus reivii UiT Norgga ártalaš universitehtii.

Konsultašuvnaprotokollas: UiT juolludusreivvi váldojuvvo čuoggái 4.2.7 čuovvovaš ođđa 2. teakstaosasi:

"Departemeanta čujuha dasa ahte dárbbášuvvojit eanet vuođđoskuvlaoahpaheaddjekandidáhtat gain lea sámegiella fágasuorggis ja sáhttet oahpahit sámegiella nubbingiellan. Go dál lea dušše UiT mii fállá vuođđoskuvlaoahpaheaddjeoahpu sámegielfágain nubbingiellaoahpahusa várás, de vuordá departemeanta ahte universitehta nanne rekrutterenbarggu erenoamážit dán oahppofálaldahkii."

Dan guovtti eará juolludusreivii eai dárbbášuvvo rievdadusat.

2.9 Oahppo- ja dutkanfálaldat

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Fálaldat ja aktivitehta sámi alit oahpu ja dutkama siskkobealde mii dávista gelbbolašvuoda ja máhttodárbbui sámi servodagas

Sámi buohccedivššároahppu - nationála njuolggadusat

Sámediggi lea duhtavaš go Máhttodepartemeanta doarjjui Sámedikki árvalusa ásahtit sierra nationála njuolggadusaid sámi buohccedivššároahpu várás. Nationála njuolggadusaid hábmen lea álggahuvvon ja dan jođiha Sámi allaskuvla.

Sámediggi lea jagi 2020 doallan čoahkkima Norgga dutkanráđiin. Dan oktavuodas muitalii Dutkanráđi direktveara ahte dutkanráđi sámi prográmma galgá jotkojuvvot maŋŋá 2021 sierra stivrrain mas lea juolludanváldi, ja organiserejuvvot nu mo dál. Dutkanráđđi ávžžuhii Sámedikki ovddidit dutkandárbbuid, erenoamážit skuvladutkamis.

Regionála dutkanfoanddat

Regiovdnaođastusa geažil lea regionála dutkanfoanddaid organiseren rievdan. Sámediggi lea oassálastán fágaođasmahttima prográmmastivra čoahkkimii jagi 2020. Sámi allaskuvla oaččui čoahkkimis prošeaktaruđaid fágaođasmahttima evalueremii. Prošeavtta namahus lea "Samiske skoler og skoler for samiske elever". Dat mii galgá iskojuvvot, lea oahppoplánaođastus álgoálbmotperspektiivvas, sámegiella álgoálbmotgiellan ja oahpaheaddjiprofešuvdna ja operationaliserejuvvon oahppoplána. Evalueren álggahuvvui jagi 2020 ja galgá bistit jagi 2025 rádjai.

2.10 Rekrutteren sámi alit ohppui ja dutkamii

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Eanet mánáidgárde- ja vuodđoskuvlaoahpaheaddjit geain lea sámi giella- ja kulturgelbbolašvuota

Jagi 2020 plánejuvvon konferánsa lea maŋjduvvon koronavirusa geažil.

2.10.1 Stipeanda alit ohppui - ohcanvuodot doarjja

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Bušeahhta 2020	Boađus. rev. budš. ektui
21110 Stipeanda alit ohppui - ohcanvuodot doarjja	2 884 167	2 450 000	2 450 000	-434 167

	Juollu- duvvon 2020	Geassoj. ruovt. 2020	Máksoj. ruovt. 2020	Rehket- doallu 2020
21110 Stipeanda alit ohppui - ohcanvuodot doarjja	2 980 000	0	95 833	2 884 167

Doarjjaortnega mihttomearri -stipeanda alit ohppui:

- Eanet mánáidgárde- ja vuodđoskuvlaoahpaheaddjit main lea sámi giella- ja kulturgelbbolašvuotta

	Oktiibuot	Juolluduvvon	Biehttaluvvon
21110 Stipeanda alit ohppui	135	135	0

Stipeandavuoruheamit alit ohppui leat áigodagas 2018 - 2021 ná:

- Mánáidgárdeoahpaheaddjeohppu
- Vuodđoskuvlaoahpaheaddjeohppu 5-jagi master 1-7 ja 5-10, sámeielain fágasuorggis.
- Eará oahpaheaddjeohppu (PPU ja sullasaš).

Jagi 2020 bušeahtas mearriduvvui ođđa vuoruheapmi:

- Viidásat oahppu sámeielas.
- Gelbbolašvuodagáibádus sámeielas vuodđoskuvlaoahpaheddjiide 1-7, 30 oahppočuoggá.
- Gelbbolašvuodagáibádus sámeielas vuodđoskuvlaoahpaheddjiide 5-10, 60 oahppočuoggá.

Juolluduvvon stipeanddat jagiid 2019 ja 2020:

Oahppu	2019	2020
Mánáidgárdeoahpaheaddjeohppu	25	19
Sámi mánáidgárdeoahpaheaddjeohppu	31	18
Sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeohppu 1-7	31	33
Sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeohppu 5-10	28	25
Vuodđoskuvlaoahpaheaddjeohppu sámeielain fágasuorggis 1-7	2	4
Vuodđoskuvlaoahpaheaddjeohppu sámeielain fágasuorggis 5-10	10	13
Lektoroahppu 8-13	16	18
PPU	34	0
Fidnofágalaš oahpaheaddjeohppu	1	1
Viidásat oahppu sámeielain oahpaheddjiid várás	0	4

Gáibádussan sidjiide geat ožžot stipeandda, lea ahte sii čađahit eksámena dan oahpus masa sii ožžot stipeandda. Jus stipeandavuostáiváldi ii sáhte duodaštit ahte son lea čađahan eksámena, de son ferte máksit stipeandda ruovttoluotta.

Stipeandda ruovttoluottageassin ii dáhpháhuva dábálaččat dan bušeahttajagis go stipeanda juolluduvvui, muhto čuovvovaš jagiid. Ruovttoluottageassimat: 2018: 6, 2019: 15 ja 2020: 6.

2.11 Árbediehtu

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boadus. rev. budš. ektui
22502 Árbediehtu - prošeakta	149 461	200 000	50 539
Submi	149 461	200 000	50 539

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Árbediehtu deattuhuvvo máhtovuogádahkan eará máhtu lassin.

2.11.1 Árbediehtu - prošakta

2020:s leat bargan álggahit almmolaš PhD Sámedikkis, mas árbediehtu lea fáddán. Bargu lea maŋiduvvon dassáži Sámedikki ođđa gelbbolašvuodáplána lea ráhkaduvvon.

2.12 Sámi perspektiivva implementeren alit ohppui ja dutkamii

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi perspektiiva lea implementerejuvvon buot relevánta oahpuide ja dutkamiidda.

3 Areála, biras ja dálkkádat

Servodatmihttu

- Árbevirolaš sámi guovllu areálat ja luondduresurssat hálldašuvvojit dainna lágiin ahte sihkkarastit boahttevaš buolvvaid eallinvuođu ja vejolašvuođa bisuhit ja ovddidit sámi kultuvrra, ealáhusdoaimmaheami ja servodateallima.

Olahan dihte servodatmihttu ovttasbargá Sámediggi pláneneiseválddiiguin ja huksejeddjiiguin sihkkarastit ahte areálaid ja luondduvalljodagaid geavahepmi ii mana sámi beroštumiid ovdii. Sámedikkis lea plána- ja huksenlága mielde vuostálastinvuoigatvuohta, ja atná dan aktiivvalaččat. Sámediggi lea dál meannudeame 17 eahpečielga vuostaldanášši, mas dat boarráseamos álggahuvvui 2015:s. Sivvan dasa go eai leat čielggaduvvon ja go ádjánit, lea ahte areála- ja energijaproseassat dávjá bistet guhká. Diehtu ja čielggadeapmi vuostecealkámušaid hárrái lea okta sivain manin meannudanáigi lea nu mohkkái. Plánaáššit leat iešguđetláganat ja leat čadnon ovdamearkka dihte suokanplánaide areáloassái, guovloregulerenplánaide, dárkilisplánaide, regionálalaš plánaide ja riddoavádatplánaide. Stuora oassi vuostaldanákkain leat čadnon boazoguohtunareálaid ja johtingeainnuid sisabahkkemiidda, ja maiddá akvakultuvrra ásaheamiid guovlluin gos leat dehálaš luossa- ja vuotnaguolásteamat. Sámi guovllut fátmastit stuora oasi Norgga eanaareálas ja Sámediggi lea 2020:s čuovvulan áššiid visot dain sámi guovlluin.

Sámediggi lea maŋemus jagiid oaidnán lassáneami energijjaáššiin, mii maiddá lea dagahan stuorát preassa sámi areálaide. Sámediggi geahččala vuostaldemiid ja konsultašuvnnaid bokte sihkkarastit ahte boahttevaš energijabuvttadeapmi vuhtiiváldá ja sihkkarastá ávnnaslaš vuođu sámi kultuvrii, sámi meahcegeavahepmái ja sámi ealáhusaide.

Areálaid gáhtten sámi guovlluin, nu go luonddumehciid, álbmotmehciid ja eanadatsuođjaluovlluid gáhtten, sáhtta bissehit dahje negatiivvalaččat gáržžidit sámi geavaheami suodjaluovlluin. Mihttomeari olahepmái lea dan dihte dehálaš ahte Sámediggi lea mielde áššiin mat gusket suodjalanplánaide, vai sámi kultuvrra, meahcegeavaheami ja ealáhusdoaimmaheami luondduvuođu sihkkarastojuvvo plánain. Dát dahká maid ahte boahte buolvvain lea vejolašvuohta ávkkástallat areálain ja luondduvalljodagas, mii lea dehálaš sámi kultuvrii. 2020:s leat bargan 6 suodjalanáššiiguin.

3.1 Areálaide, birrasii ja dálkkádahkii guoski váikkuhangaskaoamit

3.1.1 Areálaide, birrasii ja dálkkádahkii guoski váikkuhangaskaoamit

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boađus. rev. budš. ektui
Árbevirolaš máhttu areálaid hálldašeamis	2 336 250	2 232 000	-104 250
Luondduvalljodat	6 647	0	-6 647
Submi	2 342 897	2 232 000	-110 897

Juolluduvvon doarjagiid vealgi 31.12.2020

Jahki	Submi	Galle %	Ruovttoluotta geassán	Ruovttoluotta máksán
2017	150 000	5 %	0	0
2018	475 000	16 %	53 000	0
2019	797 380	27 %	0	0
2020	1 504 250	51 %	0	0
Submi	2 926 630	100,0 %	53 000	0

3.2 Areálahálddašepmi

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi ealáhusaid, kultuvrra ja servodateallima luondduvuođus lea sihkkarastojuvvon buot plánemiin, ja Sámediggi lea deatalaš eavttuidbiddji ja konsultašuvdnabealli areálahálddašeamis.

Lága mielde galgá buot plánen sihkkarastit sámi kultuvrra, ealáhusdoaimmaheami ja servodateallima luondduvuođosa. Sámediggi lea ságastallamiid bokte iešguđet organisašuvnnaiguin gávnahan proševttaid maiguin sáhtá ovddidit dásseárvvu sámi servodagas. Čoavdin dihte eahpečielga vuostecealkámušaid leat dat sáddejuvvon viidáseappot meannudeapmái Gielda- ja Ođasmahtindepartementii, dás sáhtá namuhit Gaska- ja Lulli-Romssa ja Davvesiidá ridovádatplánaid. Vuostecealkámušat leat ovddiduvvon danne go sámi kulturdoaimmaheapmi ii leat doarvái bures sihkkarastojuvvon plánaevttohusa akvakultuvrra sajusteami dáfus. Árbevirolaš guolásteapmi ja boahtevaš buolvvaid vejolašvuohta geavahit areálaid lea mearrideaddji sámi kulturdoaimmahemiid dáfus riddoguovlluin.

Suohkanplánaid meannudemiid oktavuodas sámi árbevirolaš guovlluin, lea Sámediggi ságastallamiid bokte suohkaniiguin ja sámi vuoigatvuođaguddiiguin gávdnan čovdosiid sihkkarastit sámi luondduvuođu.

Suortta suohkanplána, masa Sámedikkis ledje vuostecealkámušat vuosttaš gearde 2016:s, lea dál viimmat mearriduvvon Gielda- ja ođasmahtindepartemeanttas. Sámedikki vuostecealkámuš vuhtiiváldojuvvui. Plána ii dohkket viessohukseamiid ja viiddiduvvon mássávieččahagaid, mii headušta boazodoalu johtolagaid ja dálveguohtuma Strandas, Suortta lahkosis. Ášši lea noađdin boazodollui, mii lea unnitlogus guovllus.

Sámediggi lea searvan čoahkkimiidda ja buktán cealkámušaid 2022-2033 Nationála fievrredanplánii. Sámediggi lea čoahkkimis johtolatministariin deattuhan dárbbu sihkkarastit sámi luonddu- ja kulturvuođu johtolatdoaimmain, ja ahte Sámedikki vejolašvuohta váikkuhit johtolatsuorggis lea sorjávaš das ahte sihke Sámedikki ja vuoigatvuođaguddiid ekonomijja nannejuvvo. Dát leat lossa proseassat mat gáibidit áiggi ja gaskaomiid vai sámi aktevrrat ja servodat olahivčče duohta váikkuhanfámu. Sámediggi ovddidii maid earjkiláššiid, mat berrejit vuoruhuvvot Nationála fievrredanplánas, fuolahat dihte sámi servodaga birra, dearvvašvuođa ja sihkarvuođa. Sámediggi searvá maid Konseptutvalgutredning (KVU) Nord Norge bargui. Čielggadanbarggu lea johtalusdepartemeanta addán Stáda geaidnodoaimmahakkii, ja galgá leat daid guhkes fievrredangaskkaid birra mat čatnet riikkaosiid otkii ja dahket čanastagaid muđui riikii ja olgoriikii.

Sámediggi lea searvan politihkalaš čoahkkimiidda KVV Nord Norge barggus, ja lea šaddan miellahttun fágajoavkkuin mat fuolahit álgoálbmotberoštumiid ja kulturmuittuid.

Sámediggi lea 2020:s joatkán ovttasbarggu ja gulahallama Guolástandirektoráhtain olahán dihte ipmárdusa sámi guolástusas ja movt vuhtiiváldit dan riddoavádatplánain. Boađusin dán rádjái lea ahte dálá luossabivdobáikkit mearas leat váldojuvvon mielde Guolástusdirektoráhta guolástusdiehtovuđđui ja oassálastilága §21-osiin leat bargame vai oainnusmahttojuvvošii direktoráhta kártadiehtovuodus. Dát diehtovuodđu lea deatalaš suohkana riddoavádatplánemii.

Sámedikkis leat 16 iešguđet energijjaášši meannuduvvomin, dego omd odđa el-rávdnjelinjját, el-rávdnjehuksen konsešuvnaohcamat, unnit el-rávnne rusttegat (småkraftpakker) ja konsešuvdnaeavttuid revideren. Sámediggi vuohtta ahte maŋemuš jagiid leat energijjaášši lassánan. 2020:s lea Sámediggi joatkkán barggu ain sihkarastit ahte boahteáiggi el-rávnnebuvtadeapmi dušše duhkehuvvo jus huksemat sáhttet sihkarastit ahte sámi kultuvrii, meahcásteapmái ja sámi ealáhusaide lea áin vuodđu.

3.2.1 Čoahketabealla - árbevirolaš máhttu areálaid hálddašeamis

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boađus. rev. budš. ektui
30000 Protect Sápmi vuodđudus	632 000	632 000	0
30500 Eará čuovvuleapmi sámi areála- ja resursavuoigatvuodaid - ohcanvuodot doarjja	1 704 250	1 450 000	-254 250
31500 Forsøk om motorferdsel i utmark - prosjekt	0	150 000	150 000
Submi	2 336 250	2 232 000	-104 250

3.2.2 Protect Sápmi vuodđudus - njuolggodoarjja

Protect Sápmi bargá dan nala ahte sámi vuoigatvuodaguoddit sáhttet friddja mieđihit huksenáššiin ovddalgihitii addojuvvon dieđuid vuodul.

Iešguđet dási eiseválddit váldet oktavuodđa Protect Sámiin go ohcet rávvagiid boazodoallofágalaš gažaldagain ja rávvagiid eará riikkaid álgoálbmogiid ektui. 2019 raporteremis lokte Protect Sápmi čuovvovaš áššiid čuovvuleapmái 2020:s:

- Áarjel- Fovsen vs. Vind DA.
- N20 Jillien-Njaarke vs. Elous Wind AB - Øyfjellet-bieggafámu birra
- VFNussir 2020
- VF20 vs. Hámmárfeastta suohkan - industriijahuksemaid birra
- ØF13 Lágessduottar vs. Grenselandet AS - Davvi vindkraft birra
- VF26 vs. Stáda geaidnodoaimmahat - E6 birra

3.2.3 Sámi vuoigatvuodaid, areálaid ja resurssaid eará čuovvuleapmi - ohcanvuđot doarjja

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Bušeahhta 2020	Boađus. rev. budš. ektui
30500 Sámi vuoigatvuodaid, areálaid ja resurssaid eará čuovvuleapmi	1 704 250	1 450 000	1 450 000	-254 250

	Juollu- duvvon 2020	Geassoj. ruovt. 2020	Máksoj. ruovt. 2020	Rehket- doallu 2020
30500 Sámi vuoigatvuodaid, areálaid ja resurssaid eará čuovvuleapmi	1 757 250	53 000	0	1 704 250

Doarjjaortnega mihttomeari - Eará čuovvuleapmi sámi vuoigatvuodain, areálain ja resurssain:

- Sámi beroštumiin ja vuoigatvuodaguddiin galgá leat duohta vejolašvuhta konsulterejuvvot addin dihtii friddja mieđiheami areála- ja resursahálddašeapmái guoski plánaide ja doaimbajuide ovddalgihtii dieđiheami vuodul.

	Oktiibuot	Juolluduvvon	Biehttaluvvon
30500 Eará čuovvuleapmi sámi areála- ja resursavuoigatvuodaid - ohcanvuđot doarjja	13	7	6

Ortnegis ledje 2020:s guokte ohcanáigemeari. Oktiibuot bohte 13 ohcama. 7 ohcama dohkkehuvvojedje ja 6 hilgojuvvojedje. Dat 7 mat dohkkehuvvojedje gullet vuoruhussii "Prošeavttat ja doaimbajut maid ulbmilin lea fállat juridihkalaš veahki sámi vuoigatvuodaguddiide áššiin maid ferte doalvut duopmostuoluide". Eai lean ohcamušat mat gulle daidda eará vuoruhusaide 2020:s.

3.2.4 Geahččaleapmi Mohtorjohtalus Meahcis - prošeakta

Sámedikki 2019 dievasčoahkkima mearrádusaid čuovvuleapmin čoahkkinnasttii Sámediggi Deanu, Unjárgga, Kárášjoga, Porsáŋggu, Áltá ja Guovdageainnu suohkanovddasteddjiiguin dan birra ahte mii gáibiduvvo vai ovddidit ohcamuša Lov om forsøk i offentlig forvaltning mielde, dainna jurdagiin ahte ráhkadit ovdaprošeavtta doarjun dihtii suohkaniid báikkálaš hálddašeami mohtorjohtaluslobiid ektui. Čoahkkimis gávnnaheđje ahte Sámediggi čuovvula ášši čoahkkimiiguin suohkaniiguin hálddahuslaš dásis, ja gulahallá Stáhtahálddašeddiin čielggadan dihtii mii gáibiduvvo vai sáhtta ovddidit ohcamuša. Maŋnel čađahuvvo politihkalaš čoahkkinn árvoštallat viidásit proseassa.

3.3 Luondduresurssat

Ángirusšansuorggi mihttomearri:

- Ávkkástallan sámi guovlluid luondduresurssaiguin dáhpáhuvá dakkár vugiin mii fuolaha sámi vuoigatvuodaguddiid ja báikegottiid beroštumiid ja vuoigatvuodaid, ja dávista riikkaidgaskasaš álbmotriektái.

Energijahuksen ja -plánema oktavuodas sámi guovlluin lea manjimuš jagiid leamaš eanaš sáhka smávva fápmo- ja bieggafápmoprošeavttain. Lea čájehuvvon ahte bieggafápmorusttegiin ja visot infrastruktuurras mii čuovvu, leat stuora váikkuhusat guoskevaš boazodollui, erenoamážit go bohtet ovdalaš sisabahkkemiid lassin. 2020:s lea erenoamážit OED gieđahallan Øyffjell-áššis addán negatiivvalaš vásáhusaid, go addojuvvui lohpi álggahit huksehemiid ovdal go konsešuvdnaeavttut guovllu johtingeainnuid birra vuhtiiváldojuvvojede.

OED bargu bieggafámuid nationála rámmaiguin heaittihuvvui 2020:s vaikko bargu ii lean gárvvistuvvon. Sámedikki bealis lea eahpádus ahte vuhtiiváldá go konsešuvdnagieđahallama revideren, mainna baicca barge viidáseappot, sámi beroštumiid ja erenoamážit sámi boazodoalu areálagáhttema doarvái bures.

3.4 Luondduvalljodat

Ángirusšansuorggi mihttomearri:

- Luondduvalljodaga suodjaleapmi bidjá nanu vuođu sámi kultuvrii ja ealáhusdoaimmaheapmái. Suodjalanguovlluid hálddašeapmi váldá vuođu suodjaluvvon guovlluid árbevirolaš geavaheamis ja dahká vejolažžan joatkit dakkár geavaheami.

2019 juovlamánu lei Norga oľahan Stuorradikki bidjan mihttomeari ahte 10% Norgga mehciin galget leat suodjaluvvon. Meahccesuodjaleapmi guoská maid sámi beroštumiide, dávjá erenoamážit boazodolliide. Trøndelágas leat mánggaid jagiid ásahuvvon meahccesuodjalanguovllut, muhto 2020:s leat dieđihuvvon eanet meahccesuodjalanproseassat maiddá Romssas ja Nordlánddas. Sámedikkis leat ságastallamat ja konsulterejit suodjalanproseassaid ovddasvástideaddji eiseválddiiguin, dainna ulbmiliin ahte suddjenláhkaásahusat dohkkehivčče ain sámi meahccegeavaheami ja ahte suddjenláhkaásahusat leat nu ovtalaččat go vejolaš.

Bargu mearridit ođđa bargoprográmma biologalaš valljivuoda várás manjduvvui sakka 2020:s koronavirusa geažil. Sámediggi lea 2020:s ságastallan Dálkkádat- ja birasdepartemeanttain Sámedikki vuordámušaid birra boahttevaš bargoprográmmii. Sámediggi váillaha olmmošvuoigatvuodalahkonanvuogi luondduvalljivuhtii, mii gáhttešii álgoálbmogiid vuoigatvuodaid bisuhit sin kultuvrra, práksisiid ja eallinvugiid, mat veahkkin gáhttejit luondduvalljivuoda. Sámediggi oaivvilda ahte álgoálbmogiid vuoigatvuodát iešmearrideapmái, ja gádde-, čáhce- ja resurssaide, mat leat čállojuvvon ovdamearkka dihtii ON julggaštusas álgoálbmotvuoigatvuodaid birra ja ILO 169:s, aktiivvalaččat dorjot luondduvalljivuoda vuhtiiváldima.

2020 čavčča álggahuvvui suodjalanguovlluid čielggadanbargu árbevirolaš sámi guovlluin. Sámediggi áigu čalmmustahttit ásaheami, hálddašeami ja sámiid vejolašvuoda ain ávkkástallat

suodjalanguovlluid sámi guovlluin. Bargu álggahuvvui Sievju álbmotmeahci ja Trollheimen suodjemeahci galledemiin.

Suodjalusplánabargu áššiid čuovvoleapmi sisttisoallá earet eará evttohus ođđa mearrabiras suodjalanplánii, vuovdegáhtten, vuodđuduvvon álbmotmehciid rájáid rievdadit dahje viiddidit, ja rievdadit boarrásit suddjenláhkaásahusaid. 2020:s ledje 6 dakkár ášši jođus. Olahan dihte mihttu, ahte boahhte áiggi buolvvain galgá leat olahanmuddu areálaide ja luondduresurssaide, lea dehálaš ahte Sámediggi áin joatká čuovvulit proseassaid mat sáhttet rievdadit areálavuoddu.

3.4.1 Čoahkketabealla - luondduvalljodat

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boađus. rev. budš. ektui
31002 Suodjalanstivrrat - seminára	6 647	0	-6 647
Submi	6 647	0	-6 647

3.4.2 Suodjalanstivrrat - seminára

Álbmotmeahccekonferánssa ja Sámedikki suodjalanguovlostivralahtuid čoagganeapmi mañiduvvui ja mañjel šluhttejuvvui koronavirusa geažil. Sámedikkis lei buorre gulahallan Birasdirektoráhtain dan birra ahte sámi suodjalanguovloávkástallan galgá leat guovddáš fáddán konferánssas.

4 Ealáhusat

Servodatmihttu:

- Sámi guovlluin galget leat nana ealáhusat mat ovddidit ja bisuhit eallinfámolaš sámi servodaga.

Sámediggi lea barggus bokte 2020 váikkuhan ealáhusaid rámmaeavttuide sámi guovlluin, ja juolludan ruđaid. Maŋemus jahki čájehii man hearki ealáhus lea sámi guovlluin, ja koronavirus váikkuhii ealáhusaid ovdáneami 2020:s. Ahtanuššan bálká bargiid dáfus priváhta suorggis sámi guovlluin lei posiitiiva 1,2 proseantta vuosttaš njealjehasas 2020 ja jorai negatiivan maŋimus njealjehasas 7,4 proseantta. Go buohtastahtá riikkain muđui de lei dat ollu heajut go muđui riikkas mii maŋimus njealjehasas lei -4,2 proseantta.¹ Dát sáhtá čájehit ahte koronapandemiija lea váikkuhan sámi ealáhusaide garraseappot go muđui riikkas. Positiiva lea dat go goalmmát njealjehasas lei ahtanuššan 0,8 proseantta go buohtastahtá nuppiin njealjehasain.

Sámediggi oaččui reviderejuvvon stáhtabušeahtas giđdat 2020 4 miljon ru lassin ealáhusovddideapmái koronapandemiija geažil. Ornet lea oaivvilduvvon ovddidan- ja nuppástuhttinprošeavttaide. Fitnodagat gártet plánet ahte eavttut, márkanaht ja oastinminstarat rivdet. Dáid ruđaid leat ollugat ohcan. Ruđat lea nannen ealáhusaid sámi guovlluin 2020:is hui hástaleaddji áiggis.

Koronavirusa maid čuvvo gáržžideamit ja rievdan mátkkoštanminsttar, lea buktán erenoamáš stuorra hástalusaid Sámi mátkeealáhusaide. Erenoamáš lossat lea leamaš fitnodagaide dain guovlluin gos ovdal leat ollu fitnan olgoriikkalaš turisttat. Pandemiija lea goaridan ollu mátkeealáhusaid Sámis. Reastaluvvama statistihkat áigodagas njukčamánu 2020 rájes jagi lohppii čájehit ahte eai leat nu olus lassánan reastaluvvamat mátkeealáhusain Sámis. Dát lea buorre, muhto ain lea stuorra eahpesihkarvuolta.

Sámi guovlluin leat viehka ollu vuođđoealáhusat ja Sámediggi oaivvilda ahte daid sihkarastin váikkuha gievrras ealáhuseallima. Deaŋaleamos váikkuhangaskaopmi mii Sámedikkis lea lea vejolašvuolta váikkuhit vuođđoealáhusaid rámmaeavttuide, ja váikkuhangaskaomiid geavaheapmái. 2020:s lea Sámediggi váikkuhan rámmaeavttuide konsultašuvnnaid ja cealkámušaid bokte sihke regulerenčoahkkimiin, cealkámušain eanadoallošiehtadallamiidda ja boazodoallošiehtadallamiidda. Sámedikki vuoruhemiid mannet dávjá rastá ráđđehusa vuoruhemiid vuođđoealáhusain. Šállošit go Sámedikkis leat dávjá stuorra váttisvuođat oazžut doarjaga iežas cealkámušaide. Muhtun bohtosiid oaidnit mii dattetge. Sámediggi lea 2019:s earret eará sihtan šákšanáli ráfáiduhttima viđa jahkái. Seahkalis norgalaš-ruoššalaš guolástuskommišuvdna mearridii sihke 2019:s ja 2020:s ráfáiduhttima. Dasa lassin lea Guolástusdirektevra rávven ahte álggahuvvošii geahččalanbivdu reahkkátrolain Porsáŋgu vuona olggumuš osiin. Sámediggi oaččui boazodoallošiehtadussii máŋga cealkámuša, earret eará distriktadoarjaga lasiheamis, čálgoortnegiid ja dásseárvvu ektui boazodoallo- ja eanadoallogessosa ektui. Maiddái ráđđehusa ja Sámedikki boraspire politihka lea sierralágan. 2020:s deattuhii Sámediggi ahte dáláš boraspirehálddašeapmi ii leat ceavzil ja das fertejit eanet váldojuvvot vuhtii guohtonealáhusat, almma stuorra bohtosat haga.

¹¹ Telemarksforskning. (2021, 01 25). *Regionalanalyse*. Vižžojuvvon Samiske områder:

<https://www.regionalanalyse.no/rapport/12009/1/1>

4.1 Ealáhusaid váikkuhangaskaoamit

4.1.1 Áŋgirusšansuorggit - ealáhusat

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boadus. rev. budš. ektui
Vuodđoealáhusat	9 200 438	11 700 000	2 499 562
Juohkelágan ealáhusat	13 813 167	9 481 000	-4 332 167
Hutkás ealáhusat	5 394 474	3 750 000	-1 644 474
Duodji	14 221 538	14 144 000	-77 538
Submi	42 629 617	39 075 000	-3 554 617

Vealgi, 31.12.2020 Juolluduvvon doarjagiin

Jahki	Submi	Galle %	Ruovttoluotta geassán	Ruovttoluotta máksán
2015	250 000	1,2 %	0	0
2016	0	0,0 %	0	-400 000*
2017	163 550	0,8 %	32 000	0
2018	1 560 900	7,2 %	371 477	80 000
2019	3 728 940	17,2 %	396 016	0
2020	15 985 963	73,7 %	335 500	156 300
Submi	21 689 353	100,0 %	1 134 993	-163 700

* 2 kredihattanota, 250 000 ja 150 000.

4.2 Vuodđoealáhusat

Áŋgirusšansuorggi mihttomearri:

- Vuodđoealáhusat seailudit sámi kultuvrra, giela ja eallinvuogi.

Mariidnaealáhusat

Sámediggi galgá vuoruhit váikkuhanfámu guolástuspolitihkas konsultašuvdnaortnega árrjalaš geavaheami bokte, searvat guolástusreguleremiidda, čuovvulit vuotnaguolástanlávdegotti barggu, ja ovttasbargat ja gulahallat guolástusorganisašuvnnaiguin.

Sámedikki dievasčoahkkin meannudii čakčat jahkásaš guolástusášši. Ášši addá buori vejolašvuoda addit cealkámuša Ealáhus- ja guolástusdepartementii ja guolástusdirektoráhtii go guoská áigeguovdilis áššečuolmmaide guolástusain ja lotnolasealáhusain sámi guovlluin. Pandemiija geažil lea Guolástusdirektoráhta jahkásaš regulerenčoahkkima sadjái čakčat bidjan čálalaš gulaskuddamiid daid beliid várás geat dábálaččat lávejit searvat čoahkkimii. Sámediggi lea geigen iežas evttohusa iešguđege šlájaid reguleremiidda (dorski, sáidi, makrealla, reahkká, rundierpmis, gonagasreappát, sallidat, báldát, divssut ja háhká).

Bivdu lea gieskat ásahuvvon guolástusorganisašuvdna mii háliidivččii váldit rolla sámi guolásteddjiid válдоorganisašuvdnan, ja mii lea gáibidan konsultašuvdnarievtti sihke Sámedikkis ja stáhta

eiseváldiin. Sámediggi lea 2020:s čađahan čoahkkima Bivdu organisašuvnnain. Áššis lea ságastuvvon ovttas Bivdu organisašuvnnain, Fiskarlaget Nord ja Norgga riddoguoásteddjiidserviin ahte guđe guovllut Sámedikkis ja guolástusorganisašuvnnain davvin leat badjálaga. Boađusin dás lea ahte organisašuvnnat háliidit gulahallat lávgadeappot boahteáiggis.

Sámediggi bivddii giđđat 2020 Stuorradikki maŋdit bivdoearredieđáhusa (stuorradiggedieđáhus nr. 32 (2018-2019) plánejuvvon meannudeami, (bivdoearrevuogádat buoret árvoháhkama várás), dan botta go vuordit dassáži go Riikarevišuvnna raporta guolástusaid birra meannuduvvo Stuorradikkis. Bivdoearredieđáhus mearriduvvui Stuorradikkis eanetloguin, ovdal go Riikarevišuvnna raporta meannuduvvui. Sámediggi lea gáibidan ahte bivdoearredieđáhusa iešguđege beliid váikkuhusat mearrasámi báikegottiide čielggaduvvojit.

Riikarevišuvnna iskkadeapmi bivdoearrevuogádaga ektui riddo- ja mearrabivddus meannuduvvui 2020:s Stuorradikki bearráigeahččan- ja vuodđudanlávdegottis, ja Sámediggi searvvai gulaskuddamiidda. Iskkadeapmi guoská áigodahkii 2004-2018, ja das gieđahallojuvvojit bivdofatnasat ja riddoservodagat, ja mainna lágiin Stuorradikki mearrádus lea čuovvuluvvon iešguđege ráđđehusaid beales áigodagas. Gulaskuddamis válddii Sámediggi ovdan ahte iskkadeapmi ferte čuovvuluvvot lasseiskkademiin sámiid guolástusrievtti birra, maid Stuoradiggi ii čuovvulan. Stuorradiggi bivddii meannudeamis ráđđehusa buktit maŋná evttohusa dan birra ahte mainna lágiin iskkadeapmi galgá čuovvuluvvot nu ahte sihkkarastojuvvo bivdoearrevuogádaga dohkálaš hálddašeapmi ja mii ásaha luohtámuša buot aktevrraid beales.

Vuotnaguolástuslávdegoddi nammaduvvo ovttasráđiid Norlánda, Romssa/Finnmárku fylkkagieldaid ja Sámedikki gaska. Vuotnaguolástuslávdegotti bargu hehtejuvvo heajos ekonomalaš rámmaid dihte. Sámediggi lea mángii ovdal váldán ášši ovdan ráđđehusain. Juovlamánus 2020 sáddii Sámediggi oktasaš reivve ovttas Romssa ja Finnmárku fylkkadikkiin vuotnaguolástuslávdegotti eavttuid buorideami ektui Stuorradiggái, Ealáhus- ja guolástusdepartementii ja Guolástusdirektoráhtii. Resursadili geažil lea váttis rekrutteret evttohasaid geat háliidivčče vuolgit lahtun lávdegodái.

Okta deatalaš ášši Sámediggái 2020:s lea leamaš ahte ovddidit reahkkámeardebivddu vuotnaguovlluin ja riddolagaš čázadagain. Dát bivdu sáhtá áiggi mielde šaddat gánnáhahttin stuorra aktivitehtain unnit fatnasiidda. Sámediggi lea searválaaga Bivduin soahpan Guolástusdirektvrrain geahččalanbivddu birra reahkkátrolain Porsáŋgguvuona olggut osiin, ja dasa lassin lasihit lobálaš merddiid logu fatnasa nammii ja olbmo nammii gitta 250.

Juohkin guolásteddiide sámi guolástusriektiguovllus, buorebut dovdojuvvo riddobivdoortnegin, lea prinsihpalaččat deatalaš ášši Sámediggái. Danne go lassi dorskibivdoearri veahkeha sihkkarastit sámi ássama ávnnaslaš vuodu ja kultuvrra miehtá rittu. Amas ortnet massit effeakta, go eanet fatnasat ožžot bivdoearri, de oaivvilda Sámediggi deatalažžan ahte juohkin riddobivdoeriide lasihuvvo badjel mearriduvvon proseantaoasi 0,9 % Norgga TAC:s. Sámediggi evttohii 2020:s juohkit 1,2 % bivdoearrejahkái 2021. Ráđđehus ii čuovvulan Sámedikki evttohusa. Dan dihtii biddjojuvvui riddobivdoearreortnegii 2021:s 0,9 % mii lea 3 579 tonna dorski, go ovddit jagi lei dat 3000 tonna. Sámediggi lea ovttas eará aktevrraiguin evttohan ahte lobálaš oalgesálaš gonagasreappáid ektui dábálaš fierbme- ja liidnafatnasiidda lea 3 %. Boađusin dás šattai ahte bivdoearri bajiduvvui ovtta proseanttas golmma prosentii bivdoearre regulerejuvvon guovllus 2021:s.

Sámediggi meannudii čilgehusa luosa birra juovlamánus diibmá. Sámedikkis lea boahtteáiggi luossapolitiikka mihttomearrin sihkkarastit báikkálaš ja ceavzilis hálddašeami. Dát dahkkojuvvo dan bokte ahte árbedieđut searvvahuvvojit ja deattuhuvvojit luossabivddu hálddašeamis nu ahte luossabivdu sáhtta bisuhuvvot deatálaš johkasámi ja mearrasámi kultuvrra vuodusin. Čilgehussu čuovvuvuvvo dieđáhusain 2021:s.

Boazodoallu

Sámediggi lea juohke jagi áicin Stáhta delegašuvnnas boazodoallošiehtadallamiin maiddá jahkái 2020/2021. Šiehtadallamat gárvvistuvvojedje guovvamánus 2020. Sámedikki cealkámušas ollašuvve muhtun čuoggát. Dat ledje earret eará lasáhus distriktadoarjagis, vuoruheapmi čálgoortnegiin ja ahte boazodoalu geasus šattai seamma dássái eanadoallogessosiin.

Sámedikkis lea mihttun leat guovddáš aktevrán boazodoallopoltiikka go lea váldán árjjalaš rolla guohtonroasus. Boazodoallu vásihii ahte 2019/2020 ledje guohtumat lohkašuvvan. Sámediggi válddii dán ovdan boazodoallošiehtadallamiin ja barggai politiikkalaččat dainna. Ášši lea earret eará váldojuvvon ovdan čoačkimiin Gielda- ja ođasmahttindepartemeanttain ja Eanadoallo- ja biebmodepartemeanttain. Dát dagahii ahte boazodoallu oaččui 30 miljon ru lassedoarjaga bohccuid biebmamii dálvit. Dasa lassin juolludii Sámediggi 1,2 miljon ru doarjaga geasehanortnegiidda man bokte unniduvvojedje elliid gillámušat jođedettiin geasseorohakkii.

Sámediggi lea bargan nannen dihtii gulahallama eará boazodoalloeiseválddiiguin, ja lea 2020:s váldán álgaga ásahan dihtii gulahallančoačkimiid juohke jahkebealis Romssa ja Finnmárkku stáhtahálddašedjiin. Ulbmil lea láchit lagat ovttasbarggu boazodoalu guoskevaš áššiin.

“Ut på vidda” lea golmma jagi prošeahta mii álggahuvvui 2016:s mas lea geahčaduvvon lagabuidda movt boazodoalu olmmošlaš ja ávnnaslaš resurssaid sáhtta geavahit oahppan- ja fuolahusvuđot bálvalusaid ovdideapmái. Boazodoallošiehtadusas 2019/2020 ásahuvvojedje oahppan- ja fuolahusvuđot bálvalusat bissovaš ortnegin. Boazodoallošiehtadusas 2020/2021 várrejuvvojedje 3,5 miljon ru ortnegii. Prošeahtta eaiggádit Norgga Boazosápmelaččaid Riikasearvi (NBR) ja Eanadoallo- ja biebmodepartemeanta (EBD). Sámediggi lea bargojoavkkus fárrolaga NBR:ain, EBD:ain ja Gielda- ja ođasmahttindepartemeanttain, gos ráhkadit eavttuid ja indikáhtoriid ceavzilis boazodoalu várás. Dan geažil go “Ut på vidda” lea ásahuvvon bissovaš ortnegin, de lea 2020:s ráhkaduvvon strategiiaplána ortnegii. Koronavirusa geažil lea aktivitehta dássi unniduvvon, eaige ovttaska dohkkehankurssat leat čađahuvvon “Ut på vidda” bálvalusaid fálliide. Dát aktivitehta lea sirdojuvvon jahkái 2021 ja ruđat mat eai leat geavahuvvon oktavuodas galget sirdojuvvo jagis 2020 jahkái 2021. Sámediggi lea bargan árjjalaččat sámi sisdoalu, boazodoallofágalaš gelbbolašvuoda ja giela bajidemiin ja sihkkarastimiin prošeahttas

Sámediggi lea searvan bargojovkui mii galgá ráhkadit eavttuid ja indikáhtoriid ceavzilis boazodoalu várás. Bargojoavkkus leat leamaš EBD, NBR ja Sámedikki ovdasteaddjit, joavku galgá ráhkadit eavttuid ja indikáhtoriid ekologalaš, ekonomalaš ja kultuvrralaš ceavzilis boazodoalu mihttomeriide, man oktavuodas eavttut ja indikáhtorat galget geavahuvvot ulbmilolahusa árvvoštallamii boazodoallopoltiikka. Riikarevišuvdna lea 2012:s (Dokumeanta 3:14 (2011-2012)) čujuhan ahte ceavzilis boazodoalu mihttomearri lea unnán operatiivvalaš. Erenoamážit guoská dát ekonomalaš ja kultuvrralaš ceavzilvuhtii, muhto fuomášuhttojuvui maiddá ahte operašunaliseren mii dahkkojuvui ekologalaš ceavzilvuoda ektui bagadusas ekologalaš ceavzilis boazodoalu birra, ii speadjalastojuvvo stivrendokumeanttain. Sámediggi lea joavkkus bargan boazosámi perspektiivva searvvahemiin ja gozihemiin eavttuid ja indikáhtoriid ráhkadeamis.

Sámediggi lea buktán cealkámuša láhkarievdadusaide mat leat evttohuvvon plána- ja huksenlágas, man oktavuodas Sámediggi earret eará problematiserii rievdadusaid sierralohpeparagráfas.

Sierralohpeparagráfas leat eavttut dasa goas plánaeiseváldi sáhtta addit sierra lobi dahje addit sierra lobi lágas. Dáláš láhkaaddimis gáibiduvvo ahte ovdamunit sierralobis galget leat čielgasit stuorát go headuštusat, ollislaš árvvoštallama mielde. Departemeanta evttoha ahte § 19-2 nubbi lađas, nubbi čuokkis rievdaduvvo, nu ahte gáibáduš stuorát ja ollislaš árvvoštallama mielde váldojuvvojit eret. Go 2008 láhka rievdaduvvui, ja sierralohpemearrádušat čavgejuvvojedje, de attii dat boazodollui stuorát einnostahttivuoda. Sámediggi dovddahii ahte lei fuolas go evttohuvvon rievdadus buktá boazodollui eanet árvitmeahttunvuoda areálasisabahkkenáššiin.

Boraspiret

Sámedikkis lea mihttomearrin ahte boraspirehálddašeapmi hábmejuvvo nu ahte boraspirešlájat eai leat áittan sámi guohtonealáhusaid ceavzilvuhtii. Vásihusvuđot ja árbedieđut guohtonealáhusaid ja boraspiriid birra lea okta oassi máhttovuodus mearrádušaid várás boraspirepolitihkas ja hálddašeamis.

Sámediggi lea 2020:s gulahallan Birasdirektoráhtain, Boraspirelávdegottiin guovllu 8 ektui Romsa ja Finnmárku, Romssa ja Finnmárkku fylkkamánniin ja Norgga Boazosápmelaččaid Riikaserviin (NBR) go guoská bohccuid ja gonagasgoaskima dutkanprošektii Romssas. Beliin lei diehtujuohkinčoahkkin ođđajagimánus orohagaiguin mat ledje dieđihan iežaset beroštumi leat mielde prošeavttas. Prošeakta ii álggahuvvon 2020:s. Eaktun prošeavtta álggaheapmái lea ahte dat dahkkojuvvo ovttasbargguin ovttá dahje mánggáin orohagain. Dát eaktu ii leat vuos ollašuvvan, muhto ain bargojuvvo oažžut áigái dákkár ovttasbarggu.

Sámedikkis lei geassemánus čoahkkin NINA:in (Norsk institutt for naturforskning) gonagasgoaskinprošeavtta birra Fovsenis. NINA muitalii prošeavtta duogáza birra, gávdnosiid birra mat leat gávdnon ja mihttomeriid birra prošektii viidáseappot. Prošeavtta konklusuvnnat leat earret eará ahte 2018 - 2019:s ledje unnit massimat, mas mielde goaskin, go buohtastahtta jagiiguin 2014 - 2015. Nuorra lottit geavahit stuorra guovlluide ja dan geažil lea váttis mearridit náliid sturrodagaid. Dieđut ja áicamat čájehit ahte iskanguovllus leat eanet mearragoaskimat go gonagasgoaskimat.

Sámediggi lea njukčamánu čađahan konsultašuvnnaid Dálkkádat- ja birasdepartemeanttain (DBD) boraspirehálddašeami rievdadusaid birra. Konsulterejuvui earret eará fuođđuid goddima heahtedillemearrádusa, boraspirelávdegotti ásaheami, oktasaš nállemihtuid ja areálaerema birra. Rievdadusaid birra sohppojuvui, earret fuođđuid goddima heahtedillemearrádusas. Sámediggi ii hálit ahte heahtedillemearráduš čavgejuvvošii ja oaivvilda ahte rievdadus mii evttohuvvo áddejuvvo čavgemin. Sámediggi doarju DBD evttohusa ahte sirdit golbma albbasčivggas Romssas ja Finnmárkkus guovlluide Máttá-Norggas. Sámediggi čujuhii ahte lassin ferte nállemihtuid eanet sirdit sámi guovlluin guohtonguovlluide Máttá- ja Oarje-Norggas. Sámediggi lea ollu gerddiid váldán ovdan eiseválddiiguin dan ahte leat menddo ollu boraspiret sámi guohtonguovlluin.

Sámediggi searvvai SPR/Sámi Parlamentáralaš ráđi čoahkkimis boraspirebargojovkui čakčamánu. Dát bargojovku galgá bargat rájá rastá ovttasbarggus boraspirepolitihka birra. Čoahkkimis ságastuvvui fáttáid birra nugo earret eará ovttasbargosuorggit, boraspiriid bearráigeahččan ja registreren ja dutkandárbu. Bargojovkku váldii ovdan ahte boraspiret leat stuorra vahágin guohtonealáhusaide. Konklusuvdna čoahkkimis lei ahte lea eanet dárbu duođaštit boraspirevahágiid ja eanet dutkat, erenoamážit mearragoaskimiid vahágiid dahkkin.

Ođđa boraspirehálddašanplána regiiovna 7 várás (Nordlánda) galgá ráhkaduvvot 2021:s. Dien oktavuodas lea Dálkkádat- ja birasdepartemeanta bivdán konsultašuvnnaid Sámedikkiin ja Norgga Boazosápmelaččaid Riikaserviin (NBR) 2021:s. Ráhkkanepmin konsultašuvnnaide doalai Sámediggi čoahkkima guoskevaš orohagaiguin golggotmánus. Sii bukte cealkámuša ja árvvoštallamiid boraspiredili ja hálddašanplána ektui. Boazodoallu čilgii ahte dilli lea hui duodalaš go leat nu ollu boraspiret ja go masset ollu bohccuid boraspiriide.

Eanandoallu

Sámedikki dievasčoahkkin meannudii njukčamánus cealkámuša eanadoallošiehtadallamiidda, ja Sámediggeráđđi geigii dán cealkámuša čoahkkimis Eanadoallo- ja biebmodepartemeanttain. Sámediggi deattuhii cealkámušas man deatalaš lea einnostahtti eanadoallopoltiikka, gearggusvuohta ja go biebmu ja dálkasat leat iežas duohken. Dasto váldojuvvui ovdan maiddái njuoska dálkkádaga fuones váikkuhusat sámi guovlluid eanadollui, riskaopmodaga heajos fitnen ja váikkuhusat doallohuksemiidda, ja hástalusat ovttárvosaš šibitdoavttirbálvalusaid fidnemis doaresbeale guovlluin.

NIBIO logut (2020) čájehit ahte mielkebuvttadeapmi (gusat ja gáiccat) lea stuorámuš buvttadeapmi Romssas 59 % ja Finnmárkkus 78 % bruttobukttagis. Sávzodoallu lei 28 % bruttobukttagis Romssas ja 19 % Finnmárkkus 2018:s. Romssas ledje 853 eanadoalu ja Finnmárkkus 286. Iskkadeapmi čájeha maiddái ahte jagi 2009 rájes jahkái 2018 njejai mielkedoaluid lohku 36 % Romssas ja Finnmárkkus 31 %, go fas gussalohku doalu nammii lea laskan. Dát struktuvrrašonaliseren bohtá earret eará das go ođđa ja stuorát návehat leat huksejuvvon. Sámediggi vuoruhii geassemánu 2020 rádjai ođastemiid ja laktavistiid eanadoalu doarjjaortnegis. Maŋná geassemánu rabai Sámediggi ruhtadeami maiddái ođđa visttiide eanadoalus. Dát rievdadus rahpá ollugiidda vejolašvuođa hukset ođđaágásaš návehiid earret eará go vuordit luovosšibitnávetdollui sirdima jagi 2034 rájes.

Prošeakta SápmiAgri loahpahuvvui 2020. Prošeavttas ledje mielde Unjárgga, Deanus, Kárášjoga, Porsáŋggu ja Guovdageainnu suohkanat. Ollu mihttomearit mat ledje biddjojuvvon prošeaktii leat ollašuvvan. Earret eará leat 18 geavahusovttadaga ostojuvvon, álggahan divodemiid dahje ođđasis huksema dán golmma jagis. Dán golmma doalu gaskkas Guovdageainnus ja Kárášjogas huksejuvvojedje ođđa návehat, ja nuorra olmmoš lea váldán badjelasas stuorra doalu ja dieinna lágiin sihkkarastán dán doalu doaimma. Innovašuvdna Norga lea veahkehan dáid ruhtademiin. SápmiAgri lea maiddái veahkehan eanadoalu gelbbolašvuođa buoridemiin (earret eará fitnodekonomiijas) dán viđa gielddas. Sávzodoalut leat leamaš stabiila dán golmma jagis 70 doalu, go fas mielkegusaid lohku lea veaháš njiedjan, muhto guovtti maŋimuš huksema beaktu oidno easka 2021:s. Sámediggi konkludere ahte prošeakta lea lihkostuvvan ja ahte ovdáneapmi livččii leamaš negatiiva jos prošeakta ii livččii realiserejuvvon, ja erenoamážit go váldit vuhtii prošeaktaáigodaga almmolaš eanadoallopoltiikka oainnuid go navde ahte mielkebuvttadeapmi ja sávzabierggu buvttadeapmi livččii geahppánit.

Sámediggeráđđi lea doallan čoahkkimiid viđain boandaorganisašuvnnain eanadoallošiehtadallamiid birra. Čoahkkimiin leat soahpan ahte bisuhuvvojit roavvafuođarvuđot buvttadeamit ja erenoamážit sávzodoalus, bisuhit viidásetreidenrusttegiid eanadoalus ja buvttadit eanet ruotnasiid ja murjiid.

Sámediggi lea ruhtadan nuppi jagi prošeavtta “Kjøtt i Troms og Finnmark”, mas NORTURAs lea ovddasvástádus. Prošeaktii nu movt eará ge aktivitehtaide lea koronapandemiija čuočan go earret eará sávzaskuvla fertii šluhttejuvvo. Prošeakta “Arktisk kje” bissehuvvui juovlamánus 2019 dan geažil go lei ollu biergu vuorkkás. Prošeakta áigu bargat nannoseappot bierggu vuovdima ja márkanfievrrideami ektui.

4.2.1 Čoahkketabealla - vuodđoealáhusat

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boađus. rev. budš. ektui
40000 Doarjja vuodđoealáhusaide - ohcanvuodot doarjja	8 533 439	9 900 000	1 366 561
40050 Boazodoalloláhka ja boazodoallohálddašeapmi guorahallama mas čielggaduvo dárbu rievdadit boazodoallolágaid	666 999	1 800 000	1 133 001
Submi	9 200 438	11 700 000	2 499 562

4.2.2 Doarjja vuodđoealáhusaide - ohcanvuodot doarjja

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Bušeahhta 2020	Boađus. rev. budš. ektui
40000 Doarjja vuodđoealáhusaide - ohcanvuodot doarjja	8 533 439	9 900 000	9 900 000	1 366 561

	Juollu- duvvon 2020	Geassoj. ruovt. 2020	Máksoj. ruovt. 2020	Rehket- doallu 2020
40000 Doarjja vuodđoealáhusaide - ohcanvuodot doarjja	8 748 000	535 757	-321 196	8 533 439

	Oktiibuot	Juolluduvvon	Biehttaluvvon
Mariidnaealáhusat, guolásteapmi	45	16	29
Eanandoallu, doaibmavistiid divvun ja viiddideapmi	17	9	8
Boazodoallu	5	5	0

Doarjjaortnega mihttomearri - Vuodđoealáhusat:

- Eanet bargosajit vuodđoealáhusain ovdal jagi 2025.

	Oktiibuot	Juolluduvvon	Biehttaluvvon
40000 Doarjja vuodđoealáhusaide	67	30	37

Doarjja ollásit boazodollui lei 1 930 000 ru. Doarjja juolluduvvui guovtti resursaguovddáža ásaheapmái, Kárášjohkii ja Guovdageidnui. NBR oaččui doarjaga heahtedili eastadandoaibmabijuide guohtonroasu oktavuodas. Doarjja ollásit eanadollui lei 2 169 000 ru. Vihtta doarjaga addojuvvojedje divvumii dahje odđa visttiide eanadoalus. Ruhta addojuvvui golmma prošeaktii: "Grovfor i fokus - Troms og Finnmark", "Kjøtt i Troms og Finnmark" ja "Styrking av landbruket i Storfjord." Doarjja oktiibuot mariidnaealáhusaide lei 4 649 000 ru. 11 doarjaga addojuvvojedje fatnasa vuosttaš gearddi investeremiidda. Okta nuoraidprošeakta oaččui doarjaga ja doarjja addojuvvui sáltečáhcerustegii hámmanis ja dorski geahččalanbivdui merddiiguin. Sivvan dasa go olu ohcamat leat biehttaluvvon lea go olu ohccit eai leat ulbmiljoavkku siskkobealde, nammalassi go eai lean STN-guovlluin dahje ledje vuosttašgeardeinvesterejeddjit. Dasa lassin ledje fatnasat maidda ledje ohccojuvvon doarjagat oastimii beare boarrásat (30 jagi-mearri).

4.2.3 Guorahallan boazodoallolága ja boazodoallohálddašeami geahčadeamis - prošeakta

Sámediggi ja Norgga Boazosápmelaččaid Riikasearvi (NBR) ásaheide láchkalávdegotti skábmamánus 2018. Lávdegotti ulbmiliin lea árvvoštallat dálá boazodoallolága ja evttohit dan rievdaduvvot.

Geassemánus 2020 oaččui lávdegoddi ođđa jođiheaddji, professor dr. juris Øyvind Ravna. Borgemánus nannejuvvui čállingoddi guovtti lahtus viđa lahttui. Lávdegoddi lea mearridan geavahit nama Reindriftsrettsutvalg. Eanaš čoahkkimat leat dollojuvvon digitála. Jagi áigge lea lávdegoddi geahčadan eanaš fáttáid mat gullet mandáhtii. Buot guovddáš fáttáin eai leat dahkkojuvvon loahpalaš mearrádusat, go ollu áššečuolmmat leat moalkái ja gáibiduvvo ahte buot oasis lágas árvoštallojuvvojit ovdal go loahpalaš mearrádusat sáhttet dahkkojuvvo. Lávdegotti bargu lea maŋjonan koronapandemijja geažil ja go jođiheaddji molsojuvvoi. Čielggadus galgai vuolggasajis addojuvvot 2020 loahpas, muhto gárvvistuvvo jagis 2021. Lávdegoddi lea, ovttasráđiid barggaheddjiiguin, mudden veaháš mandáhta. Mudden vuodđuduvvá vuosttažettiin dasa ahte rievdadusat dáláš boazodoalloláhkii eai galgga vuodđuduvvot ovddit boazodoalloláhkálávdegotti árvalussii boazodoalloláhkan (NAČ 2001:35). Nubbi mudden lea ahte lávdegoddi galgá árvoštallat evttohuvvon, muhto ii mearriduvvon láchkaevttohusa. Juovlamánus dollojuvvoi seminára barggu stáhtusa birra Sámedikki dievasčoahkkimii. Seminára oaččui stuorra doarjaga ja lávdegoddi oaččui ollu cealkámušaid seminára oasseváldiin viidáset barggu várás. Departemeanta áigu váldit mielde lávdegotti čielggadusa cealkámuššan viidáset bargui departemeanttas.

4.3 Juohkelágan ealáhusat

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Ásahandávjodat lagabus Norgga gaskameari ollislaččat ja 2 % ahtanuššan fitnodaga nammii.

4.3.1 Čoahkketabealla - juohkelágan ealáhusat

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boađus. rev. budš. ektui
40510 Doarjja máŋggabealat ealáhusaide - ohcanvuodot doarjja	9 805 254	5 600 000	-4 205 254
40530 Sápmi Ealáhussiida - njuolggodoarjja	822 000	422 000	-400 000
40540 Nuorra Ealáhushutkan - njuolggodoarjja	253 000	259 000	6 000
41011 Sámi mátkeealáhusat - prošeakta	1 066 144	1 000 000	-66 144
41012 Sámi mátkeealáhusat - ohcanvuodot doarjja	1 699 750	2 000 000	300 250
41013 Vacha - prošeakta	167 019	200 000	32 981
Submi	13 813 167	9 481 000	-4 332 167

Sámi biebmui viidáset reiden ja vásihusat mat čatnasit bibmui ja sámi kultuvrii gessojuvvojit ovdan Sámedikki ealáhusdieđáhusas deatalaš boahteáiggi ovddidansuorgin. Sámediggi lea mielde davvinorgga biebmoprošeavttas, masa Innovašuvdna Norggas lea ovddasvástádus. 2020:s lea prošeakta maŋiduvvon dan geažil go prošeaktajođiheaddji celkkii eret virggis jagi loahpas. Eahpečielggas lea ahte šaddá go dainna jotkojuvvo 2021:s.

Sámediggi lea ovttas Telemarksforskning:in ožžon juolluduvvot 300 000 ru Regionála Dutkanfoanddas dutkanprošektii «Tillit i samfunnsutviklingen». Prošeavtta mihttomearriin lea:

Å bidra til å styrke Sametinget/Sámediggi som samfunnsutvikler gjennom å kartlegge tillitsnivået i samiske kommuner og undersøke sammenhengen mellom tillit og vekst.

Luohtámuš adnojuvvo eanet ja eanet deatalaš fáktorin ja doaimmaheaddjin innovašuvdnii, ovddideapmái ja ahtanuššamii sihke almmolaš suorggis, priváhta ealáhuseallimis ja almmolaš-

priváhta ovttasdoaimmamis. Erenoamáš stuorra árvu luohhtámušas lea neahttafierpmádatbargui ja juohkinkultuvrii, ja erenoamážit smávva ealáhusaktevrraid gaskkas. Sámi ealáhuseallimis leat ollu ovttaskas mikrofitnodagat mat adnojuvvojit deatalažžan báikkálaš ja regionála árvoháhkamis ja ovddideamis. Beroškeahhtá das, de ollu eavttut innovašuvdnii, ovddideapmái ja ahtanuššamii dain fitnodagain leat sajis, fitnodagat leat ain unni, ja gánnáhahttivuohta sámi guovlluin lea unnit go gaskamearálaččat riikkas. Jagis 2020 dahkkojuvvui kvantitatiivvalaš iskkadeapmi, ja dutkanprošeakta galgá gárvvistuvvot jagi 2021 loahpas.

Sámediggi lea áigodagas bargan lávga Dutkanráđiin ja Innovašuvdna Norge Arktis addin dihtii rávvagiid sin dutkan- ja ovddidanbarggu máhttovuđđui (FoU) 25 válljejuvvon sámi gielddas.

Čoahkkáigeasus fokuseren Dutkanráđđi čuovvovačča:

- Ealáhuseallima FoU-aktivitehta iskkaduvvon gielddain lea viehka unni
- Barggolašvuoda báidná nana vuodđoealáhus ja nana almmolaš suorgi,
- Almmolaš aktevrrat váikkuhit nu ahte dain leat ollu alla oahppan olmot, dat sáhttet leat deatalaš katalysáhtorat stuorat dutkanaktivitehtii
- Nátionála dutkanbirrasat mat barget sámi relevánta fáttáiguin lassánit,
- Doarjaga ja váikkuhangaskaomiid juohkin juohkása viehka eahpedássedit.

Skábmamánu 2020 lágidii Sámediggi ovttas Dutkanráđiin ja Innovašuvdna Norge Arktis webinára Arctic Innovation Week oktavuodas. Webináras ovdan buvttii Sámediggi sámi máhttovuođu 2020 váldodovdomearkkaid, ja bovdii gulahallamii ja buktit cealkámuša. Dasa serve birrasii 50 olbmo priváhta ealáhuseallimis, almmolaš ásašusain, dutkanbirrasiin ja ealáhussiiddain.

Proseassa ođđa Interreg-Davvin prográmmain - Interreg Aurora - jotkojuvvui 2020:s. Sámi Parlamentáralaš Ráđđi nammadii politihkalaš bargojoavkku mii galgá hábmet sámedipolitihkalaš vuoddu dan ođđa Interreg-prográmmii áigodahkii 2021 - 2027. Norgga, Suoma ja Ruota beale sámedikkiin leat guokte lahtu guđesge bargojoavkkus. Joavkkus leat leamaš guokte čoahkkima.

Sámediggi lea 2020:s evttohan ahte doalahuvvo Sápmi oassesuorgi Interreg Aurora vuolde. Sámedikkiit leat evttohan ahte oasseguovllus Sápmi lea dat seamma geográfalaš guovlu áigodagas 2014 - 2020. Sámediggi nammadii golbma ovddasteaddji sámi stivrenkomiteai ja guokte bearráigeahččankomiteai. Nammadeapmi guoskkai olles áigodaga 2014 - 2020. Sámediggi lea signaliseren ahte nammadanáigodaga fertešii rievdatit nu ahte dat čuovvu sámediggeáigodaga. Stivrenkomiteas, mii meannuda ruhtadanáššiid leat leamaš guokte čoahkkima 2020:s, ja bearráigeahččanlávdegottis lea leamaš okta čoahkkin.

4.3.2 Doarjja mánggabealat ealáhusaide – ohcanvuđot doarjja

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Bušeahhta 2020	Boađus. rev. budš. ektui
40510 Doarjja mánggabealat ealáhusaide - ohcanvuđot doarjja	9 805 254	5 600 000	3 600 000	-4 205 254

	Juollu- duvvon 2020	Geasso- ruovt. 2020	Máksoj. ruovt. 2020	Rehket- doallu 2020
40510 Doarjja mánggabealat ealáhusaide - ohcanvuđot doarjja	10 057 600	252 346	0	9 805 254

Doarjjaortnega mihttomearri - Mánggabealatealáhus:

- Fitnodatahtanuššan lahkana 2 % sámi guovlluin.

	Oktiibuot	Juolluduvvon	Biehtaluvvon
40510 Doarjja mánggabealat ealáhusaide	69	53	16

Maŋjel ráđi ođđasisjuogadeami, lassánii mánggabealat ealáhusaide 5,6 mill. ruvno bušeahhtas 8,5 mill. ruvnuin. Dát lei dan dihte go ohcciidlohku lei lassánan 2019 ektui, lassin dasa go doarjamáksomearit leat lassánan pandemii ja maŋjel. Jagi loahpas čájehuvvui ahte lei stuorát dárbu go dat mii lei juolluduvvon bušeahhtaregulereama ja ođđasisjuogadeami čađa, nu ahte boasttas lei reála badjelmeare gollu 1,3 mill. ru. Doarjaga mii lea badjel 250 000 ru meannuda Sámediggeráđđi. Sámediggeráđđi meannudii 14 ášši ja juolludii oktiibuot 5 795 500 ru. Guhtta doarjaga leat addojuvvon bohccobierggu viidáset reidemii ja ovddideapmái. Storra oassi juolluduvvon doarjagiin leat addojuvvon mátkkealáhusaide ja muđui leat hui mánggalágan fitnodagat ožžon doarjaga..

4.3.3 Sápmi ealáhussiida - njuolggodoarjja

Sápmi Ealáhussiida lea oassi nationála ealáhussiidaprográmmas ja mas Sis-Finnmárku lea doaibmaguovlun. Ealáhussiidda bása lea Deanus/Unjárggas mas lea oktavuohhta Porsáŋggu gildii, Kárášjoga gildii ja Guovdageainnu suohkanii.

Ealáhussiiddaid doaibmabijut leat boahhtán ávkin ealáhuseallimii dakko bokte ahte fitnodagat leat ásahan eahpeformálalaš fierpmádagaid ja lokten iežaset gelbbolašvuoda das mo jodihit iežas doaimma. Guhkit áiggi vuollái mii vuordit ahte doaibmabijut sihkkarastet oassálasti fitnodagaide buoret ekonomii ja nannejit fitnodagaid.

2020:s lea ealáhussiida bargan earenoamážit doaimmaiguin fitnodagaide maidda koronavirus lea dagahan gálvojođus unnideami.

4.3.4 Nuorra Ealáhushutkan - njuolggodoarjja

Ođđaásaheamit leat vealtameahttun deahtalaččat ahtanuššamii ja ođasmahttimii ealáhuseallimis ja dan bokte šaddet eanet bargosajit. Jos galggaš lihkestuvvat eanet ealáhushutkamiin ja eanet ođđaásahemiiguin, de lea dárbu álgit juo vuoddoskuvllas ja joatkkaskuvllas. Nuorra ealáhushutkan bargá iežas oahppoprográmmaiguin ja konkrehta bargo- ja prošeaktadoaimmaiguin mat earret eará loahpahuvojit gilvuuiguin.

Ortnega olahusjoavkun leat joatkkaskuvllaid oahppit. Sámedikki doarjaga váikkuhusa bargosajiid ahtanuššamii lea váttis mihtidit. Oahppit leat buoridan sin gelbbolašvuoda das movt plánet, ásahit oahppifitnodaga, doaimmahit ja heaittihit iežas fitnodaga. Dán gelbbolašvuoda sáhttet oahppit geavahit manjá go leat geargan oahpuin ja áigot ásahit iežaset fitnodaga.

4.3.5 Sámi mátkeealáhusat - prošeakta

Koronavirusa geažil leat ollu aktivitehtat sámi mátkeealáhusaid oktavuodas manjduvvon. Sámediggi lea ožžon ollu ohcamiid njuolga ovdal geasi ja fokusis lea leamaš oažžut dáid áššemeannuduvvot.

Prošeakta Johtit - Sámi mátkeealáhusat lea golmma jagáš prošeakta mii álggahuvvui 2018:s. Jahki 2020 galggai leat prošeavtta manjmuš jahki. Koronavirusa geažil lea prošeakta manjduvvon ja ollu aktivitehtat bissehuvvon. Prošeakta galgá gárvvistuvvot miessemánus 2021.

Oassin mátkeealáhusánjiruššamis miehtá Norgga lea fokus eanet leamaš ahte guossit besset vásihit biebmu ja ožžot biebmovásihusa. Oassin dás lea Sámediggi álggahan prošeavtta man namma lea Máistu. Mihttomearrin lea bohccobierggu viidáset nállašuttin galgá buoridit dietnasa ja restauráנגgát galget oažžut eanet áidnalunddot fálu. Ovddeš iskkadeamit čájehit ahte restaurángasuorggis Romssas lean unnán máhttu bohcco ja bohccobierggu birra. Máistu nállašuttá viidáseappot bohccobierggu ja restaurángasuorggit čadnojuvvojit oktii. Dán čoahkkimis galgá restauránggaide ovdan buktojuvvojit golbma oasi bohccos, maid dat eai dovdda nu bures, go dovddus norgalaš ja sápmelaš koahkka galgaba ráhkadit árbevirolaš ja ođđaáigásaš herskuid. Fokus lea maiddái mitalusaide (lassánan diehtu), danne go min iskkadeamit čájehit ahte restaurángasuorggis lea unnán (measta ii oppage) diehtu bohccobierggu birra. Koronavirus lea maiddái dagahan dán prošeavtta eanet áigeguovdilin danne go dážat beroštit eanet báikkálaš biepmus ja jođekeahtes biepmus, biebmobuvttadeamis ja biebmosihkarvuodas, ealli giliin ja birrasis. Plánen dahkkojuvvi 2020:s ja Máistu čoahkkinbáiki válđojuvvo atnui čakčat 2021.

4.3.6 Sámi mátkeealáhusat - ohcanvuđot doarjja

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Bušeahhta 2020	Boađus. rev. budš. ektui
41012 Sámi mátkeealáhusat	1 699 750	2 000 000	1 000 000	300 250

	Juollu- duvvon 2020	Geasso- ruovt. 2020	Máksoj. ruovt. 2020	Rehket- doallu 2020
41012 Sámi mátkeealáhusat	1 748 000	48 250	0	1 699 750

Doarjjaortnega mihttomearri - Sámi mátkeealáhusat:

- Ollu sámi mátkeealáhusaktevrrat mat doibmet birrajagi fitnodahkan.

	Oktiibuot	Juolluduvvon	Biehttaluvvon
41012 Sámi mátkeealáhusat - ohcanvuđot doarjja	11	8	3

Addojuvvi okta álggahandoarjja. Stuorámus doarjagat addojuvvojedje Johtit-prošektii NordNorsk reiseliv AS (750 000 ru), Sápmi Ealáhussiida OS:ii (400 000 ru) márkanbargui Finnmárkkus, ja dasto julevsáme sijdda ovddideapmái (209 000 ru).

4.3.7 Vahca - prošeahta

Vahca lea ođđa muohta ja lea ovttasbargoprošeahtta namma Sámedikki ja Romssa suohkana gaskka. Romssas leat ovdal koronavirusa leamaš ollu turisttat galledeamen gávpogis. Ollu turisttat háliidit vásihit sámi kultuvrra. Dán geažil háliideimmet mii sihkkarastit ahte sámi kultuvra hálldašuvvo dohkálaš vuogi mielde. Bargu prošeahttain lea buvttihan ollu oasseprošeahtaid: (1) Etihkalaš njuolggadusat - okta sámi mátkeealáhusfitnodagaide Romssa guovllus ja nubbi gávpealáhusaide Romssas. (2) okta oanehis filbma dan birra mainna lágiin sámi nuorat vásihit sámi mátkeealáhusaid jagis 2030. (3) Mii lea Romssa báikkálaš sámi historjá. Dát galgá laktojuvvot Romssa mearkagálvui, ja buvttiha máhttogálvuu eará mátkeealáhusaid várás. Buot dát álggahuvvui 2020:s ja almmuhuvvojit ja dahkkojuvvojit eanet dovddusin jagis 2021.

4.4 Hutkás ealáhusat

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Eanet sámi kulturealáhusbargit mat buvttihit gievrras ja gánnáhahtti kulturealáhusfitnodagaid main lea stuorát birgenmunni.

4.4.1 Čoahkketabealla - hutkás ealáhusat

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boađus. rev. budš. ektui
41002 Hutkás ealáhusat - ohcanvuodot doarjja	2 523 685	1 550 000	-973 685
41000 Gelbbolašvuodavuodot hutkás ealáhusat - prošeahta	2 570 789	1 900 000	-670 789
41004 Dáiddadállu - njuolggodoarjja	300 000	300 000	0
Submi	5 394 474	3 750 000	-1 644 474

Sámediggi lea maddái 2020:s leamaš mieleaiggát prográmmas man namma lea Leverandørutviklingsprogram for økt verdiskaping i Nord-Norge- N2-programmet. N2:s lea fokus surggiide mearrabiebmu, mátkeealáhusat ja vásihusealáhusat. Ovdamearkan N2:ža juolludemiin 2020:s lea dáiddakollektiiva Dáiddadállu ožžon doarjaga prošektii; Produktutvikling og økonomisk innovasjon i samisk kunst.

4.4.2 Doarjja hutkás ealáhusaide - ohcanvuodot doarjja

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Bušeahhta 2020	Boađus. rev. budš. ektui
41002 Hutkás ealáhusat - ohcanvuodot doarjja	2 523 685	1 550 000	750 000	-973 685

	Juollu- duvvon 2020	Geassoj. ruovt. 2020	Máksoj. ruovt. 2020	Rehket- doallu 2020
41002 Hutkás ealáhusat - ohcanvuodot doarjja	2 585 825	62 140	0	2 523 685

Doarjjaortnega mihttomearri - Hutkás ealáhusat:

- Eanet sámi kulturealáhusbargit mat buvttihit gievrras ja gánnáhahtti kulturealáhusfitnodagaid main lea stuorát birgenmunni.

	Oktiibuot	Juolluduvvon	Biehttaluvvon
41002 Hutkás ealáhusat - ohcanvuđot doarjja	23	19	4

Juolluduvvojedje njeallje álggahandoarjaga. Stuorámus doarjja addojuvvui Riikkaidgaskasaš sámi filbmainstituhtii 500 000 ru jietnastudio ásaheapmái, Duottar studio AS 315 000 ru reaiduide, Davvinorgga dáiddamusea 202 500 ru museabuvdii, ja dasto Samisk tekstil AS 195 000 ru koronadoaibmabijuide fitnodaga viidáset ovddideapmái.

4.4.3 Gelbbolašvuodavuđot hutkás ealáhusat - prošeakta

Šoop Šoop - Sámi Design Days 2020 lei vuosttamuš ámmátlaš sámi designmeassu mii lágiduvvui Norggas. Designbeaivvit biste guokte beaivvi ja dat ledje guovvamánus 2020. Vuosttaš beaivvi lei gitta lágideapmi ostiid ja čájehedjiid gaskka (sámi designerat). Vuollel 30 oasti ledje dieđihan ovdagihtii. Doppe ledje fitnodagat miehtá Norgga mielde, earret eará Nasjonalmuseet ja Norsk husflid. Buohkanassii 18 sámi designera ledje boahtán, earret eará dat ođđa bivttasmearka Laš ja Illu Wool. Sámi designerat muitaledje ahte sii ledje hui duhtavaččat ja ollugat ledje dahkan šiehtadusaid báikkis ja sis ledje mánggas geaid áigo čuovvulit. Dasto lágiduvvui duodjiworskhop Pia Katarina Jannok bokte, mii lei dievva. Oasseváldit ledje hui duhtavaččat dainna lágidemiin.

Nuppi beaivvi lágiduvvojedje meassut, gos sámi designeriin lei vejolašvuohta vuovdit iežaset gálvvuid publikummii. Oktiibuot ledje 23 sámi designera mielde. Meassuin fitne ollu olbmot, sihke báikkálaš sámít, romsalaččat ja turisttat. Sámi designerat ledje maiddái hui duhtavaččat dainna beivviin, ja dieđihedje ahte ledje vuovdán bures. Goappašiin beivviin rabai sámediggeráđđi Silje Karine Muotka ja sámi artista Risten Anine Kvernmo Gaup rabai fas luđiin.

Sámediggi lea álggaha fitnodatovddidanprográmma Faamoe. Faamoe lea fápmu máttasámegilli ja das lea fokus fitnodagaid mearkagálvvu ja ekonomijastivrema nannemii. Prográmma prošeaktajođiheapmái vižžojuvvui fáladat ja sámi designfitnodat Árvu oaččui barggu. Faamoe álggahuvvui Álttás čakčamánus. Oasseváldin ledje 7 sámi fitnodaga:: XAK Ovlla Gaup bokte, MII LEAT Anja Johnsen Thonhaugen bokte, Davvi siida Ellinor Guttorm Utsi bokte, SiEVA Design Sara Ellen Anne Buljo Eira bokte, Maritex gávpi Inger Máret Bongo bokte, Ann-Sofi Kallok og Laila Labba art Laila Labba bokte. Fitnodagat galget earret eará searvat Šoop Šoop - Sámi design beivviide, ja prográmma searvama bokte leat sii gergosat vuovdit profešonealla márkaniin.

Prošeakta Ávnnaskeahtes kulturárbi Sámis álggahuvvui ovdaprošeaktan njukčamánus 2020. Plána mielde galggai ovdaprošeakta loahpahunvu juovlamánus 2020, muhto guhkiduvvui njukčamánui 2021. Prošeakta lea mearriduvvon oassin Sámi Parlamentáralaš Ráđi doaimmaplánas. Ráđdeaddi joavku ovddasteddjiin sámedikkis lea veahkehan prošeaktajođiheaddji dađistaga prošeavttas. Sámedikkis Ruota ja Suoma bealde leat lassin doaimman gulahallanjoavkun. Ovdaprošeavtta mihttomearriin lea hábmet vuogádaga sámi ávnnaskeahtes kulturárbbi suodjaleapmái ja hálddašeapmái. Ovdaprošeavttas lea leamaš sihke doaimmaheaddji doaimma ja plánejeaddji doaimma. Leamaš hástaleaddji fakkastit ja searvvahit sámi birrasiid ja eará sámedikkiid dán áigodagas go lea pandemija mii caggá mátkkiid ja čoahkkimiid. Prošeavttas leat dattetge leamaš mánga

webinára máhttoloktema ja searvvaheami várás, ja lea kárten proseassaid/mearrádusaid/prinsihpaid mat dan golmma sámedikkis leat suorggis. Dasa lassin lea prošeavttas leamaš doaimmaheaddji oassi ja lea veahkehan/vástidan/addán rávvagiid birrasii 15 ovttaskas áššái sámi kultuvrra suodjaleami ja geavaheami birra májggain oktavuodain. Dan oanehis áiggis goas prošeakta lea doaibman leat mii oaidnán posiitiiva ovdáneami mii guoská sámi vuoigatvuodaid ja kulturárbbi birra máhtu dohkkeheapmái, maiddái stuorra servviid beales ealáhuseallimis.

4.4.4 Dáiddadállu - njuolggodoarjja

Dáiddadállu lea dáiddárkollektiiva Guovdageainnus, mii ásahuvvui 2014:s. Kollektiivvas lea 19 dáiddára, geain leat kantuvrrat Dáiddadálus. Dáiddadálus lea govda ja ealli gelbbolašvuoda biras. Dain lea njunušgelbbolašvuhta guhtege iežaset suorggis ja ovttas ovddastit sii fága visuála ođđaáiggi dáidaga, govvema, filbmema, TV-buvttadeami, gráfalaš design, čállima, musihka, koreografiija, stohpogálvvuid design, neaktima ja juoigama. Buot Dáiddadálu dáiddáriin lea gullevašvuhta Guovdageidnui, muhto sii johtet ja barget iežaset prošeavttaiguin miehtá máilmmi.

4.5 Duodji

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Eanet duojárat geain duodji lea ealáhussan.

Sámedikki dievasčoahkkin meannudii čakčat 2019 sierra ášši duoji organiserema birra. Válljejuvvon leat guhitta ángiruššansuorggi mat vuoruhuvvojit boahttevaš jagiin ja dat leat rekrutteren, gánnáhahttivuohta, váikkuhangaskaoamit, ealáhusa organiseren, gelbbolašvuoda buorideapmi ja stuorát márkan.

Sámediggi lea 2020:s čuovvulan ángiruššansurggiid ealáhusa organiseremis. Dán ángiruššansuorggi mihttomearriin lea oažžut ulbmillaš organiserema mii lea heivehuvvon dárbbuide ealáhusas. Dieđáhusas leat guokte strategiija juksan dihtii mihttomeari: Heivehit Duodjeinstituhta duoji Váldošiehtadusas ja duodjeealáhusa organiserema geahčadeapmi. Sámediggi lea bovden Duojáriid Ealáhussearvvi, Sámiid Duoji ja Duodjeinstituhta searvat ja gávnnaht duodjeealáhussii ulbmillaš organiserema. 2020:s lea ráhkaduvvon máhttovuoddu. Jagis 2021 boahtá evttohus movt ođđasis organiseret duodjeealáhusa. Boazodoalu ja duoji oahpahuskantuvra lea muđui deatalaš eavttuid biddji árbemáhtu viidáset fievrrideapmái duojis, ja galgá danne searvvahuvvot gulaskuddanbeallin barggus viidáseappot.

Sámediggi oaivvilda ahte nannoset organisererjupmi duojis sáhttá duodjeorganisašuvnnaide leat veahkkin vástit rievdadusaide gáibádusain ja eavttuin, ja áiggi mielde sáhttit nannet gálvojođu duojis.

4.5.1 Čoahkketabealla - duodji

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boadus. rev. budš. ektui
41030 Doarjja Duodjeinstituhtii	5 323 000	5 323 000	0
41020 Doarjja duodjeealáhusa ovddideapmái ja rekrutteremii	1 721 000	1 721 000	0
Duoji ealáhusšiehtadus	7 177 538	7 100 000	-77 538
Submi	14 221 538	14 144 000	-77 538

4.5.2 Duodjeinstituhtta - njuolggodoarjja

Duodjeinstituhtta (DI) lea bagadan duojáriid ja earáid geat leat bargan bájiid oktavuodas. Bagadus lea addojuvvon buvttadanohcamis/gávpejurdaga ovddideamis, buvttadanmetodaid testemis, design ja buvttaoovddideamis, mašiinnaid ja reaidduid investeremis mat leat heivehuvvon ovttaskas buvttadeapmái, duoji ođđasis ealáskahttimis riddoguovlluin, gákte- ja gahperminstariid dahkamis, niibedohpa goarrumis ja niibbi gohpamis, ja fágalaš bagadeamis muđui. Dasa lassin lea instituhtta veahkehan duojáriid duljiid ja gápmasiid neaskimis, bagadan duojáriid mašiinnaid ja reaidduid geavaheamis duodjebuvttadeapmái, fierpmádatovddideamis, minstariid dahkamis ja studeanttaid fágalaš bagadeamis, veahkehan duodjebuktagiid márkanfievrrideamis, bagadan duoji ovddideami oktavuodas sámi kulturguoddin, oahpahusas, gelbbolašvuoda buorideamis ja duoji ealáskahttimis. Bagadus lea addojuvvon maiddá studeanttaide geat leat váldán master- ja bachelordási duojis.

Bájit lea geavahuvvon ollu kursadoaimma ja buvttadeami oktavuodas. Dat duodjefidnooahppit geat leat registrerejuvvon DI vuollásažžan geavahit bájiid Guovdageainnus beaivválaččat. DI lea joatkán duodjeminstariid čohkkenbargguin iešguđege guovlluin Sámis. Dát lea stuorra bargu man oktavuodas ferte ráhkadit/goarrut modeallaid mat heivehuvvojit minstariidda. Buktagiid ja minstariid ferte duodaštít govaiguin maŋŋá go dat tevdnejuvvojit ja vurkejuvvojit.

4.5.3 Ovddideapmi ja rekrutteren duodjeealáhusas - njuolggodoarjja Boazodoalu ja duoji oahpahuskantuvrii

Oahpahuskantuvra oktiordne ja beavttálmahtta oahppofitnodagaid boazodoalu ja duoji fidnoohppiid ja oahppokandidáhtaid oahpahusa. Ulbmilin lea oahpahit nuoraid čeahpes fágabargin boazodoalus ja duojis. Oahpahuskantuvra oahpaha viidáset oahppofitnodagaid dainna áigumušain ahte váldit fágareive ja gelbbolašvuoda duodaštusa. Duodjefágain galget leat 10 oahppašiehtadusa. Jagi loahpas ledje logi duodjefidnooahppi juohkásan ná: Guokte fidnooahppit čoarve- ja dákteduojis, okta fidnooahppi čuoldin- ja gođđinduojis, guhtta fitnooahppi náhkke- ja duolljeduojis ja okta fidnooahppi tekstiiladuojis.

Jagis 2020 leat guokte oahppokandidáhta váldán ja ceavzán gelbbolašvuoda iskosiid ja golbma fidnooahppi leat váldán ja ceavzán fágareivve muorraduojis, tekstiiladuojis ja náhkke- ja duolljeduojis.

4.5.4 Duoji ealáhusšiehtadus

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boadus. rev. budš. ektui
41050 Doaibmadoarjja - ohcanvuodot doarjja	3 342 800	2 100 000	-1 242 800
41051 Investeren- ja ovddidandoarjja, konsuleantaveahki, álggahandoarjja ja proševttat - ohcanvuodot doarjja	1 281 000	1 500 000	219 000
41052 Duodjestipeanda - ohcanvuodot doarjja	140 000	150 000	10 000
41053 Čálgoortnegat - ohcanvuodot doarjja	43 119	50 000	6 881
41054 Gelbbolašvuolta, oahpahus, kurssat	225 418	400 000	174 582
41056 Duojáruid Ealáhus Searvi - njuolggodoarjagat	613 000	613 000	0
41057 Sámiid Duođji - njuolggodoarjja	1 277 000	1 277 000	0
41058 Faga- ja ekonomiijalávdegoddi	0	100 000	100 000
41062 Márkanheiveheapmi	150 000	700 000	550 000
41066 Váldošiehtadusa rievdeapmi	0	60 000	60 000
41067 Duođi organiseren	105 201	150 000	44 799
Submi	7 177 538	7 100 000	-77 538

Várrejuvvon ruđain juolluduvvui sullii 5,6 miljon ru iešguđege ohcanvuodot ortnegiidda duođis. Dát lea stuorát go diimmáš geavaheapmi. Lasáhus geavahusas bohtá liigejuolludusain koronadoaibmabijuide, ja ahte lea leamaš stuorát investerendárbu ealáhusas.

Doaibmadoarjja duođjai

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Bušeahhta 2020	Boadus. rev. budš. ektui
41050 Doaibmadoarjja - ohcanvuodot doarjja	3 342 800	2 100 000	2 100 000	-1 242 800

	Juollu- duvvon 2020	Geasso- ruovt. 2020	Máksoj. ruovt. 2020	Rehket- doallu 2020
41050 Doaibmadoarjja - ohcanvuodot doarjja	3 342 800	0	0	3 342 800

Doarjjaortnega mihttomearri - Doaibmadoarjja:

- Buoridit iežas duddjon árbevirolaš buktagiid gávpejođu.

	Oktiibuot	Juolluduvvon	Biehttaluvvon
41050 Doaibmadoarjja - ohcanvuodot doarjja	30	30	0

2020:s juolluduvvui doaibmadoarjja 3 342 800 ru. Ruđat várrejuvvon postii ledje 2 100 000 ru. Lassáneapmi geavahusas bohtá váldoáššis das go doaibmadoarjagii addojuvvojedje liigejuolludusat koronavirusa geažil. Dás ledje mielde maiddái 2019 váiddaáššit mat meannuduvvojedje 2020:s. Doarjjasupmit eai unniduvvon. Investeren- ja ovddidandoaibmabijut, konsuleantaveahkki, álggahandoarjja ja proševttat.

Investeren- ja ovddidandoarjja

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Bušeahhta 2020	Boađus. rev. budš. ektui
41051 Investeren- ja ovddidandoarjja, konsuleantaveahki, álggahandoarjja ja proševttat - ohcanvuđot doarjja	1 281 000	1 500 000	1 500 000	219 000

	Juollu- duvvon 2020	Geassoj. ruovt. 2020	Máksoj. ruovt. 2020	Rehket- doallu 2020
41051 Investeren- ja ovddidandoarjja, konsuleantaveahki, álggahandoarjja ja proševttat - ohcanvuđot doarjja	1 593 600	156 300	156 300	1 281 000

Doarjjaortnega mihttomearri - Investeren- ja ovddidandoarjja:

- Duodjefitnodagaid ámmátlašvuhta ja sisaboahu buorránit.

	Oktiibuot	Juolluduvvon	Biehttaluvvon
41051 Investeremat, ovddidandoaimbajjut, konsuleanta veahki, álggahandoarjja ja proševttat - ohcanvuđot doarjja	10	8	2

2020:s lei várrejuvvon 1 500 000 ru investeren- ja ovddidandoaimbajjuide. Ruđat geavahuvvojedje 1 593 600 ru. Dat go duojáriin lea leamaš investerendáhttu lea buorre, erenoamážit danne go dáid ruđaid geavaheapmi dán poasttas lea jeavddalaččat geahppánan jagi 2015 rájes.

Duodjestipeanda

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Bušeahhta 2020	Boađus. rev. budš. ektui
41052 Duodjestipeanda - ohcanvuđot doarjja	140 000	150 000	150 000	10 000

	Juollu- duvvon 2020	Geassoj. ruovt. 2020	Máksoj. ruovt. 2020	Rehket- doallu 2020
41052 Duodjestipeanda - ohcanvuđot doarjja	140 000	0	0	140 000

Doarjjaortnega mihttomearri - Duodjestipeanda:

- Eanet olbmot geain lea formála gelbbolašvuhta duoji siskkobealde.

	Oktiibuot	Juolluduvvon	Biehttaluvvon
41052 Duodjestipeanda - ohcanvuđot doarjja	14	14	0

2020:s lea válđoáššis addojuvvon doarjja unnibuš duodjekurssaide.

Čálgoortnegat

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Bušeahhta 2020	Boađus. rev. budš. ektui
41053 Čálgoortnegat - ohcanvuđot doarjja	43 119	50 000	50 000	6 881

	Juollu- duvvon 2020	Geassoj. ruovt. 2020	Máksoj. ruovt. 2020	Rehket- doallu 2020
41053 Čálgoortnegat - ohcanvuđot doarjja	43 119	0	0	43 119

Doarjjaortnega mihttomearri - Čálgoortnegat:

- Buorit čálgoortnegat daid duojáriidda geat leat dohkkehuvvon duodjeregistaris.

	Oktiibuot	Juolluduvvon	Biehttaluvvon
41053 Čálgoortnegat - ohcanvuđot doarjja	3	3	0

Gelbbolašvuolta, oahpahuš, kurssat

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Bušeahhta 2020	Boađus. rev. budš. ektui
41054 Gelbbolašvuolta, oahpahuš, kurssat	225 418	400 000	400 000	174 582

	Juollu- duvvon 2020	Geassoj. ruovt. 2020	Máksoj. ruovt. 2020	Rehket- doallu 2020
41054 Gelbbolašvuolta, oahpahuš, kurssat	305 618	80 200	0	225 418

Doarjjaortnega mihttomearri - Gelbbolašvuolta, oahpahuš, kurssat:

- Duodjefitnodagaid ja duojáriid profešonalitehta ja gelbbolašvuolta buoriduvvojit.

	Oktiibuot	Juolluduvvon	Biehttaluvvon
41054 Gelbbolašvuolta, oahpahuš, kurssat	8	6	2

2020:s addojuvvui doarjja válđoáššis unnibuš duodjekurssaide.

Márkanheiveheapmi

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Bušeahhta 2020	Boađus. rev. budš. ektui
41062 Márkanheiveheapmi	150 000	700 000	700 000	550 000

	Juollu- duvvon 2020	Geassoj. ruovt. 2020	Máksoj. ruovt. 2020	Rehket- doallu 2020
41062 Márkanheiveheapmi	150 000	0	0	150 000

Doarjjaortnega mihttomearri - márkanheiveheapmi:

- Duodjefitnodagaid profešonalitehta ja dienas buoriduvvo

	Oktiibuot	Juolluduvvon	Biehttaluvvon
41062 Márkanheiveheapmi	1	1	0

2020:s lea addojuvvon doarjja fitnodahkii Manndalen husflidslag vuovdima ovddideaddji doaimbajuide.

5 Kultuvra

Servodatmihttu:

- Ealli ja girjás sámi dáidda- ja kultureallin mas lea buorre kvalitehta.

Kultuvrra servvodatmihtu olaheami stuorámus hástalusat leat vuosttažettiin čatnagasas dáidaga ja kulturovdánahttima buriid rámmaeavttuid sihkkarastimiin. Ovttasbargguid, ekonomalaš gaskaomiid ja guovddáš proseassaid involverema bokte Sámediggi lea veahkin olaheamen mihtuid.

Jagi 2020 áigge váikkuhii koronadilli maiddá kultursuorgái. Turneadoaimmat fertejedje bissehuvvot, valáštallanlágideamet šluhttejuvvoje, čájáhusat ja lágideamet šluhttejuvvoje ja mañiduvvoje, festiválat šluhttejuvvoje ja oppalaččat unnui galledeapmi sámi kulturásahusain. Dát lea mielddisbuktán ahte geahččit eai leat beassan guovddáš sámi kulturásahusaide jagi 2020 áigge, ja lea maiddá dagahan vahágiid ásahusaid sisaboađuide. Dát lea váikkuhan kultursuorggi mihttoolahusaide. Liikká leat sámi ásahusat nákcen heivehit iežaset dillái ja iešguđetge nationála ja báikkálaš gáržžideamiide ja ávžžehusaide. Sii leat liikká nákcen čađahit máŋga lágideami, vaikke dilli lei nu go lei.

Okta doaibmabijuin maid ráđdehus álggahii pandemiija oktavuodas lei ásahit doarjjaortnega museaide ja eará kulturásahusaide. Sámi museat ja lávdedáiddaásahusat eai gullan dán ortnegii. Sámediggi lea ovtas earáiguin lokten dán ášši Stuoradiggái. Boađusin dás lei ahte sámi museat ja lávdedáiddaásahusat maiddá ožžo doarjaga jagi 2020 loahpas. Ruđat máksojuvvojit 2021 áigge.

Sámediggi lea dáiddáršiehtadusa bokte ásahan buori ovttasbarggu sámi dáiddáriiguin. Jagi 2020 vuolláičállojuvvui ođđa ovttasbargošiehtadus, mii doaibmá áigodagas 2020-2024. Sámi dáiddárráđi ovttasbarggu boađusin lea earret eará leamaš ahte sámi dáiddaovdanbuktimat ja sámi dáiddárat leat ožžon ollu fuomášumi jagi 2020 áigge. Leat leamaš máŋga stuorra čájáhusa jagi 2020, earret eará rahppojuvvui stuorra retrospektiiva čájáhus Nils-Aslak Valkeapää (1943-2001) dáidagis Henie Onstad kunstsenteris Høvikoddenis.

Máŋgga jagi systemáhtalaš barggus lohtet visuála sámi dáidaga riikkaidgaskasaš arenaide, mii lea doaibman strategiijan oččodit ealli ja girjás sámi dáiddaeallima, lea boađusin earret eará ahte sámi dáiddárat leat ožžon vejolašvuođa čalmmustahttit sin sámi dáiddalašvuođa sámi riikkaidgaskasaš paviljongas Venezia-biennálas. Paviljonga almmuhuvvui golggotmánus 2020, biennála mii galggai leat jagi 2021 lea sirdojuvvon jahkái 2022.

Buorit representatiivvalaš lanjat leat eaktun buori mihttoolaheapmái. Danin lea Sámediggi máŋga jagi fokuseren ođasmahttit lanjaid iešguđetge kulturinstitušuvnnain. Saemien Sijte lea huksejuvvomin. Ođđa dáiddamusea ja Kárášjoga musea ođasmahttima konseptaválljennotáhtta lea álggahuvvon. Beaivváš Sámi Našunálateáhtera ja Guovdageainnu Sámi joatkkaskuvlla ja boazodoalloskuvlla ođđa vistti prošekteren lea álggahuvvon. Leat liikká máŋga institušuvnna mat velge ferejit ođasmahttojuvvo, erenoamážit museat main lea dárbu buriid vuorkávejolašvuođaide ja magariidvejolašvuođaide, vai sáhttet vuostáiváldit Bååstede-prošeavtta dávviriid mat galget máhcahuvvot sámi museaide. Sámedikkis eai leat ekonomalaš resurssat gokčat dáid dárbbuid, muhto bargá oazžut ruhtadeami ráđdehusas.

5.1 Kultuvrra váikkuhangaskaomit

5.1.1 Áŋgiruššansuorggit - kultuvra

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boađus. rev. budš. ektui
Buorit rámmaeavttut sámi dáiddáriidda	16 259 234	14 620 000	-1 639 234
Sámi kulturásahusat sámi kultuvrra gaskkustan- ja vásihanarenan	97 497 100	96 037 000	-1 460 100
Sámi girjjálašvuoda ja mediat	23 381 750	22 551 000	-830 750
Sámi valáštallan	3 318 000	3 293 000	-25 000
Submi	140 456 084	136 501 000	-3 955 084

Vealgi, 31.12.2020 Juolluduvvon doarjagiin

Jahki	Submi	Galle %	Ruovttoluotta geassán	Ruovttoluotta máksán
2014	0	0 %	0	50 000
2016	282 000	2,0 %	0	0
2017	295 000	2,1 %	77 500	0
2018	1 625 000	11,4 %	221 955	12 500
2019	2 568 620	18,1 %	233 573	0
2020	9 437 002	66,4 %	195 900	0
Submi	14 207 622	100,0 %	728 928	62 500

Ovttasbargu priváhta ja almmolaš oassálastiiguin lea dehálaš strategiija olahit áŋgiruššansuorggi váldoulbmila. Dán strategiija vuodul lea Sámediggi lea doallan jahkebeallásaš oktavuohačoahkkimiid Kulturdepartemeantain. 2020:s čoahkkinnaste geassemánus ja juovlamánus. Čoahkkimiid fáddán lei earet eará dieđuid lonohallat ja ságaškuššat áigeuovdilis áššiid, koronadili, guovllureformma, sámi museaid dili, duiska-dáža sámi ovttasbargoproševtta mii guoská duiskka museaid sámi dávviriidda, mediaid, rádjarašttildeaddji ovttasbarggu, álgo cealkámušaid boahhte stuorradiggedieđáhusaide, ja strategijaid, stáhtusa ja huksenproševttaid čuovvoleami ja dasa lassin Sámedikki bušehtadárbbuid. Čoahkkimii boađusin lea earát eará ahte sámi dáidda- ja kultureallima hástalusat koronavirusa geažil leat ihttán oidnosii, ahte Sámedikki bušehtadárbbuid lea beassan dárkileabbo čilget, ja ahte beliin leat iešguđetge áššiin varas dieđut. Dasa lassin lea Sámediggi boahhte stuorradiggedieđáhusaide álgo cealkámušaid gaskkustan.

Ráđđehus lea bargagoahtán mánáid- ja nuoraidkulturdieđáhusain, mii maddái guoská kulturskuvllaide. Kulturdepartemeanta ja diehtodepartemeanta ovttasbarget dieđáhusa ráhkadit, ja galgá Stuorradiggái geigejuvvot 2021 giđa. Sámediggi lea cealkámušaid ja dárkilis dieđuid addán boahhte stuorradiggedieđáhussii.

Sámedikkis leamaš hálddahušlaš digitála oktavuodačoahkkimat Norsk Kulturrádain geassemánus ja juovlamánus. Diekkár jahkásaš čoahkkimat leat dál ásahuvvon ortnegin. Fáddán lei muitalit ja dieđuid lonohallat beliid obbalaš doaimmas ja váikkuhangaskaomiin, kulturpolitihkalaš proseassaid birra, rádiid ja lánvegottiid nammademiin, hutkás ealáhusain ja kulturekonomiijas, mánggabealatvuodas, koronadilis, ja dasa lassin čuovvulit ovttasbarggu mii guoská dego immateriála kulturárbaí, riikkaidgaskasaš ovttasbarggu ja museasuorggi ja eanet. Čoahkkimiid boađusin lea earát eará ahte sámi dáidda- ja kultureallima hástalusat koronavirusa geažil leat ihttán oidnosii, ahte Sámedikki

bušeahhtadárbbuid lea beassan dárkileabbo čilget, ja Sámediggi lea ovddidan oainnus iešguđetlágan áššiin.

Sámediggi bovdii kulturministara, Trøndelága, Nordlándda ja Romssa ja Finnmárku fylkkagielddaid čoahkkimastit ođđajagemánus digaštallat guovllureformpa ja guovllu hálddaha ovdasvástádusa ángiruššat ovddidit sámi kultuvrra ja kulturásahusaid. Šihtte ahte dán ferte geahččat vuđoleabbo ja ahte galgá jahkásaš oktasaš čoahkkin mas dákkár áššiid digaštallat. Sámediggi, golbma davimus fylkkagieldda ja Kulturdepartemeanta leat ovttaoavilis ásahit oktasaš arena ságaškuššat sámi dáidda ja kulturáššiid. koronavirusa geažil lea barggu manjidan 2021 rádjai.

Bådåddjo Eurohpalaš kulturoaivegávpogin 2024 šaddá stuorra lágideapmi sihke Bådåddjo gávpogii, Nordlándii ja olles riikkaoassái. Ohcamušas/prošeavttas lea sámevuoda deattuhan ja sámevuoha šaddá prošeavtta guovddážin. Sámediggi lea guorrasan Bodø24 jurdagii geavahit positiivvalaš vásáhusaid ja buriid bohtosiid Tráante2017 lágideamis, oččodit seamma ángirvuoda, beroštumi ja rámmaid dán lágideapmái 2024:s.

Sámediggepresideanta Aili Keskitalo deaivvadii Norgga kulturskuvlaráđi direktivrrain ja Romssa, Finnmárku ja Svalbárdda fylkkastivrralahtuin. Sii háliidit eanet sámi perspektiivva barggustis. Kulturskuvlaráđi ángiruššá nannet ovttasbarggu gielddaiguin ja háilidivččii čielggasmahttit mii servodatrolla dákkár eaiggátvuodas lea. Ođđa mánggabealatvuodastrategiija lea mearriduvvon ja višuvdnan lea ahte kulturskuvla galgá buohkaid váras ja ahte buohkaid galgá fátmastit. Romssa, Finnmárku ja Svalbard leat jo váldán mánggabealatvuodas ovdasvástádusa, ja háilidivčče leahkit sámi kultuvrra huban. Kulturskuvlla sámi sisdoalli sáhtta fátmastit sámegiela, oahpahusa ja kultuvrra. Sámediggi sávašii ovttasbargat sámi giellaguovddážiiguin ja ásahit ovttasbargansoahpamuša Sámedikkiin.

Sámediggi lea lágidan dialogačoahkkima Kulturtankeniin, mas lea Den kulturelle skolesekken (DKS) bajimus ovdasvástádus. Kulturtanken hálddaša DKS ortnega stáhtalaš doarjaga. Kulturtanken galgá ieš nannet ja ovdánahttit ortnega ja ovttasbargat fylkkaid DKS hálddahaiguin ja daid gielddaiguin mat ieža hálddašit DKS ruđa. DKS:s lea 2018 rájes leamaš resursajoavku mas leat sámi dáiddárat ja kulturbargit, ja sin mandáhttan lea leamaš lasihit DKS:i sámi produkšuvnnaid. Boađusin lea ahte 13 fylkkagieldda 18 fylkkagielddas fáallet DKS produkšuvnnaid main lea sámi sisdoallu. 2020 boađusin lea ahte ovcci gieldda 12 ovttasbargogielddas fáallet sámi sisdoalu. Sámediggi lea duhtavaš bohtosiin. Sámediggi oaivvilda ahte lea mihttun ahte visot gielddat fálašedje sámi buvttademiid. Sámediggi čuovvula jámma áššiid Kulturtankeniin ja váikkuha cealkámušaidisguin mo ovdánahttit DKS:a sámi buvttademiid.

Sámedikki dievasčoahkkin meannudii 2020 njukčamánu ášši 009/20 Sámi vuoiŋjalaš kulturárbbi ja UNESCO-konvenšuvdna vuoiŋjalaš suodjaleami birra. Áššis dieđiha Sámedikki dievasčoahkkin guđe bajimus čuolmmat ja guđe proseassat leat jođus áššesuorggis. Lea maid čielggaduvvon makkár vejolašvuodát UNESCO ávnnaskeahtes kulturárbbi konvenšuvnnas sáhttet leahkit sámi kultuvrii. Manjimus jagiid lea Sámedikki bargu ja rolla fátmastan olles sámi ja maiddái bargan eanet riikkaidgaskasaččat.- Ávnnaskeahtes kulturárbi proseassa lea maid loktejuvvon Sámi parlamentáralaš ráđi dássái, ja doppe lea dat dál oassin SPR boahte áigodaga doaibmaplánas.

Sámediggi lea mánga jagi bargan UNESCO-konvenšuvnnain vuoiŋjalaš kulturárbbi suodjaleami birra. Norgii implementeret konvenšuvnna lea Norgga Kulturráđi bargun šaddan, ja Sámediggi gulahallá bures kulturráđiin ovttasbargat áššiin. 2020:s leat digitálalaččat čoahkkinastán ja sáddehallan e-

boasttaid. Gulahallama bokte dihtet goappašat bealit ášši stáhtusa ja ná sáhttet guorahallat iešguđetge čuolmmaid. Sámediggi lea 2020:s nammadan Sandra Márjá West immateriála kulturárbbi fágálávdegotti lahttun. Lávdegotti hálddaša Norgga Kulturráđđi. 2020:s lea lávdegoddi earet eará árvoštallan fágalaččat árvalusaid maid sáhtta evttohit UNESCOI UNESCO-konvenšuvnna vuoiñjalaš kulturárbbi suodjaleami birra listtaide ja lea doaibman ráđđeaddin Kulturráđđái iešguđetge oktavuodain. Dasa lassin leat bargan raporterenindikáhtoriin boahte periodalaš raporteremii, maid Norga galgá ráhkadit UNESCO:i UNESCO-konvenšuvnna vuoiñjalaš kulturárbbi suodjaleami birra.

2020:s lea ráhkaduvvon raporta vuoiñjalaš kulturárbbi bargobajis, maid Sámediggi lágidii 2019 skábmmánu. Raportta lea Sámediggi ja Norgga Kulturráđi diñgon ja lea čállon bargobáji hálddašeddiin. Dan leat almmuhan Sámedikki neahttasiiddus.

Miessemánus čoaččimaste digitálalaččat Norgga Kulturráđđi, Sámediggi ja Unesco čállingoddi. Fáddán lei UNESCO-konvenšuvnna vuoiñjalaš kulturárbbi suodjaleami birra ja álgoálbmogiid immateriála kulturárbbi. Ulbmilin lei sihke čuvgehit ja čuovvilit raporta vuoiñjalaš kulturárbbi bargobajis. Boađusin lei ahte Unesco čállingoddi beasai čiekŋudit raportta sisdoalu ja ahte muhtin ráje raportta evttohusaid jotke digaštallat.

2020 golgogtmánu lágiduvvui ekspeartaseminára immateriála vuoigatvuođaid ja sámi árbevirolaš máhtu birra. Sámediggi oasálasttii webináras. Webináras ságaškušše sámi kultur- ja máhttuvuoigatvuođaid. Ovttasbargat davviriikkalaš dásis lei maid fáddán. Webinára lei ráhkkananbargu stuorát konferánsii mas lea seamma fáddá. Dát dáhpáhuvai dan oktavuodas go Suopma šattai davviriikkalaš ministtarráđi ovdagoddiin. Sámedikkis (sihke presideanta ja hálddahus) lei sáhkavuorru. Sáhkavuoruin ja kommentárain ovdanbukte dehálaš čuolmmaid ja fáktávuodu ja čilgejedje dili, earret eará, oasseváldiide. Dát attii lágideaddjái cealkámušaid ja vuodu joatkit plánet stuorra konferánsa 2021:s.

Suoma Oahpahus- ja Kulturministeriija háliida iskat eavttuid lasihit davviriikkalaš ovttasbarggu álgoálbmogiid ja vuoiñjalaš vuoigatvuođaid birra. Kulturdepartemeanta lea koordineren Norgga cealkámuša. Sámediggi lea 2020: cealkámušastis lokten sihke immateriála kulturárbbi ovdaprošeavtta, ja deattuhan man dehálaš Sámi Parlamentáralaš Ráđđi lea ovttasbarganguoibmin davviriikkalaš ministtardásis.

Sámediggi ja Sámi Girkoráđđi lágidit jahkásaččat dialogačoahkkima man ulbmilin lea juogadit dieđuid ja loktet ja ságaškuššat sámi girkoeallima áigequovdilis áššiid. Sámedikki mielas lea girku dehálaš oskusearvi, mii seailluha kultuvrralaš ja oskkolaš árbevieruid, ja goziha sámi dimenšuvnna sin doaimmas. Sámediggi atná dehálažžan dájvja gulahallat Sámi Girkoráđđiin. Sámediggi maid nammada ovttá lahtu Sámi Girkoráđđái.

5.2 Buorit rámmaeavttut sámi dáiddáriidda

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi dáiddarat ovdánahttet sin dáidaga, ja hástalat sin gehčiid ja sámi servodaga.

5.2.1 Čoahkketabealla - buorit rámmaeavttut sámi dáiddáriidda

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boadus. rev. budš. ektui
Sámi dáirdáršiehtadus - šiehtadus	9 370 000	8 570 000	-800 000
17012 Musihkkaalmmuheapmi ja musihkkaovddideapmi - ohcanvuodot doarjja	2 787 972	2 500 000	-287 972
17100 Doarjja kulturdoaimmaide - ohcanvuodot doarjja	4 101 262	3 550 000	-551 262
Submi	16 259 234	14 620 000	-1 639 234

Sámi dáidda ja dáiddárat leat beaggán viidát 2020:s. 2020:s lea sámi dáiddáriin leamaš mánnga stuorra čájáhusa 2020 čakčamánu rahpe Festspillene i Bergen musihkkariemuid jagi dáiddára, Joar Nango, čájáhusain. Norggas atnet fidnet dán barggu dáid riemuin buot eanemus árvofápmosažžan. Ja vuosttaš gearddi musihkkariemuid lagabui 70 jagi historijás lea jagi dáiddár sápmelaš. Golggotmánus rahpe áiggiid čađa stuorámus retrospektiivvalaš čájáhusa Áillohačča rohki (1943-2001) dáidagis Henie Onstad dáiddaguovddázis Høvikoddenis. Áillohaš rohki mearkkašii ja mearkkaša ain ollu Sámis. Golggotmánus rahppui stuorra Synnøve Persena dáidaga ávvočájáhus Porsáŋggu museas. Čájáhusa govat čájehit Synnøve Persena dáidaga retrospektiivvalaš perspektiivvas. Synnøve Persen lea beakkán rámiduvvon dáiddár ja su dáidaga rábmojit sihke Sámis ja olggobeale Sámi. Manjimus namuhuvvon čájáhusaid rabai Sámediggepresideanta.

Ahte sámi dáidda beaggá lea ovdamearkan maid sáhttet olahit go mánnga aktevrra guhkitáiggi rahčet, earenoamážit ieža dáiddárat. Sámediggi lea oasálastán guhkkit áiggi barggus, earet eará doarjjageavahemiin.

Riikkaidgaskasaččat sámegeiella ja kultuvrra beaggá viidát, ja sámi dáiddáriid bivdet áŋgirit searvat iešguđegelágan riikkaidgaskasaš oktavuodáide. Sámediggi oasálastá iešguđegelágan fierpmádagain ja láchá dili nu ahte sámi kultuvra ja dáidda fitne ođđa ja viiddiduvvon vejolašvuodaid. Liikká ii leat vel geavahuvvon buot dat potenciála mii riikkaidgaskasaččat gávdno, mii guhkkit áiggi sáhtášii nannet sámi dáidda- ja kultursuorggi ceavzilvuoda, ja dasa lassin sakka ovddidit kulturekonomiija.

Okta Sámedikki ovtasbargoguimmiin lea OCA, Office for Contemporary Art Norway. "OCA lea mánnga jagi systemáhtalaččat bargan loktet visuála sámi dáidaga riikkaidgaskasaš arenaide, ja veahkehan mánngga suorggi sámi dáiddáriid oažžut vejolašvuoda čalmustahttit dáiddalašvuodaset. 2020:s guovdilastojuvvui bargu almmuhit davvirikkalaš paviljonga. Sámediggi lea 2020:s lahkalgaid ovtasbargan OCA:in, mas lea paviljonga kuratorovdasvástádus. Paviljonga almmuhuvvui gollgotmánus Sámedikki dievasčoahkkima oktavuodas, ja almmuhuvvui namain Sápmi Pavillion, deattuhan dihte ahte paviljonga háliida profileret visot Davvirikkaid sámi dáiddáriid. Dáiddárat Paulina Feodoroff, Máret Anne Sara ja Anders Sunna šaddet váldodáiddárin. Vuosttas gearddi presenterejit dušše sámi dáiddáriid nationála paviljongas Venezia-biennálas, ja vuosttaš gearddi dohkkehit sámiid našuvdnan sierra paviljongas. Vaikko lei pandemiija áigodat jo almmuhettiin, de lihkestuvai dat bures ja bekkii riikkaidgaskasaččat. Venezia-biennála lea maid manjidan koronavirusa geažil 2021:s 2022:i.

Sámediggi maid ovtasbarggai OCA:in ja sámi dáiddárkollektiivvain Dáiddadáluin, mii lea Guovdageainnus, lágidity dáiddárdeavvadeami EadámetMaid, mas vuolggasadjin lei dáidaga rolla luonddu sisabahkkemiin. EadámetMaid lágidityvui digitála deavvadeapmin koronadoaimmaid geažil unniduvvon prográmmain, ja dat čuožai prográmma internationála beallái. Dáiddárdeavvadeami jotket 2021:s nu ahte loahppaprográmma sáhttet lágidity álgoplána mielde. Sámediggi áigo čuovvulit

ruhtadanrámmaid sámi dáidagii, ja dá lea juoga mainna barget viidáseappot Sámedikkiid, Sámeráđi ja Sámi dáidárráđi gaskkas. Dálá dilli lea nu ahte leat stuora erohusat olámuttolaš rámmain gaskaneaset Sámedikkiin, ja Sámediggi áigu hástalit ruhtadeddjiid dego Kulturráđi dan dáfus movt kategorisere sámi prošeavttaid ja buoridit ovttasbarggu eará kulturráđiiguin sámi ángiruššamii.

Kulturdepartemeanta barggai 2019:s stuorradiggediedáhusain dáiddáriid birra. Sámediggi lea addán cealkámušaid diedáhussii, ja bargu lea leamaš fáddán oktavuođačoahkkimiin. Koronavirusa geažil lea barggu manjidan.

5.2.2 Sámi dáiddáršiehtadus - šiehtadus

Dáiddáršiehtadusa mihttomearri:

- Sámi kulturorganisašuvnnain ja sámi dáiddáriin leat buorit ja einnostanvejolaš rámmaeavttut doaibmaseaset.

Sámi dáiddáršiehtadus - juohkin

Sámediggi ja Sámi dáiddárráđi vuolláičálle 2020:s ođđa ovttasbargansoahpamuša mii gusto 2020 - 2024 áigodahkii. Ovttasbargansoahpamuša ulbmilin lea ásahit njuolggadusaid, ovddasvástádusa ja geatnegasvuodaid go boahtteáiggis šiehtadallet sámi dáiddáršiehtadusa, ja dasa lassin mo bealit galget ovttasbargat sámi dáiddapolitihkain. Beliid gaskkas lea ovttamielalašvuohta ahte sámi dáiddarat čiekŋalit áddejit sámi dáidaga ja kultuvrra ja ahte dáiddáriin lea dát gealbu, ja ahte dan fertejit árvvusatnit kulturpolitihkalaš ságastallamis ja daguid bokte.

Ovttasbarggu oktavuođas deaivvadedje bealit geassemánus 2020:s dialogačoahkkimis, mas oaláš dáidda- ja kulturpolitihkalaš doaimmaid ja hástalusaid ságaškušše. Sámi dáiddasuorggis lea ollu aktiviteahta, ja Sámediggi, Sámi dáiddárráđi ja sámi dáiddaorganisašuvnnat gulahallet hui konstruktivvalaččat.

Nu go buohkaide earáide, de čuožai koronavirus garrasit sámi dáiddáriidda ja sámi dáiddaeallimii. Sámediggi ja Sámi dáiddárráđi deaivvadedje dan dihte njukčamánuš čoaččimimis, man fáddán lei digaštallat pandemiija konsekveanssain sámi dáiddáriid doibmii. Čoaččimimis ledje ovttaoavilis ahte go dát dilli lei bohciidan, de lei dárbu veahkehit sámi dáiddaeallima earenoamáš doaibmabijuiguin. Čoaččimimis lei ovttamielalašvuohta nannet 2020 dáiddáršiehtadusa ekonomalaš rámma 800 000 ruvnnain. Ruđat galget mannat Sámi dáiddárráđi dáiddafondii. Sámediggeráđi čuovvulii dán ja juolludii 800 000 ruvnnu 2020 dáiddáršiehtadussii.

Ođđa dáiddáršiehtadusa 2021 ovddas, sohpe čakčamánuš ja dán dohkkehii Sámedikki dievasčoahkkinn juovlamánus.

Dáiddáršiehtadus sisdoallá doaibmadoarjaga Sámi dáiddárráđái ja guđa dáiddaorganisašuvdnii mat leat čatnon dáiddárráđái. Dasa lassin várrejedje ruđa dáiddafondii, sámi dáiddárstipendii ja čájáhusbuhtadassii.

Dáiddafoandda bokte juolludedje 2019:s Sámi dáiddárráđái doarjaga 23 iešguđetge doibmii ja prošeaktii, oktiibuot 800 000 (2020 logut eai leat vel gárvásat ovdal go jahkeraportta sáddejit Sámediggái). Dáid gaskkas juolludedje doarjaga njealji stuorra ovttasbargoprošeaktii, man ulbmilin lea ahte iešguđet dáiddasuorggi dáiddára ovttasbarget.

Sámi dáiddárráđđi juolludii oktiibuot 11 bargostipeandda 2020:s. Addojuvvon leat 2019:s vihtta ođđa bargostipeandda, daid gaskkas guokte bargostipeanddas nuorra dáiddáriidda. Dasa lassin addojedje 17 eará stipeandda. Oktiibuot ledje 77 ohcamuša iešguđetge stipeanddaide 2019:s.

Buhtadassan dan dáidaga ovddas mat leat oastimat Sámedikki govvaáidaga ja dáiddaduojoastinortnegis lea várrejuvvon ruhta čájáhusbuhtadassii dáiddáršiehtadusas. Dát ruđat leat stipeanddas Sámi dáiddáriid ja čállid buhtadusfoanddas.

5.2.3 Musihkkaalmmuheapmi ja musihkkaovddideapmi - ohcanvuđot doarjja

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Bušeahhta 2020	Boađus. rev. budš. ektui
17012 Musihkkaalmmuheapmi ja musihkkaovddideapmi - ohcanvuđot doarjja	2 787 972	2 500 000	2 500 000	-287 972

	Juollu- duvvon 2020	Geassoj. ruovt. 2020	Máksoj. ruovt. 2020	Rehket- doallu 2020
17012 Musihkkaalmmuheapmi ja musihkkaovddideapmi - ohcanvuđot doarjja	2 945 972	170 500	-12 500	2 787 972

Doarjjaortnega mihttomearri - Musihkkaalmmuheapmi ja musihkkaovddideapmi:

- Sámi musihka ja luđiid buvttadeapmi.
- Sámi musihka ja luđiid buvttadeami oainnusmahttin riikkas ja olgoriikkas, maddái árbevirolaš ja ođđaáigásaš sámi musihka.

	Oktiibuot	Juolluduvvon	Biehttaluvvon
17012 Musihkkaalmmuheapmi ja musihkkaovddideapmi - ohcanvuđot doarjja	34	29	5

Vuoruhusat	Juolluduvvon	Biehttaluvvon	Oktiibuot
Sámi musihkkáriid ja artisttaid promoteren, maddái gierdomátkedoarjja, musihkkavideo, internašonaliseren ja management.	8	1	9
Luohti ja sámi musihkkaalmmuheamit iešguđege oktavuodain.	21	4	25

Jahki 2020 váikkuhuvvui koronadilis. Dat váikkuhii maddái sámi musihkkáriid ja artisttaid. Gierdomátkkit fertejedje šluhttejuvnot. Dat sáhtta leat okta sivvan manne dán vuoruhusa ohcanlogut leat unnon.

Vuoruhusas “Luohti ja sámi musihkkaalmmuheamit iešguđege oktavuodain” lea stuora mearkkašupmi sámi musihkkáriidda. Vuoruhus sáhtta leat veahkkin sámi artisttaide olahit eambo guldaleddjiide. Jagi 2020 ledje mángga almmuhusa, main mángggabealálaš ja gelddolaš sámi musihkat ja luodit. Dán vuoruhusa ohccidlohku orru bissume, iige leat leamaš njiedjan jagi 2020.

5.2.4 Doarjja kulturdoaimbajuide - ohcanvuodot doarjja

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Bušeahhta 2020	Boađus. rev. budš. ektui
17100 Doarjja kulturdoaimmaide - ohcanvuodot doarjja	4 101 262	3 550 000	3 550 000	-551 262

	Juollu- duvvon 2020	Geasso- ruovt. 2020	Máksoj. ruovt. 2020	Rehket- doallu 2020
17100 Doarjja kulturdoaimmaide - ohcanvuodot doarjja	4 566 790	415 528	50 000	4 101 262

Doarjjaortnega mihttomearri - Doarjja kulturdoaimbajuide:

- Geahččit besset oassálastit buori sámi dáiddaprodukšuvnnaide ja kulturvásáhusaide.

	Oktiibuot	Juolluduvvon	Biehtaluvvon
17100 Doarjja kulturdoaimmaide	78	59	19

Dán vuoruhusa áššit leat unnon jagis 2019 jahkái 2020. Dat sáhtta leat koronaráddjemiid geažil.

Jagi 2020 juolludii Sámediggi doarjagiid iešguđet kulturlágidemiide, main lea leamaš stuora mearkkašupmi báikegottiide. Dat ledje unnibuš lágideamit, main doarjjasupmit molsašudde gaskal 10 000 ru ja 50 000 ru.

Leat maid juolluduvvon doarjagat stuorát lágidemiide. Earret eará oaččui Joar Nango doarjaga iežas stuora čájáhussii Bergena Dáiddahállas, dan oktavuodas go lei jagi 2020 feastariepmoáiddár. Sara Marielle Gaup Beaska oaččui doarjaga iežas čájálmassii, Etniid ulloliinnit. Elle Sofe Sara oaččui doarjaga iežas dásun- ja luhtečájálmassii, Vástáduš eana - The answer is land. Son šaddá dainna čájálmassain feastariepmoprofiila Davvi-Norgga 2021 feastariemuin.

Sámiráđđi oaččui doarjaga KulturSápmi konferánsii. KulturSápmi lei Sámiráđi, Sámedikki ja Innovasjon Norge ovtasbargoprošeakta. Ovtasbarggu ulbmilin lei čohkket sámi kulturbargiid oahppan dihtii dáiddalaš proseassaid birra, sámi kulturbargiid hástalusaid birra iežaset beaivválaš doaimmain, ja maidái huksen dihtii fierpmádaga.

Dáiddadállu/Guovdageainnu dáiddakollektiiva lea ožžon doarjaga lágidit dáiddaprošeavtta Eadnám Maid. Prošeavtta ulbmilin lei lohtet fokusa dáidagii servodatárvoštallin dálkkádaga ja eamiálbmotkultuvrra hárrái.

Juolluduvvui doarjja ásahusaide ja organisašuvnnaide Sámi álbmotbeaivvi ávvudeami oktavuodas.

5.3 Sámi kulturásahusat sámi kultuvrra gaskkustan- ja vásihanarenan

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Nana sámi ásahusat mat hálddašit, gaskkustit ja ovddidit sámi dáidaga, kultuvrra ja historjá.

5.3.1 Čoahkketabealla - sámi kulturásahusat

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boadus. rev. budš. ektui
Festiválat - njuolggodoarjja	6 030 000	6 030 000	0
Teáhterat - njuolggodoarjja	25 120 000	25 120 000	0
15700 Doarjja Riikkaidgaskasaš Sámi Filbmainstituhtii - njuolggodoarjja	1 799 000	1 799 000	0
Museat	42 292 000	42 292 000	0
Sámi kulturviesut ja kulturgaskkustanasahusat	19 796 000	19 796 000	0
17300 Ásahusovddideapmi - ohcanvuodot doarjja	2 460 100	1 000 000	-1 460 100
Submi	97 497 100	96 037 000	-1 460 100

Sámediggi lea mánggaid jagiid bargan ráđdehusain oážžut ođđa vistti Beaivváš Sámi Našunálateáhterii. Statsbygg lea čađahan čielggadanmuttu Sámi joatkkaskuvlla ja boazodoalloskuvlla ja Beaivváš sámi našunálateáhtera ođđa vistái Guovdageainnus, maid lei ožžon bargamuššan Kulturdepartemeanttas ja Máhtdepartemeanttas. Reviderejuvvon stáhtabušehtas juolluduvvui 6 miljovna ruvnno ođđa vistti prošekteremii. Signaliserejuvvui ahte viidásit prošeahtaovddideamis, ovtta geavaheddjiiguin, čađahuvvojit ovttagardánahttimat, ja gollogeahpedeamit árvvoštallojuvvot. Prošeavtta gollorámma lea oktiibuot 450 miljovna ruvnno. Dat lea sullii 70 miljovna ruvnno unnit go mii meroštallojuvvui OFP- raporttas 2020 guovvamánu. (Oppstart Forprosjekt-rapport). Sihkarastin dihtii doarvá areálaid ja rámmaid vistái, lea Sámediggi ovtta Beaivvážiin árvvoštallan ruhtadit geavaheaddjidávviriid 450 milj. ru. olggobealde rámma. Teáhtervistti geavaheaddjidávvirat leat árvvoštallojuvvon birrasiid 20 miljovna ruvdnu. Geassemánu loahpageahčen attii departemeanta Statsbyggii bargun ráhkadit ovdaprošeavtta ođđa oktasaš vistái. Sámediggi searvá prošektaráđđái. Statsbygg almmuhii juovlamánu fáaldatgilvva Guovdageainnu teáhtera ja joatkkaskuvlla oktasaš vistái.

Jagi 2020 lea Sámediggi joatkán barggu duohtandahkat sierra sámi dáiddamusea Kárášjohkii. Ulbmilin lea buoridit sámi dáiddačoakkáldaga magariinnaid ja gaskkustanbáikkiid. Statsbygg lea álggahan konseptaválljennotáhta (KVN) Kárášjoga ođđa dáiddamuseai, ja Sámi čoakkáldagaid odasmahttimii Kárášjogas.

5.3.2 Festiválat - njuolggodoarjja

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boadus. rev. budš. ektui
15100 Riddu Riđđu Festivála	1 249 000	1 249 000	0
15101 Sámi beassáš márkanat Guovdageainnus	1 567 000	1 567 000	0
15102 Márkomeannu	995 000	995 000	0
15103 Kárášjoga festiválat / Festivaler Karasjok	863 000	863 000	0
15104 Raasten Rastah	508 000	508 000	0
15105 Julevsáme vahkko - Doajmmasiebrre Julevsábme (DSJ)	238 000	238 000	0
15106 Romssa sámi vahkku - Stiftelsen Midnight Sun Marathon	203 000	203 000	0
15107 Sámi musihkkafeastavahkku Álttas - Audioland AS	162 000	162 000	0
15109 Beaskán Luossarock	130 000	130 000	0
15110 Tjaktjen Tjåanghkoie - Saemien Sijte	115 000	115 000	0
Submi	6 030 000	6 030 000	0

Doarjjaortnega mihttomearri - festiválat:

- Sámi festiválat mat oainnusmahttet, gaskkustit ja ovddidit sámi dáidaga ja kultuvrra.

Dat festiválat mat ožžot njuolggodoarjaga Sámedikkis leat juohkeláganat, ja buohkain lea sierra ulbmil manne dat lea ásahuvvon ja guđe fokus das galgá leat. Dat boahtá ovdan sihke prográmmaprofiillas, dáiddalaš ja kultuvrralaš ovdanbuktinvugiin, artisttaid bovdejumis ja eará prográmmasisdoalus.

Festiválat ásahit sámi deaivvadansajiid iežaset guovlluide. Dat leat maid arenat mat čalmmustahttet dakkár servodatgažaldagaid main lea mearkkašupmi sámi servodahkii. Festiválat eai leat dušše arenat sámi musihka, dáidaga ja kultuvrra čalmmustahttimii, muhto maiddá arena mas sámi artisttat ja dáiddarat deaivvadit ja ásahit ođđa fierpmádagaid, hutkama ja ovddideami. Festiválaarenain lea vuolgán ollu ođđa šárŋeriid gaskasaš ja artisttaidgaskasaš prošeavttat rastá rájáid. Sámi festiválat leat identitehtaduddjoeddjit ja leat mielde loktemin beroštusa sámi kultuvrii, dáidagii ja musihkkii sihke sámiid ja eará guldaleddjiid gaskkas. Dat čájeha ahte Sámediggi festiválarjortnega bokte buriin vugiin juksá dan mihttomeari ahte oainnusmahttit, gaskkustit ja ovddidit sámi kultuvrra.

Festivalaid doaimmat jahki 2020

Galle festivála	Galle konseartta	Galle eará lágideami	Galle guossi iešguđet lágidemiin	Galle guossi oktiibuot festiválain/ eará lágidemiin
Riddu Riđđu Festivála (Váldofestivála šluhttejuvvon koronadávdda geažil).	10 (ee. Stream Sápmi, TIFF ja Mánáidfestivala)	12 (Váldoáššis lágideamit maidda RR searvvai oassin prográmmii, omd. paneladigaštallamat)	(Rievddada gaskal 20 gitta 2963. Stream Sámis leat ollu geahččit neahas ja muhtumat sálas).	6859
Sámi Musihkkafestivála Guovdageainnus (Váldofestivála šluhttejuvvon koronadávdda geažil).	3 (Rahpankonsearta Sámi Allaskuvla, digitála konsearta Áillohaš musihkkabálkkašumi juohkin)	1	Sullii 150 fysalaš Sullii 200 rávdnjejuvvon konseartta	Sullii 350
Márkomeannu (Váldofestivála šluhttejuvvon koronadávdda geažil).	8	11	(Rievddada gaskal 6 gitta 141). li leat vel ožžon buot galledanloguid buot ovttasbargolágidemiin .	Sullii 719
Festiválat Kárášjohka (Váldofestivála šluhttejuvvon koronadávdda geažil).	0	0	0	0

Galle festivála	Galle konseartta	Galle eará lágideami	Galle guossi iešguđet lágideamiin	Galle guossi oktiibuot festiválain/ eará lágideamiin
Raasten Rastah (Váldofestivála šluhttejuvvon koronadávdda geažil).	1 Festivála šluhttejuvvon koronadávdda geažil. Miellálgideaddjin muhtun lágideamiin giellavahkku áigge.	7	157	157
Julevsáme vahkko/ Lulesamisk uke (Váldofestivála šluhttejuvvon koronadávdda geažil).	0	0	0	0
Sámi vahkku Romssas	2 (+musikálalaš dáhpusat eará lágideamiin.)	14	(Rievddada 50 ja 4000 gaskkas. Mánnga ovttasbargolágideami s eai leat registrerejuvvon galledanlogut)	7500 - 8000
Samisk musikkfestuke Álttás	12	6	Ca. 300	1500
Beaskan Luossarock (Festivála šluhttejuvvon koronadávdda geažil).	0	0	0	0
Tjaktjen Tjáanghcoe (li dollojuvvo jagi 2020; gaskajahki)	0	0	0	0

Sámi festiválat leat njuolgut váikkuhuvvot koronadávddas, muhto leat seammás heivehan iežaset dillái ja iešguđet našunála ja báikkálaš gáržžideamiide ja ávžžuhusaide. Iešguđetlágan mátkkoštangáržžideamiid leat erenoamážit váikkuhan riikkaidgaskasaš ja oppasámi ovttasbarguid main sámi festiválat leat mielde. Festiválat háliidit veahkehit/doarjut artisttaid maid ballet rahčat ekonomalaččat koronaáigge. Guokte dain festiválain mat leat guovvamánu, čadahuvojedje nu go dábálaččat jagi 2020, ovdal giddema ja našunála gáržžideamiid álge koronavirusa geažil. Ovtta festiválas lei gaskajahki, ii ge galgan lágideamiid jagi 2020.

Riddu Riddu Festivála lea ollesjagidoaimma, mas muhtun doaimmat ledje juo čadahuvvon ovdal giddemiid, earret eará TIFF áigge. Mánnggat festiválat leat lágidan unnibuš oasselágidemiid main garra koronaráddjemat, dávjá ovttas eará aktevrraiguin, ja maiddá eará sajiin go gos festivála dábálaččat dollojuvvo.

Guovdageainnu Sámi Musihkkafestivála ja Kárášjoga Beassášfestivála fertejedje šluhttet. Guovdageainnu Sámi Musihkkafestivála kvalifiserii ohcat kultursuorggi vuosttaš buhtadusortnega lágideddjiid várás. Festivála oaččui doarjaga.

Sámediggi lea ságastallan festiválaiguin dili, dárbuid ja hástalusaid birra mat leat koronavirusa oktavuodas. Ságastallamiid boađusin lea ahte Sámediggi lea čuvvon stáhtusa ja hástalusaid, ja festiválat leat ožžon vástadusaid muhtun váttisvuodaide maid leat vásihan.

5.3.3 Teáhterat - njuolggodoarjja

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boađus. rev. budš. ektui
15300 Beaiváš Sámi Našunálateáhter	22 280 000	22 280 000	0
15301 Áarjelhsaemien Teatere	2 328 000	2 328 000	0
15302 Sámi mánáidteáhter - Deanu gielda	512 000	512 000	0
Submi	25 120 000	25 120 000	0

Doarjjaortnega mihttomearri - Teáhter:

- Ásahuvvon sámi teáhterat sáhttet ovdánit dáiddalaččat, buvttadit lávdedáidaga alla dásis ja sáhttet johttit lávdedáidagiin mii addá kulturvásihusaid ja oainnusmahtá sámegielaide.

Teáhterat leat earret eará áhahusteáhterat, prošektateáhterat ja oassin kulturskuvlafálaldagain. Leat maid gierdomátketeáhterat, main leat čájálmasat iešguđet báikkiin Norggas, muhto maid Ruota ja Suoma bealde ja muhtomin riikkaidgaskasaččat. Ovttasbarget maid eará teáhteriiguin ja aktevrraiguin, maiddá riikkaidgaskasaččat/rájáidrasttideaddji. Teáhteriin leat čájálmasat dábálaččat sámegillii. Doarjjaortnega bokte Sámediggi veahkeha teáhteriid buriin vugiin, olahan dihtii mihttomeari ahte ásahuvvon sámi teáhterat ovdánit dáiddalaččat, buvttadit sámi lávdedáidaga alla dásis ja ahte sáhttet johttit lávdedáidagiin mii addá kulturvásihusaid ja oainnusmahtá sámegielaide.

Teáhteriid doaimmat jahki 2020

Teáhterat	Galle buvttadeami	Galle čájálmasa	Galle čájálmasa sámegillii	Galle čájálmasa mánáide ja nuoraide sámegillii	Galle geahčči oktiibuot	Eará čadahuvvon prošavttat ovttas earáiguin
Beaiváš Sámi Našunálateáhter *	17	88	88	76	4805	3
Áarjelhsaemien Teatere **	3	24	21	3	1602	2 (Lullisámi girkoráđđi ja

						Dolstad girku searvegoddi)
Sámi Mánáidteáhter	9	6	6	6	915	Lágideapmi Deanu ođđa šaldi rahpama oktavuođas.

* 11 buvttadeami 17 buvttadeamis interneahtras, gehččiidlohkui gullet maiddái interneahtrageahččit

**Čájálmasain leat maiddái leamaš 426 digitála čájeheami

Sámediggi lea Beaivváš Sámi Našunálateáhtera ja Áarjelhsaemien Teatere mieleaiggát, mat goappašagat leaba OS:t. Sámediggi searvá jahkásaš válđochoahkkimiidda ja nammada stivraláhtu. Jagi 2020 nammadii Sámediggi Maria Utsi ja son válljejuvvui Beaivváš Sámi Našunálateáhtera ođđa stivraláhttu, ja Svein Ole Granefjell, gean maid lea Sámediggi nammadan, válljejuvvui ođđasit Áarjelhsaemien Teatere stivraláhttu.

Dát golbma sámi teáhtera leat njuolgut váikkuhuvvon koronadilis, muhto leat seammás heivehan iežaset. Pandemiija álggus šadde muhtun bargiid permiteret ja šluhttet čájálmasaid ja lágidemiid. Dađi mielde leat muhtun ovddeš čájálmasat dál digitálalaččat olámuttos. Aitto báddejuvvon filmmat neavttáriin geat mitalit oanehis fearániid main boares mitalusat leat vuolggasadjin, leat maid almmustuvvon digitálalaččat. Unnibuš čájálmasat leat ovdanbuktojuvvon unnibuš mánnájoavkkuide. Áarjelhsaemien Teatere čađahii ovtta Nordland Teateriin gierdomátkki (mas dušše 2 šluhttejumi korona geažil) ovttasbargočájálmasas Giedtine - Hvem eier vinden. Sámi Mánáidteáhter ja sin oahppit ledje stuora oassi Deanu ođđa šaldi rahpandoaluin. Dás lei njuolggosátta ja lea gávdnamis digitálalaččat.

Beaivváš Sámi Našunálateáhteris lea 40-jagi ávvudeapmi jagi 2021. Dan oktavuođas lea Sámediggi juolludan 200 000 ru ávvogirjii almmuheapmái. Teáhtera historjá 40 jagi maŋos áiggis otnáži lea ovdánan friddjajoavkkus ja lea šaddan dehálaš sámi premissalágideaddjin. Ávvogirjijis lea stuora servodatávkkálaš mearkkašupmi.

Sámediggi lea ságastallan festiválaiguin dili, dárbbuid ja hástalusaid birra mat leat koronavirusa oktavuođas. Ságastallamiid boađusin lea ahte Sámediggi lea čuvvon stáhtusa ja hástalusaid, ja festiválat leat ožžon vástádusaid muhtun váttisvuodaide maid leat vásihan. Ráđđehus bijai johtui mánga iešguđetlágan doaibmabijuid kultursuorggis, geahpedan dihtii dili koronavirusa áigge. Okta doaibmabijuin lei doarjjaortnet museaide ja muhtun eará áhahusaide, mat ruhtaduvvojit Kulturdepartemeantta bušehtas ja mas lea badjel 60 % stáhtadoarjja. Sámi museat ja lávdedáiddaásahusat, mat ožžot válđoasi almmolaš/stádalaš doarjagiin Sámedikki bušehtas, eai leat mielde ortnegis. Sámediggi, Norges Museumsforbund, NRK Sápmi ja Stuaradiggi cuiggodedje ja imaštedje dán. Skábmamánus/juovlamánus, jagi 2020 stáhtabušehta ođđasalderema oktavuođas, ožžo maiddái sámi museat ja lávdedáiddaásahusat doarjaga, vai dat meannuduvvojit ovtadássásaččat daiguin áhahusaiguin maid Kulturdepartemeantta bušehtta ruhtada. Sámediggi hálddaša supmi.

5.3.4 Doarjja Riikkaidgaskasaš Sámi Filbmainstituhtii - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri - Doarjja Riikkaidgaskasaš Sámi Filbmainstituhtii:

- Sámi filmmain ja sámi filbmadahkkiin lea alla internationála dassi.

Riikkaidgaskasaš Sámi Filbmainstituhtas leat leamaš máŋga doaimma mat leat fátmastan oktiibuot 1194 olbmo. Sámi filbmadahkkat leat vuotán máŋga internašunála filbmabálkkašumiid. Instituhtta lea ovtasbargan earret eará NRK Dramain, Sámi allaskuvllain (filbmastudeanttaiguin) ja filbmafestiválaiguin Berlin Film Festiválain, TIFF:in ja Skábmagovain. Leat čadáhuvvon 7 iešguđetlágan kurssa ja ovtasbargoprošeavtta sámi filbmadahkkiiguin ja filbmastudeanttaiguin, mas oktiibuot 62 oassálasti. Sii ožžot árrat proseassas internašunála fierpmádaga prošeavttain, mii lea dehálaš go galgá olahit internašunála márkana ja gehččiid. Instituhtta doaibma sisttisdoallá maid gaskaomiid juolludeami sámi filmmaide, mas 1,8 miljovna ru lea juolluduvvon 37 filmii, ja 1,5 miljovna ru lea juolluduvvon 7 filbmadahkkái buhtadussan koronadilis. Dan jagi mielde lea Duottar Studio álggahuvvon, mas mánáidfilbma Mamma Mu lea dubbejuvvon davvi- ja lullisámegillii, ja eambo leat plánemis.

ISFI bargá maiddá nannet Arctic Indigenous Film Fund. Lea maid ovtasbargu York Universityin, ja leat ohcan dán fondii 25 miljovna ru Canadas.

Sámegielat leat guovddáži instituhtta filbmaprošeakta bargguin, mas deattuhuvvo ahte sámegielat geavahuvvojit filbmaovdánahttimis ja -barggus, ja ahte dubbejuvvojit filmmain eará gielain sámegillii.

5.3.5 Museat

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boadus. rev. budš. ektui
15500 Árran julevsáme guovdásj/ Árran lulesamisk senter - njuolggodoarjja	7 062 000	7 062 000	0
15501 Saemien Sijte - njuolggodoarjja	5 893 000	5 893 000	0
15503 RidduDuottarMuseat - njuolggodoarjja	11 935 000	11 935 000	0
15504 Deanu ja Várjjat museasiida/Tana og Varanger museumssiida - njuolggodoarjja	9 743 000	9 743 000	0
15505 Várdobáiki Sámi guovddáš/ Várdobáiki samisk senter - njuolggodoarjja	3 545 000	3 545 000	0
15506 Davi álbmogiid guovddáš/Senter for nordlige folk - njuolggodoarjja	2 636 000	2 636 000	0
15507 Sámi museasearvi - njuolggodoarjja	456 000	456 000	0
15508 Bååstede - Norsk Folkemuseum - njuolggodoarjja	522 000	522 000	0
15530 Guovdageainnu/Álaheaju-ášši duodaštanguovddáš	500 000	500 000	0
Submi	42 292 000	42 292 000	0

Doarjjaortnega mihttomearri - Museat:

- Fágalaččat nana sámi museat mat gaskkustit, hálddašit, dutket ja ođasmahttet sámi kulturárbbi.

Sámedikki dievasčoahkkin meannudii borgemánus ášši “Prinsihpa Sámedikke dávvervuorkkápolitihkkaj”. Sámi museaid ja eará relevánta instánssaid cealkámušat ledje mielde

áššis. Prinsihppaášši váldá ovdan mánggaid fáttáid, muhto guoddi elemeanta lea ahte sámi servodat ieš galgá hálddašit iežas kulturárbbi, oassin álgoálbmotrivttiin. Museaid servodatrollaperspektiiva galgá nannejuvvot, ja galget biddjot láidestusat dasa ahte ferte bargat strategalaččat oktasaš prošeavttaiguin, stuorát dáidda- ja kulturgaskkusteami ángiruššamiin, eambo ruovttoluottafievrridemiiguin Norgga- ja olgoriikkamuseain, ja maiddái kulturekonomiija ángiruššamiin. Sámediggi bargá maid nannet sámi dáidaga ja kultuvrra gaskkusteami, ja sávvá sámi stivrraovddasteami Norgga kulturásahusain.

Sámediggi lea mánggaid jagiid bargan sámi kulturárbbi ruovttoluottafievrridemiin, go lea dehálaš ahte sámi servodat hálddaša sámi kulturárbbi, ja min kulturárbi ferte fas máhcahuvvot ruoktot. Bååstede-prošakta, mas mánga dávvira galget fievrriduvvot Norsk Folkemuseumas ja Kulturhistorisk museumas sámi museaide, dahká buori vuolggasaji eambo seammalárgan ruovttoluottafievrridanprošeavttaide Norggas ja riikkaidgaskasaččat. Váilevaš juolludemiid dihte ii leat leamaš vejolaš gárvet Bååstede-prošavtta jagi 2020. Dávvirat leat ain Norsk Folkemuseumis, eai ge sáhte fievrriduvvot sámi museaide ovdal vuorkkáid ja čájáhusbáikkiid resurssat leat sajis.

Jagi 2020 lea Sámediggi ovtas Kulturdepartemeanttain álggahan prošeaktaovttasbarggu mii guoská sámi vuorkádávviiridda Tuiska museain. Prošeavtta vuolggasadjin lei Sámediggepresideantta galledeapmi Berlinas jagi 2019, masa maiddái RidduDuottarMusea direktveara searvvai. Mañjel galledeami ángirušai dalá stáhtaráđđi suokkardit tuiskka kultureiseválddiiguin vejolašvuoda šiehttat ovtasbarggu, masa tuiskka kultureiseválddit mihte. Kulturdepartemeanta lea láhčán dili viđa jagi prošeaktaovttasbargui, ja lea juolludan 2 miljovna ruvno álggahandoarjaga. Sámediggi lea váldán badjelassas barggu koordineret prošeavtta álggaheami. Dat geavvá gulahallamiin Sámi Museaserviin. Guovddáš bargu lea kártet guđiin tuiskka museain gávdnojit sámi dávvirat. Dát sáhtá dahkat vuolggasaji kártet sámi dávviriid eará Eurohpa riikkain.

Museasiiddat mat ožžot njuolggodoarjaga Sámedikki bušehtas leat Saemien Sijte, Árrat julevsáme guovdásj, Várdobáiki, Davvi álbmogiid guovddáš, RidduDuottarMuseat ja Deanu ja Várjjaga museasiiddat. Sámi museasearvi oažžu fásta jahkásaš doarjaga, ja Norsk Folkemuseum lea ožžon jahkásaš doarjaga čadahit Bååstede- prošeavtta. Jagi 2020 čadahii Sámediggi ságastallančoahkkimiid sámi museasiiddaiguin. Sámi museasearvi searvvai čoahkkimiidda. Romssas lei 2020 guovvamánu fysalaš čoahkkin ja mañjel koronagiddemiid leat leamaš digitála čoahkkimat.

Jagi 2020 lea Saemien Sijtes leamaš fokus bargat ođđa vistti huksemiin. Vuodđogeađgi biddjui 2020 giđa, ja dat lei historjjálaš dáhpáhus mañjel mánga jagi barggu. Árran julevsáme guovdásjis lea leamaš fokus heivehit Bååstede- materiálaid ja registreret Hans Ragnas Mathisen dáidagiid. Sámediggi lea veahkehan ekonomalaččat dán barggus. Várdobáiki lea sirdán ođđa vistái, rahpan čájáhusbáikkiid ja ožžon gaskabođđosaš čájáhusa sadjái. Dan lea Sámedikki doarjagiid ja sierra loatnaruhtadeami bokte dahkan. Davvi álbmogiid guovddáš lea čadahin digitála konsearttaid ovtas Riddu Riđđu festiválain, ja guovddášis leat leamaš dáiddačájáhusat. Davvi álbmogiid guovddášis lea leamaš fokus árbevirolaš mearrasámi biepmuid gaskkusteapmái. RidduDuottarMuseat leat jagi 2020 ásahan ođđa visttiid iežaset doibmii Porsáñggus, ja lea čadahin Synnøve Persena dáiddačájáhusaid ja girjealmuhemiid. Statsbygg lea álggahan konseptaválljennotáhta (KVN) Kárášjoga ođđa dáiddamuseai, ja Sámi čoakkáldagaid ođasmahttimii Kárášjogas. Deháleamos dán álgomuttus lea buorre analysa Kárášjoga musea dárbbuin. Deanu ja Várjjaga museasiiddain lea ovddasvástádus máttasdoallat Ceavccageađggi ja Skoltejorda Njávdamis. Jagi 2020 ii lean vejolaš čadahit jahkásaš Vuonnamárkaniid.

Sámediggi nammadan bargojoavkku Árrana, Duoddara Ráfe, Bihtánsámi museasearvvi ja Sámedikki ovddasteddjiiguin geahččandihte movt sáhtta nannet bihtánsámi museadoaimma. Dál lea Árranis ovddasvástádus. Bargojoavku lea digaštallan organiserema ja fágalaš fáttáid/fokusa bihtánsámi museadoibmii. Dollojuvvui digitálalaš seminára gos ledje badjel 20 oasseváldi. Doppe gehčče mii dahkkojuvvo kulturárbesuoiggis bihtánsámi guovllus, ja makkár molssaeavttut organiseremii leat. Duoddara Ráfe, Bihtánsámi museasearvi ja Árran galget ovttrasráđiid proševtta guvlui bargat mainna lea lunddolaš ovttasbargat.

Koronadilli lea buktán hástalusaid sámi museaide seamma ládje go eará museaide riikkas. Giddemat leat dagahan ahte ollu plánejuvvon doalut eai leat sáhttán čađahuvvot. Dat lea dagahan ahte olbmot eai leat beassan fitnat guovddáš sámi kulturásahusain jagi 2020. Ásahusat leat dan dihte massán sisabođu. Dat lea leamaš heittot, go dáidda museaide muđuige juolluduvvo unnán ruhta buohtastahttojuvvon riikka eará museaide. Museat leat liikká ožžon doallat digitála lágidemiid, nu go čájáhusaid ja konsearttaid. Neahttarávdnjemiid bokte leat geahččit sáhttán oassálastit dehálaš lágidemiide maiddái 2020.

Leat báhcán mánga eahpečielga barggu ja hástalusa sámi museaid ovdánahttimis. Sámi kulturárbbiid ruovttoluottafeivrrideapmi gáibida eanet ekonomalaš resurssaid go dan maid Sámediggi sáhtta juolludit iežas bušehtas. Dasa lassin lea dárbu lasihit juolludemiid sámi museaide vai dain livččii seamma vejolašvuohta ovdánit go eará Norgga museain. Sámediggi lea mánggaid jagiid, maiddái 2020, deattuhan ahte lea dárbu lasihit dán juolludusa, muhto liikká ii leat ožžon lassi juolludusaid ráđđehusas.

Ovttas Kulturdepartemeanttain ja Norgga kulturráđiin lea 2020:s vuosttaš gearde go čađahuvvo sámi museaid árvvoštallan, seammá láhkái go norgga museaid jahkásaš árvvoštallan. Dát dahkkojuvvui danin vai sáhtta álkibut buohtastahttit ovdamearkka dihtii kapasitehta ja resursavuođu norgga museaid ektui. Barggu oktavuodas lea leamaš dialoga sámi museaiguin ja Sámi museaservviin. Dás ovddasguvlui bargojuvvo ovdánahttit jahkásaš raporteremiid, ja oainnusmahttit sámi museaid doaimmaid ja dárbbuid earret eará sámegeielaid ja árbedieđu oktavuodas. Kulturráđi árvvoštallama vuođu adnojuvvot sámi museat smávva organisašuvdnan main leat uhccán fágaolbmot čoakkáldagaid ja musea fátmastanguovllu sturrodaga ektui. Sáhtta leat hástaleaddji rekrutteret fágabargiid. Mánga musea leat sámi kulturguovddážiid oassin. Dat oainnusmahtta synergijaváikkuhusa, muhto sáhtta maiddái buktit hástalusaid rátkit museadoaimmaid kulturdoaimmain. Kulturráđi čujuha ahte sámi museat oassálastet beare uhccán nationála museafierpmádagas.

Sámi museat leat sámi dáidaga ja historjjá aktiivvalaš gaskkusteadjit. Čájáhusaid lassin leat museain mánga lágideami nugo čoahkkimat ja logaldallamat. Mángasis váilu gaskkustanplána mii sáhtta ovdánahttit ja oainnusmahttit servodatrelevánssa, ja fokuseret ulbmiljoavkkuide ja galledanovdáneapmái.

Museaid čoakkáldathálddašeamis vuhtto ahte leat unnán resurssat olámuttus ja ahte lea dárbu erenoamášmáhttui sámi dávviriid áimmahuššamis. Vuorkádilis leat stuorra váilevašvuođat, ja váilevaš juolludeamit magasiidnalanjaide lea dagahan ahte Bååstedeproševtta dávviriid eai leat sáhttán máhcahit sámi museaide.

5.3.6 Sámi kulturviesut ja kulturgaskkustanásahusat - njuolggodoarjja

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boadus. rev. budš. ektui
15000 Árran julevsáme guovdásj/ Árran lulesamisk senter	2 337 000	2 337 000	0
15001 Sámi dáiddaguovddáš	5 096 000	5 096 000	0
15002 Davi álbmogiid guovddáš/Senter for nordlige folk	1 711 000	1 711 000	0
15003 Mearrasiida	840 000	840 000	0
15004 Sijti Jarngje	1 676 000	1 676 000	0
15005 Várdobáiki Sámi guovddáš/ Várdobáiki samisk senter	2 427 000	2 427 000	0
15006 Duoddara ráfe	900 000	900 000	0
15007 Sámi viessu Oslo/Samisk hus Oslo	1 495 000	1 495 000	0
15008 Lásságámmi	328 000	328 000	0
15009 Dállágádden, Tolládal	74 000	74 000	0
15011 Saemien Sijte	1 264 000	1 264 000	0
15012 Áltta siida	477 000	477 000	0
15013 Sjeltie - Sámi kulturpárka	182 000	182 000	0
15016 Deanu ja Várjjat museasiida/Tana og Varanger museumssiida	503 000	503 000	0
15017 Mearrasámi tun	177 000	177 000	0
15018 Aajege Saemien gieles & maahtoejarngje	309 000	309 000	0
Submi	19 796 000	19 796 000	0

Doarjjaortnega mihttomearri -Sámi kulturviesut ja kulturgaskkustanásahusat:

- Sámi kulturviesut ja kulturásahusat geasuhit deaivvadanbáikin ja sámi dáidda- ja kulturgaskkustanarenan..

Jagi 2020 lea Sámediggi juolludan doaibmadoarjaga 16 sámi kulturvissui ja kulturgaskkustaninstitušuvdnii. Pandemiija geažil leat sii gártan oassái gidde ja oassái unnidit fálddagaid ja aktivitehtaid. Ollugat leat gaskkustan neahttasiidduin ja sosiála geavahanvuogádagain, ja heivehan gaskkusteami unnibuš geahččijoavkkuide.

Namma	Gehččii d lohku	Prošeavttaid / aktivitehtaid lohku	Eará
Árran julevsáme guovdásj			
Sámi Dáiddaguovddáš	8 269	12	4 lágideami leat šluhttejuvnon koronavirusa geažil
Davviálbmogiid guovddáš			
Mearrasiida	341	25	Dasa lassin leat vel galledeaddjit neahtas-/ appas ja márkaniin, main eai leat logut.
Sijti Jarngje	1 142	18	
Várdobáiki			
Duoddara Ráfe	210	4	Buot lágideamit maŋŋel guovvamánu 6.b leat šluhttejuvnon koronavirusa geažil
Oslo sámi viessu			

Namma	Gehččii d lohku	Prošeavttaid / aktivehtaid lohku	Eará
Lásságámmi	8	6	Mánnga lágideami leat manjduvvon koronavirusa geažil. Fokus čoakkáldathálddašeapmái (reg., dig., dáidagiid govven. Neahttagaskusteapmi: Måned. Divttat jnv.
Dállágadden	0		Eai leat galledeaddjit koronavirusa geažil.
Saemien Sijte			
Áltta Siida	1 270	8	Mánnga lágideami manjduvvoje koronavirusa geažil.
Sjeltie	28	2	Aktivehta lea reduserejuvvon koronavirusa geažil
Deanu ja Várjjaga museasiida			
Mearrasámi šillju	698	4	Raporterejit ahte galledeaddjilohku lea unnon 2400 olbmui 2019 ektui
Aajege	846	24	

Várdobáiki sámi guovddáš lea sirdán ođđa lanjaide Skániid guovddášis ja leat huksemin vuoddočájáhusa ja ordnemin magasiidnalanjaide musea beallái. Árran julevsáme guovdásj lea rahpan ođđa mánáidgárddi ja lea huksemin magasiinna Hans Ragnas Mathisena dáiddačájáhussii. Sjeltie sámi kulturpárka lea váldán badjelasas Maajehjaevrie girku ja leat dan heiveheamen iežaset gaskkustandoibmii. Saemien sijte ođđa vistti leat huksegoahtán ja ásahus lea ožžon liige doaimbadoarjaga mii lea oassin sin doaimma viiddideamis. Lásságámmi lea registreren ja digitaliseren dáidagiid ja govaid, ja leat leamaš veahkkin Nils Aslak Valkeapää dáiddačájáhusas Henie Onstad dáiddaguovddášis. Sijti jarnge doaimba viiddiduvvo ja earret eará ángiruššet Lulli- ja Davvi-Sámi giella- ja duodjedoaimmaide.

5.3.7 Ásahusovddideapmi - ohcanvuđot doarjja

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Bušeahhta 2020	Boađus. rev. budš. ektui
17300 Ásahusovddideapmi	2 460 100	1 000 000	1 000 000	-1 460 100

	Juollu- duvvon 2020	Geasso- ruovt. 2020	Máksoj. ruovt. 2020	Rehket- doallu 2020
17300 Ásahusovddideapmi	2 528 000	55 400	12 500	2 460 100

Doarjjaortnega mihttomearri - Ásahusovddideapmi:

- Sámi kulturásahusat mat ovdánit fágalaččat ja institušuvnnalaččat.

	Oktiibuot	Juolluduvvon	Biehttaluvvon
17300 Ásahusovddideapmi	18	14	4

Ortnet lea oaivilduvvon prošeaktadoarjjan sámi ásahusaide maid mihttun lea fágalaččat ovdánahttit ásahusaset. Internášunála Sámi Filbmainstituhtta lea ožžon 300 000 ruvno dubbet Mamma mu davvisámegillii ja lullisámegillii, ja 200 000 ruvno visuálalaš profilla ovdánahttimii ja ruovtusiidduid ođasmahttimii, RidduDuottarMuseat leat ožžon 200 000 ruvno aktiivva ja čoakkáldagaid

digitaliseremii ja 300 000 čaokkáldagaid 3D gaskkusteapmái, Davviálbmogiid guovddáš lea ožžon 114 000 ruvno konseartaráidui Stream Sápmi ja ovdánahttinprošektii huksema oktavuodas mas ovtasbarget Lásságámmiin Áillohačča dáidaga bissovaš čájáhusa oktavuodas, ja FA Sápmi lea ožžon 150 000 ruvno doarjaga Conifa Eurocupii 2019. Dasa lassin leat juolluduvvon ruđat mánggga ásašusa digitála ovdánahttinprošektii daningo koronavirus dagahii ahte mánggas fertejedje fysalaččat giddet doaimmaset guhkit áigge.

5.4 Sámi girjjálašvuohtaja mediat

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi kvalitatiiva girjjálašvuođa almmuhuvvo, gaskkustuvvo aktiivvalaččat ja buktojuvvo olámuddui.

5.4.1 Čoahkketabealla - sámi girjjálašvuohta ja mediat

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boadus. rev. budš. ektui
17050 Čális fal - prošeakta	900 000	900 000	0
Doarjja girjjálašvuođa ovddideapmái ja ovdánahttimii - njuolggodoarjja	10 708 000	10 708 000	0
17010 Doarjja sámi girjjálašvuođa prošeaktadoarjagii	4 180 750	2 850 000	-1 330 750
Sámi mediat - njuolggodoarjja	4 963 000	4 963 000	0
Girjjálašvuođa gaskkusteapmi girjebussiin - njuolggodoarjja	2 330 000	2 330 000	0
17500 Sámi girjjálašvuođa beaivvit - konferánssa	0	300 000	300 000
17800 Nannet gaskkusteami davvisámi guovllus - prošeakta	300 000	300 000	0
17810 Lohkankampánijat ovtas girjerádjosiin - prošeakta	0	200 000	200 000
Submi	23 381 750	22 551 000	-830 750

Eanet girjjálašvuođa gaskkustanarenat leat lasihan fokusa sámi girječállide ja sámebiehtat girjjálašvuhtii. Vaikke koronavirusa geažil lea leamaš váttis lágideat fysalaš lágideamiid ja festiválaid, de leat lassánan digitála girjeságastallamat ja lohkat. Earret eará leat Oslo ja Bergena stuorámuš girjjálašvuođaviesut bovden sámi girječállit eambo digitála ja fysalaš lágideamiide.

Sámi girjjálašvuohta nominerejuvvo jahkásaččat iešguđetge kategorijain davviriikkalaš ráđi girjjálašvuođabálkkašumis. Jagi 2020 nominerejuvvui Niillas Holmberga “Sále” diktačoakkáldat. Dasa lassin nominerejuvvui Karen Anne Buljo girji “Guovssu guovssahasat” mánáid- ja nuoraidgirjjálašvuođabálkkašumi kategorijas. Sámediggi lea váikkuhangaskaomiidisguin dorjon girjealmmuhemiid juogo ohcanvuđot doarjjaortnegiiguin dahje njuolggodoarjagiiguin mat mannet njuolga sámi lágádusaide.

Foreningen lles lea ožžon ovddasvástádusa deavdit sisdoalu gitta čuođi rukses telefonkioskii, juogo deavdit girjiid kioskaide dahje lágideat lágideamiid mat leat lohka birra. “Ta en bok - gi en bok” (“Váldde girji - atte girji”) lea motto. Dat mearkkaša ahte sáhtát váccašit kioskas mohki, ohcat ja gávdnat dan girji maid háliidat lohkat, váldit dan mielde ruoktot, ja seammás váldit mielde ođđa, miellagiddevaš girji.

Jagi 2020 rahppojuvvoje vuosttaš guokte sámi lohkanioskka Romssas ja Troandimis. Girjjit lea juogo daid sámegeielaide mat leat Norggas dahje girjjit main leat sámi fáttát. Sámediggi lei báikkis go Romssa lohkanioskka rahppojuvvui.

5.4.2 Čális fal - prošeakta

Čális fal-prošeakta lea dehálaš prošeakta mii bures lea nákcen olahit váldomihtu rekrutteret eanet sámi girječálliid geat čállet sámegeillii buot ahkejoavkkuid váste. Sámediggi, Sámi Girječálliid Searvi ja Sámi Dáiddaráđđi álggahii danin goalmmát Čális fal vuoru jagi 2020 áigge. Prošeavtta lea Sámediggi initieren maŋnel go lea ožžon cealkámušaid sámi girječálliin das, ahte dálá sámi servvodagas váilu sámegeielat čáppagirjjálašvuoha mii lea nuoraid váste, muhto maiddái dálááiggegirjjálašvuoha rávisolbmuide. Prošeavtta ulbmilin lea oččodit eanet čáppagirjjálaš girjealmuhemiid main leat áigeguovdilis fáttát, ja mihttun dainna lea rekrutteret eanet girječálliid guđet čállet sámegeillii.

Prošeakta deattuha girječálliima ovdánahttima, ja ahte girjjálaš máhtu loktejuvvo boahhtevaš girječálliid váste. Prošeavtta oassálastit galget ovdánahttit iežaset girjjálaš ja dáiddalaš dihtomielalašvuoda, ja oažžut girjjálaš máhtu nu, ahte sis leat buoret vejolašvuodat ovddidit mánusiid ja bargat girječálliin boahhteáiggis. Jagi 2020 Čális fal 3:i váldojuvvoje mielde 11 olbmo geat leat searvan guovtti digitálalaš deaivvadeapmái.

Dan njealji jagi áigge go Čális fal lea čadahuvvon leat ođđa girječálliit buvttahan 7 sámi almmuheami, ja prošeakta lea danin hui bures lihkestuvvan. Dialoga Sámi allaskuvllain ásahit girječállioahpu lea velge gaskan.

5.4.3 Doarjja girjjálašvuoda ovddideapmái ja ovdánahttimii - njuolggodoarjja

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boađus. rev. budš. ektui
17040 Davi Girji AS	4 406 000	4 406 000	0
17040 ČálliidLágádus AS	3 336 000	3 336 000	0
17040 Iđut AS	1 732 000	1 732 000	0
17040 ABC-Company E-skuvla AS	617 000	617 000	0
17040 DAT AS	617 000	617 000	0
Submi	10 708 000	10 708 000	0

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Sámi lágádusat galget buvttadit, almmuhit ja gaskkustit sámi girjjálašvuoda.

Lohku almmuhusain jagiin 2018-2020

Lágádus	Galle almmuhusa oktiibuot	Davvisámegillii	Julevsámegillii	Lullisámegillii	Jietnagirjjit	E-girjjit / digitála almmuhusat
Davvi Girji AS	34	31	2	1		8
Čálliid Lágádus AS	38	25	5	8		12
Idut AS	13	10	2	1		4
ABC-Company E-skuvla AS	3	3			2	1
DAT AS	16	16			2	1
Oktiibuot	104	85	9	10	4	26

Lohku almmuhusain main mánát/nuorat ledje ulbmiljoavkun lea leamaš 61 seamma áigodagas.

Sámedikki mihttun lea lámhčit dili buoremus lági mielde nu, ahte sámi čáppa- ja fágagirjjálašvuotta almmuhuvvo. Dan oktavuodas rievdadii Sámediggi 2018:s ohcanvuđot doarjjaortnega sámi lágádusaide ja ohcanvuđot buvttadandoarjjaortnega njuolggodoarjjaortnegin sámi lágádusaide. Dan oktavuodas lei lagas ovttasbargu sámi lágádussurggiin. Rievdadusa mihttun lea leamaš buoridit ja beavttálmahtit sámi lágádusdoaimma, ja addit lágádusaide vejolašvuoda eanet váikkuhit sin almmuhanpolitihka.

Njuolggadoarjagiin lágádusaide lea doaimbadoarjja juohke lágádussii, ja lea buvttadandoarjjaeassi mii galgá geavahuvvot buvttadeapmái ja almmuheapmái sámedielat čáppa- ja fágagirjjálašvuodas. Ornet lea vuos golmma jagáš geahččalanortnet, ja ortnega evalueren lea álggahuvvon ja gárvvistuvvo 2021:s.

Ornet galgá gokčat stuora stuora osiid ulbmiljoavkkuin, sámi gielain, vuodđovuogádagain (báberhámis ja digitála vuodđovuogádagain), ja almmuhusat mánáide ja nuoraide lea earenoamážit vuoruhuvvon.

Lágádusaid oppalašgeahčastat iežaset almmuhusain maŋemus golmma jagis, dan rájes go ortnet biddjojuvvui doibmii, čájeha ahte lágádusain obbalaččat lea govda ja buorre almmuhanstrategiija, ja ahte lágádusat ovttasbarget bures doarjjaortnega čuovvulemiin ja vuordámušaiquin mat Sámedikkis ja sámi servodagas leat sámi girjjálašvuoda lasiheamis. Davvisámegielat girjjálašvuoda almmuhemiid fidnemuš lea bisson seamma dásis eará jagiid ektui. Lulli- ja julevsámi almmuhusat leat unnán, muhto lágádusat leat maiddá dain váldán ovddasvástádusa.

Álmmuhuvvon girjjálašvuotta báberhámis lea ain dat hápmi mii geavahuvvo eanemusat, ja dat guoská sámi lágádussii maid, muhto dán ođđa digitála máilmmis leat maiddá dat sámi lágádusat váldán dađi eanet ovddasvástádusa almmuhit sámi girjjiid e-girjehámis ja eará digitála hámiin.

5.4.4 Doarjja sámi girjjálašvuoda prošektadoarjagii – ohcanvuđot doarjja

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Bušeahhta 2020	Boađus. rev. budš. ektui
17010 Doarjja sámi girjjálašvuoda prošektadoarjagii	4 180 750	2 850 000	2 850 000	-1 330 750

	Juollu- duvvon 2020	Geassoj. ruovt. 2020	Máksoj. ruovt. 2020	Rehket- doallu 2020
17010 Doarjja sámi girjjálašvuoda prošektadoarjagii	4 268 250	87 500	0	4 180 750

Doarjjaortnega mihttomearri - Doarjja sámi girjjálašvuoda prošektadoarjagii - ohcanvuđot doarjja:

- Buorre girjjálašvuodta olámuttus sámegillii.

	Oktiibuot	Juolluduvvon	Biehttaluvvon
7010 Doarjja sámi girjjálašvuoda prošektadoarjagii - ohcanvuđot doarjja	22	19	3

Jagi 2020 lassánedje sámi girjjálašvuoda prošektadoarjjaohcamat oalle ollu. Addojuvvui doarjja sámegielat girjjálašvuoda almmuheapmái sihke čáppagirjjálašvuoda ja fágagirjjálašvuoda šáŋŋeriin, ja nuoraidgirjjálašvuoda sámegiel jorgaleapmái. Alice i eventyrland jorgaleapmi julevsámegillii, eanet mánáidgirjjit “Nillá ja ádegáhttu” ráiddus ja Várjjat guovllu duodjegirjjit leat ovdamearkkat. Dasa lassin lea Tröndelagen fylhkengærjagáetie (Trøndelag fylkesbibliotek) ja Árran julevsáme guovdásj ožžon doarjaga jorgalit mánáidgirjjit lulli- ja julevsámegillii.

5.4.5 Sámi girjjálašvuoda beaivvit - konferánsa

Sámediggi ja sámi girjjálašvuodasearvi ovttasbarget Sámi girjjálašvuoda beivviid prográmma ja čađaheami birra. Eanaš lei gárvvis ovdalgo visot bissehuvvui Norgga koronadili geažil. Čakčat árvvoštallojuvvui ođđasit, ja oassebealit välljejedje šluhttet lágideami.

5.4.6 Lohkankampánjjat ovttas girjerádjosiin

Koronavirusa geažil lea proševtta álggaheapmi manjiduvvon 2021:i.

5.4.7 Nannet gaskkusteami davvisámi guovllus

Sámediggi ja Romssa ja Finnmárkku fylkkagiella leaba šiehttan ovttasbarget Davvi-Sámi guovllu sámi girjjálašvuoda gaskkustemiin. Fylkkagieldas lea fylkkagirjeráju bokte sámi girjerádjobálvalus mii lea Davviálbmogiid guovddázis. Bálvalusa bargun lea loktet máhtu sámi girjjálašvuodas ja kultuvrras fylkkas iešguđetge gaskkustandoaimmaid bokte, earret eará “samisk bibliotektjeneste” bloggain. Oassebealálaččat áigot ovttasbarget nannet ja ovdánahttit ođđa gaskkustandoaimmaid loktet máhtu sámi girjjálašvuodas Davvi-Sámi guovllus. Ovttasbargu mielddisbuktá geahččalit ođđa doaimmahámi mii čatná oassebealálaččaid eanet oktii oktasaš sámi girjerádjobálvalusas.

5.4.8 Sámi mediat - njuolggodoarjja

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boađus. rev. budš. ektui
17001 Nuorttanaste	1 217 000	1 217 000	0
17002 Š Nuoraidmagasiidna - Iđut AS	1 670 000	1 670 000	0
17003 Sámis - Čálliidlágádus AS	394 000	394 000	0
17004 Daerpies Dierie/sørsamisk kirkeblad - Den norske kirke	254 000	254 000	0
17005 Bårjås - Árran julesáme guovdásj	134 000	134 000	0
17006 Guovdageainnu Lagasradio (GLR)	345 000	345 000	0
17007 NuorajTV	588 000	588 000	0
17008 Bamsebláđđi - ABC-Company E-skuvla AS	361 000	361 000	0
Submi	4 963 000	4 963 000	0

Doarjjaortnega mihttomearri -sámi mediat:

- Sámi mediat mat buvttihit servodatáŋggirdeami.

Lea dehálaš ahte iešguđegeláŋan mediat, mat leat ávkin servvodatdebáhtain ja servvodatáŋgirusšamis, leat olámuttus sámi servvodahkii, ja Sámediggi atná danin dehálažžan huksen ja nannet sámi mediaid. Lea maiddá dehálaš ahte sámegiella, dáidda ja kultuvra leat oidnosis iešguđetge mediain ja geavahanvuogádagain, ja ahte dain lea alla kvalitehta.

Giellagáhtten- ja giellaovdánahttinperspektiivvas lea sámi mediain maiddá erenoamáš potenciála oainnusmahttit sámegiellaid, sihke čálalaš mediain, etermediain ja go geavahišgoahdá odđa vejolašvuodaid maid interneahhta fállá. Sámediggi juolluda njuolggodoarjaga 8 iešguđetge sámi publikašuvdnii ja mediaaktevrii. Dat leat iešguđetge láhkái ja iešguđetge geavahanvuogádagain veahkkin ovddideamen sámegiella, dáidaga ja kultuvrra iešguđetge ulbmiljoavkkuide ja iešguđetge ahkecehkiide.

5.4.9 Girjjálašvuoda gaskkusteapmi girjebussiin - njuolggodoarjja

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boađus. rev. budš. ektui
15800 Guovdageaidnu - Guovdageainnu suohkan	330 000	330 000	0
15801 Deatnu/Unjárga - Unjárgga giella	500 000	500 000	0
15802 Gáivuotna - Gáivuona suohkan	500 000	500 000	0
15803 Lulli-Romsa - Romssa fylkkasuohka	500 000	500 000	0
15804 Lulli-Trøndelaga - Trøndelága fylkkasuohkan	500 000	500 000	0
Submi	2 330 000	2 330 000	0

5.5 Sámi valáštallan

Ángirusšansuorggi mihttomearri:

- Juohkeláŋan valáštallandoaimmat.

5.5.1 Čoahkketabealla - sámi valášttallan

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boadus. rev. budš. ektui
Sámi valášttallan - njuolggodoarjja	3 193 000	3 193 000	0
Kultur- ja valášttallanstipeanda	125 000	100 000	-25 000
Submi	3 318 000	3 293 000	-25 000

Sámediggi atná dehálažžan ahte gávdnojit valášttallanaktivitehtat main sámi gullevašvuotta, sámi duogáš ja sámegeilla leat vuoddo- ja lunddolaš oassin, ja Sámediggi háliida danin láchit dili valášttallanaktivitehtaide sihke báikkálaččat, regionálalaččat ja riikkaidgaskasaččat.

Sámediggi atná maiddá dehálašžan ahte valášttallan ja lihkadeapmi vuhtiiváldojuvvojit álbmotdearvvašvuoda perspektiivvas.

5.5.2 Sámi valášttallan - njuolggodoarjja

Ođđasitorganiserema maŋgel lei goavdeorganisašuvdna Sámiid valášttallanlihttu (SVL) oktan golbma vuollásaš erenoamášlihtu sajis 2019:s. Jagi 2020 oaččui SVL njuolggodoarjaga Sámedikki bušeahtas iežas doibmii. Jagi 2020 oaččui Sámediggi 1 500 000 ruvdnosaš spealloruhtajuolludusa mii lea dárkkuhuvvon sámi valášttallamii. Juolludus lea juolluduvvon viidáseappo SVL:i.

Jagi 2020 pandemijadilli lea dagahan ahte aktiivvaš valášttallan lea gaskkalduvvon. Njukčamánu lei SVL oktan Arctic Winter Games (AWG) oasseváldiiguin gearggus vuolgit Kanadai, muhto moadde beavvi ovdal mátkki doalut šluhttejuvvoje.

Koronadilli lea maiddá organisašuvnna dáfus váikkuhan SVL:i, ja ja lea earret eará dagahan ahte leat gártan maŋdit maŋimus jahkečoahkkima

5.5.3 Kultur- ja valášttallanstipeanda - stipeanda

Sámedikki kultur- ja valášttallanstipeandda ulbmilin lea movttiidahttit sámi nuoraid ángiruššat dáidda-, kultur- ja valášttallansuorggis. Sámediggái sáddejuvvoje oktiibuot 13 ohcamuša, ja buohkat devde gáibádusaid.

Valášttallanstipendii bohte čieža ohcamuša ja kulturstipendii bohte guhtta ohcamuša. Dáiddasuorggi ohccit ledje vihtta bártni ja okta nieida, ja valášttallansuorggi ohccit ledje golbma bártni ja njeallje nieidda. Viđas sis ožžo 25 000 ruvdnosaš stipeandda guhtenai.

Dán jagi juolluduvvui okta liigestipeanda ákkain go ledje mánga nana ohcci, muhto maiddá koronavirusa geažil, mii lea dagahan ahte ollu nuorra dáiddáriid sisabohtovejolašvuodát leat leamaš heittogat. Sámediggi juolludii 2020 kulturstipeandda musihkkárii, buvttadeaddjái ja DJ:i Peder Niilas Tárnesvikai, artistii Emil Karlsenii ja artistii Láve Johan Eirai, ja 2020 valášttallanstipeandda fas dávgebissobáhččái Amalie Storelvii ja kickbokserii Oliva Braastadii.

6 Kulturmitosuodjaleapmi

Servodatmihttu:

- Sámi kulturmuittut lea deatalaš máhttogáldut min kulturhistorjjá birra ja dat bidjet eavttuid buot plánemiidda ja sisabahkkemiidda.

Sámi kulturmuittuid registreren lea okta dain deháleamos strategijain olahan dihtii kulturmitosuodjalusa servodatmihtu. Sámediggi geavaha ollu resurssaid kártet ja registreret sámi kulturmuittuid miehtá Sámi. Jagi 2020 registrerejuvvoje 541 ođđa sámi kulturmuittu, ja dat laktojuvvoje nationála kulturmitodiehtovuđđui Askeladdenii. Dát diehtovuoddu geavahuvvo sihke almmolaš ja priváhta plánemis ja areálahálddašeamis. Dárbbu mielde rahppojuvvo diehtovuoddu maiddái earáide nugo dutkiide, studeanttaide ja konsuleanttaide guđet barget konsekveansaguorahallamiiguin ja plánabargguiguin. Nu juhkkujuvvo máhttu iešguđetge dásiide ja geavaheddjiide. Dađi bahábut lea Askeladdena huksehus ja struktuvra beare unnán heivehuvvon sámi kulturmitotiippaide, kulturbirrasii ja eanadatgeavahemiide maid dain leat čanastagat. Váikkuhussan lea ahte sámi kulturmuittut gártet eanet oaidnemeahttumin go eará kulturmuittut. Das lea mearkašupmi Sámedikki mihttoolahusaide daningo sámi kulturmuittut ja máhttu daid birra eai leat seamma olámutter go dárú kulturmuittut.

Go oassálastá välljejuvvon arkeologalaš kulturmuittuid gáhttenprográmmii, sihkkarastá Sámediggi ahte arkeologalaš kulturbirrasiid ovddasteaddji oasit bisuhuvvojit buori ortnegis ja heivehuvvojit gehččiide. Diekkár prošeavtta ovdamearka lea Sámedikki ovtasbargoprošeakta Helgeland museumain ja báikkálaš aktevrraiguin geat láchčēt ja oainnusmahttet sámi historjjá Lurøy suohkanis Helgelánddas. Go gaskkusta kulturmuittuid, de lassána máhttu sámi historjjás, geavaheamis ja gávdnomis.

6.1 Váikkuhangaskaoamit kulturmitosuodjaleami várás

6.1.1 Áŋgiruššansuorggit - kulturmitosuodjaleapmi

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boađus. rev. budš. ektui
Kulturmuittuid hálddašeapmi	2 173 886	2 600 000	426 114
Vistesuodjalus	6 000 000	6 000 000	0
Submi	8 173 886	8 600 000	426 114

Vealgi, 31.12.2020 Juolluduvvon doarjagiin

Jahki	Submi	Galle %	Ruovttoluotta geassán	Ruovttoluotta máksán
2013	0	-	71 000	0
2014	185 000	3,6 %	0	0
2015	92 000	1,8 %	90 000	0
2016	226 500	4,4 %	88 000	0
2017	0	-	53 000	0
2018	1 217 500	23,8 %	0	0
2019	1 986 500	38,8 %	0	0
2020	1 415 000	27,6 %	0	0
Submi	5 122 500	100,0 %	302 000	0

6.2 Kulturmuittuid hálddašeapmi

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi kulturmuittut hálddašuvvojit iežamet historjjá ja árvvuid vuodul.

Sámediggái sirdojuvvui eanet váldi kulturmuittolága mielde mii doaibmagodii 01.01.2020 rájes. Váldi lea láhkaásahusa bokte delegerejuvvon, iige lága bokte, nu mo váldonjuolggadus muđui lea suohkanlága mielde. Dat mielddisbuktá ahte Riikaantikváras ja departemeanttas formálalaččat leat instruksuvdna- ja kontrolla-/dárkodanriekti Sámedikki mearrádusaide sámi kulturmuittuid birra. Sámediggi lea gitta 2007 rájes mearridan ahte váldi ferte sirdojuvvot lága bokte. Ráđđehus dieđihii stuoradiggedieđáhusas kulturmuittopolitiikka birra (Meld. St.16 (2019-2020)), mii ovddiduvvui Stuoradiggái geassemánus 2020, ahte galgá hábmejuvvo ođđa kulturmuittoláhka ja ahte lea dárbbášlaš čielggadit Sámedikki válddi dán barggu oktavuodas.

Sámediggi meannudii mánga areálaášši jagi 2020 kulturmuittolága vuodul iešguđet plánejuvvon areála sisabahkkemiid oktavuodas. Muhtun áššiin leat čađahuvvon gieddebarggut čielggadan dihtii guske go plánejuvvon doaibmabijut njuolga sámi kulturmuittuide. Jagi 2020 čađahuvvojedje 110 báikediđoštallama. Áššiin mat diđoštallojuvvojedje, lei iešguđet sturrodas ja láchki, bartasaji rájes gitta mángga miilla guhkosaš fápmolinnjá dahje guhkit geainnogaskka rádjai. Stuorat áššiin sáhttit namuhit:

- Ođđa E45 gaska Bajit Áltá - Silisávzi,
- E8 Gáranasvuona oarjjit molssaeavttu muddenplána,
- Ođđa 132 kV-fápmolinnjá Silsand - Brensholmen,
- E6 Návuonvári ođđa muddenplána,
- E6 Ulsvákkeovttastat,
- Innvordfjellet nammasaš bieggafápmorusttet
- Ansteinsundet nammasaš muddenplána.

Sámediggi kártii sámi kulturmuittuid Svellingsflaket nammasaš eanasuodjalanguovllus Lodegiid ja Vágan suohkaniin Nordlánddas. Oktiibuot 541 ođđa sámi kulturmuittoregistrerema logahallojuvvojedje Askeladden nammasaš nationála kulturmuittodiehtovuđđui jagi 2020. Vuolábealde máinnašuvvojit jagi 2020 áigejuovdileamos hálddašanáššit lagabui.

	Ášši historihkka	Stáhtus / boadus
St Hanshaugen nammasaš girkogárddi ođđasisgeavaheapmi, Skiervvá suohkan	<p>Girkogárddi geavahuvvui 1868 rájes 1893 rádjai ja adnojuvvo danne automáhtalaččat ráfáidahttojuvvon. Skiervvá suohkan ákkasta geavahišgoahtit fas girkogárddi.</p> <p>Go girkogárddis leat ollu sámi hávddit ja go Davvi-Norggas eai leat nu bures seailluhuvvon girkogárddit mas leat eanaš sámi hávddit, de oaivvilda Sámediggi ahte girkogárddi ii galgga geavahuvvot ođđasit.</p>	<p>Riikaantikvára lea biehttalan addimis sierralobi ohcamii Sámedikki rávvaga vuodul. Dan lea Skiervvá suohkan váidán.</p> <p>Dálkkádat- ja birasdepartemeanta dat mearrida mieđihuvvo go sierralohpi ođđasisgeavaheapmái. Jagi 2020 loahpas ii lean ášši vel čielggas.</p>
Gáranasvuona muddenplána E8, oarjiit molssaeaktu, Romssa suohkan	<p>Sámediggi lea čađahan gieddebargguid guovllus ja meannudan plánaevttohusa. Gieddebargui gullet sihke vistesuodjalanregistreren ja arkeologalaš iskkadeamit.</p> <p>Vistesuodjalanregistreren čájehii ahte plánaguovllus eai leat automáhtalaččat ráfáidahttojuvvon vistit.</p> <p>Arkeologalaš iskkadeamit čujuhede goddebivdorokkiid. Das leat 10 stuorra ja 14 uhcit bivdorokki.</p>	<p>Sámedikki loahppajurdaga vuodul sáhtá addit sierralobi kulturmuitalága mearrádusain. Dát dohkkehus dahkkojuvvo dainna eavttuin ahte vuos čađahuvvojit arkeologalaš roggamat guoskevaš bivdorokkiin Mostad nammasaš báikkis.</p> <p>Romssa suohkan lea dohkkehan muddenplána. Mearrádussii gullá Sámedikki sierralohpeeaktu.</p>
Čuoiganláhtu ja mátkeluotta ođasmahttin ja geavaheapmi Sálliris, Romssa suohkan	<p>Dálá čuoiganláhtu ja mátkeluotta galget viiddiduvvot ja ođasmahttojuvvo.</p> <p>Sámediggi čađahii báikediđoštallama guovllus ja gávnnai moadde goahtesaji láhtu guoras. Kulturmuithálddašeapmi ii diehtán dáid birra ovdalis.</p>	<p>Sámediggi lea deattuhan ahte dás lea sáhka áshuvvon čuoiganláhtus ja mátkeluottas mat leat guhká leamaš anus, ja mat leat deatalaččat Romssa álbmogii.</p> <p>Sámediggi lea miehtan Romssa suohkana sierralohpeohcamii beassat ásahtit ja geavahit guoskevaš láhtu mánggain eavttuin suodjalan dihtii kulturmuittuid dili.</p>
Arnsteinsundet muddenplána, Áfjord suohkan	<p>Plánejuvvon muddenplána oktavuodas Almenningen nammasaš sullojoavkkus lea Sámediggi čađahan kulturmuitheregistremiid.</p>	<p>Sámediggi registrerii 109 ođđa kulturmuittu 20 iešgudeit báikkis. Ovttá dain sáhtii identifiseret sámi kulturmuittun. Dat earát leat vuos eahpečielgasat.</p>
Arctic center muddenplána, hoggebohtu (Rávdnjemuotki), Romssa suohkan	<p>Arctic Center lea plánejuvvon alpiidnarusttet oktan bartagiliin. Sámediggi lea ovddidan vuostecealkaga goappašiid plánaide.</p> <p>Vuostecealkka Rávdnjemuotki alpiidnagillái guoskkai olles plánii oktan automáhtalaččat ráfáidahttojuvvon kulturmuittuiguin ja boazodoaluin. Vuostecealkka alpiidnarusttega vuolit oasi plánii,</p>	<p>Romssa suohkanstivračoahkkimis váldojuvui Sámedikki vuostecealkka bartagillái vuhtii ja plána hukset sullii 700 bartta ja ásoadaga bissehuvvui.</p> <p>Suohkanstivra dohkkehii alpiidnarusttega vuolit oasi plána. Soabadeapmi dán plánaevttohusa</p>

	Ášši historihka	Stáhtus / boadus
	oktan viiddidemiin, lei vuodđuduvvon automáhtalaččat ráfáidahttojuvvon kulturmuittuide ja sabetgeasánii.	oktavuođas ii lean loahpahuuvon jahkemolsumis 2020/-21.

Ođđa sámi kulturmuittoregistrerejumit 2020:
Oktiibuot 541

(KML § 4.2. automáhtalaš ráfáiduvvon sámi kulturmuittut)

6.2.1 Čoahkketabealla - kulturमितohálddašeapmi

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boadus. rev. budš. ektui
35000 Doarjja sámi kulturमितosuodjalussii - ohcanvuodot doarjja	1 957 000	2 400 000	443 000
36400 Doarjja Ceavccageađgi kulturमितoguovllu dikšun - ja gaskkustanbargui	600 000	200 000	-400 000
36500 BARK	-383 114	0	383 114
Submi	2 173 886	2 600 000	426 114

6.2.2 Doarjagat sámi kulturमितosuodjalussii - ohcanvuodot doarjja

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Bušeahhta 2020	Boadus. rev. budš. ektui
35000 Doarjja sámi kulturमितosuodjalussii - ohcanvuodot doarjja	1 957 000	2 400 000	2 400 000	443 000

	Juollu- duvvon 2020	Geassoj. ruovt. 2020	Máksoj. ruovt. 2020	Rehket- doallu 2020
35000 Doarjja sámi kulturमितosuodjalussii - ohcanvuodot doarjja	2 259 000	302 000	0	1 957 000

Doarjjaortnega mihttomearri - sámi kulturमितuttut:

- Sámi kulturमितuttut dahkkojuvvojit oainnusin, divvojuvvojit ja gaskkustuvvojit resursan sámi servodagaide ja almmolašvuhtii muđui.

	Oktiibuot	Juolluduvvon	Biehttaluvvon
35000 Doarjja sámi kulturमितosuodjalussii - ohcanvuodot doarjja	27	27	0

6.2.3 Ceavccageađgi dikšun ja gaskkusteapmi - prošekta

Ceavccageađgi kulturमितoguovllu bisánanbáikki ođasmahttin lea gárvejuvvon. Infovistti ja dasa gulli bálgáid areála lea divvojuvvon. Bisánanbáikefasilitehtat lea divvojuvvon mearkašahtti ollu, ja olles kulturमितoguovllu lea dál čábbát olggosoidnit. Koronavirusa geažil lea bisánanbáikki almmolaš rahpan lea mañiduvvon 2021 giđđii/geassái. Muđui leat kulturमितoguovllus čađahuvvon dábálaš seailuhandoaimmat.

Mañjel go UNESCO áššedovdiorgána ICOMOS borgemánus 2019 lea geahčadan máilmmiárbeárvusa Várjjat siida, lea Sámediggi ožžon ICOMOS áššedovdiárvoštallama Várjjat siida hárrái. Boahhte lávki lea ahte Riikaantikvára ja birasdirektoráhtta hábmeba rávvema Dálkkádat- ja birasdepartementii das ahte guđe guovllut galget leat Norgga tentatiivalaš máilmmiárbelisttus, namalassii guovllut maid Norga sávvá nomineret máilmmiárbin boahhteáiggis. Sámediggi ii leat ožžon dán rávvema. Go Sámediggi oazžu rávvema, de čuovvula sihke rávvema ja ICOMOS-raportta departemeanttain.

6.2.4 BARK - kulturमितuttuid dikšun ja gaskkusteapmi - prošekta

BARK - kulturमितuttuid dikšun ja gaskkusteapmi. Sámediggi lea mielde Riikaantikvára suodjalanprográmmas válljejuvvon arkeologalaš kulturमितuttuid várás (BARK). Áñgiruššan galgá

sihkkarastit arkeologalaš kulturbirrasiid ovddastuslaš válljenmuni ja lágídit daid álbmogii. Sámedikki bargu lea deatalaš dasa ahte bajásdoallat árvvolaš sámi kulturbirrasiid. Čuovvovaš kulturmuittut leat láchčojuvvon ja lágíduvvon olámuddui álbmogii jagi 2020:

Vuorri, Ivgu suhkan

Sámediggi rabai Vuorri máhttoráju jagi 2020. Doppe leat ceggejuvvon diehtujuohkingalbbat mat muitalit sámi ássama, boares sámi oskku, sovjehtalaš soahtefánnggaid ja sullo suodjalusmuvrra birra. Prošeakta galgá nannet máhtu sámi historjjá ja leahkima birra, ja máhtu nuppi máilmmisoađi historjjá birra sámi guovlluin.

Jetankallen, márkansadji Nállovuohppi ja Hottigården

Stuorábuš BARK-prošeakta Davvi-Romssas lea válmastuvvon ovttasbarggus Romssa- ja Finnmárkku fylkkagielddain. Prošeakta lea sámi-kvena ovttasbargu ja čájeha golbma lokalitehta. Dat lea dat boares márkansadji Nállovuohppi Ivgobađas, mii geavahuvvui jagi 1820 rádjai. Guovlu lea automáhtalaččat ráfáidahttojuvvon sámi kulturbiras mii lea áidnalunddot Davvikalohta oktavuodas. Márkansadji šattai áiggi mielde deatalaš sadjin maiddá kvena álbmogii. Dat guokte eará láchčojuvvon kulturmuittu leat Jetankallen nammasaš sámi álbmotmuitalusbaiki Gáivuonas ja kvena Hottigården Omasvuonas. Prošeavtta rahpan lea mañiduvvon jahká 2021 korona-dili geažil.

Nordstraumen nammasaš girkogárđi

Sámediggi lea ovttas Davvi-Romssa museain válbmen hávdemearkkaid/muorrraruossaid divodeami Nordstraumen nammasaš girkogárddis Návuoas. Ollu sámi girkogárddiin leat dál uhccán muorrahávdemearkkat dahje ii oktage muorrahávdemearka. Hávdemuittuid divodeapmi lea leamaš deatalaš doaimman girkogárdái ja daidda kulturhistorjjálaš kvalitehtaide mat das leat.

Kvina, Lurøy

Sámediggi lea ovttas Helgelándda museain ja baikkálaš doaimmaheddjiiguin joatkán prošeavtta mii láchčá ja oainnusmahtá Lurøy suohkana sámi historjjá olggut Helgelánddas.

6.3 Sámi kulturmuittosuodjalusa rámmaeavttut

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámedikkis lea formála hálddašánváldi sámi kulturmuittuin kulturmuittolága mielde.

Kulturmuittolága rievdadeapmi loktejuvui konsultašuvnnas Dálkkádat- ja birasdepartemeanttain Stuorradiggedieđáhusa oktavuodas kulturbirrasa birra. Áigumuššan lei ásahit bistevažžan dan geahččalanortnega ahte Sámediggi hálddaša sámi kulturmuittuid. Bođii ovdan ahte ságastallamat galget jotkojuvvot barggu oktavuodas ođđa biraslágain.

Jagi 2020 rájes lea Riikaantikvára bidjan ođđa ovddasvástádussurggiid Sámediggái. Dasa gullet earret eará hálddašánovddasvástádus automáhtalaččat ráfáidahttojuvvon, arkeologalaš kulturmuittuin ja fanasgávdnosiin mat leat boarrásat go 100 jagi, dás maiddá sierralohpeváldi. Maiddá namuhuvvo hálddašánváldi ráfáidahttojuvvon ja suodjaluvvon sámi fatnasiin ja vuosttašlinjjáovddasvástádus ja hálddašánváldi ráfáidahttojuvvon stáhta opmodagain. Dát mearkašahhti stuorrun Sámedikki

ovddasvástádussuorggis ja bargamušain lea dáhpáhuvván almmá dan haga ahte Sámediggái leat addojuvvon resurssat dán kulturmuittosuorggis.

Sámedikki čilgehus sámi kulturmuittosuodjalusa birra geigejuvvui Sámedikki dievasčoahkkimii njukčamánu 2020. Čilgehus čuovvuvu dieđáhusain mii meannuduvvo jagi 2021. Dieđáhusevttohus lea sáddejuvvon guoskevaš áššeoasálaččaide mat leat buktán árvalusaid Sámedikki evttohusii.

6.4 Sámi kulturárbbi oainnusmahttin

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi kulturmuittut leat vuodđun máhtto- ja árvoháhkamii.

Sámediggeráđđi lea addán doarjaga ollu kultursuodjalusángiruššamiidda Sámedikki ohcanvuodot doarjagiid bokte sámi kulturmuittosuodjalussii Trøndelága, Nordlándda ja Romssa ja Finnmárkku fylkkaide. Dáin prošeavttain leat mángga mat leat mielde ealáskahttimin ja oainnusmahttimin sámi kulturhistorijá Viesttarállásis ja lullisámi ja bihtánsámi guovlluin.

Eará prošeavttat leat mielde háhkamin ja duođašteamen dakkár máhtu mii addá ođđa dieđu min historijá ja eanadatgeavaheami birra, nu go máhtu lullisámi boazodoalu ja eanadatgeavaheami birra sihke dálá orohagain ja daid olggobealde. Sámediggi lea sierra preassadieđáhusain gaskkustan daid prošeavttaid ja ángiruššamiid mánggabealatvuoda mat leat ožžon doarjaga dán doarjjaortnega bokte.

6.4.1 BARK - kulturmuittuid dikšun ja gaskkusteapmi

Sámedikki oassálastin láchin- ja gaskkustanbargui välljejuvvon arkeologalaš kulturmuittuid suodjalanprográmma - BARK bokte, lea máinnašuvvon kapihttalas 6.2.4. *BARK - kulturmuittuid dikšun- ja gaskkusteapmi - prošeakta.*

6.4.2 Fotefar mot nord - ealáskahttin

Sámediggi oassálastá ovttas Trøndelága, Nordlándda ja Romssa ja Finnmárkku fylkkagielddaiguin bargojovkui kulturmuittuid ealáskahttima ja ođasmahttima várás, mii áiggistis láchčojuvvui Riikaoasselávdegotti ángiruššama Fotefar mot nord nammasaš prošeavtta bokte.

Láchimii gulai okta kulturbiras juohke gielddas Namdalena rájes máddin ja viidáseappot davás. Ollu fotefarbáikkiin lea čielga sámi gullevašvuolta. Dat oainnusmahttet sámi ealáhusaid govda girju ja

eallinvugiid áiggiid čađa nu go goddebivddu, guolástusa ja meahcásteami, lotnolasealáhusaide, boares sámi oskku, dáluid ja iešguđet ássanvistešlájaid.

6.4.3 Kulturmuittut gielddain - KIK

Sámediggi lea gielddaid veahkehan oažžut mielde sámi kulturmuittuid sin kulturmuittoplánaide. Sámediggi lea doallan logaldallamiid ja addán rávvagiid ja árvalusaide plánaevttohusaide.

6.4.4 UKL - Válljejuvvon kultureanadagat eanadoalus

Válljejuvvon kultureanadagat eanadoalus lea eanemus árvvolaš kultureanadagaid čoakkáldat Norggas. Dat leat áidnalunddot eanadoalloeanadagat stuorra biologalaš ja kulturhistorjjálaš árvvuiguin, maid olbmot leat vuolgahan ovttasdoaimmas luondduin sohkaolvvaid čađa. Sámediggi lea oassálastán ja guorahallan eanadoalus válljejuvvon eanadagaid. Boađusin lea ahte UKL-guovlu Engan- Ørnes ja Kjelvik Oarjelii Foaldda suohkanis lea viiddiduvvon. Kjelvik nammasaš sámi láigodállosadji lea deatalaš dán eanadagas, ja dálle lea bures seailuhuvvon kulturbiras mánggain ráfáidahttojuvvon visttiin. Viiddideapmi nanne kulturmuittuid ja Kjelvik eanadatgeavaheami kulturhistorjjálaš oktavuodaid.

6.4.5 Kultureanadagat main lea nationála beroštus - KULA

KULA lea prošeakta maid Riikaantikvára hálddaša, ja barggu boađusin galgá leat registtar mii čájeha dakkár kultureanadagaid. Sámediggi lea leamaš mielde KULA-barggus Trøndelágas, Nordlánddas ja Finnmárkkus.

6.5 Vistesuodjaleapmi

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi antikváralaš visttiin buorre kvalitehta ja dohkálaš bajásdoallan.

Sullii 900 automáhtalaččat ráfáidahttojuvvon sámi vistti leat registrerejuvvon nationála kulturmuittodiehtovuđđui, Plassje ja Opplánda rájes máddin gitta Várjjaga rádjai davvinuortan. Sámediggi lea čeahkkimis Riikaantikvárain bidjan ovdan stáhtusa, vásáhusaid ja hástalusaid sámi visteárbbi viidásat čuovvuleami ja divodeami oktavuodas. Earret eará lea Sámediggi dieđihan ahte Dálkkádat- ja birasdepartemeantta doarjjaortnet ráfáidahttojuvvon priváhta visttiid várás berre heivehuvvot nu ahte dat buorebut gokčá daid dárbbuid mat leat dovddahuvvon ráfáidahttojuvvon sámi visttiid oktavuodas.

Sámediggi lea maid čujuhan ahte sámi vistesuodjalusa resursadilli ii leat dohkálaš go galgá ásaht ja doaimmahit ulbmillaš hálldašeami sámi visteárbbis. Riikaantikvára ii leat váldán dan vuhtii ja dilli ii leat rievdan. Viidáseappot lea ásahtuvvon ovttasbargu Kulturmuittodiehtovuđđain ja čađahuvvojit guokte čeahkkima vásáhuslonohallama ja ángiruššama koordinerema várás buorin sámi visteárbái. Sámedikki mielas lea buorre gulahallan ja oktavuodta ráfáidahttojuvvon visttiid eaiggádiiguin okta eavttuin ulbmillaš vistesuodjalussii.

Jagi 2020 geahčaduvvojedje 86 ráfáidahttojuvvon ja suodjalan veara vistti, ja dakko bokte nannejuvvui maiddái oktavuodta vistteeaiggádiiguin. Dasa lassin lea árvvoštallojuvvon makkár dilis 44 vistti Deanus ja Máta-Várjjagis leat ja dieđut leat ođasmahttojuvvon Askeladden kulturmuittodiehtovuđđui. Ođđa automáhtalaččat ráfáidahttojuvvon sámi vistti lea registrerejuvvon kulturmuittodiehtovuđđui. Sámediggi lea maid aktiivvalaččat ohcan oktavuodda daid duojárbirrasiguin ja -ásahusaiguin mat leat guoskevaččat ráfáidahttojuvvon visttiid divodeapmái.

6.5.1 Čeahkketabealla - vistesuodjaleapmi

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boađus. rev. budš. ektui
35001 Vistesuodjalus prošeakta - - ohcanvuodot doarjja	6 000 000	6 000 000	0
Submi	6 000 000	6 000 000	0

6.5.2 Huksengáhttenprošeavttat - ohcanvuodot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri - Vistesuodjalanprošeakta:

- Automáhtalaččat ráfáidahttojuvvon visttiid ja rusttegiid sihkkarastin, bajásdoallan ja divvun.

Sámediggi hálldašii 6 miljon merkejuvvon ru. Riikaantikváras doarjjaortnegis Ráfáidahttojuvvon sámi visttiid maid priváhta olbmot eaiggáduššet. Sámediggi čuovvula prošeavttaid mat leat ožžon doarjaga ja bagada automáhtalaččat ráfáidahttojuvvon sámi visttiid priváhta eaiggádiid. Oktiibuot 45 prošeavtta ožžo doarjjalohpádusa jagi 2020. Lassin divvundárbui lea stuorra dárbu giehtaduodjemáhttui árbevirolaš duddjonteknikkain ja antikváralaš divvumiin, erenoamážit davvin Sámis. Dat buktá hástalusaid daidda eaiggádiidda geat háliidit divvut ráfáidahttojuvvon visttiid. Danne lea Sámediggi dorjon gealbudeami dán suorggis.

Kurssat ja bargobájit earret eará das mo árvoštallat visttiid dili, loggut besiid, čuohppat lavnnji ja bidjat lavdnjedáhki ja divvut lásiid, leat ožžon doarjaga doarjjaortnegis. Dasa lassin lea Sámediggi ásahan oktavuoda oahpahasásahusaiguin ja guoskevaš giehtaduodjebirrasiguin museain oassin dán áŋgiruššamis.

Eará erenoamáš áŋgiruššamiid maid sáhtta namuhit, lea Skikta Rivttágis masa Sámediggi lea juolludan ruđaid mat sihkkarastet stuorát kulturbirrasa divvuma ja dikšuma oktan visttiiguin. Sihke suohkan, giehtaduojárat, priváhta eaiggádat ja eaktodáhtolaččat oassálastet dán áŋgiruššamii mii oainnusmahtta suohkana sámi kulturárbbi ja lokte beroštumi dasa. Dasa lassin sáhtta namuhit kulturhistorjjálaččat deatalaš ja stuorra vistebirrasa Jurrangobis Máttá-Várjjagis. Das leat sihke suodjalan veara ja automáhtalaččat ráfáidahttojuvvon sámi visttit stuorra kulturmuitoárvvuin, ja Sámediggi addá rávvagiid ja ruđaid sihkkarastimii ja divodeapmái.

Ráfáidahttojuvvon ja suodjalan veara návstu lea hárvves sámi vistešládja, ja iskkadeamit čájehit ahte návsttut leat erenoamáš rašit. Danne lea Sámediggi dorjon sierra návstoprošeavtta mii kárte dán vistešládja dili, raššivuoda ja divodandárbbu. Dat addá dárbbaslaš máhttovuodu viidasat hálddašeapmái ja ulbmillaš doaibmabijuide dan várás ahte sihkkarastit sámi návsttuid.

Doarjagat juohkásit ná:

Doarjalohpádus	Lohku
Ássanvisttit ja barttat	14
Áittit ja skájat	9
Návehat	2
Dilleárvoštallan ja divodanplánat	13
Kurssat	6
Eará	1

7 Dearvašvuohta ja sosiála

Servodatmihttu

- Buorre dearvašvuohta ja dásseárvosaš dearvašvuođa- ja sosiálabálvalusat heivehuvvon sámi álbmoga giela ja kultuvrralaš duogážii.

Olahan dihte servodatmihttu ferte servodaga bálvalusdoaimmain leat buorre máhttovuođu sámi kultuvrra birra. Sámediggi lea 2020:s fokuseren oainnusmahttit sámiid dárbbuid nationála ángiruššamiin ja láidestusain. Sámediggi lea vásihan ahte sámiid dárbbut fertejit leat čielgasat juo plánendokumeanttain ja čielggademiin, vai sámi perspektiiva ja dárbbut leat mielde go dahkkojit mearrádusat. Sámediggi lea dasto 2020:s čuvvon mánga nationála proseassa ja buktán cealkámušaid.

Koronavirus lea buktán ođđa hástalusaid dearvašvuođalágádussii, ja 2020 lea leamaš hástaleaddji jahki. Sámediggi jorgalii ja koordinerii koronadieđuid jorgaleami sámegeleide. Dat lei ovttasbargu Dearvašvuođadirektoráhta, Álbmotdearvašvuođainstituhta ja Sámedikki gaskkas. Dakkár dilis lea dehálaš ahte rievttis dieđut juogaduvvojit johtilit. Sámediggi áigu ovddas guvlui čuovvulit movt koronavirus váikkuha sámi álbmoga dearvašvuođa, sihke fysalaš ja psyhkalaš dearvašvuođa.

7.1 Dearvašvuhtii, sosiálii ja mánáidsuodjalussii guoski váikkuhangaskaomit

7.1.1 Ángiruššansuorggit - Dearvašvuohta ja sosiála

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boađus. rev. budš. ektui
Buorre dearvašvuohta ja ovtaárvosaš dearvašvuođa- ja sosiálat	2 692 972	3 023 000	330 028
Submi	2 692 972	3 023 000	330 028

Vealgi 31.12.2020 juolluduvvon doarjagiin

Jahki	Submi	Galle %	Ruovttoluotta geassán	Ruovttoluotta máksán
2017	177 500	6,7 %	5 200	63 775
2018	659 500	24,8 %	80 750	15 600
2019	422 500	15,9 %	221 000	0
2020	1 405 000	52,7 %	0	0
Submi	2 664 500	100,0 %	306 950	79 375

7.2 Buorre dearvvašvuohta ja ovttáárvosaš dearvvašvuođa- ja sosiálabálvalusat

Ángiruššansuorggi mihttomearri

- Sámi pasieanttat ožžot gielalaččat ja kultuvrralaččat lámhččojuvvon dearvvašvuođa- ja sosiálabálvalusaid.

Sámi spesialistadearvvašvuođabálvalus

Ráđđehusa Nátionála dearvvašvuođa- ja buohcciviesoplánas (2016-2019) oaččui Davvi Dearvvašvuohta RHF, maŋŋel konsultašuvnnas Sámedikkiin, bargun fuolahit spesialistadearvvašvuođabálvalusaid strategalaš viidásetovddideami sámi pasieanttaid várás nátionála dásis. Bargu álggahuvvui prošektan 2018:s, ja loahpahuvvui 2020 juovlamánu. Strategijja lea meannuduvvon Sámedikki dievasčoahkkimis 2020:s.

Sámediggi lea viidáseappot árvvoštallan strategijjadokumeantta iešguđetlágan modeallaid sámi spesialistadearvvašvuođabálvalusa organiseremii. Sámediggi lea ovttaoaivilis ahte Sámi klinihka ferten nannet ja ovddidit, muhto ii árvvoštala ovttage strategijjadokumeantamodeallain doarvái buorren, go eai ollašuite sámiid iešmearridanvuoigatvuođaid vrd. ILO konvenšuvdna 169. Modealla ii sihkarastá ovttáárvosaš bálvalusaid sámi álbmogii.

Sámediggi lea maŋŋel čoahkkinnastán stivrrajodiheddjiin ja Davvi Dearvvašvuođa direktivrrain. Čoahkkimis čielggaduvvojedje goappašiid beliid strategijjačuovvuleamit, ja Sámedikki ja Davvi Dearvvašvuođa viidásit ovttasbargovuogit.

Doaimmadokumeanta regionála dearvvašvuođadoaimmahagaide 2021

Sámediggi lea konsulteren ráđđehusa 2021 regionála dearvvašvuođadoaimmahagaide doaimmadokumeanttaid birra. Sámediggi lea duhtavaš go dearvvašvuođadoaimmahagat galget sin ovddidanplánain plánet sihkarastit doarvái gelbbolašvuođa sámegielas ja kulturipmárdusas. Lea maid hui buorre ahte álggahuvvo prošekta mii čielggada našuvnnalaš jándorjotkkolaš dulkonbálvalusa vejolašvuođaid sihke lulli-, julev- ja davvisámegillii. Viidáseappot áigu ráđđehus bargat eastadit iešsorbmemma dainna ahte ásahit regionála gelbbolašvuođafierpmádaga buot regionála dearvvašvuođadoaimmahagaide. Ovttas Davvi Dearvvašvuođain sohppojuvui ahte Davvi Dearvvašvuohta galgá álggahit fierpmádaga mas leat maiddái sámi fágaolbmot.

Psyhkalaš dearvvašvuođa- ja gárrendivššu gelbbolašvuođadoaimmaid geahčadeapmi

2020 regionála dearvvašvuođadoaimmahagaide doaimmadokumeanttain bohtá ovdan ahte Dearvvašvuođadirektoráhtta ovttas regionála dearvvašvuođadoaimmahagaiguin, Álbmotdearvvašvuođainstituhtain ja eará relevánta aktevrraiguin, galgá geahčadit nátionála ja regionála doaimmaid psyhkalaš dearvvašvuođa- ja gárrendikšusuorggis. 2020:s galget addit fágalaš árvvoštallama das ahte lea go otná organiseren ulbmillaš, ja árvalit vejolaš rievdadusaid. Sámediggi lea bivdán DFD mielde nátionála gelbbolašvuođadoaimmaid geahčadeapmái, go mánggáin dain nátionála ja regionála psyhkalaš dearvvašvuođa- ja gárrendikšosuorggi gelbbolašvuođadoaimmain lea erenoamáš ovddasvástádus sámi pasieanttaide.

Čoahkkin áibmoambulánsabálvalusain

Dearvvašvuođa- ja fuolahusdepartemeanta nammadii Stuorradikki ávžžuhusain áššedovdijoavkku mii čielggada modeallaid áibmoambulánsabálvalusa boahttevaš operatiivaoasi doibmii. Áššedovdijoavku galgá buktit raportta ovdal 2020 loahpa. Čoahkkimis áššedovdijoavkkuin cuiggodii Sámediggi earret eará daid guhkes gaskkaid giliid gaskkas, guhkes mátkkiid lagamus buohccevissui ja lagamus girdinšilljui. Sámediggi deattuhii maid ahte mángga báikkis lea heittot infrastruktuurra, nu go omd. mobiilageavahanvejolašvuohta, ja ahte heittot heahthedillegearggusvuohta ja dat eahpesihkarvuohta maid dat buktá, maiddá dagaha ahte dát guovllut eai geasut ássiid ja sisafárrema. Sámediggi namuhii maid giellamáhtu dehálašvuođa, ja dasto vuosttažettiin dearvvašvuođabargiin geat leat mielde mátkkis ja sis geat vuostáiváldet buohcciviesus. Lea maid dehálaš máhttit geografija, topografija ja báikenamaid dáppe davvin.

Vuođđodearvvašvuođabálvalus - Fágaovddideapmi fuolahansuorggis

Sámediggi lea guhká oaidnán dárbbu nannet fága- ja gelbbolašvuođabirrasa sámi pasieanttaid ja geavaheddjiid fuolahusbálvalusas miehtá riikka. Sámediggi lea ovttas dearvvašvuođadirektoráhtain veahkkin álggahan sámi dearvvašvuođafágabirrasiid, iešguđet sámi ássanguovlluin. Dearvvašvuođafágabirrasat galget veahkehit suohkaniid ovddidit sámegeiel ja kultuvrralaš bálvalusaid, loktet sámegeiela ja kultuvrralaš gelbbolašvuođa ja veahkkin bargat fálaldagaiguin mat leat heivehuvvon sámi vuorasolbmuide ja earáide. Dán oktavuodas juolluda Dearvvašvuođadirektoráhtta doarjaga Hápmir suohkanii, Várdobáiki sámi guovddáži ja Áarjelsaemien healsoeviermie Rørosis. Sámediggi čuovvula fágabirrasiid ovttas Dearvvašvuođadirektoráhtain, Senter for omsorgsforskning Nord ja Sámi ovddidanguovddážiin Kárášjogas. Sámi ovddidanguovddáš Kárášjogas ja Senter for omsorgsforskning i Nord čuovvulit erenoamážit Gáivuona suohkana, mas lea ovddideaddjirolla Davvi-Romssas.

Áarjelsaemien healsoeviermie (Sørsamisk helsenettverk) háliida maid geahččalit dearvvašvuođabálvalusmodealla sámi álbmoga várás, mas suohkana/dearvvašvuođabálvalusa sámi dearvvašvuođabargiin lea erenoamáš ovddasvástádus fuolahit sámi pasieanttaid dárbbuid. Joavku galgá sihke fállat klinihkalaš bálvalusaid, veahkehit diehtujuohkimiin suohkaniidda ja dearvvašvuođadoaimmahagaide, ja maiddá doallat oktavuodá suohkaniiguin ja boazoguohtunorohagaiguin. Sámediggi lea addán Áarjelsaemien healsoeviermie doarjaga sámi pasieanttaid boahttevaš dearvvašvuođabálvalusaid modeallaovddideapmái.

Sámediggi ja Oslo Sámi viessu leat Oslo suohkaniin ovttasbargošiehtadusa vuođul ovddidan dárbbu lámččojuvvon dearvvašvuođastašuvdnii sámi mánáid várás. Oslo suohkan meine čuovvulit ášši ovttas Sámedikkiin ja Sámi viesuin. Koronapandemijja geažil lea dát bargu manjduvvon.

Maiddá Áltá suohkaniin ovttasbargošiehtadusas lea dat višuvdna ahte eambo dásseárvosaš bálvalusat sámi pasieanttaide. Sámediggi lea juolludan doarjaga Áltá suohkanii ovddidit oapmahašdoarjaga Álttás, ja dainna lágiin lámčit dili gielalaš ja kultuvrralaš heivehuvvon dearvvašvuođa- ja fuolahusbálvalussii.

Sámediggi lea addán cealkámušaid Meld. St 24 (2019 - 2020) Lindrende behandling og omsorg som omhandler behandling ved livets slutt. Stuoradiggedieđáhus ovddiduvvui 2020 cuonjomanu, ja das lei oanehis čilgehus sámi pasieanttaid dárbbuin dearvvašvuođabálvalusas, sámegeiela ja -kultuvrra vuhtiiváldima dehálašvuođas, ja lei maiddá čujuhus iešguđetlágan gelbbolašvuođabásaide ja fierpmádagaide.

Sámediggi lea maid konsulteren 2025 Demeansaplána. Plána čujuha earret eará gielalaš ja kultuvrralaš heivehuvvon bálvalusaide, sámegillii diagnostiseremii ja čuovvuleapmái, dieđuide ja máhttogaskkusteapmái sámi pasieanttaid hástalusaid birra, persovdnaeattuhuvvon fuolahussii heivehuvvon sámi pasieanttaide, ja digitála veahkkeneavvuide sámegillii. Viidáseappot lea Sámediggi juolludan doarjaga pilohtaprošektii luhte- ja juoigančoagganemiide birasdikšun, buoridan dihtii vuorrasit sámi demeansabuhcciid eallinárvvu. Prošeakta čađahuvvo Sámi doaktáriid searvvi bagadallamiin.

Sámediggi lea maid juolludan doarjaga dutkanprošektii mii galgá loktet gelbbolašvuođa sámi nuoraid dearvvašvuođas.

Vuorasiidpolitihkka - Sámi vuorasiid dearvvašvuohta ja eallineavttut

Sámedikki doarjjaortnegiid vuodul leat juolluduvvon doarjagat iešguđet doaimmaide suohkaniin, láchčin dihtii organiserejuvvon dearvvašvuođadeaivvadeamiid sámi vuorasolbmuide. Váilevaš giella- ja kulturgelbbolašvuohta dearvvašvuođa- ja fuolahansuorggis dagaha hástalusaid ja vuorjašumi sámi vuorasiidda. Suohkaniid ovttasbargošiehtadusaid bokte ávžžuha Sámediggi suohkaniid vuolggahit dearvvašvuođa- ja fuolahanbálvalusdoaimmaid sámi vuorasolbmuide, mat leat heivehuvvon sin gillii ja kultuvrii.

Sámediggi lea ovttas Oslo suohkaniin čilgen váttisvuođaid ja vejolaš čovdosiid fuolahan dihtii sámi vuorasolbmuid Oslo- guovllus. Koronavirusa geažil leat proseassat bisánan. Sámediggi oaidná ahte mángga gávppogis ja maiddái eará guovlluin lea dárbu buoret fáldagaide dearvvašvuođa- ja fuolahansuorggis sámi vuorasiidda, ja dat lea fáddán go čoahkkinnastet suohkaniiguin. Oslos lea Oslo Sámi Viessu leamaš mielde proseassain ja lea bivdon veahkkin gávdat buriid čovdosiid.

Pandemijja geažil leat ollu doaimmat vuorasiid ja earáid várás maŋiduvvon dahje šluhttejuvvon. Muhtun institušuvnnat leat váldán atnui digitála vugiid doaimmaid čađaheapmái. Ovdamearkka dihte lea Várdobáiki sámi guovddáš lágidan mánga digitála deaivvadeami sámi vuorasolbmuide guovllus. Doaimma lea bures vuostáváldojuvvon.

Vuorasiidpolitihkka - Lov om eldreombudet

2020:s bijai Ráđđehus ovdan gulaskuddama Lov om eldreombud birra. Sámediggi lea buktán cealkámušaid gulaskuddamii, ja konsulteren lága. Sámediggi bovdi Sámedikki vuorasolbmuidráđi jodiheaddji searvat konsultašuvnnaide. Láhka evttoha ásahit nátionála vuorasolbmuidáittardeaddji ásaheami. Sámediggi deattuha ahte nátionála áittardeaddjiortnegis ferte leat erenoamáš gelbbolašvuohta maid sámi diliin, go galgá fuolahit maid sámi vuorasolbmuid. Sihkkarastin dihtii ahte áittardeaddjiortnet lea relevánta maiddái sámi vuorasiidda, oaivvilda Sámediggi ahte sámi vuorasolbmuid ferte oainnusmahttit láhkateavsttas, ja ahte gelbbolašvuođagáibádus sámegielas, kultuvrras ja servodateallimis vuorasolbmuidáittardeaddjis hálddašanorgánan ferte nannejuvvot lágas.

Sámedikki evttohus ii miedihuvvon. Láhkaproposišuvdnii váldo mielde ahte vuorasolbmuidáittardeaddji berrešii leat diđolaš das ahte servodagas ii leat nu buorre máhttu sámegielas, kultuvrras ja historjjás, ja erenoamážit ii sámiid dáruiduhttima ja duolbmama birra. Sámedikkis lea leamaš čoahkkin Stuorradikki dearvvašvuođa- ja fuolahuslávdegottiin ovdal go láchka meannuduvvui, ja lea ráhkadan mearkkašumi Stuorradiggái. Mearkkašumis deattuha Sámediggi ahte sámi vuorasolbmot eai vuhtiiváldojuvvo láhkaevttohusas, ja atná šállun go ráđđehus ii leat ovttaoavvilis Sámedikkiin ahte

oainnusmahttit sámi vuorasolbmuid lágas dahje buoridit gelbbolašvuođa sámegeiلاس, kultuvrras ja servodateallimis. Stuorradiggi dohkkehii lága ráđđehusa evttohusa olis.

7.2.1 Čoahkketabealla - Buorre dearvvašvuohta ja ovttaárvosaš dearvvašvuođa- ja sosiálabálvalus

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boadus. rev. budš. ektui
25000 Geavaheaddjivuđot fáladat vuoras sápmelaččaid várás - Várdobáiki - njuolggodoarjja	624 000	624 000	0
25100 Sámi doavttersearvi - njuolggodoarjja	165 000	169 000	4 000
25300 Áarjelsaemien healsoeviermie - njuolggodoarjja	100 000	100 000	0
25400 Oslo sámi viessu - njuolggodoarjja	100 000	100 000	0
26000 Doarjja dearvvašvuođa- ja sosiálaprošeavttaide	1 543 675	1 700 000	156 325
27300 Dearvvašvuođa- ja sosiálafágalaš seminára - njuolggodoarjja	130 000	130 000	0
27400 Olggobeale áššedovdi komitea sámi dearvvašvuođa dutkama várás - prošeakta	30 297	200 000	169 703
Submi	2 692 972	3 023 000	330 028

7.2.2 Geavaheaddjiládis fáladagat sámi vuorrasiidda - njuolggodoarjja Várdobáiki

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Láhčit dili olbmuide ja organisašuvnnaide mat háliidit čađahit eaktodáhtolaš doaimmaid heivehuvvon sámi vuorasolbmuide.

Makkár deaivvadeapmi	2019 (2020 raporta sáddejuvvo 2021:s)	Galle oassálasti
Vuorrasiid deaivvadeapmi	10	220
Seminárat / deaivvadeamit / kurssat / bagadallančoahkkimat	10	300

Vuorrasiid deaivvademiid fáttát leat leamaš dearvvašvuođafágalaš gažaldagat, historjá ja biebmoarbevierut.

Earret eará UiT Camp Hárstták, priváhta álgaheamit, Viken senter ja Romssa fylkkasuohkan leat lágidan semináraid/deaivvademiid/kurssaid/bagadallančoahkkimiid.

Semináraid/deaivvademiid/kurssaid/bagadallančoahkkimiid fáddán lea leamaš earret eará suodjalandikšuoahppu, psyhkalaš dearvvašvuohta ja čoahkin Mama Sara organisašuvnnain.

7.2.3 Sámi doaktáriid searvi - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Ahte sámi doaktáriid searvi fágalaš ráđđeaddimiin ja diehtjuohkindoaimmaiguin veahkeha sámi álbmoga oažžut dearvvašvuodafálaldagaid heivehuvvon iežas gillii ja kultuvrii.

Sámi doaktáriid searvi veahkeha Sámedikki ja eará almmolaš instánsasaid fágalaš diehtovuoduin sámi álbmogii guoski diliin. 2019:s juolludii searvi doarjagiid 3 deaivvadeapmái.

2019 njukčamánu lágidii searvi sámi mánáidgárdekonferánssa Romssas, mas ledje oktiibuot 100 oassálasti. 2019 borgemánu lei searvi mielde Campus UiT dearvvašvuodafakultehtas čalmmustahttit sámi doaktáriid searvi ja rekruteret eambo miellahtuid. Lágidedje maid mállásiid sámi doavtterstudeanttaide.

Searvi lea maid plánen sámi geriatrijakonferánssa mii galggai čađahuvvot 2020 cuoŋománu Kárášjogas. Koronapandemijja geažil lea konferánssa maŋiduvvon 2021 njukčamánnui.

Sámi doaktáriid searvi arkiiva, mii galgá arkiverejuvvet Guovdageainnu Sámi Arkivii, ja searvi leat álgán bargat dainna.

7.2.4 Oslo Sámi viessu - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Ráhkadit geavaheaddjiládis fálaldagaid sámi vuorasolbmuid guovlluin gos sámit leat unnitlogus.

2020 bušeahtas lea várrejuvvon 100 000 ru dán ortnegii, ja dat lei ođđa ortnet Sámedikki bušeahtas. Doarjjaoažžu sádde iežas jahkeraportta easka 2021:s, ja dat dagaha ahte ii leat raporterren 2020 jahkedieđáhusas.

7.2.5 Áarjelsaemien helsoeviermie - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – Áarjelsaemien helsoeviermie:

- Veahkehit ja nannet barggu dásseárvosaš dearvvašvuodabálvalusain sámi álbmogii lullisámi guovllus

2020 bušeahtas lea várrejuvvon 100 000 ru dán ortnegii, ja dat lei ođđa ortnet Sámedikki bušeahtas. Doarjjaoažžu sádde iežas jahkeraportta easka 2021:s, ja dat dagaha ahte ii leat raporterren 2020 jahkedieđáhusas.

7.2.6 Doarjja dearvvašvuoda- ja sosiálaprošeavttaide - ohcanvuodot doarjja

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Bušeahhta 2020	Boadus. rev. budš. ektui
26000 Doarjja dearvvašvuoda- ja sosiálaprošeavttaide	1 543 675	1 700 000	1 700 000	156 325

	Juollu- duvvon 2020	Geasso- ruovt. 2020	Máksoj. ruovt. 2020	Rehket- doallu 2020
26000 Doarjja dearvvašvuoda- ja sosiálaprošeavttaide	1 930 000	306 950	79 375	1 543 675

Doarjjaortnega mihttomearri - Dearvvašvuoda- ja sosiálaprošeavttat:

- Buorre dearvvašvuoha ja ovttáárvosaš dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusat sámi álbmogii, seamma dásis go álbmogis muđui.

	Oktiibuot	Juolluduvvon	Biehttaluvvon
26000 Dearvvašvuoda- ja sosiálaprošeavttat	10	6	4

7.2.7 Dearvvašvuoda- ja sosiálafágalaš seminára - konferánsa

Konferánsa mihttomearri:

- Buoret gelbbolašvuoha dearvvašvuodas ja eallineavttuin, ja maiddái lullisámi pasieanttaid hástalusain ja dárbbuin.

Dearvvašvuoda- ja sosiálafágalaš seminára mañiduvvui koronapandemijja geažil.

7.2.8 Olggaldas áššedovdi lávdegoddi sámi dearvvašvuodadutkan - prošakta

Dearvvašvuodadutkan sámi guovlluin viidu. Seammás eai leat gávdnon dihto njuolggadusmearrádusat mat sihkarastet sámiid iešmearrideami dakkár dutkamiin. Sámi dearvvašvuodadutkama etihkalaš njuolggadusat mearriduvvojedje Sámedikki dievasčoahkkimis. Dokumeantta duogážin lei Sámedikki nammadan lávdegotti evttohus. Njuolggadusain daddjojuvvo earret eará ahte sámi dearvvašvuodaprošeavttat Norggas galget dohkkehuvvot oppasámi, olggaldas ja áššedovdi lávdegottis maid Sámediggeráđdi lea nammadan. Dat lea dál ásahuvvomin, ja galgá sihkarastit etihkalaš ja buori dutkama buoremussan sámi servodahkii. Sámediggi nammadii oppasámi, olggaldas ja áššedovdi lávdegoddi 2020:s. Ruođa ja Suoma Sámedikkat leat goabbáge nammadan ovddasteaddji lávdegoddi.

Olggaldas áššedovdi álggii 2020 borgemánu ja lea meannudan 7 ášši 2020:s.

7.3 Ovttáárvosaš mánáidsuodjalanbálvalus

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi mánáid vuoigatvuodát ja dárbbut leat sihkarastojuvvon mánáidsuodjalusain deaivvadeami oktavuodas.

Ođđa mánáidsuodjalusláhka

Ráđđehus lea ráhkadeame ođđa mánáidsuodjaluslága. Ođđa mánáidgárdesuodjalusláhka vuodđuduvvo Mánáidsuodjaluslávdegotti evttohussii mii ovddiduvvui NOU 2016:16 Ny barnevernslov - Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse. Mánáid- ja bearašdepartemeanta (MDD) lea válljen čuovvulit Mánáidsuodjaluslávdegotti evttohusa mánjga láhkai. 2019:s álggahii Mánáid- ja bearašdepartemeanta ollislaš guorahallama lága gielas ja struktuvrras dainna áigumušain ahte álkidahttit lága ja dahkat dan eanet áddehahttin. Dan oktavuodas álggahuvvojedje konsultašuvnnat Sámedikki ja MDD gaskkas.

Konsultašuvnnat eai leat válbmasat, go departemeanta maŋjel dieđihii ahte láhkabargu lea maŋnonan. Sámediggi lea addán cealkámušaid gulaskuddannotáhttii ođđa mánáidsuodjaluslága birra. Láhkavevttohusa gulaskuddan lea loahpahuvvon ja konsultašuvnnat Mánáid- ja bearašdepartemeantta ja Sámedikki gaskkas leat álgán.

Sámediggi lea addán cealkámuša gulaskuddannotáhttaevtttohussii gelbbolašvuoda birra mánáidsuodjalusas. Mánáidsuodjalusa gelbbolašvuoda reguleren lea oassi mánáidsuodjaluslága rievdadeamis. Gulaskuddannotáhtas árvaluvvojit mánjga doaimma nannet bálvalusaid gelbbolašvuoda, earret eará ahte mánáidsuodjalusbargiin lea masteroahppu mánáidsuodjalussuorggis dahje eará relevánta fágas. Gulaskuddan lea loahpahuvvon, ja Sámediggi áigu konsulteret mánáidsuodjalussuorggi masteroahpuid oahppanjovssusčilgehusaid hábmema.

8 Álgoálbmotvuoigatvuodát, riikkaidgaskasaš ovttasbargu ja dásseárvu

Servodatmihttu:

- Vuoigatvuodát mat leat dohkkehuvvon ON álgoálbmotvuoigatvuodájulggastusas heivehuvvojit láhkadahkosii ja geavatláš politihkkii.

Bargu implementeret ON julggastusa eamiálbmotvuoigatvuodáid birra álgá eamiálbmogiid gaskasaš ovttasbarguin. Pandemiija lea jagi 2020 váikkuhan riikkaidgaskasaš ovttasbargui ja politihkkaovdánahttimii. Mán̄ga mátkki, čoahkkima ja seminára leat šluhttejuvvon. Dat lea mielddisbuktán ahte mán̄ggat proseassat leat bissehuvvon ja maŋŋonan. Sámi álbmot ássá njealji riikkas ja dálá dilis lea leamaš váddáseabbo ovttasbargat riikkaidgaskasaččat. Seammás leat institušuvnnat nugo Sámi parlamentáralaš ráđđi čađahan čoahkkimiid digitálalaččat jagi 2020 (SPR). Digitála gulahallankanálat leat leamaš guovddážiis dán suorggi politihka ovdánahttimis. Jagi 2020 lea SPR fokuseren sámi guovlluid rádjecakkiide, ja lea ásahuvvon sierra lávdegoddi mii galgá máhcahit raportta dán suorggis. Mihttun lea álkidit rájáidrasttideaddji ovttasbarggu.

Gulaskuddamii ON riikkaidgaskasaš konvenšuvnna ekonomalaš, sosiála ja kultuvrralaš vuoigatvuodáid birra (ICESCR) oktavuodas lei Sámediggi hábmen buohtalasraportta. Dan raporttas fokuserejuvvui earret eará Sámeriektelávdegotti II čuoovuleapmái ja mo sámi kultuvra oazžu unnán ruhtadeami stáhtabušeahtas. Dát čájeha ovdamearkka mo Sámediggi čuoovula servodatmihttomeari. Diekkár riikkaidgaskasaš arenaide oasálastin lea guovddážiis vai riikkaidgaskasaš riekti diehtá sámi rivttiid ja beroštumiid birra.

Sámediggi lea jagi 2020 mearridan ođđa dásseárvodieđáhusa. Dát dieđáhus váikkuha buot Sámedikki politihkkasurggiide, ja dásseárvu galgá álo leat integrerejuvvon oassin juohke fágasuorggis. Sámedikki dásseárvodieđáhusa vuodđun leat olmmoš- ja eamiálbmotvuoigatvuodát, ja mihttun lea sámi servodat mas buohkain leat seamma rievttit ja vejolašvuodát. Lea dehálaš ahte diekkár dieđáhus mearriduvvui ja dat hábme vuodu boahttevaš politihkkaovdánahttimii.

Seammás oaidnit mii dakkár ovdáneami mas mán̄ga sámi riekteášši ovddiduvvojit riekteásahussii ja mas stáhta mán̄gii lea vuostebeallin. Dakkár áššiin rihkojuvvojit sámi rievttit dan dásis ahte ii leat šat vejolaš gávdnat politihkalaš čovdosiid. Dát lea duođalaš ovdáneapmi, ja čájeha ahte eamiálbmotvuoigatvuodát eai álo leat oassin praktihkalaš politihkas.

8.1 Álgoálbmogiid vuoigatvuodaid, riikkaidgaskasaš barggu ja dásseárvvu váikkuhangaskaoamit

8.1.1 Ángiruššansuorggit - álgoálbmogiid vuoigatvuodát, riikkaidgaskasaš bargu ja dásseárvvu

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boađus. rev. budš. ektui
Álgoálbmotvuoigatvuodát	1 134 000	1 136 000	2 000
Dásseárvvu	124 000	972 000	848 000
Submi	1 258 000	2 108 000	850 000

8.2 Sámi ovttasbargu

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi giella, kultuvra ja servodateallin gozihuvvojit ja ovddiduvvojit sihke ovttaskas nationála stáhta siskkobealde ja stáhtarájáid rastá.

Suoma bealde Sámedikkis lei jođiheaddjidoaibma Sáme parlamentáralaš ráđis jagi 2020.

Čuovvovaš áššit leat vuoruhuvvon erenomážit SPR doaibmaplánas mii gusto 2019 rájes ođđajagimánu 2021 ráđjai. Koronavirus váikkuhii sakka SPR doibmii ja doaibmaplána čađaheapmái:

Vuoruhuvvon áššit SPR jagi 2020 doaibmaplánas	Jagi 2020 barggu boađus
Sámedikkiid ovttasbarggu nannen SPR bokte, earret eará sierra čállingotti ásaheami dárbbu čielggadeami.	Čielggadeapmi ii leat álggahuvvon. Stivra lea gieđahallan ášši ja doaibmabidju lea sirdojuvvon boahte áigodaga doaibmapláni.
Giellagáldu	(Geahča kapihtal 1.3.10)
Álgoálbmotgielaid riikkaidgaskasaš jahki	Jahki 2019 lei álgoálbmotgielaid riikkaidgaskasaš jahki. Sámediggepresideanta Aili Keskitalo lei mielde álgoálbmotgielaid riikkaidgaskasaš jagi stivrenlávdegottis ártalaš regiovna ovddasteaddjin. Loahppadokumeanta lea dohkkehuvvon ja ON lea mearridan ahte áigodat 2022-2032 galgá leat álgoálbmotgielaid logijahki.
Davviriikkalaš sámekonvenšuvdna	Davviriikkalaš sámekonvenšuvdna šiehtadallanevttohus geigejuvvui ođđajagimánus 2017. Šiehtadallanevttohusas leat muhtun čuolbmás bealit mat váttásmahttet guorraseami Suoma, Ruođa ja Norgga sámedikkiid bealis. Jagi 2018 sáddii Sámi parlamentáralaš ráđdi (SPR) reivve daidda departemeanttaide main lea ovddasvástádus dan golmma riikkaid sámeáššiin ja bivddii dahkkojuvvot moadde rievdadusa šiehtadallanevttohusas. Ášši gieđahallojuvvui mañimusat skábmamánu 2020 čeahkkimis gaskal sámediggepresideantaid

Vuoruhuvvon áššit SPR jagi 2020 doaibmapláνας	Jagi 2020 barggu boadus
	ja daid ministariid geain lea ovddasvástádus sámeáššiin. Čoahkkimis juksojuvvui ovtamielalašvuotta konvenšuvdnii čadnojuvvon doaibmabijuid ektui.
ON World Conference of Indigenous Peoples (WCIP) loahppadokumeantta čuovvuleapmi, earret eará bargat dan ala ahte álgoálbmogiid álbmotválljen orgánat besset oassálastit ON vuogádaga čoahkkimiidda iežaset návccaiguin.	Bargojuvvo sihkkarastimiin álgoálbmogiidda sierra ovddastusa ON vuogádahkii. Jagi 2019 plánejuvvon oktiiordnenčoahkkin álgoálbmogiid várás fertii manjduvot ja čađahuvot Equadoras ođđajagimánus 2020. Čoahkkima áigumuš lei gávdnat oktasaš oainnu boahttevaš bargui ja nannet gulahallama lahttostahtuiguin áššis. Norga, Kanada ja Suopma ruhtadedje čoahkkima.
Sámi kulturárbi ja árbediehtu	Váldoprošeavtta prošeaktaálggaheapmi lea manjduvvon jagi 2020 lohppii. Bargočoahkkin lea dollojuvvon árvvoštallan dihtii daid gažaldagaid ja čuolbmačilgehusaid sámi immateriála kulturárbbi birra maid dál sáhtta vástidit. Sámediggi Norggas lea álggahan ovdaprošeavtta Immateriála kulturárbi Sámis. Plána mielde galggai prošeaktaáigodat loahpahuvvot 31.12.2020, muhto lea dál guhkiduvvon njukčamánu 9. b. 2021 rádjai.
Suoma, Norgga ja Ruota sámediggeválggaid oktiiordnema čielggadeapmi	Bargojoavku lea geigen rávvagiiddis ja mearriduvvon lea ahte iešguđet Sámedikkis meannudit ášši siskkáldasat ja ahte SPR stivra dasto joatká ášši meannudeami. Ruota bealde Sámediggi ja Suoma bealde Sámediggi meannudedje ášši čakčat 2020. Sii háliidit oktiiordnet sámediggeválggaid.
Ovttasbargu boraspirepolitihka oktasaš rádjerstideaddji strategiijain	Bargu lea čađahuvvomin ja doaibmabidju lea sirdojuvvon boahpte áigodaga doaibmapláanii.

Lea maddái buktujuvvon oktasaš cealkámuš Högsta Domstolens dom i Girjasmålet oktavuodas, ja cealkámuš koronadili birra ja dan váikkuhusain sámi searvevuhtii.

Sámediggi lea mángga oktavuodas, sihke čálalaččat ja njálmmálaččat, bivdán ráđđehusa ovddidit barggu ratifiseret Norgga ja Ruota gaskasaš boazoguohtunkonvenšuvnna. Sámi bargojoavku, mas lea Norgga ja Ruota beale sámedikkis, Norgga boazosámiid riikasearvi ja Ruota sámiid riikasearvi, sáddejedje 2014:s konvenšuvnna rievdadusárvalusa. Bargojoavku ii leat velge ožžon stáhtain máhcahaga árvalusa hárrái.

Sámi parlamentáralaš ráđđi (SPR) lea álggahan doaimma identifiseret sámi guovlluid konkrehta ráđjecakkiid, ja mihttun lea jávkadit ráđjecakkiid mat hehtejit sámi guovlluid ovttasbarggu. Lea nammaduvvon bargojoavku mas leat miellahtut buot golmma sámedikkis. Lávegoddi lea digitálalaččat čoahkkinastán čieža gearde jagi 2020 áigge. Dasa lassin leat leamaš guokte čoahkkima davvirikkalaš ministarráđi ráđjecaggelávdegotti lahtuiguin. Nordkalottens Grensetjeneste koordináhtor maddái searvvai čoahkkimiidda. Doaibmabijut leat dahkkojuvvon vai oážžut cealkámušaid sámi organisašuvnnain, institušuvnnain ja priváhta olbmui. Lávdegoddi lea ožžon mángga cealkámuša.

Bargolávdegoddi lea barggu loahppamuttus ja rehkenastet gárvet raportta oktan ávžžuhusaiguin ovdal guovvamánu 2021. Lávdegoddi lea buktán ávžžuhusa man livččii ávkkálaš čuovvulit juo ovdal go raporta gárvána. Ávžžuhus čilgejuvvo «Deponering av mer verdi avgift for duodji ved innførsel til Norge». Dát lea oahpes rádjecaggi sámi servodagas, go lasseárvodivada deponerennjuolggadusat lea oassi sivas go duojárat eai rasttit rájiid dujiiguin. Dát identifiserejuvvon rádjecaggi adnojuvvo “Norgga” váttisvuohtan, mii dárbbasa čovdosa Norgga bealde. Danin ávžžuha lávdegoddi ahte Norgga beale Sámediggi lokte jearaldaga njuolga Norgga Ruhtadandepartemeanttain ja Vearroetáhtain.

SPR presideantagoddi ja Sámeráđđi ovtasbarga Walt Disney Animation Studiosiin (WDAS) sin animašuvdnafilmma Jikŋon 2 oktavuodas, mii lea háhkan inspirašuvnna sámi kultuvrras. Skábmamánus 2019 almmuhedje sámedikkít ja Sámeráđđi erenoamáš vejolašvuođa nuorra sámi dáidda-, animašuvdna- dahje filbmastudeanttaide ohcat hárhellanbáikki WDAS:s Los Angelesas 2020 geasi áigge, mii lei oassin animašuvdnastudio ovtasbarggus. Sámi praktikánta sáhtii ohcat 10.000 \$ mátkedoarjaga maid sámedikkít ja Sámeráđđi ruhtadit hospiterema oktavuodas. Koronadili geažil WDAS šluhttii plánejuvvon trainee-ortnega 2020:s. Juovlamánus 2020 almmuhedje sámedikkít ja Sámeráđđi ođđa vejolašvuođa sámi studeanttaide dahje suorggi aittoálgiide ohcat guoktenuppelot vahkkosaš hárhellanprográmmii WDAS:s 2020 geasi áigge, mii lea juogo Los Angelesas báikki alde dahje digitálalaččat. Sámedikkít ja Sámeráđđi doalaha 10.000 \$ mátkestipeandda sámi praktikántii.

8.3 Davviguovllut

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Ceavzilis ahtanuššan davvin ássi álbmogiidda.

Sámedikkis lei jagi 2020 buorre gulahallan ja ovtasbargu olgoriikadepartemeanttain ođđa stuorradiggedieđáhusain davviguovlluid birra, Meld. St. 9 (2020-2021) Mennesker, muligheter og norske interesser i nord. Sámedikki dievasčoahkkin meannudii árvalusa Áššis 032/20 Ruoktu váimmus - Sámedikki davviguovlopolitihkka. Viidáseappot čuovvulii Sámediggi ášši čálalaš árvalusain teakstaevttohusa vuodul. Dán barggu boađusin lea ahte sámi diliit, ja álgoálbmotoaidnu lea ollásit mielde dieđáhusas, dasa lassin ahte álgoálbmogat leat gieđahallojuvvon sierra kapihttalis.

Sámedikki oainnu mielde leat birasáitagat duođalepmosat davviguovlluide boahpteáiggis. Dálkkádatrievdamiin, biologalaš šláddjivuoda massimis ja ekovuogádagaid heavus leat máhcatkeahtes váikkuhusat birrasii. Das leat stuorra váikkuhusat daidda álgoálbmogiidda mat ellet luondduin, muhto maiddá ealáhuseallimii ja buot olbmuide davvin. Sámediggi lea jagi 2020 bivdán ahte fertejit biddjojuvvo garraset birasgáibádusaid vai olbmuide davvin sihkkarastojuvvo dakkár guoddevaš ovdáneapmi ekonomiiija, birrasa ja sosiála diliid ektui, mat guorrasit dan ON guoddevašmihttui mii galgá juksojuvvo manjimusat 2030.

Árktalaš ráđi rávvagat ja raporttat dakkár fáttáid oktavuodas go birrasa, dálkkádaga, luonddušláddjivuoda, meara ja álgoálbmogiid, duddjojít nana máhttovuodu. Sámediggi ii searvva daidda bargujoavkkuide gos raporttat čállojuvvojit, muhto mii čuovvut bajimus dási Norgga sáttagotti bokte gos raprottat váldojuvvojit vuhtii, ja gos rávvagat mearriduvvojit. Árktisa dálkkádat rievda johtilit dađi mielde go lieggana, erenoamážit dat oidno dálvet. Arvá ja muohtá eanet, dálki molsašuvvá dávjit, ja ravdamearálaš dálki deaivá dávjit. Dáin rievdamiin leat viiddes váikkuhusat olbmuide, resurssaide ja ekovuogádagaide. Jagi 2020 mañešdálvi ja giđa guohtunroassu boazodoalus lei

buorre ovdamearkan dasa. Sámediggi geavaha raportta rávvagiid go hábme iežas politihka, erenoamážit dálkkádatuorggis. Koronavirusa geažil lea Sámediggi uhccán searvan dan bargui jagi 2020 ovddeš jagiid ektui. Sámediggi lea dušše oassálastán Norgga sáttagoddečoahkkimiidda ovdal bajimus dási čoahkkimiid.

8.4 Álgoálbmotvuoigatvuođat

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- ON álgoálbmotvuoigatvuođajulggastus lea heivehuvvon láhkadahkosiin ja geavattlaš politihkas.

8.4.1 Čoahketabealla - álgoálbmogiid vuoigatvuođat

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boađus. rev. budš. ektui
Doarjja riikkaidgaskasaš bargui - njuolggodoarjja	1 134 000	1 136 000	2 000
Submi	1 134 000	1 136 000	2 000

Sámediggi oassálasttii gulaskuddamii Norgga birra dan lávdegottis mii goziha ON konvenšuvnna ekonomalaš, sosiála ja kultuvrralaš vuoigatvuođaid (ØSK). Dat dáhpáhuvai guovvamánu 2020 Genevas. Sámediggi lei ovddalgihtii geigen buortalas raportta, ja ØSK-lávdegotti sáhkavuorus deattuhuvvui Sámi vuoigatvuođalávdegotti II váilevaš čuovvuleapmi, ja sámi kultuvrra vuolleruhtadeapmi stáhtabušehtas. Viidáseappot oassálasttii Sámediggi eahpeformálalaš čoahkkimii ØSK-lávdegotti lahtuiguin, ovtta Norgga siviila servodaga organisašuvnnaiguin. Loahppadárkumiin gulaskuddamis Norgga birra cealká lávdegoddi ahte sii mihttejit iešguđet doaibmajiid maid stáhta čađaha suodjalan ja gáhtten dihtii sámi giela ja kulturmuittuid. Lávdegoddi lea dattetge ain fuolas go sámi mánáid vuoigatvuohta oazžut oahpu sámegeielas sámegillii ii dáhkiduvvo geavadis. Sii leat maid fuolas go sámi kultuvrra dávvirvuorkkáide lea addojuvvon mealgat uhcit doarjja eiseválddiid bealis go eará norgalaš kulturdávviruidda, ja ahte sámi kulturdávviruidda eai leat doarvái vuorkkát. Lávdegoddi rávve stáhta ángiruššat eanet dainna ahte sihkarastit buot sámi mánáide, orošit go sii sámi guovlluin vai daid olggobealde, dievaslaš vuoigatvuođa ohppui sámegeielain sámegillii, ja fuolahit doarvái resurssaid, oktan ekonomalaš ja teknihkalaš resurssaiguin, sámi kulturdávviruidda virkemii ja čájehemiide.

Alternatiiva raporta eurohpaláš lihttui regiovdna- dahje minritehtagielaide birra

Sámediggi lea 2020:s sádden alternatiiva raportta eurohpaláš lihttui regiovdna- dahje minritehtagielaide birra áigodagas 2018 rájes 2020 borgemánu lohppii. Norga lea ratifiseren Eurohpaláš lihttu regiovdna- dahje minritehtagielaide birra, mii suodjala gielaide ja lea mielde bisuheamen ja ovdánahttimin kultuvrralaš valljivuođa ja árbevieruid Eurohpás.

Sámediggi lea earret eará čujuhan ahte go lihttu vuolláičállojuvvui, de ledje sámegeiela giellahálddašanguovllus dušše davvisámi suohkanat, ja ráđđehus oaivvilda ahte suodjalus guoská dušše davvisámegillii minritehtagiellalihttu sihke 2. ja 3. oasi mielde. Suodjaleapmi guoská lullisámegillii ja julevsámegillii lihttu 2. oasi mielde. Ratifiserendokumeanttas čuožžu ahte "Norgga ektui lihttu guoská sámegillii", ja ii leat spesifiserejuvvon ahte dat guoská dušše davvisámegillii. Sámediggi oaivvilda ahte maidá lihttu 3. oasi galggašii guoskat lullisámegillii ja julevsámegillii danne go otna leat sihke julev- ja lullisámi suohkanat sámegeiela hálldahusguovllus mielde.

Norggas leat golbma sámegeiela julev-, lulli- ja davvisámegeiella ovttadássásaš geiela, ja galggašedje danne leat seamma láhkai suodjaluvvon.

Sámediggi lea maid dadjan ahte bihttán-, ubmi- ja nuortalašsámegeielat maid galggaše suodjaluvvot lihtu 2. oasi mielde. Ii leat oktage bihtá-, ubmi- dahje nuortalašsámi suohkan otná sámegeiela hálddahuovllus, muhto dáin gielain maid leat iežaset giellaguovllut Norgga beale Sámis.

8.4.2 Doarjja riikkaidgaskasaš bargui - njuolggodoarjja

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boadus. rev. budš. ektui
50000 Barentsčállingoddi IKS	403 000	403 000	0
50100 Sámiráđđi - Norgga juogus	440 000	440 000	0
50200 Mama Sara Education Foundation	178 000	178 000	0
50300 doCip	113 000	115 000	2 000
Submi	1 134 000	1 136 000	2 000

8.4.3 Barentsčállingoddi IKS - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Ovddidit oktavuodaid álgoálbmogiid gaskka Barentsguovllus.

Doarjja lea geavahuvvon Indigenous Peoples Office/BIPO doaimmaheapmái mas Barentsčállingoddi lea hálddahuovllus ovddasvástádus. Doarjja lea geavahuvvon Murmánska kantuvrra doaimmaheapmái, oktan báikkáiguin, kántordoaluin, mátkkiiguin ja doarjaga hálddašemiin. Raporta lea geigejuvvon, muhto ulbmilolahusa ektui ii leat raporterejuvvon.

8.4.4 Sámiráđđi - Norggabeale juogus - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Ovdánahttit sámi vuoigatvuođaid, nu ahte sámi álbmot dohkkehuvo oktan álbmogin mas leat politihkalaš, ekonomalaš ja sosiála vuoigatvuođat mat leat sihkkarastojuvvon guoskevaš riikkaid láhkadahkosiin.

Sámediggi addá doaimmadoarjaga Sámiráđđái - Norgga juhkosii. Doarjja lea geavahuvvon doaimmaheapmái, oktan goluiguin rehketdollui, revisorii, kántorbiergasiidda, mátkkiide, čoahkkinbuhtadusaide, bálká stivrajođiheaddjái mii lea stuorámuš gollopoasta. Raporta lea geigejuvvon, muhto ulbmilolahusa ektui ii leat raporterejuvvon.

Sámedikkiid oktasašprošeakta lea vuolggahan dan ahte lágideat kulturkonferánssaid vuoruid mielde. Sámiráđđi lágideat ovttas Sámedikkiin KulturSápmi nammasaš kulturkonferánssa Álttás digitála lágideapmin skábmamánu 2020. Dat rávdnjejuvvui badjel 120 oassálastái. Earret dáiddáriid oahpasmahttima deattuhuvvui koronavirusa váikkuhus sámi kulturekonomiijii, ja sámi dáidda- ja kulturbargiid hástalusat doarjjaortnegiid ektui davviriikkalaš dásis.

Sámiráđđi ásahe 2020 čavčča árvalusáldása koronavirusa váikkuhusa birra sámi dáidda- ja kultursuorgái. Árvalusáldásis leat lahtut olles sámi guovllus, masa maddái Sámediggi oassálastá.

Sámediggi ásahii ovttasbarggu Sámiráđiin kártet váikkuhangaskaomiid kulturáigumušsuorggis Norggas, Ruotas ja Suomas. Kártema čađahii Visjona AS, ja boađusin lei raporta mii čájeha sámi kulturdoaimmaheddjiid ruhtadanvejolašvuođaid.

8.4.5 Mama Sara Education Foundation - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Leat veahkin solidaritehta- ja humanitára barggus ja nannet dan Mama Sara Education Foundation bokte.

Sámediggi juolluda njuolggadoarjaga organisašuvnna solidaritehtabargui. Sámedikki doarjja lea geavahuvvon organisašuvnna doibmii, earret eará rehketdollui, kántordoibmii, telefovnii/dáhtai, bálkkáide ja mátkái dan báikái gos skuvlaprošeakta čađahuvvo. Raporta lea geigejuvvon, muhto ulbmilolahusa ektui ii leat raporterejuvvon.

8.4.6 Center for Documentation, Research and Information Docip - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

Doarjjaortnet galgá nannet veahki álgoálbmogiidda iešguđege čoahkkimiid oktavuođas ON-vuogádagas.

Áigumuš doarjagiin lea nannet dan veahki maid ásahus addá álgoálbmogiidda iešguđet čoahkkimiid oktavuođas ON-vuogádagain. Doarjja lea geavahuvvon earret eará teknihkalaš čállingotti veahkkái álgoálbmogiid sáttatolbmuide, oktan nuvtá mánggagielat jorgalančovdosiiguin UNPFII, EMRI ja WIPO čoahkkimiin. Raporta ja rehketdoallu ii leat geigejuvvon. Dat lea sivvan dasa ahte doarjaga manjimus oassi ii leat máksojuvvon.

8.5 Ovttaárvosašvuohta ja solidaritehta

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Čájehuvvo solidaritehta eará álgoálbmogiiguin.

8.6 Dásseárvu

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Dásseárvosaš sámi servodat ovttalágan vuoigatvuođiguin ja vejolašvuođiguin buohkaide.

8.6.1 Čoahkketabealla - dásseárvu

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boađus. rev. budš. ektui
27100 Veahkaváldi lagas oktavuodain sámi servodagas	0	350 000	350 000
56400 Sámi NissonForum - njuolggodoarjja	0	195 000	195 000
56300 Norgga Sáráhká sámi nissonorganisašuvdna - njuolggodoarjja	124 000	127 000	3 000
51400 Álgoálbmotnissonkonferánsa - konferánsa	0	300 000	300 000
Submi	124 000	972 000	848 000

Sámediggeráđđi lea jagi 2020 geigen dásseárvodieđáhusa dievasčoahkkimii. Dásseárvodieđáhusas ledje 5 áŋgiruššansuorggi. Plána mielde galgá dásseárvodieđáhus čuovvuluvvot Sámedikki dásseárvodoaibmaplánain.

Sámediggeráđđi lea oassálastán bargui Ráđđehusa doaibmaplánain veahkaválddi vuostá lagas gaskavuodain. Doaibmaplánas galgá leat sierra kapihtal veahkaválddi birra sámi servodagain, ja áigumuš lea almmuhit plána njukčamánu 2021.

Sámediggeráđis lea leamaš čoahkkin Duohtavuoda- ja seanadankommišuvnnain dan barggu birra ahte oažžut ovdan dieđuid ja vásáhusaid dáruiduhttinpolitihkain. Sámediggi lea julggaštan oasehasveahki buhtadusáššis Divttasvuona suohkanis. Ášši guoská váilevaš seaguheapmái suohkana bealis go mánát leat bajásšaddan illastemiin ja fuolahusváilliin. Áššis čuoččáldahttojuvvojit deatalaš gažaldagat sámi mánáid vuoigatvuoda birra mánnávuhtii almmá veahkaválddi ja illasteami haga. Ášši meannuduvvo viidáseappot riektvuogádagas jagi 2021. Alimusriekti mearridii jagi 2020 ahte Sámediggi beassá julggaštit oasehasveahki dán áššis.

8.6.2 Veahkaváldi lagaš searvevuodain sámi servodagas - prošeakta

Áigumuš lea čatnat proševtta ráđđehusa doaibmaplánii veahkaválddi vuostá lagas gaskavuodain. Doaibmaplánas galgá leat sierra kapihtal veahkaválddi birra sámi servodagain. Koronavirusa geažil lea doaibmaplána válmasteapmi maŋiduvvon jagi 2021 vuosttaš jahkebeallái.

8.6.3 Sámi NissonForum - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Váikkuhit barggu resursaguovddáža ektui ja sohkaaldásseárvui sámi perspektiivvas ja nannet dan barggu.

Sámediggi ii leat ožžon raportta Sámi NissonForumis ii jagi 2019 ii ge jagi 2020 ovddas. Danne ii leat jagi 2020 doarjja máksojuvvon.

8.6.4 Norgga Sáráhká sámi nissonorganisašuvdna - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Váikkuhit dan ahte sámi nissonolbmuid váikkuhanfápmu ovddiduvvo servodagas.

Sámediggi ii leat ožžon jagi 2019 rehketoalu Norgga Sáráhká nammasaš nissonorganisašuvnnas jagi 2020. Danne ii leat doarjaga nubbi oassi jagi 2020 ovddas máksojuvvon.

8.6.5 Álgoálbmotnissonkonferánsa - konferánsa

Máilmmiviidosas álgoálbmotnissonkonferánsa manjduvvui jahkái 2021 koronavirusa geažil. Ođđa lágidanbeaivi ođđa čađaheapmái ii leat mearriduvvon.

9 Ovttasbargošiehtadusat

Servodatmihttu:

- Nanosmahttojuvvon sámi giella, kultuvra ja servodateallin.

Sámedikkis ii leat oktoovddasvástádus nannet sámegeiela, kultuvrra ja servodateallima. Ovttasbargu lea dehálaš sihke našuvnnalaš, regiovnalaš ja báikkálaš dásis. Sámediggi lea 2020:s gulahallan fylkkasuohkaniiguin ja maiddái álggahan barggu ođđa bargošiehtadusain gaskal Sámedikki ja ođđa fylkka, Romssa ja Finnmárkku. Sámedikki gávpotšiehtadusat leat dehálaččat sihkkarastin dihtii ahte sámit geat ássat gávpogiin, ožžot buriid fáladagaid, ja 2020:s lea Sámediggi ságastallan guokte ođđa gávpotšiehtadusa birra Troandimiin ja Máttá-Várjagiin.

9.1 Ovttasbarggu váikkuhangaskaoamit

9.1.1 Ángiruššansuorggit - ovttasbargošiehtadusat

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boadus. rev. budš. ektui
Regionála ovttasbargu	2 686 000	2 000 000	-686 000
Submi	2 686 000	2 000 000	-686 000

Vealgi 31.12.2020 juolluduvvon doarjagiin

Jahki	Submi	Galle %	Ruovttoluotta geassán	Ruovttoluotta máksán
2015	49 500	1,6 %	0	0
2016	75 000	2,4 %	0	0
2017	0	-	200 000	0
2018	185 000	6,0 %	48 000	0
2019	669 500	21,7 %	10 000	0
2020	2 100 250	68,2 %	0	0
Submi	3 079 250	100,0 %	258 000	0

9.2 Regionála ovttasbargu

Ángiruššansuorggi mihttomearri:

- Árijalaš ja ulbmildiđolaš ovttasbargu regionála ja báikkálaš eiseválddiiguin nannen ja ovddidan dihtii sámi kultuvrra, giela ja servodateallima.

9.2.1 Fylkkasuohkaniid ovttasbargošiehtadusat

Sámedikkis leat ovttasbargošiehtadusat Finnmárkku fylkkasuohkaniin (2018-2020), Tromssa fylkkasuohkaniin (2019-2020), Norlánda fylkkasuohkaniin (2019-2022), ja Trøndelága fylkkasuohkaniin (2019-2022). 2020:s leat dollejuvvon álggahan sagastallamat ođđa ovttasbargošiehtadusaide ođđa Innlandet fylkkasuohkaniin ja ođđa Tromssa- ja Finnmárkku fylkkasuohkaniin. Muđui čujuhit dievasčoahkkináššái 041/20, mii meannuduvvui golggotmánus 2020.

Regionála šiehtadus - Trøndelága fylkkasuohkaniin

Guovvamánus 2020 lei hálddahuslaš dialogačoahkkin movt ovttasbargošiehtadus galgá čuovvuluvvot gaskal Sámedikki ja Trøndelága fylkkasuohkan. Fáddán čoahkkimis lei earret eará Saemien Sijte huksen ja doaibma, girjerájus, álbmotdearvvašvuohta, HUNT-iskkus ja giella- ja oahppopolitihkka. Nugo lea šiehtadusas de lea gulahallan hálddahus dásis áigequovdilis áššiin ja fáttáin. Sámediggi lea searvan fylkkasuohkaniid barggu hábmet regionála árvolassáneami strategiija cealkámuščoahkkimii. Koronavirusa geažil leat doaimmat mat leat ovttasbargošiehtadusas šaddan mañiduvvot dahje šluhttejuvvot. Ođđa dialogačoahkkin lea plánejuvvon dálvet/giđa 2021.

Regionála šiehtadus - Norlánda fylkkasuohkaniin

2020:s lei njukčamánu digitála politihkalaš čoahkkin, gos sámediggepresideanta Aili Keskitalo, sámediggeráđđelahttu Henrik Olsen ja fylkkaráđđejojdiheaddji Tomas Norvoll serve. Čoahkkima fáddá lei proseassa ovddos guvlui ja muhtin konkrehta ášši nugo Bodø kulturoaivegávvgi 2024, regionreforbma, kultursuorggi ovddasvástáduš ja boahitevaš proseassat stivranammadeamiin. Soahpamušbealit dadje vuosttaš politihkalaš čoahkkimis mañjel go šiehtadus lea rievdaduvvon ahte šiehtadus galgá leamen ángir, muhto maiddái realisttalaš resurssaid mielde. Skábmamánu lei digitála hálddahuslaš čuovvulan čoahkkin gos šiehtadus geahčaduvvui.

Regionála šiehtadus - Tromssa- ja Finnmárkku fylkkasuohkaniin

Bargu hábmet ođđa ovttasbargošiehtadusa álggahuvvui 2020:s. Barggu leat organiseren nu ahte lea Sámedikkis ja Tromssa- ja Finnmárkku fylkkasuohkanis lea čállingoddijoavku, mii sádde ovtta stuorit joavkkuid fáttáid dađi mielde. Ovttasbargu lea huksejuvvon luohitevašvuođain. Áigumušat leat ollu, ja fáttát guoskkahit mánga politihkkasuorggi nugo giela, kultuvrra, oahpahusa ja ealáhusa. Beallalaččat leat plánen ahte šiehtadus meannuduvvo politihkalaččat 2021 giđa.

9.2.2 Gávpotšiehtadusat

Gávpotšiehtadus - Romssa suohkan

Ovttasbargošiehtadus mii dohkkehuvvui jagi 2013, ii leat ođasmahttojuvvon ja áššeasálaččat leat jagi 2020 álggahan ođasmahttinbarggu, dainna ulbmilin ahte geargat jagi 2021. Dán rádjai leat dollojuvvon čoahkkimat skuvlla ja mánáidgárddi birra.

Sámedikkis ja Romssa suohkanis leat ovdal leamaš gulahallan sierra sámi vistti ásaheami birra gávvgi, ja sierra bargujoavku lea ásahuvvon mii galgá bargat dainna proševttain. Romssa suohkan lea suohkanstivraáššis «Samisk hus i Tromsø», váldán diehttevassii prošeahtačilgehusa. Romssa suohkan áigu prošeahtačilgehusa vuodul gulahallat Sámedikkiin ja Romssa ja Finnmárkku fylkkagielddain vejolašvuođa birra ásahit sámi vistti Romsii.

Sámediggi lea álggahan praktihkalaš ovttasbarggu Romssa suohkaniin ja Norgga árttalaš universitehta Dáiddaakademijain sámi kulturárbbi birra Sálašvákis ja Rávdnjevákis. Jáhkkinis lea nu ahte prošeahtaovttasbargu váldojuvvo mielde ođđa ođasmahttojuvvon ovttasbargošiehtadussii Romssa suohkaniin.

Gávpotšiehtadus - Oslo suohkan

Áigumuš lei doallat čoahkkima njukčamánu mas bajásšaddama ja oahpahusa gávpotráđdi galggai galledit Sámedikki. Earret eará ođđa ráddjehusaid geažil fertii dát čoahkkin dollojuvvot nu

gohčoduvvon digitála čoahkkimin. Áššebealit sohpe álggahit oktasaš rekrutterenstrategiija háhkan dihtii eanet sámegeielat pedagogaid ja oahpaheddjiid Oslo suohkanii.

Sámediggi vásiha ahte beroštupmi sámi kultur- ja mátkeealáhusaide lea lassáneamen servodagas. Sámediggi lea álgán čájehit sámi kulturealáhusaid vuogas oktavuodain. Sámediggi háliida ahte dán ovttasbarggu bokte Oslo suohkaniin galgá plánejuvvot sierra beaivi čájehan ja oahpásmahttin dihtii sámi kulturealáhusaid Oslos, jagi 2021.

Oslo suohkana ulbmil lea ahte Oslo galgá oažžut sámi nama. Kultuvrra ja valáštallama gávpotráđđi čuovvula ášši. Sámedikkis lea áddejupmi dasa ahte Oslo suohkana mielas lea deatalaš ahte Oslo oažžu sámi nama. Sámediggi lea addán rávvaga áššis. Dán ovttasbarggu bokte oažžu Sámediggi dieđu sámi oahpahusa sirdima birra Nedre Bekkelaget nammasaš skuvlii.

Gávpotšiehtadus - Bådådjo suohkan

Sámediggi ja Bådådjo suohkan leat doallan čoahkkima miessemánus ovttasbargošiehtadusa čuovvuleami birra. Das sohppojuvvui ahte ovttasbargošiehtadussii galget váldojuvvot mielde ođđa čuoggát bihtánsámi kulturárbbi birra ja sierra čuokkis Bådådjo 2024 birra.

Maŋeščavčča 2019 nammaduvvui Bådådjo Eurohpá jagi 2024 kulturoaivegávpogin. Ohcanproseassas lea sámi perspektiiva ja mielváikkuheapmi leamaš guovddážis ja galgá leat guovddážis Bådådjo 2024 viidásat plánemis ja čađaheamis. Sámediggi háliida doaibmat veahkin ja čájeha vásáhusaide Tráante čalmmustemiin jagi 2017. Buriin guhkesáiggeplánemiin sáhtá Sámediggi čađahit lágidemiid Bådådjo guvlui dan jagi, nu mo dahkkojuvvui Tráante čalmmusteami oktavuodas.

Viidáseappot galget áššebealit álggahit ovttasbarggu jagi 2021 sihkarastin dihtii rekrutterema mánáidgárde- ja skuvlaoahpuide. Sámediggi ja Bådådjo suohkan háliidit maiddá ahte lágiduvvo álbmotčoahkkin ovdal ovttasbargošiehtadusčoahkkima.

Gávpotšiehtadus - Álttá suohkan

Ovttasbargošiehtadusas lea mearriduvvon ahte Álttá suohkan galgá ásahit ođđa gielddalaš sámi mánáidgárddi manjimustá 2020. Sámediggi lea duhtavaš go dát čuokkis ollašuvai 2019 čavčča juo. Sámediggi ja Álttá suohkan leat doallan sierra čoahkkima dan birra ahte váilot sámi mánáidgárdesajit Álttás. Áššebealit árvoštalle vejolaš čovdosiid. Áššebealit sohpe ovttasbargat sámegeielat mánáidgárdeoahpaheddjiid rekrutteremiin Álttá suohkanii.

Maŋeščavčča 2019 lágiduvvui sierra álbmotčoahkkin Álttá gávpotstivralanjas. Olbmot bovdejuvvojedje buktit árvalusaid dán ovttasbargošiehtadussii. Álbmotčoahkkin lea okta dain váikkuhangaskaomiin mat galget leat gulahallankanálan nu ahte álbmot oažžu vejolašvuoda buktit árvalusaid ovttasbargui. Áigumuš lei doallat ovttasbargočoahkkima Álttá suohkaniin giđa bealde ja čakčat, muhto suohkan lea vástidan ahte koronadili geažil ferte suohkan vuoruhit dakkár bargguid ja manjdit politihkalaš čoahkimiid dassážiigo dilli rievdá.

Eará šiehtadusat

Sámediggi ja Troante suohkan leat hábmemin ovttasbargošiehtadusevttohusa. Sámedikki áigumuš lea čuovvulit álggahanjulggaštusa “Muohtačalmmiit” daid čuoggái ektui mat gusket Troante suohkanii. Dát ovttasbargošiehtadus galgá plána mielde leat válmmas jagi 2021.

Sierra čoaħkkin lea dollojuvvo ovttasbarggu álggaheami birra gaskal Sámedikki ja Máttá-Várjjaga gieldda, borgemánus. Juovlamánus dagai Máttá-Várjjaga gieldda mearrádusa Máttá-Várjjaga gielddastivrras man ulbmil lea dahkat ovttasbargošiehtadusa Sámedikkiin. Gielddastivra lea meannudan ášši ja mearridan vuordit prinsihpalaš mearrádusain dahkat ovttasbargošiehtadusa Sámedikkiin dassážiigo koronaheahthedilli loahpá.

Máttá-Várjjaga gieldda, sátnedođiheadđi bokte, ja Sámediggi dahket áigumuššiehtadusa das ahte ásaħit formálalaš ovttasbargošiehtadusa. Áigumuššiehtadus galgá leat dahkkojuvvon ovdal jagi 2020 loahpa.

Sámedikkis leat leamaš ságastallančoaħkkimat mánggáin gielddain ovttasbargošiehtadusa vejolaš ásaheami birra.

9.2.3 Doarjja regionálaovddidanprošeavttaide - ohcanvuodot doarjja

	Rehketdoallu 2020	Rev. budš. 2020	Bušeahhta 2020	Boadus. rev. budš. ektui
45000 Doarjja regionálaovddidanprošeavttaide - ohcanvuodot doarjja	2 686 000	2 000 000	2 000 000	-686 000

	Juolluduvvon 2020	Geassoj. ruovt. 2020	Máksoj. ruovt. 2020	Rehketdoallu 2020
45000 Doarjja regionálaovddidanprošeavttaide - ohcanvuodot doarjja	2 944 000	258 000	0	2 686 000

Doarjjaortnega mihttomearri - Doarjja regionálaovddidanprošeavttaide:

- Árjjalaš ja ulbmildiđolaš ovttasbargu regionála ja báikkálaš eiseválddiiguin nannen ja ovddidan dihtii sámi kultuvrra, giela ja servodateallima.

	Oktiibuot	Juolluduvvon	Biehttaluvvon
45000 Doarjja regionálaovddidanprošeavttaide	17	15	2

2020:s juolluduvvui earret eará doarjja čuovvovaš prošeavttaide ja doaimmaide:

Submi		Čilgehus
Álttá suohkan	Kr 300 000	Doarjja ovdánahttit Finnmarksløpet
Romssa suohkan	Kr 100 000	Doarjja prošeaktii maid Tromsø Internasjonale Filmfestival jodiha. Prošeavttas deattuhuvvo álgoálbmogat, ártkalaš filbma, giella ja kultuvra TIFF festiválas.

10 Eará doaibmabijut

10.1.1 Čoahkketabealla - Eará doaibmabijut

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boađus. rev. budš. ektui
82000 Doarjja Noereh! Organisašuvdnii - njuolggodoarjja	215 000	215 000	0
55000 Doarjja sámi válдоorganisašuvnnaide - ohcanvuđot doarjja	2 904 000	2 904 000	0
56000 Doarjja organisašuvnnaide, bellodagaide ja joavkkuide main lea ovddastus Sámedikkis - ohcanvuđot doarjja	540 075	539 000	-1 075
80100 Sámi guoski statistihkka Norggas	375 000	375 000	0
86000 Sámediggeválggaid dutkan	786 000	800 000	14 000
81000 Doarjjahálddašanvuogádat - prošeakta	1 353 713	1 000 000	-353 713
Submi	6 173 788	5 833 000	-340 788

Vealgi 31.12.2020 muttus juolluduvvon doarjagiin

Jahki	Submi	Galle %	Ruovttoluotta geassán	Ruovttoluotta máksán
2019	0	0,0 %	0	0
2020	397 410	100,0 %	0	0
Submi	397 410	100,0 %	0	0

10.1.2 Noereh - njuolggadoarjja

Koronadili geažil ii leat Noereh baljo beassan ge lágidit doaluid ja searvat doaluide maidda livččii lunddolaš sidjiide oassálastit. Go lágideamit ja oassálastimat lunddolaš deaivvadansajiide leat váilon, de dat maid lea dagahan váttisin háhkat ođđa lahtuid. Vaikke vel dilli koronavirusa geažil lea leamaš váttis, de lea Noereh dattetge čađahan mánnga doalu, sihke fysihkalaččat ja digitálalaččat, jagi 2020. Noereh váldodoaibman lea lágidit riikačoahkkima juohke jagi čohkken dihtii Sámi nuoraid. Sii nagodedje dan lágidit árrat jagi 2020 Buvddas. Noereh ovtasbargá mánnga eará sámi ášahusain ja čađaha earret eará gáktebeaivvi juohke jagi. Sii leat maid ovtasbargan Márkomeanuin ja Stormoen girjerájuin ságastallamiiguin sámi girjjálašvuoda birra. Lágideapmi lei oassin Bádádjo čalmmustahttimin Eurohpá jagi 2024 kulturoaivegávpogin. Organisašuvdna oassálastá maiddái árjjalaččat servodatdigaštallamii ja bovdejuvvo dávjá lávdeságastallamiidda ja čállá sáhkavuoruid aviissaide.

10.1.3 Doarjja sámi válдоorganisašuvnnaide - ohcanvuđot doarjja

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Bušeahhta 2020	Boađus. rev. budš. ektui
55000 Doarjja sámi válдоorganisašuvnnaide - ohcanvuđot doarjja	2 904 000	2 904 000	2 836 000	0

	Juollu- duvvon 2020	Geasso- juovt. 2020	Máks- juovt. 2020	Rehket- doallu 2020
55000 Doarjja sámi válдоorganisašuvnnaide - ohcanvuđot doarjja	2 904 000	0	0	2 904 000

Doarjjaortnega mihttomearri - Doarjja sámi válдоorganisašuvnnaide:

- Bisuhit mánggalágan organisašuvdnaeallima ja sihkkarastit organisašuvnnaide stabiila ekonomalaš vuodu.

	Oktiibuot	Juolluduvvon	Biehttaluvvon
55000 Sámi válдоorganisašuvnnaat - ohcanvuodot doarjja	4	4	0

Organisašuvdna, ožžon doarjaga ortnegis 2020	Lahtut 2020
Norgga Sámiid Riikkasearvi (NSR)	1049
Sámiid álbmotlihttu	626

Doarjaga bokte lea Sámediggi mielde sihkkarastimin daid bellodagaid válдоorganisašuvnnaid ruđalaš vuodu, mat leat ovddastuvvon Sámedikkis ja main eai leat norgalaš válдоorganisašuvnnaat guovddážiis.

10.1.4 Doarjja organisašuvnnaide, bellodagaide ja joavkkuide main lea ovddastus Sámedikkis - ohcanvuodot doarjja

	Rehketdoallu 2020	Rev. budš. 2020	Bušeahhta 2020	Boađus. rev. budš. ektui
56000 Doarjja organisašuvnnaide, bellodagaide ja joavkkuide main lea ovddastus Sámedikkis - ohcanvuodot doarjja	540 075	539 000	526 000	-1 075

	Juolluduvvon 2020	Geassojuovt. 2020	Máksojuovt. 2020	Rehketdoallu 2020
56000 Doarjja organisašuvnnaide, bellodagaide ja joavkkuide main lea ovddastus Sámedikkis - ohcanvuodot doarjja	540 075	0	0	540 075

Doarjjaortnega mihttomearri - Doarjja organisašuvnnaide, bellodagaide ja joavkkuide main lea ovddastus Sámedikkis:

- Sihkkarastit ruhtadanvuodu organisašuvnnaide, bellodagaide ja joavkkuide main lea ovddastus Sámedikkis.

	Oktiibuot	Juolluduvvon	Biehttaluvvon
56000 Doarjja organisašuvnnaide, bellodagaide ja joavkkuide main lea ovddastus Sámedikkis	16	16	0

Dát bellodagat mat leat ovddastuvvon Sámedikkis, leat ožžon doarjaga dán ortnega bokte jagi 2020: Árja, Nordkalottfolket, Bargiidbellodat, Ovddádusbellodat, Johtisápmelaččaid listu, Guovdageainnu dáloniid searvi ja Sámeálbmot bellodat.

10.1.5 Sámi guoski statistihkka Norggas - šiehtadus

Statistihkalaš Guovddášdoaimmahat (SGD) galgá ráhkadit sámi statistihka juohke nuppi jagi. Maŋimus publikašuvdna almmuhuvvui jagi 2018. Plána mielde galggai ođđa statistihkka almmuhuvvot guovvamánus 2020. SGD maŋŋonii almmuhemiin ja de lei plána ahte dat galggai almmuhuvvot njukčamánu. Koronadili geažil maŋŋonii buot SGD bargu. Dat lea dagahan ahte sámi guoski statistihkka ii almmuhuvvon jagi 2020.

Sámi statistihka fágalaš analysajoavku.

Analysajoavku nammaduvvo njealji jahkái háválassii. Jagi 2020 nammaduvvui analysajoavku ođđasit. Snefrid Møllersen lea nammaduvvon jođiheaddjin ja Torkel Rasmussen nubbinjođiheaddjin. Mikkel Nordlie Berg bođii ođđa lahttun. Sámi logut mitalit 14 almmuhuvvui Sámediggái skábmamánu 2020. Almmuheapmi dahkkojuvvui digitálalaččat.

10.1.6 Sámediggeválgga dutkan - šiehtadus

Sámedikkis lea šiehtadus Institutt for Samfunnsforskning nammasaš servodatdutkaninstituhtain dutkama oktavuodas sámediggeválgga birra. Prošeakta lea čohkken buot dieđuid, báhcán lea vel čállit artihkkaliid ja oažžut daid almmuhuvvot.

Áigodagas 2019-2020 leat almmuhuvvon golbma áigečálaartihkkala maŋimus ja ovddeš sámediggeválgaiskadeemiid vuodul. Buot almmuhemiin lea rabas beassanláhki. Iskkadeami váldopublikašuvdna šaddá e-girjin mas lea rabas beassanláhki. Áigumuš lea almmuhit girjji 2021 giđa.

10.1.7 Doarjjahálddašanvuogádat - prošeakta

Prošeakta lea Sámedikki digitaliserenstrategiija čuovvuleapmi, mearriduvvon juovlamánu 6. b. 2018. Sámediggi lea jagi 2020 vuolláičállán šiehtadusa Innovit nammasaš fitnodagain áсахit ollislaš doarjjahálddašanvuogádaga. Vuogádagas leat dakkár modulat go doarjjaortála, doarjjahálddašeami áššemeannudansystema, doarjagiid statistihka ja systema geavaheami oahpaheapmi. Vuogádat galgá váldojuvvot atnui buot Sámedikki doarjjaortnegiin ovdal 31.12.21.

11 Politihkalaš dássi

11.1 Čoahkketabealla - politihkalaš dássi

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boađus. rev. budš. ektui
Politihkalaš dási doaibmagolut	26 370 508	29 479 000	3 108 492
Politihkalaš dási doaibmagolut	5 316 003	5 316 000	-3
Submi	31 686 511	34 795 000	3 108 489

11.2 Doaibmagolut politihkkalaš dásis

11.2.1 Čoahkketabealla - politihkalaš dássi

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boađus. rev. budš. ektui
1010 Sámedikki dievasčoahkkin	12 609 423	12 961 000	351 577
1110 Sámedikki dievasčoahkkinjođihangoddi	1 445 354	1 979 000	533 646
1111 Sámedikki fágálávdegottit	88 269	786 000	697 731
1120 Sámedikki bearráigeahččanlávdegoddi	541 712	956 000	414 288
1310 Sámi parlamentáralaš ráđđi	302 833	709 000	406 167
1510 Sámediggerráđđi	11 118 476	10 941 000	-177 477
1910 Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi (SáNul)	24 375	412 000	387 625
1920 Sámedikki vuorasiidráđđi	121 133	457 000	335 867
1930 Sámedikki váiddalávdegoddi	118 932	278 000	159 068
Submi	26 370 508	29 479 000	3 108 492

11.2.2 Sámedikki dievasčoahkkin

Jagi 2020 ledje Sámedikkis 5 dábálaš dievasčoahkkima. Dievasčoahkkin meannudii 63 ášši. Koronavirusa geažil ja dan dili geažil maid dat mielddisbuvttii, dagahii ahte dievasčoahkkinjođihangoddi gohčui liige dievasčoahkkimii borgemánus.

Koronavirusa geažil lea Sámediggi čađahan 3 lávdegodde- ja dievasčoahkkima digitálalaččat jagi 2020.

Sámedikki hálddahuš fállá gielaláš veahki Sámedikki áirasiidda dievasčoahkkimiid áigge. Áirasat sáhttet Facebookas Giellachat nammasaš joavkku ja chata bokte jearrat jođánis giellaveahki. Giellachat ulbmilin lea movttiidahttit politihkkáriid geavahit sámegeiela dievasčoahkkimiid áigge.

11.2.3 Sámedikki dievasčoahkkinjođihangoddi

Dievasčoahkkinjođihangoddi doalai 14 čoahkkima jagi 2020 ja meannudii 53 ášši. Koronavirus lea dagahan ahte dievasčoahkkinjođihangoddi lea doallan digitála čoahkkimiid njukčamánu rájes jagi lohppii.

11.2.4 Sámedikki fágálávdegottit

Jagi 2020 čađahuvvojedje 5 fágálávdegoddečoahkkima, gos 3 ledje digitála ja 2 ledje fysalaš lávdegoddečoahkkima.

Ealáhus- ja kulturlávdegoddi doalai 4 čoahkkima ja meannudii 8 ášši jagi 2020.

Bajásšaddan-, fuolahus- ja oahppolávdegoddi doalai 5 čoahkkima ja meannudii 6 ášši jagi 2020.

Plána- ja finánsalávdegoddi doalai 5 čoahkkima ja meannudii 9 ášši jagi 2020.

11.2.5 Sámedikki bearráigeahččanlávdegoddi

Bearráigeahččanlávdegoddi doalai 2 čoahkkima jagi 2020. Koronadili geažil šluhttejuvvojedje cuoŋománu ja skábmamánu čoahkkimat.

Bearráigeahččanlávdegoddi lea dán guovtti čoahkkimis meannudan 13 ášši. Eanaš áššit mat meannuduvvojedje, leat meannuduvvon bearráigeahččanlávdegotti ovddasvástáduš- ja bargosuorggi erenoamáš njuolggadusaid vuodul. Dušše okta ášši ovddiduvvui ja meannuduvvui olggobealde namuhuvvon njuolggadusaid ja guoskkai sámediggeáirasiid penšuvdnačuoggáide.

Bearráigeahččanlávdegotti jagi 2019 jahkedieđáhus meannuduvvui borgemánu 2020 dievasčoahkkimis. Jahkedieđáhusa 4. čuoggás - iskkadeamit mat galget dahkkojuvvon boahttejagi, boahtá ovdan ahte bearráigeahččanlávdegoddi háliida Sámediggeráđi čielggadit koronaheahtedili ja mo dat lea váikkuhan Sámedikki bargui. Koronadili geažil ii meannuduvvon ášši jagi 2020.

11.2.6 Sámi Parlamentáralaš Ráđdi (SPR)

Suoma Sámedikkis lea leamaš jođihandoaibma Sámi parlamentáralaš rádis jagi 2020.

Jagi 2020 dollojuvvojedje 9 stivračoahkkima mas, lassin doaibmaplána implementeremii, lea earret eará geigejuvvon oktasaš cealkámuš alimusduopmostuolu duomu oktavuodas Girjásáššis. Oktavuohta váldojuvvoi maid EU-kommišuvnna presideanttain dainna ulbmiliin ahte álggahit gulahallama sámi áššiid oktavuodas.

11.2.7 Sámediggeráđi

Sámediggeráđi lea jagi 2020 meannudan 606 ášši. Jagi 2020 leat dollojuvvon okta fysihkalaš ráđdečoahkkin, 5 muhtumassii fysihkalaš čoahkkima ja eará čoahkkimat leat lágiduvvon digitálalaččat. Dasa lassin leat rádis leamaš vahkkosaš ráđdečoahkkimat. Sámediggeráđi liigegeavaheapmi 2020:s lea eanas dan dihte go lea leamaš lassi dárbu ráđdeaddimii prošeavttain mat gusket Nussir-áššái ja oasehasveahkkeáššái.

11.2.8 Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi (SáNul)

Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegottis, mii jotkojuvvoi jagi 2020, leat leamaš čuovvovaš lahtut ja várrelahtut: Jođiheaddji Ole Henrik Bjørkmo Lifjell, Laara Sparrok, Maja Fjellström, Andine Knudtson, Stine Ericsson Anti, Kristine Ballari, Grete Julianne Skum, Sajane Karina Olsen, Alfred Mikkel Kuoljok, Katja Elise Utsi.

SáNul jagi 2020 doaimma lei ráddjejuvvon, vuorddidettiin lávdegotti rolla viidásat ovddideami, nammadeami ja čatnaseami sámediggevuogádahkii, ja muhtumassii koronadili geažil.

Jagi 2020 eai leat dollojuvvon čoahkkimat. SáNul lea dattetge doalahan gulahallama facebook-joavkku ja e-poastta bokte. Sii leat oahpásmahtán SáNul Ungdommens Distriktpanel nammasaš lávdái, nuoraidlávdái mii galgá addit ráđi ráđđehussii boahpteáiggi guovllupolitihka birra. SáNul jodiheaddji, Ole Henrik Bjørkmo Lifjell, lea välljejuvvon sámi lahttun Nordlandssykehuset HF geavaheaddjilávdegoddái.

Koronadilli gáržžida doaimma oppalaččat, erenoamážit doaimma mii mielddisbuktá mátkkoštemiid ja fysihkalaš čoahkkanemiid. Ovdamearkka dihtii áiggui SáNul jodiheaddji oassálastit International Youth Exchange doaluide maid 2020 Arctic Youth Ambassadors galggai lágidit Kanadas njukčamánu 2020, muhto doalut šluhttejuvvojedje oanehis dieđihemiin koronadili geažil.

11.2.9 Sámedikki vuorrasiidráđđi

Sámedikki vuorrasiidráđđi lea jagi 2020 doallan ovtta fysihkalaš čoahkkima, mii dollojuvvui Hársttágis guovvamánu álgogeažis. Koronavirusa geažil fertejedje šluhttet daid eará fysihkalaš čoahkkimiid, ja buot gulahallan lea dáhpáhuvvan mailla ja telefonna bokte. Danne lea ráddjejuvvon galle ášši sii sáhtte meannudit, ja sii leat vuoruhán hoahppoáššiid ja dakkár áššiid mat árvoštallojuvvojit deatalažžan sámi vuorrasiidda. Vuorrasiidráđđi lea doallan ovtta digitála čoahkkima skábmamánu. Dan čoahkkimii oassálasttii maiddái Sámi allaskuvla dieđuiguin sámi buohccedivššároahpu birra. Vuorrasiidráđđi lea nammadan Kristine Julie Eira lahttun sámi buohccedivššároahpu referánsajovkui, ja addán árvalusaid sámi buohccedivššároahpu nationála njuolggadusaid láchkaásahussii.

Sámedikki vuorrasiidráđđi lea addán cealkámuša láchkaevttohussii vuorrasiidáittardeaddji birra das ahte sámi vuorrasiid beroštusat ja dárbbut galget boahit čielgasit ovdan ulbmilparagráfas, ja ahte vuorrasiidáittardeaddjis galgá leat gelbbolašvuolta sámi gielas, kultuvrras, historjjás ja servodateallimis vai buoremus lági mielde sáhtta fuolahit sámi vuorrasiid beroštusaid, vuoigatvuođaid ja dárbbuid servodagas, ja oassálastán daidda konsultašuvnnaide mat Sámediggeráđis ledje Dearvvašvuođa- ja fuolahusdepartemeanttain, ja čoahkkimii Stuorradikki dearvvašvuođa- ja fuolahuslávdegottiin dán lága birra.

Dasa lassin lea Sámedikki vuorrasiidráđđi jagi 2020 maiddái addán cealkámušaid eará áššiide, earret eará árvalusaid ođđa nationála biebmostrategiijii, láchkaásahussii gelbbolaš vuorrasiidfuolahusa birra dan ahte bárat geat dan háliidit, galget beassat orrut ovttas go sii fárrejit institušuvdnii, ja NRK Sápmi prográmmaráđđái ahte sámi vuorrasiidda váilot prográmmafálaldagat.

Vuorrasiidráđđi lea maid evttohan sámi ovddasteddjiid Davvi Dearvvašvuohta RHF geavaheaddjilávdegottiide, ja Ester Fjellheim lea nammaduvvon lahttun Davvi Dearvvašvuohta RHF regionála geavaheaddjilávdegoddái. Viidáseappot leat Ingrid Jáma nammaduvvon lahttun Oslo guovddáš vuorrasiidráđđái áigodahkii 2019-2023, Sámedikki vuorrasiidráđi evttohusa vuodul. Ingrid Jáma lea maid nammaduvvon lahttun sámi dearvvašvuođadutkama áššedovdi etihkalaš lávdegoddái.

Sámedikki vuorrasiidráđđi lea evttohan sámi ovddasteddjiid Nordlándda ja Romssa ja Finnmárkku fylkkavuorrasiidráđiide. Dain evttohusain välljejuvvui Ingolf Kvandal lahttun ja Betty Kappfjell várrelahttun Nordlándda fylkkavuorrasiidráđđái. Romssa ja Finnmárkku fylkkavuorrasiidráđđái välljejuvvui Ester Fjellheim lahttun ja Laila Somby Sandvik várrelahttun.

11.2.10 Sámedikki váiddalávdegoddi

Váiddalávdegotti lahtut leat: Ingar N. Kuoljok, jodiheaddji, Kirsti Guvsám, lahttu ja Hagbart Grønmo.

Váiddalávdegoddi lea jagi 2020 doallan 6 digitála čoahkkima ja meannudan oktiibuot 27 váiddaášši. Meannudeamit čájehit ahte 18 áššis bisuhuvvui biehttalus. 5 áššis fámohttojuvvui mearrádus ja sáddejuvvui ruovttoluotta sámediggeráđđái odđa meannudeapmái. 4 áššis válđojuvvui váidda vuhtii ja mearrádus rievdaduvvui.

11.3 Politihkalaš dási váikkuhangaskaoamit

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boađus. rev. budš. ektui
Sámedikki politihkalaš joavkkut	3 822 003	3 822 000	-3
Opposišuvvna bargoeavttu	1 494 000	1 494 000	0
Submi	5 316 003	5 316 000	-3

11.3.1 Doarjja Sámedikki politihkalaš joavkkuide

Doarjjaortnega doarjjaoažžut ja olahusjoavku:

- Sámedikki joavkkut geain lea joavkostáhtus Sámedikki politihkalaš dási njuolggadusaid hárrái.

	Oktiibuot	Juolluduvvon	Biehttaluvvon
62000 Sámedikki politihkalaš joavkkut	11	11	0

11.3.2 Opposišuvvna bargoeavttut

Sámedikki joavkkut main lea stáhtus joavkun Sámedikki politihkalaš dási njuolggadusaid vuodul ja mat definerejuvvojit gullat Sámedikki opposištuvdnii. Ortnet galgá sihkkarastit daidda buriid bargoeavttuid.

	Oktiibuot	Juolluduvvon	Biehttaluvvon
62100 Opposišuvvna bargoeavttut	7	7	0

Okta joavku ii ožžon máksojuvvot doarjaga jagi 2020.

12 Hálddahusdási

	Rehket- doallu 2020	Rev. budš. 2020	Boadus. rev. budš. ektui
Hálddahusdási doaibmagolut	132 933 075	133 761 000	827 925
Submi	132 933 075	133 761 000	827 925

Koronavirus lea dagahan uhcit mátkkoštemiid ja eanet digitála čoahkkimat ja webinárat leat čađahuvvon. Dat lea mielddisbuktán seastimiid doaimmas ja buoret áiggi áššemeannudeapmái ja eará hálddahuslaš bargamušaide. Pandemiija lea mielddisbuktán eanet ohcamiid ja doaimmaid.

Čoahkkimat, seminárat ja eará ovttasbargoforumat leat šluhttejuvvon, maŋiduvvon dahje čađahuvvon digitálalaččat, ja dalle gáržžiduvvon prográmmain. Mátkkit leat šluhttejuvvon ja báikediđoštallamiid viidodat kulturmuitohálddašeami oktavuodas lea veaháš geahpeduvvon.

Sámedikkis leat maid leamaš liigegolot koronadili geažil. Buot bargit biddjojuvvojedje ruovttukantuvrraide, ja dat mielddisbuvttii liigegoluid VPN-liseanssaid oastimii buot bargiide ja reaidduid oastimii. Headset lea maid ostojuvvon buot áirasiidna digitála dievasčoahkkima čađaheami várás.

Muhtun ođđa investeremat leat čađahuvvon jagi 2020. Loahpageahčen jagi 2020 almmuhuvvui fáraldat ođđa čuovggaide ja molsumii halogenas led čuvvii Sámedikki visttis ja fáraldat ođđa dulkon- ja čoahkkinstivrenrustegii. Šiehtadus ođđa čuovggaid oktavuodas lea vuolláičállojuvvon.

Čuovvovaš bajásdoallamat ja proševttat leat čađahuvvon dahje álggahuvvon jagi 2020:

- Čielggadan ásodagaid politihkalaš jodihangoddaí Kárášjogas
- Molsun beassanvuogádaga olgouvssain, ja eará guovddáš uvssain Kárášjogas, Romssas ja Vuonnabađas
- Čuovggat ja dulkon- ja čoahkkinstivrenvuogádat
- Snåase-kantuvrra divvun
- Investeremat visttiide ja energiijaseastindoaimbajut
- IT-investeremat

Guokte gaskkustanvirggi julevsámi ja lullisámi giellagelbbolašvuodain, ja máhtolašvuodain sámi girjjálašvuoda birra, leat ásahuvvon. Virgi julevsámi guovllus ásahuvvo Árran julevsámi guovddáži. Virgi lullisámi guovllus ásahuvvo Sijti Jarnges nammasaš vistái. Virggit čadnojuvvojit Sámedikki girjerádjui. Virgádeapmi dahkkojuvvui jagi 2020, ja jagi 2021 barget guovttis gaskkustanvirggiin.

12.1.1 Sámediggi ofelažžan sámegeiela geavaheami várás

Jagi 2016 dievasčoahkkimis (gč. Dievasčoahkkinnmearrádusa 020/16 Sámediggi sámegeiela geavaheami ofelažžan) mearriduvvui ahte “Okta Sámedikki váldomihtomeriin lea suodjalit ja nannet sámegeielaid maddái almmolaš organisašuvnnain”. Mearrádusas deattuhuvvo sámegeielgeavaheapmi gulahallamis sihke siskkáldasat ja olggos guvlui. Mearrádusas namuhuvvo maddái Sámedikki dievasčoahkkinn ja earret eará ahte “Sámedikki mihtomearrin ferte leat ahte ovdal jagi 2022 leat buot áššebáhpirat davvi-, julev- ja máttasámegillii”.

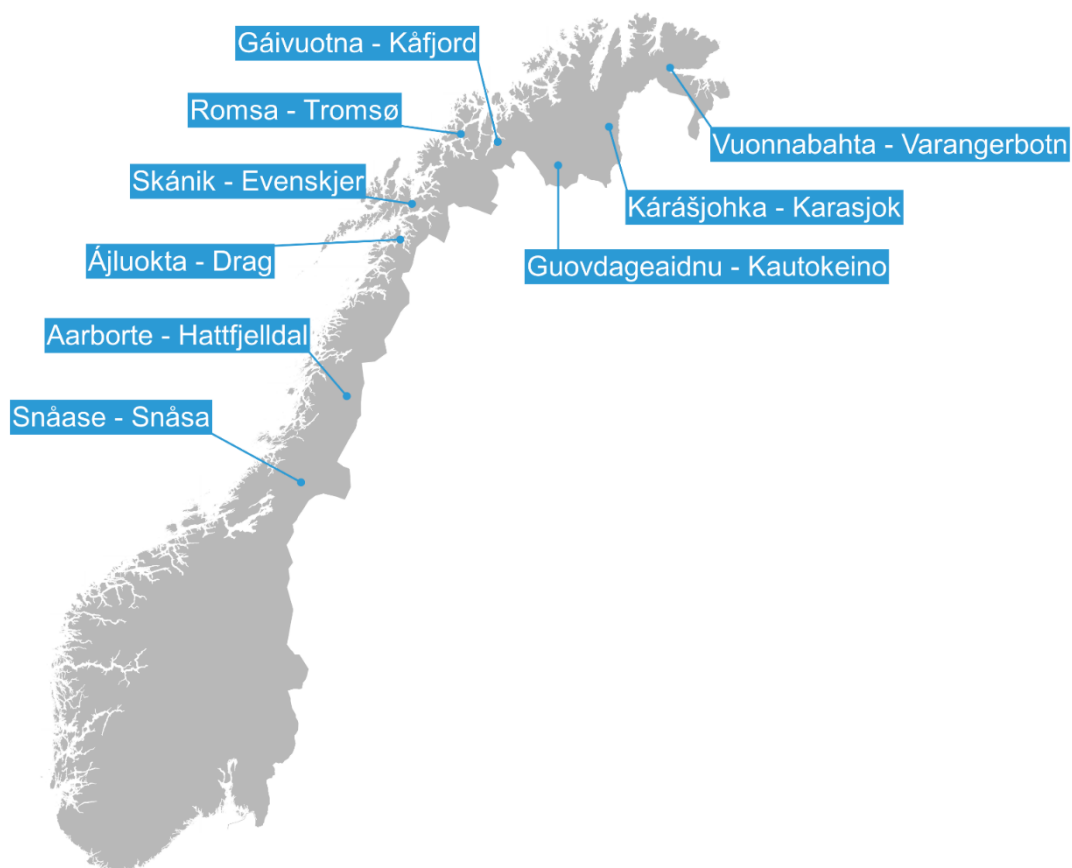
Otná dilli lea ahte eanaš dievasčoahkkináššit leat dušše dárogillii ja leat eanaš dušše mearrádusevttohusat mat jorgaluvvojit davvisámegillii. Aiddo muhtun dilálašvuodain jorgaluvvojit mearrádusevttohusat julev- ja/dahje máttasámegillii. Resursaváilli ja Sámedikki dievasčoahkkima vuoruhemiid geažil ii leat Sámedikki jorgalanbálvalus heivehuvvon dasa ahte čuovvulit jagi 2016 dievasčoahkkinmearrádusa.

Sámediggi lea guhká bargan dan ala ahte ovddidit giellateknologiija. Jagi 2020 leat mii ovttasbarggus Divvumiin ja Giellateknoin geavahišgoahtán OmegaT dokumeantajorgaleamis. OmegaT lea jorgalanreaidu mii doaibmá dihtorvehkiin. Dat ii jorgal teavsttaid, muhto das lea muitu masa leat vurkejuvvon teavsttat mat leat ovdalis juo jorgaluvvon. Dat lea beavttálmahtán jorgalanbarggu ja sihkkarastá ahte seamma tearpmat geavahuvvojit olles dokumeanttas. Sámediggi áigu maid váldit atnui teavsttaid mášenjorgaleami gaskal sámegielaid.

Giellateknologiija geavaheapmi lea Sámedikki digitaliserenstrategiija čuovvuleapmi. Mii oaidnit dan molssaeaktun dasa ahte ollašuhttit jagi 2016 dievasčoahkkinmearrádusa.

12.1.2 Sámedikki kánturstruktuvra

Sámedikki kántorstruktuvra lea geográfalaččat lávdaduvvon 8 iešguđet báikái, ja dat báikkit leat:

Jagi 2020 loahpas lea Sámedikkis čuovvovaš kántorstáhtus dain 9 kántorbáikkis:

	Gallis virgáduvvon	Galle guoros kántorsaji
Karášjohka - Karasjok	64	9
Guovdageaidnu - Kautokeino	38	0
Skánik - Evenskjer	7	4
Olmáivággi - Manndalen	5	4
Romsa - Tromsø	14	0
Vuonnabahta - Varangerbotn	9	10
Ájluokta - Drag	12	0
Snáase - Snåsa	7	3
Aarborte - Hattfjellidal	1	1

Ii leat dieđihuvvon ahte livčče guoros kántorsajit Guovdageainnus, Romssa ja Ájluovttas. Sámedikkis lea gáiddusbargošiehtadusat ja guokte gaskaboddasaš kántorbáikki Álttás ja Hurumis.

4. oassi - Doaimma stivrejupmi ja bearráigeahčču

Mo Sámediggi bajimus dásis árvvoštallá stivrejumi ja siskkáldasberráigeahču lágideami

Sámediggi geavaha ulbmil- ja boadustivrema iežas siskkáldas doaimmas. Sámedikki árvvoštallama mielde lea Sámedikkis buorre stivrejupmi ja bearráigeahčču doaimmas. Sámedikkis lea guhkeáigásaš perspektiiva mihtuiguin. Dat strategiijat ja doaibmabijut mat leat čađahuvvon 2020:s, leat veahkehan Sámedikki lahkoniid dáid mihtuid, gč. jahkedieđáhusa 3. oasi.

Sámediggi lea álbmotválljen orgána mas ii leat vuollásaš ráđđehus, ja juohká juolludusaid iežas vuoruhemiid vuodul. Bušeahhtarudat galget hálddašuvvot stáhta ekonomiijanjuolggadusaid ja Stuorradikki juolludanmearrádusaid vuodul. Sámedikki bargamušaide gullet buot áššit mat Sámedikki mielas gusket sámi álbmogii

Berráigeahččanlávdegoddi, man bargamuššan lea parlamentáralaččat bearráigeahččat Sámedikki doaimma, ovddida geassemánu dievasčoahkkimii jahkásaš dieđáhusa iežas ovddit jagi doaimma birra.

Deatalaš bealit/rievdadusat Sámedikki plánemis, čađaheamis ja čuovvuleamis

Sámediggeráđis lea dohkkeheaddji váldi bušeahtas, mearriduvvon dieđáhusain ja eará mearrádusain maid Sámedikki dievasčoahkkin lea mearridan. Sámediggeráđdi delegere ekonomiijanjuolggadusaid ja eará mearrádusaid vuodul hálddahussii direktivrara bokte strategiijaid ja doaibmabijuid čuovvulit ja sihkkarastit ahte Sámediggi beaktilis vugiin joksá mearriduvvon mihttomeriid ja boadusgáibádusaid. Sámediggeráđdi raportere dieđáhusas juohke dievasčoahkkimis iešguđet áššiid ja olahuvvon bohtosiid stáhtusa.

Sámediggi vuoraha stivren- ja bearráigeahččanbarggu hui bajás. Riikarevišuvdna čađahii 2018:s hálddašanrevišuvnna Sámedikki stivrenvuogádagas. Dát raporta geigejuvvui miessemánu 2019. Revišuvdna rávvii hábmet rutiinnaid maiguin čađaha dievasčoahkkima mearrádusaid ulbmillaččat:

- Dagadettiin čielggasin ahte dat ulbmilat maid dievasčoahkkin mearrida, galget stivret doaimma.
- Čađahettiin ulbmiliid Sámedikki mearrádusain nu ahte šaddet čielggasin ja mihtidahttin.
- Čađahettiin bajimus riska -ja mávssolašvuoda árvvoštallamiid mat fuolahit Sámedikki iešvuoda.
- Hábmedettiin boadusraporterema nu ahte soahpá bušeahta ja eará dievasčoahkkinmearrádusaid ulbmiliiguin.

Miehtan dihtii riikarevišuvnna rávvagiidda leat mánga doaibmabiju čađahuvvon. Dat leat earret eará:

- Doarjjaortnegiid ulbmilolahusa eavttut ja raporterengáibádusaid leat guorahallojuvvon nu ahte dat galget addit buoret vuođu árvvoštallat ulbmilolahusa. Dát vuhtto dán jagáš jahkedieđahusa 3. oasis gos ulbmilolahusat raporterejuvvojit čielgasit.
- Oktasaš policy siskkáldasbearráigeččui lea hábmejuvvon
- Jagi 2020 rájes lea hábmejuvvon stivrendokumeanta mas leat bajimus láidestusat Sámedikki hálddahussii.
- Bargu lea álggahuvvon rievdadit ekonomiijanjuolggadusaid nu ahte dat šaddá čađahahtti stivrendokumeantan.

Riikarevišuvnna čujuhan áššiid čuovvuleapmi

2020:s ođasmahttojuvvui šiehtadus Sámedikki ja riikarevišuvnna gaska Sámedikki revišuvnna birra. Šiehtadus gieđahallojuvvui politihkalaččat dievasčoahkkimis njukčamánu dievasčoahkkimis. Dievasčoahkkinjođiheaddji ja riikarevisora vuolláičáliiga šiehtadusa 2020 golggotmánus.

Bargiide guoski deatalaš áššit

Sámedikki bargoveahka-, kapasitehta- ja gelbbolašvuođadilli

Sámediggái lea mearrideaddji deatalaš bisuhit, ovddidit ja rekrutteret gelbbolaš ja oalgguhuvvon mielbargiid doaimma mihttomeriid ollašuttimii.

2020 almmuhuvvojedje oktiibuot 22 virggi, ja ledje oktiibuot 128 ohcci. 22 almmuhuvvon virgái leat 16 virgáduvvon bistevaš virgái ja guovttis gaskaboddasaš virgái.

Gelbbolašvuohta ja bargoveahkadárbu guorahallojuvvo ovdalگو virgi almmuhuvvo. Ohcciidlohku daid virggiide lea njiedjan maŋemuš jagi.

Resurssat geavahuvvojit maid dasa ahte viidáseappot ovdánahttit mielbargiid ja jođiheddjiid. Dat dahkkojuvvo kursaoassálastima bokte bargi fágasurvggiide, oassálastima bokte fágaidgaskasaš ovttasbarguide ja prošeavttaide, ja ođđa bargamušaid ja ovddasvástádussurvggiid bidjama bokte.

Sámedikkis lea leamaš fidnoahppi vistedoaimmaheami fágasuorggis.

Turnover čájeha gallis leat heaitán ja geaid sadjái leat ođđa mielbargit bohtán. Sámedikkis lea turnover 2020:s 8,5 %. Dat čájeha ahte turnover lea unnon ovddit jagiid ektui. 2019:s lei turnover 9,3 %, go fas 2018:s lei 10,3 %.

Dásseárvu ja vealaheapmi

Sohkabealjuohku Sámedikki hálddahusas ollislaččat čájeha ahte leat 63,2 % nissona ja 36,8 % albmá. Dat muitala ahte nissoniid oassi lea lassánan 1,2 proseanttain 2019 rájes. Sámedikkis ii leat oktage virgádeapmi mas sisafárrenduogáža sáhtta raporteret.

Oppalohkái eai leat stuorra erohusat sohkabeliid gaskkas. Sáhttet leat ovttaskasdilít main leat bálkáerohusat, sihke sohkabeliid gaskkas ja dakkár joavkkuid gaskkas main lea seamma

oahppoduogáš. Sivvan dasa sáhttet leat iešguđetláganat, sáhttet leat rekrutterenhástalusat, dahje oanehisáiggi proševttat.

Dearvvašvuolta, biras ja sihkarvuolta (DBS), bargobiras

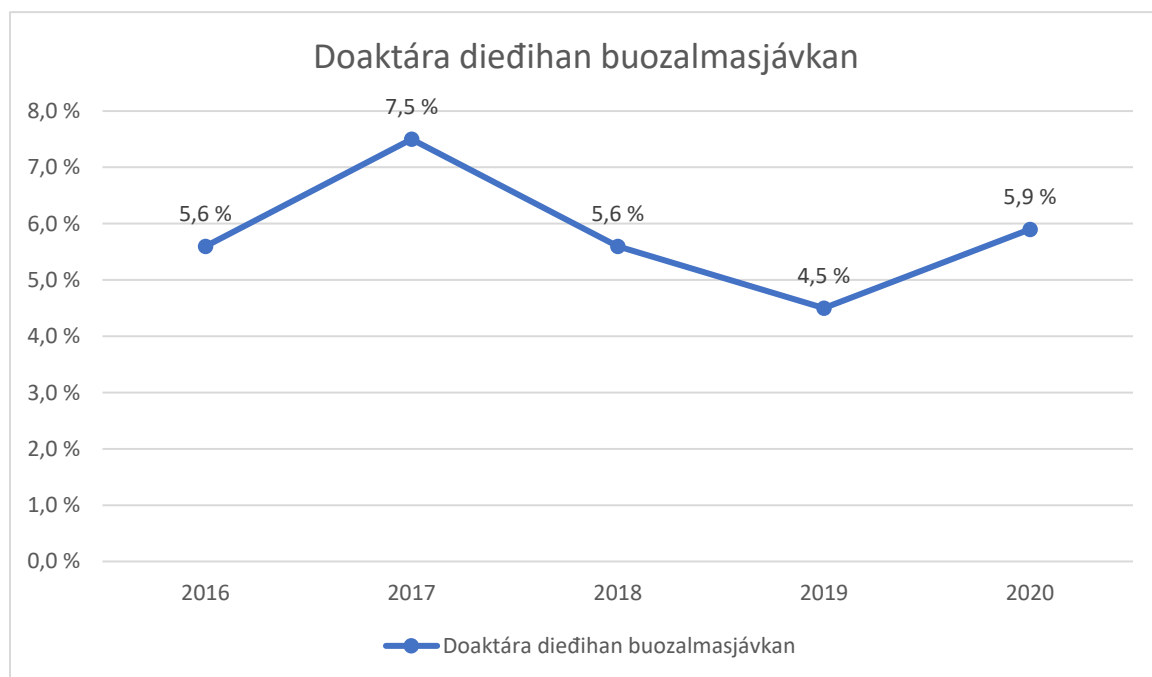
2019:s dahke guovddáš bealit ođđa IA-šiehtadusa 2019-2022 áigodahkii. Sámediggi válljii joatkit ovddeš iešdieđihanortnega.

Muhtun kántorbáikkiin čađahuvvojedje 2020 čavčča suodjalanvuorut. Báhcán kántorbáikkiin galget suodjalanvuorut čađahuvvot 2021:s.

Buozalmasjávkan

Sámedikki mihttomearri lea unnidit buozalmasjávka maid doavttir lea dieđihan 5,7 % rádjái. Ollislaš jávkamis 2020:s lea doaktára dieđihan buozalmasjávkan 5,9 % ja iešdieđihan jávkan 1,6 %.

Buozalmasjávkan dagai 2020:s oktiibuot sullii 11 jahkedoaimma.

Juolludusreivviid čuovvuleapmi

Maŋŋágo Stuorradiggi lea gieđahallan ja mearridan stádabušehta, de Sámediggi oažžu juolludusreivve departemeanttas. Juolludusreive čájeha ollesgova juolludemiin, Sámedikki ovddasvástádussurggiin ja raporterengáibádusain. 2020 reivves loktejuvvo searvadeaddji veahkkálasbargu ja diehtosihkarvuolta.

Searvadeaddji veahkkálasbargu

2020 juolludusreivves čuožžu ahte Sámediggi galgá raporteret dan mo 2020:s lea váikkuhan dasa ahte ráđdehusa searvadeaddji veahkkálasbarggu mihttomeari joksat. Mihttomearrin lea ahte 5 % ođđa

bargiin lea doaibmahehttehus dahje ráigi CV:s. Sámediggi ii sáhte raporteret ahte 2020:s leat virgádan olbmuid geain lea doaibmahehttehus.

Sámediggi geavaha Jobbnorge rekruterenneavvun go virggiid almmuha. Das sáhttet ohccit go ohcet virggi Sámedikkis russet jus lea doaibmahehttehus dahje ráigi CV:s. 128 ohccin juhkkovuvon 22 virgái Sámedikkis lei 2020 dušše okta mii almmuhii ahte sus lea doaibmahehttehus. Viđa ohccis lei ráigi CV:s, ja dain lei okta gii lei gelbbolaš ja danne gohččojuvvui jearahallamii.

Bargu diehtujuohkinsihkarvuodain

Sámedikki dievasčoahkkin mearridii áššis 67/18 Sámedikki digitaliserenstrategiija. Strategiijas čuožžu ahte go ođđa digitála bálvalusaid hábme, de lea deatalaš ahte personsuodjalus ja diehtosihkarvuolta leat guovddáš bealit ovdáneamis, ja lea mihttomearrin ahte Sámediggi galgá gozihit personsuodjalusa ja diehtosihkarvuolta min digitála bálvalusain. Sámediggi lea 2020:s implementeren diehtopolicy mii 2019 loahpas mearriduvvui, ja lea mihttomearri dan olles organisašuvdnii sajáiduhhtit.

2019:s ásahuvvui siskkáldasgeahččojoavku mas lea ovddasvástádus earret eará diehtosihkarvuodas. Siskkáldasgeahččojoavkkus leat iešguđet ossodagaid ja juhkosiid bargit mielde, ja dat kárte mo Sámediggi dieđuid gieđahallá ja rutiinnaid dasa ráhkada. Sámedikkis lea maid iežas persovdnasuodjalanáittardeaddji geas lea ovddasvástádus ođđa persovdnasuodjalanlága implementeret ja heivehit. Sámedikkis leat otne doaibmabijut mat galget siskkáldas sihkarvuodagelbbolašvuolta buoridit ja lea bargi gii váldá diehtosihkarvuoda masteroahpu.

Sámediggi lea 2020:s bargan ođđa intraneahtain gos rutiinnat, policyst ja stivrendokumeanttat/-njuolggadusat čohkkejuvvojit ovtta oktasaš lávdái. Dat dahká ovttaskas bargái álkibun relevánta dieđuid fidnet, ja sihkkarastá ahte buot bargit olahit ođasmahttojuvvon dieđuid.

Koronadilli dagahii ahte Sámedikki heahtejođihangottis, sihkkarvuodaráđi bokte, lei stuorát aktivitehta go dábálaččat. 2020 buvtii eará gáibádusaid dieđuide ja rutiinnaide, ha koronavirus dagahii ahte sihkkarvuodaráđis ledje čoahkkimat dávjá.

5. oassi - Boahtteáiggi vejolašvuodaid árvvoštallan

Mo lea máillbmi jagi dahje viđa jagi geahčen? Bávdčagahtta jurddašit ahte dat jahki man mii aiddo leat vásihan, lea oahpahan midjiide ahte ii mihkkege leat iešalddis diehttalas ja ahte dilli sáhtta čalbmeravkalanbottas nuppástuvvat - ja mielddisbuktit máilmmiviidosas váikkuhusaid olles olmmošsohkagoddái. Mii leat ain máilmmiviidosas pandemijas mas ii oktage vuos sáhte oaidnit olles bohtosa. Jahki 2020 lea rievddan min ja mii fertet árvvoštallat boahtteáiggi vejolašvuodát. Go mii geahččat ovddasguvlui, de šaddá ON guoddevašvuodamihttu eanet ja eanet gostojeaddjin. Pandemiija bágge min buohkaid árvvoštallat lea go min eallin guoddevaš. Guoddevašvuodta lea oalle odđa doaba sámegeielas, muhto min árbevirolaš eallinvuohki ja luondduvuodt ealáhusat leat guoddevaččat geavadis. Mii dárbbasit Sámis ovttas ánggiruššat dainna ahte mo mii galgat čuovvulit guoddevašvuoda mihtuid sámi perspektiivvas.

Eai dat leat máilmmi álgoálbmogat mat leat vuolggahan daid dálkkádatstalusaid maid mii dál fertet dustet, muhto midjiide dat čuhcet dálkkádatrievdamat garrasepmosit. Dat vuordámušat ahte álgoálbmogiid ealáhusat, kultuvra ja luondduriggodagat galget čáhket saji dasa mat ollugiid mielas leat čovdosat dálkkádatstalusaid, lea stuorra paradoksa. Biegga- ja čáhcefápmohuksen sámi lea guovlluin čihkkojuvvon ruoná, birasseasti molssaeavttuide dakkár lohpadusaiguin ahte ruhtadilli galgá buorránit ja bargosajiid lohku lassánit. Seammás dat duoguštit viiddes eatnamiid maid guoddevaš sámi ealáhusat juo geavahit ja addet barggu sohkaolvvaide. Dat fas mielddisbukta eanet sisabahkkemiid rašis lundui. Kultur- ja luondduárbi lea vuodđun sámi ealáhusdoaimmaheapmái, ássamii, kulturdoaimmaheapmái ja servodatovdáneapmái, ja dálkkádatdoaimmabijut fertejit maid mielddisbuktit dálkkádatvuoggalašvuoda. Dat leat deatalaš prinsihpalaš bealit mat beroštahttet Sámedikki, ja mis leat vuordámušat dasa ahte ráđđehusa jagi 2021 doaibmaplána guoddevašvuodamihtuide vuhtiiváldá sámi perspektiivva.

Sámedikki ealáhuspolitihka ulbmil lea ahte sámi guovlluin galget leat nana ealáhusat mat ovddidit ja bisuhit eallinfámolaš sámi servodagaid. Dasa gullá maiddái dat vuordámuš ahte sámi ealáhusain maid galget leat seamma ovdánavejolašvuodát go eará ealáhusain, ja mat nannejit sámi guovlluid geasuheaddji bajásšaddan- ja ássanguovlun. Dat lea maiddái leamaš Sámedikki oaidnu earret eará min árvalusain stuorradiggedieđáhussii davviguovlluid birra, mas mii leat bivdán ahte ferte bidjat garrasat birasgáibádusaid vai davviálbmogiidda sihkarastojuvvo guoddevaš ovdáneapmi ekonomijja, birrasa ja sosiála diliid ektui.

Dálkkádat- ja birasáitagat gullet stuorámuš váraide davviguovlluide boahtteáiggis, dakkár váikkuhusaiguin olbmuide ja elliide min ruovttuguovlluin maid ii lea vejolaš njulget. Dálkkádatrievdamat leat juo dáhphuvvamin sámi eallinguovlluin, main leat stuorra váikkuhusat árbevirolaš sámi ealáhusaid, ja mat dainna lágiin váikkuhit buot osiide sámi báikegottiin. Sámedikki bealis mii ballat ahte šaddá stuorát ja stuorát dárbu dálkkádathehtedoaimmabijuide boazodoalus ja ártalaš eanadoalus.

Sámediggái lea sámi guovlluid olmmošlohku deatalaš. Jagi 2010 rájes jagi 2018 rádjai lei olmmošlohku oalle dássit, muhto manjá jagi 2018 leat mii vásihan njiedjama. Mis lea riegádanvuollebáza ja eanebut fárrejit eret min gielddain go sisa min gielddaide. Ja várra joatká olmmošlohku njiedjan boahttevaš jagiid ja mii sáhttit vuordit vásihit áibbas eará veahkadatmálle ja

ássonmálla 10 ja 20 jagi geahčen min guovllus. Einnostusat čájehit ahte jagi 2040 lea ahkejoavkkut 65 jagi rájes 80 jagi rádjai stuorámus beassádagat. Sámediggái lea deatalaš rievdadit dan soju. Miellagiddevaš bargosajit ja geasuheaddji ássonbáikkid leat muhtun deatalaš fáktorat dasa ahte oažžut nuoraid válljet sámi gielddaid dan sajis go gávvgogiid. Sámediggi ja gielddat fertejit ovttas geahčadit vejolaš čovdosiid vai mii šaddat eanet geasuheaddjin.

Pandemiija lea čuohtan sámi servodagaide ja ealáhusaide garrasit. Telemarksforskninga logut muitalit ahte sin logu lassáneapmi sámi guovlluin geat ožžot bálkká, lea njedjan eanet go riikadásis, ja sámi guovlluin lea leamaš čielgasit heajut bargosadjeovdáneapmi go riikkas muđui. Mii diehtit ovdamearkka dihtii ahte mátkeealáhusas Sámis leat leamaš stuorra hástalusat vuollegis dietnasiin mátkegáržžidusaid geažil, ja go mátkeealáhusaid ovdáneapmi lea bisánan. Muhtun fitnodagat leat ferten nuppástuhttit iežaset, ja earát fas bissehit buot doaimmaid dassážiigo áiggit buorránit. Mii eat dieđe vel mii loahppaboađus šaddá, muhto vuordit ahte maiddái 2021 šaddá garra jahki ealáhusaide ja ahte mii várra vásihit ahte eanet fitnodagat heaittihuvvojit go dábálaččat. Sámediggi lea deatalaš váikkuheaddjin dasa ahte bisuhit barggolašvuoda sihke priváhta ja almmolaš suorggis sámi guovlluin iežas váikkuhangaskaopmeortnegiid bokte. Sámediggi oaidná ain dárbbu árrjalaččat geavahit dakkár váikkuhangaskaomiid mat sáhttet buoridit sámi ealáhus- ja kultureallima dili dakkár ortnegiiguin mat leat jurddašuvvon ovddideapmái ja nuppástuhttimii. Sámediggi áigu maid čuovvut ovdáneami dárkilit go guoská dasa man láhkai koronavirus lea váikkuhan sámi servodagaide ja ealáhusaid guhkit áiggi vuollái, ja veahkehit nu bures go mii sáhttit vai min servodagat nagodit dustet sullasaš dilálašvuodaid boahteáiggis. Seamma láhkai go gearggusvuolta dustet dálkkádatrievdamiid, de lea gearggusvuolta dustet boahttevaš pandemijaid seamma deatalaš. Nana ja seammás máškidis fitnodagat leat deatalaš eaktun birgemii boahteáiggis.

Pandemiija lea maid bággen eanet geavahit digitála bálvalusaid ja dárbu digitála bálvalusaide lea sturron. Sámedikki doaibma lea eanet ja eanet sirdásan digitála arenaide, ja mii vuordit ahte dárbu ain lea stuoris jagi 2021. Mánngga dáfus leat rahpasan stuorra vejolašvuodát, muhto seammás mii diehtit ahte digitála ovdáneapmi ii seamma bures fáttmmas álgoálbmogiid ja álgoálbmotgielaid. Giellateknologiija lea ovdun privilegerejuvnon majoritehtagiellageavaheddjiide, ja minoritehtagielain (languages of limited diffusion) eai leat seamma ovddut. Máilmmis lea dáhpáhuvvamin stuorra digitála ovdáneapmi, ja mii fertet gozihit ahte min gielat eai bázahala. Álgoálbmogat maid galget beassat ávkkástallat dainna giellateknologiijaovdánemiin mii dáhpáhuvvá min gielain. Mii fertet sihkarastit ahte min gielat ain leat guoskevaččat go máilbmi dadistaga rievdá, sihke gávptlaš guovlluin, almmolaš bálvalusain, oahpahas, ja mediain ja bivnuhiskultuvrras. Olles sámi ássanguovllus leat 9 sáme giela, ja riikkaidgaskasaš oktavuodas adnojuvvojit buot sámi gielat áitojuvvon, duodalaččat áitojuvvon dahje goasii jábmán giellan. Sámi servodagat juohkásit maiddái njealji nátionálastáhtii, ja nátionálastáhtat bidjet sihke rámmaid ja eavttuid sáme gielaide. Sámi servodagas leat stuorra hástalusat sáme giela giid rekutterema ektui eanaš servodatsurggiide. Nu lea dilli miehtá riikka, ja dat dovdo erenoamážit dearvvašvuoda- ja oahpahussuorggis. Sámediggi ángiruššá maiddái dainna ahte eanedit sámi giellagelbbolašvuoda registrerema Álbmotregisterii Norggas. Guhkit áiggi vuollái dat buoridivččii sámi giellageavaheddjiid statistihka, ja attášii Sámediggái ja eará almmolaš instánsaide buoret máhttovuodu go galget ovddidit almmolaš bálvalusaid sáme gielaide, maiddái digitála vuodđovuogádagain. Sámediggái dat maid sáhtta veahkehit láhčit giellapolitihka, ja boahit buorin buot sáme giela giid.

Jagi 2021 mii galgat maiddái konkretiseret min ángiruššama go guoská ON álgoálbmotgiellalogijahkái, Interational Decade of Promoting Indigenous Languages 2022 - 2032. Jurdda álgoálbmotgielaid logijagi birra riegdii jagi 2019 go ON riikkaidgaskasaš álgoálbmotgielaid jahki lágiduvvui ja

máilmmiviidosas ovddasvástádus máilmmi álgoálbmotgielain dohkkehuvvui. Álgoálbmotgielaid dohkkeheapmi lea deatalaš dannego dat nanne kultuvrralaš máhtu ja identitehta, ja danne vai čalmmustahttojuvvo dat mo stáhtat ja máilmmiviidosas proseassat árrjalaččat fertiejit fátmastit álgoálbmotgielaid. Sámegielaid ceavzimii lea deatalaš ahte nationálastáhtat dohkkehít dárbbu ráđjarasttiedaddji ovttasbargui. Okta IDIL 2022-2032 váldomihtuin lea ge dat ahte nannet ráđjarasttiedaddji ovttasbarggu. Sámediggi lea ilus go Norga doarjui álgoálbmotgielaid logijagi álgaga, ja illuda oassálastit šattolaš ja buori ovttasbargui. Mis leat maid vuordámušat dasa ahte Norgga stivrenválddit searvvahit sámi álbmoga nationála digitaliserenstrategiijaide ja -doaibmabijuide, ja dasa ahte deatalaš diehtjuohkin riikka álbmogii maiddái dáhpuhuvvá sámegielaide.

Pandemiija lea maid čuočcan riikkaidgaskasaš dálkkádat- ja álgoálbmotovttasbargui garrasit. ON álgoálbmotáššiid bistevas forum (UNPFI) ii leat sáhtán čoaikkanit pandemiija geažil, ja dálkkádatkonferánsa lea maid maŋiduvvon. Sámediggi lea maid ožžon máŋga vuorjašuvvandieđu illastemiid birra, eahperievttálaš giddagassii bidjamiid birra, ja marginaliserejuvvon álgoálbmotovddasteddjiid goddimiid birra máŋgga regiovnnas, man birra máilbmi ii gula maidege. Sámediggi lea diedihan ja áigu ain diedihit Norgga eiseválddiide dakkár dáhpuhusaid birra ja ávžžuhit sin loktet dáid áššiid. Bargu álgoálbmotvuodđovuogádagain, mii galgá sihkkarastit álgoálbmotoassálastima dálkkádatšiehtadusa čuovvuleapmái, lea jotkojuvvon digitála forumiin. Álgoálbmogiin miehtá máilmmi leat iešguđet eavttut digitála oassálastimii, sihke interneahthafidnema dáfus, muhto maiddái go álgoálbmotgulahallan máilmmis dábálaččat dáhpuhuvvá persovnnalaš čoaikkimiin gos lonohallet vásáhusaid árbedieđu birra. Ollu álgoálbmogat maid ellet dakkár riikkain main leat mealgat heajut dearvvašvuodafálaldagat, gos koronapandemiijas leat duodalaš dearvvašvuodalaš váikkuhusat ja mat leat váikkuhan álgoálbmogiid oassálastimii. Sámedikkis leat vuordámušat dasa ahte nationála eiseválddit váikkuhit dasa ahte riikkaidgaskasaš dálkkádat- ja álgoálbmotovttasbargu vuoruhuvvo boahttevuodas.

Sámediggi áigu maiddái ovddasguvlui čalmmustahttit fágaodasmahttima čađaheami oahpahussuorggis. Sámediggi oaidná ahte lea dárbu ráhkkanahhtit skuvllaid vuostáiváldit ođđa oahppoplánabuktosiid, ja Sámediggi áigu ain vuoruhit oahpponeavvobuvtadeami. Dát bargu eaktuda earret eará áŋgiruššama sámi oahpponeavvuid ráhkademiin ođđa oahpponeavvobuktosa vuodul. Jagi 2006 oahppoplánaodastusa evalueremis oaidnit ahte sámi oahpponeavvuid váilivuohhta lei hástaleaddjin oahpaheddjiide. Dát bargu ferte nannejuvvot boahttevas jagiid.

Báástedeprošeavtta bokte lea opodatvuogátvuohhta sámi kulturhistorjjálaš dávviriidda sirdojuvvon Norgga álbmotmuseas ja Kulturhistorjjálaš museas sámi museaide. Ain dárbbášuvvojit ekonomalaš resurssat golmma museaovttastussii guđa museaovttastusas ovdalgo museat buori muddui sáhttet vuostáiváldit daid dávviriid mat galget máhcahuvvot sidjiide. Vaikke vel lea ge leamaš positiiva ovdáneapmi maŋimus viđa jagis, de leat sámi museat smávva organisašuvnnat uhccán fágaolbmuiin čoaikkáldagaid sturrodaga ja museaid doaibmaviidodaga ektui. Sámediggi háliida dakkár sámi museaid mat nagodit gaskkustit sámi kulturárbbi buriin vuogiin ja alla kvalitehtain. Sámediggái lea deatalaš ahte kulturárbi gaskkustuvvo erenoamážit mánáide ja nuoraide, muhto lea maid stuorra dárbu muitalit sámi historjjá riikka ja riikkaidgaskasaš gussiide. Sámediggi lea jagi 2021 várren liigeresurssaid Sámi museaserviivid bargui dán lágan oktasaš prošeavttaiguin, muhto ráđđehus ferte váldit ekonomalaš ovddasvástádusa resurssain digitaliserema, gaskkusteami, oahpahušlágidemiid ja duodašteami čađaheapmái.

Kulturhistorjjálaš dávvirat ja kulturmuittut leat deatalaš oassi min historjjás, maid lea deatalaš seailuhit boahttevas sohkaolvuvaide. Dat leat oassin ealli historjjás ja árbbis ja muitalit geat mii leat.

Sámediggi oaččui ovddasvástádusa 900 ráfáidahttojuvvon visttis automáhtalaččat ráfáidahttojuvvon sámi visttiid stuorra registrerenprošeavtta bokte, prošeakta mii loahpahuuvui jagi 2019. Jagi 2020 rájes lea maid Sámediggái sirdojuvvon ovddasvástádus ja ođđa bargamušat Riikaantikváras seamma láhkai go fylkkasuohkaniidda. Sámedikki ovddasvástádus lea hálldašit dáid automáhtalaččat ráfáidahttojuvvon sámi visttiid ulbmillaččat ja váikkuhit dasa ahte ovddastuslaš válljenmunis lea dábálaš bajásdoallu. Áŋgiris ja máhtolaš eaiggádat dárbašuvvojit dasa ahte dainna lihkostuvvat. Eaiggádat leat aiddo báliid ožžon dieđu ahte sis lea automáhtalaččat ráfáidahttojuvvon sámi visti ja sis lea danne stuorra dárbu diehtjuohkimii ja bagadeapmái, mii eaktuda lagas gulahallama Sámedikki ja eaiggádiid gaskkas. Stuorra dárbu lea ásahit fierpmádagaid, gulahallama ja luohttámuša gaskal eaiggádiid, guoskevaš giehtaduodjebirrasiid ja Sámedikki mii lea hálldašaneiseváldi. Dát bargu mearkaša maiddá sámi visteárbbi árjjalaš gaskkusteami ja oainnusmahttima sihke guoskevaš báikegottiide ja sámi almmolašvuhtii. Sámedikki lassánan ovddasvástádus dán suorggis meroštallojuvvo gáibidit 8-10 virgeresurssa, muhto stuorát ovddasvástádus ja eanet bargamuš ii leat dađibahábut čuovvuluvvon eanet virgeresurssaiguin guovddášeiseválddiid bealis.

Sámedikki dievasčoahkkin lea jagi 2022 bušeahttarárbu oktavuoda dovddahan ahte Sámediggi áigu váldit álgaga dasa ahte ásahit bušeahttakommišuvnna mas Stuorradiggi ja Sámediggi ovtta geahčadit mo Sámediggi ja sámi servodat galgá bušeterejuvvot boahttevuodas. Dasa ferte earret eará gullat árvoštallan das ahte leat go dálá bušeahttarámmat heivehuvvon daidda bargamušaide ja geatnegasvuodaide mat Sámedikkis ja Stuorradikkis leat sámi servodaga ektui. Ferte árvoštallat leat go daid ásahusaid rámmat, mat gullet Sámedikki hálldašeapmái, dohkálaččat ja seamma dásis go sullasaš dáža ásahusain. Sámedikki ulbmil lea ahte sámi servodagas galgá leat vuorddehahttivuohta ja ahte dat galgá sáhttit čuovvut ovdáneami seamma láhkai go dáža servodat, ja ahte dat rolla mii Sámedikkis lea sámiid álbmotválljen orgánan, ii galgga leat stivrejuvvon politihkalaččat áiggis áigái doaimbi Norgga ráđđehusas. Sámediggi áigu boahttevuodas bargat dan ala ahte ollašuhttojuvvo dát álgga min alimus stivrenorgána bealis.

6. oassi - jahkereketdoallu

Jođiheddjiid mearkkašumit

Ulbmil

Sámediggi lea organiserejuvvon hálldašanorgánan mas leat sierra bruttofievrrideami fápmudusat stáhta bušeahta olggobealde (nettobušeteren doaibma). Stuorradiggi lea mearridan juolludannjuolggadusaid bruttobušeterenprinsihpas ja duodaštuvvo juohke jagi netto juolludanmearrádusain gollopoastta 50 vuolde.

Stuorradikki mearrádus mearkkaša ahte doaibma:

- Lassin sisaboađuide 50-poasta juolludusas sáhtá hálldašit olggobeale sisaboađuid ollásit doaimma ulbmilii.
- Oažžu fievrridit dán jagáš doaibmabohtosa čuovvovaš bušeahttajahká. Doaibma hálldaša vejolaš positiivvalaš jahkebohtosa ja das lea ovddasvástádus vejolaš negatiivvalaš jahkebohtosa gokčamis.

Sámediggi juohká juolludusaid iežas vuoruhemiid mielde, muhto dávistettiin Stuorradikki bušeahtamearrádussii.

Duodaštus

Jahkereketdoallu dahkkojuvvo čuovvovaččaid vuodul:

- Stáhta ekonomijastivrema njuolggadusat ja stáhta ekonomijastivrema mearrádusat.
- Johtočálus 115 stáhtalaš doaimmaid jahkereketdoalu ráhkadeapmi ja ovdanbidjan.
- Johtočálus 114 Stáhta rehketoallostandárddaid (SRS) geavaheapmi doaibmarehketoalul.
- Gielda- ja ođasmahttindepartemeanta lea mearridan njuolggadusat Sámedikki ekonomijahálldašeami várás.
- Gielda- ja ođasmahttindepartemeanta juolludusreive 2020 várás.

Mun oaivvildan ahte rehketoallu addá buori gova dain juolludusain maid Sámediggi beassá hálldašit, Sámedikki rehketoallui fievrriduvvon goluin, boađuin, omiin ja velggiin.

Rehketoalu deatlaš bealit

Sámedikki rehketoallu lea biddjojuvvon stáhta rehketoallostandárddaid ja dasa gullevaš bagadannotáhtaid mielde maid Finánsadepartemeanta ja Ekonomijastivrema direktoráhta leat ráhkadan.

Boahtun fievrriduvvon juolludusat leat reduserejuvvon 3,6 miljovna ruvnnuin jagi 2019 ektui daningo jagi 2020 ledje unnit golut. Dasa lassin leat eará doarjagat ja sirdimat reduserejuvvon measta 6 miljovnnain ruvnnuin. Sudjan dasa lea go boahtun fievrrideapmi lea unnon daningo jagi 2020 ledje unnit proševttat go jagi 2019. Vuovdin- ja láigohandietnasiid redukšuvdna vuolgá das, go measta buot jagi 2019 vuovdindietnasat gulle Jikŋon 2 ovtasbargoprošektii Walt Disney Animation Studiosiin.

Bálgágot leat unnon oktiibuot 3,7 miljovna ruvnnuin (3,1 %) 2019 ektui. Válđoáššit dasa leat ahte muhtun virggit ledje rahpasat ovttá áigodaga 2020:s, buozalmasjávkan lea lassánan 1,4 % ja dat lea

lasihan buohcanruhtabuhtadusa 1,0 miljovna ruvnnuin, 2020 bálkášiehtadallamat eai lean nu ollu go vurdojuvvon, ja koronadili dihte leat 2020:s leamaš olu unnit čoahkkindoaimmat ja dat lea unnidan molsašuddi buhtadusaid 1,1 miljovna ruvnnuin 2019 ektui.

Eará doaibmagolut leat unnon 16,7 miljovna ruvnnuin (20,4 %) 2019 ektui. Eanas oasis doaibmagoluid unnumis lea čielga oktavuohta 2020 koronadillái, ja lea dan dihte go mátkegolut ja eará golut, mat gusket politihkalaš ja hálddahaslaš čoahkkimiidda ja konferánssaide, leat unnon. Oasi 2020 seastuin válljii Sámediggi ođđasit vuoruhit Sámediggevisti ja láigovistiid investeremii ja divodeapmái, mii ii leat vuoruhuvvon ovddit jagiid.

Oanehisáiggevealgi lea lassánan 7,5 miljovna ruvnnuin 2019 ektui. Válidosivva dasa lea lágideaddjivealgi lassáneapmi, mas ovdamáxon viessoláigu Statsbyggii vrd. nohta 11 dahká stuorámus rievdadusa, ja doarjagat mat eai leat fievrriduvvon boahtun vrd. nota 14 Riikkaantikváras ja Ruota Sámedikkis dahket stuorámus rievdadusaid.

Revišuvdnaortnet

Riikarevišuvdna lea Sámedikki revisora ja duođašta Sámedikki jahkerekhetdoalu. Jahkerekhetdoallu ii leat vel gárvisin reviderejuvvon, muhto jáhkkit ahte revišuvdnadieđáhus boahtá nuppi njealjehasas 2021. Revišuvdnadieđáhus almmuhuvvo dalán go ovddiduvvo Riikarevišuvnnas, ja galgá almmuhuvvot go oazžut dan.

Kárášjohka, ođđajagimánu 31. b. 2021

Aili Keskitalo
Sámedikki presideanta

Inger Marit Eira-Åhren
Direktevra

Prinsippa notta jahkerekhetdollui

Sámediggi lea hálddašanorgána mas leat sierra fápmudusat bruttofievrrideapmái olggobealde stáhta bušeahta (nettobušeteren doaimmat). Sámedikki rehketoallu lea ráhkaduvvon ja biddjojuvvon stáhta ekonomijastivrema njuolggadusaid lagat njuolggadusaid mielde (“mearrádusat”). Rehketoallu ovddiduvvo čuoggá 3.4.1 mearrádusaid gáibádusa mielde Finánsadepartemeantta johtočállosa R-115 čakčamánnu 2019 lagat mearrádusaid mielde ja vejolaš lassegáibádusa mielde maid bajimuš departemeanta lea mearridan.

Gielda- ja ođasmahttindepartemeantta (GOD) gulahallama mielde lea Sámediggi mearridan fievrridit rehketoalu stáhta rehketoallostandárdaid (SRS) mielde. gč. Mearrádusaid čuoggáin 3.4.2 ja 3.1.6 “Sámedikki 31.08.2020 ekonomijahálddašeami njuolggadusaid”.

Ovddit rehketoalloáigodaga buohtastahttinlogut oidnojit guđege rehketoallolinjá ja notáhtaid oktavuodas. Stáhta kapitála ja vealggi balánsaráhkadusa čuokkis C ja D leat rievdan 2019 ektui. 2019:s lei dat fievrriduvvon dušše oktan poastan “Juolludusat, doarjagat ja sirdimat mat eai leat fievrriduvvon sisabohtun” čuoggá D Gjeld vuolde, romerlohku III. 2020:s lea ráhkadus rievdan ja lea juhkkuojuvvon guoktin poastan;

- Juolludusat mat eai leat fievrriduvvon sisabohtun, čuoggá C vuolde Stáhta kapitálas, romerlohku III
- Doarjagat ja sirdimat (nettobušeterejuvvon), čuoggá D Gjeld vuolde, romerlohku III

Sirdinvuđot boadut

Sisaboadut sisafievrriduvvojit go dat leat dinejuvvon. Sirdimat boadusfievrriduvvojit dainna árvvuin mii mávssus lea go sirdin čađahuvvo. Bálváluvuovdin fievrriduvvo sisabohtun dađi dađistaga.

Sisaboadut juolludusain ja sisaboadut doarjagiin ja sirdimiin

Sisaboadut juolludusain ja sisaboadut doarjagiin ja sirdimiin boadusfievrriduvvojit dan áigodagas go dat doaimmat mat leat eaktuduvvon ruhtaduvvot sisaboaduiguin, leat čađahuvvon, dat mearkkaša dan áigodagas go golut gártet (vuostálas buohtastahttin). Vuostálas buohtastahttinprinsihppa geavahuvvo jagi loahpas. SRS 10 hárrái máksojuvvon juolludusat, mat gullet oppalaččat loahpahuuvvon aktivitehtaide, fievrriduvvojit bohtun, vaikke dat addet positiivvalaš bohtosa.

Dat oassi juolludussisaboaduin ja sullasaččain mat geavahuvvojit eahpeávnnašlaš omiid ja bastevaš doallobiergasiid háhkamii mat fievrriduvvojit balánsii, eai fievrriduvvo sisabohtun háhkanáigemuttus, muhto fievrriduvvojit dan rehketoallolinjá balánsii, mii čájeha stáhta eahpeávnnašlaš omiid ja bastevaš doallobiergasiid ruhtadeami.

Dađi mielde go eahpeávnnašlaš omiid ja bastevaš doallobiergasiid geahpádusat fievrriduvvojit gollun, de fievrriduvvo sisabohtun vástideaddji submi stáhta eahpeávnnašlaš omiid ja bastevaš doallobiergasiid ruhtadeamis. Áigodaga sajusteami sisabohtofievrrideapmi boadusfievrriduvvo sisabohtun juolludusain. Dat mielddisbukta ahte gollun fievrriduvvon geahpádusat leat mielde doaimma doaibmagoluin almmá dan haga ahte dat váikkuhit bohtosii.

Sisamáksimat mat disponerejuvvojit olggosmáksimiid váste earáide (doarjjahálddašeamit ja eará fievrredeamit stáhtas) eai fievrriiduvvo bohtun, muhto merkejuvvojit balánsii dan boddii go vuordit olggosmáksima loahpalaš vuostáiváldái.

Golut

Golut mat gusket sirdinvuđot sisaboađuide fievrriiduvvojit gollun seamma áigodagas go gullelaš sisaboahtu.

Golut mat ruhtaduvvojit juolludussisaboađuin ja doarjja- ja sirdin sisaboađuin, fievrriiduvvojit gollun dađistaga go doaimmat čađahuvvojit.

Penšuvdna ja joavkoeallindáhkádus

SRS 25 addosat bargiide bidjá vuodđun álkiduvvon rehketdollui guoski lahkoneami penšuvnnaide. Danne ii leat rehkenastojuvvon vejolaš badjelbáza/vuollebáza penšunortnega geažil nu mo NRS 6 čilge.

Sámediggi máksá penšunmávssu ja bargoaddioasi Stáhta penšunkássii (SPK) bargiid, politihkalaš ráđdeaddiid ja ollesáiggepolitihkkariid várás, Sámedikki juolludus gokčá goluid.

Sámediggi gullá daid doaimmaide mat eai mávsse joavkoeallindáhkádusa SPK:ii. SRS ektui galgá Sámediggi čájehit joavkoeallingoluid doaimmarehketdoalus sihke gollun ja sisaboahtun rehkenastimin.

Láigošiehtadusat

Doaimmahus lea válljen ávkkástallat álkit vuogi SRS 13:s láigošiehtadusaid birra ja klassifisere buot láigošiehtadusaid operašuvnnalaš láigošiehtadussan.

Doarjagat

Juolluduvvon doarjagat fievrriiduvvojit gollun dan jagi go dat leat juolluduvvon debehtaposteremiin gollokontoi ja kreditaposteremiin lágideaddjivealgái. Go doarjja máksojuvvo, de debiterejuvvo lágideaddjivealgekonto ja bänkokoonto krediterejuvvo.

Vuodđorusttegiid klassifiseren ja árvvoštallan

Vuodđorusttegit leat bastevaš ja hui stuorra oamit maid doaimma hálddaša. Bastevaš mearkkaša ahte ávkkástallanáigi lea 3 jagi dahje eanet. Hui stuoris mearkkaša bođuháhkkan (oastin) mas háhkanárvu lea 50 000 ru dahje eanet. Vuodđorusttegit fievrriiduvvojit balánsii háhkanárvun mas leat gessojuvvon eret geahpádusat.

Kánturgálvvut ja dihtorat (PCat, bálvvárat jed.) maid ávkkástallanáigi lea 3 jagi dahje eanet, leat fievrriiduvvon balánsii sierra joavkun.

Vuodđorusttegiin njeidojuvvo árvu duohta árvui vejolaš geavahanrievdama geažil, jus duohta árvu lea uhcit go balánsii fievrriiduvvon árvu.

Ossosiid ja osiid investeren

Go sirddiimet SRS:ii 01.01.2016 de oasuspoasttat árvvus adnojuvvojedje ja girjejuvvojedje Sámedikki oassin iežas kapitála girjemis fitnodagain. Investeremat ossosiin ja osiin unniduvvojit duodalaš árvun jos árvonjiedjan ii vurdojuvvo leat gaskaboddosaš.

Ossosiid ja osiid ođđa háhkamat girjejuvvojit oastingolu balánsii.

Johtoomiid ja oanehisáigge velggiid klassifiseren ja árvvoštallan

Johtoomiide ja oanehisáigge velggiide gullet poasttat maid máksináigemearri lea jahki maŋŋá oastináigemuttu. Eará poasttat leat klassifiserejuvvon vuodđorusttegiin/guhkesáigge vealgin. Johtooamit árvvoštallojuvvojit dan vuolimus árvui háhkangolus ja duohtaárvvus. Oanehisáigge vealgi fievrriduvvo balánsii dainna supmiin mii lei go vealgi áshuvvui.

Gáibádusat

Vealgugasgáibádus ja eará gáibádusat leat fievrriduvvon balánsii dainna árvvuin mii gáibádusas boahtá ovdan maŋŋá go lea gessojuvvon eret submi mii fievrriduvvo vurdojuvvon vealgevahágin. Vealgevahát fievrriduvvo rehketdollui juohke gáibádusa oktagaslaš árvvoštallama vuodul.

Vealgi doarjjahálldašeami oktavuodas ja eará sirdimat

Rehketdoallolinjás, mii guoská doarjjahálldašeapmái ja eará fievrridemiide stáhtas, leat sihke dán jagáš dohkkehuvvon doarjagat mat eai leat máksojuvvon rehketdoallojagi áigge, ja ovddit jagiid dohkkehuvvon doarjagat mat eai leat máksojuvvon rehketdoallojagi áigge.

Rehketdoallolinjás vuostáiváldojuvvon doarjjajuolludusat mat eai leat juhkkjuvvon, leat sisamáksimat maid Sámediggi disponere olggosmáksimiin earáide, mas olggosmáksin loahpalaš vuostáiváldái ii dáhphuva ovdalgo maŋŋel rehketdoallojagi.

Stáhta kapitála

Stáhta kapitálii gullet doaibmakapitála, lidnemat ja stáhta eahpeávnnašlaš omiid ja bistevas doallobiergasiid ruhtadeapmi SRS 1 vuodul. Boađusrehketdoalu ja balánsa bardinplánat. Oassi čájeha mo stáhta ollislaččat ruhtada doaimma.

Lidnen

Nettobušeterejuvvon doaimmaid oktavuodas lea buot balánsapoasttaid netto submi earret eahpeávnnašlaš oamit ja bistevas doallobiergasat, ruhtaduvvon lidnejuvvon juolluduruhtaduvvon doaimmain, doaibmakapitálain dahje dakkár juolludusain, doarjagiiguin ja sirdimiiguin mat eai leat fievrriduvvon sisabohtun.

Mo stáhta ruhtada eahpeávnnašlaš omiid ja bistevas doallobiergasiid

Stáhta eahpeávnnašlaš omiid ja bistevas doallobiergasiid ruhtadeapmi čájeha sisabođu juolludusain ja vástideaddji doaimmain mat leat geavahuvvon immateriála omiid ja bistevas doallobiergasiid skáhppomii. Eahpeávnnašlaš omiid ja bistevas doallobiergasiid árvvus, mii lea fievrriduvvon balánsii, lea danin vuostepoasta rehketdoallolinjás stáhta eahpeávnnašlaš omiid ja bistevas doallobiergasiid ruhtadeamis.

Doarjagat mat eai leat fievrriiduvvon sisabohtun

SRS 10 č. 9 olis nettobušeterejuvvon doaimmat eai galgga fievrriidit juolludemiid mat gusket doaimmaide mat eai leat čađahuvvon ovdal 31.12 rehketdoallojagi. Juolludus ovdanbukto doarjjan mii ii leat fievrriiduvvon bohtun dásádatlogahallamis, C. Stáhta kapitála vuolde.

Reaidaruhtabardin

Reaidaruhtabardin lea ráhkaduvvon dan njuolggá málle vuodul, mii lea heivehuvvon stáhta doaimmaide.

Stáhta rámmaeavttut

Iešdáhkideaddjiprinsihppa

Stáhta doaibmá iešdáhkideaddjin. Danne eai leat vel váldojuvvon mielde daidda poasttaide balánsas dahje boađusrehketdoalus, mat geahččalit čájehit molssaektosaš netto dáhkádusgoluid dahje geatnegasvuodaid.

Stáhta konsearnakontoortnet

Stáhta doaimmaide guoská stáhta konsearnakontoortnet. Konsearnakontoortnet mearkkaša ahte buot beaivválaš máksimat loahpahuvvojit daid loahpparehkenastinkontoid ektui mat leat doaimmas Norgga Bánkkus

Nettobušeterejuvvon doaimmat ožžot ruđaid dađistaga birra jagi bajimuš departemeantta máksinplána vuodul. Doaibma hálldaša sierra loahpparehkenastinkonto Norgga Bánkku konsearnakontoortnegis. Das ii rehkenastojuvvo reantu. Nettobušeterejuvvon doaimmat ožžot iežaset háldui likviditehta jagi loahpas

Juolludusraporteren

Nettobušeteren doaimmat ožžot juolludusaid geavahussii eará vuogi mielde go bruttobušeteren doaimmat ja lea dieđusge maiddá eará raporteren stáhtarehketdollui. Nettobušeteren doaimmain lea álkidahttojuvvon raporteren stáhtarehketdollui, ja juolludusraporterema hábmen speadjalastá dan. Doaimma máksingaskkusteamit galget dahkkojuvvot stáhta konsearnakontuortnega bokte ja Norgga bánkku loahpparehketdoallokonto badjel.

Listemis lea mielde bajit oassi, mii čájeha, maid doaibma lea ožžon geavahussii juolludusreives juohke stáhtakontu (kapihtal/poasta) nammii. Listema gaskkamus oasis oidno mii lea raporterejuvvon likviditehtaraporttas stáhtarehketdollui. Likviditehtaraporttas oidno doaimma sálde ja likviditehtalihkadeamit Norgga Bánkku loahpparehketdoallokontos. Listema vuolimus oasis bohtet ovdan buot finánsalaš eaiggátoasit ja doaimma geatnegasvuodát leat biddjojuvvon mielde stáhta kapitálarehketdollui.

Boađusrehketdoallu

	Nohta	31.12.2020	31.12.2019
Doaibmaboađut			
Juolludusboađut	1	187 305 656	190 948 996
Doarjja- ja sirdimiid boađut	1	4 015 000	9 254 602
Vuovdin- ja láigoboađut	1	2 362 058	4 087 754
<i>Submi doaibmaboađut</i>		<i>193 682 713</i>	<i>204 291 352</i>
Doaibmagolut			
Bálkágolut	2	116 144 503	119 831 451
Geahpádusat eahpeávnnašlaš omiid ja bistevaš doallobergasiid	3,4	6 261 841	7 191 551
Eará doaibmagolut	5	65 091 827	81 806 664
<i>Submi doaibmagolut</i>		<i>187 498 171</i>	<i>208 829 666</i>
Doaibmaboađus		6 184 542	-4 538 314
Finásaboađut ja finánsagolut			
Finásaboađut	6	10 563	12 726
Finásagolut	6	22 474	18 688
<i>Submi finásaboađut ja finánsagolut</i>		<i>-11 911</i>	<i>-5 963</i>
Áigodaga doaimmaid boadus		6 172 631	-4 544 277
Rehkenastimat ja juogadeapmi			
Rehkenastin juolludusrulhtaduvvon doaimmain (nettobušeahhta)	7	6 172 631	-4 544 277
<i>Submi rehkenastimat ja juogadeapmi</i>		<i>6 172 631</i>	<i>-4 544 277</i>
Doarjjahálddašeapmi ja eará sirdimat stáhtas			
Doarjjamáksimat earáide	8	339 200 694	309 827 930
Rehkenastimat stahtákassa doarjjahálddašeapmi	8	-339 200 694	-309 827 930
<i>Submi doarjjahálddašeapmi ja eará sirdimat stáhtas</i>		<i>0</i>	<i>0</i>

Balánsa

	Nohta	31.12.2020	31.12.2019
OPMODAGAT			
A. Rusttetrudat			
I Eahpeávnnašlaš oamit			
Prográmmagáivu ja eará sullaslaš rievttit	3	1 462 642	157 335
<i>Submi eahpeávnnašlaš oamit</i>		<i>1 462 642</i>	<i>157 335</i>
II Bistevaš doallobiergasat			
Viessosajit	4	1 790 000	1 790 000
Visttit ja eará gittaopmodat	4	89 112 869	90 304 621
Gáandin viessodávvirat ja reaidut jna.	4	1 220 608	1 241 091
Fastá viessodávvirat, sierra visti	4	12 129 903	13 872 360
Dihtor bálvvárat, AV-reaidut, mángenmašiidna	4	4 010 759	4 455 048
<i>Submi bistevaš doallobiergasat</i>		<i>108 264 140</i>	<i>111 663 121</i>
III Ruđalaš rusttetrudat			
Ossosiid ja osiid investeremat	9	7 714 415	7 714 415
<i>Submi ruđalaš rusttetrudat</i>		<i>7 714 415</i>	<i>7 714 415</i>
Submi rusttetrudat		117 441 196	119 534 871
B. Johttoamit			
II Gáibádusat			
Oastigáibádusat	10	982 944	923 326
Opptjente, ikke fakturerte inntekter	11	0	284 266
Eará gáibádusat fordringer	12	3 655 969	1 097 276
<i>Submi gáibádusat</i>		<i>4 638 913</i>	<i>2 304 869</i>
III Bánkobijut, reaidoruhta ja sullasaččat			
Bánkobijut	13	198 437 279	177 013 215
<i>Submi bánkobijut, reaidoruhta ja sullasaččat</i>		<i>198 437 279</i>	<i>177 013 215</i>
Submi johttoamit		203 076 191	179 318 084
Submi opmodagat		320 517 388	298 852 955

	Nohta	31.12.2020	31.12.2019
STÁHTA KAPITÁLA JA VEALGI			
C. Stáhta kapitála			
II Rehkenastin			
Rehkenastin juolludusrulhtaduvvon doaimmain	7	14 173 586	6 705 955
<i>Submi rehkenastin</i>		<i>14 173 586</i>	<i>6 705 955</i>
III Mañiduvvon sisaboahtofievrriideapmi juolludusain (nettobušeterejuvvon)			
Stáhta eahpeávnnaš omiid ja bistevaš doallobiergasiid ruhtadeapmi	3,4	109 726 781	111 820 456
Juolludusat mat eai leat sisaboahtofievrriiduvvon	14	9 031 500	4 142 500
<i>Submi mañiduvvon sisaboahtofievrriideapmi juolludusain (nettobušeterejuvvon)</i>		<i>118 758 281</i>	<i>115 962 956</i>
Submi stáhta kapitála		132 931 867	122 668 911
D. Vealgi			
III Oanehisáiggi vealgi			
Lágideaddjivealgi		7 039 374	1 708 420
Velggolaš vearrogessosat		4 691 031	5 098 504
Velggolaš almmolaš divadat		488 572	542 837
Sajuštuvvon luopmoruđat		9 930 161	9 863 861
Ožžon ovdagihtii mávssu	11	200 000	368 500
Doarjagat ja sirdimat mat eai leat fievrriiduvvon (nettobušeterejuvvon)	15	8 421 458	5 624 000
Sajusteapmi geatnegasvuodát - Sajusteapmi Sámediggevistti bajásdoalahus	16	2 461 244	2 461 244
Eará oanehisáiggi vealgi	17	5 496 335	5 534 458
<i>Submi oanehisáiggevealgi</i>		<i>38 728 176</i>	<i>31 201 823</i>
Submi vealgi		38 728 176	31 201 823
Submi doaibmakapitála ja vealgi		171 660 043	153 870 734
IV Vealgi guoskevaš doarjjahálddašeapmái ja eará sirdimiidda			
Vealgi guoskevaš doarjjahálddašeapmái ja eará sirdimiidda stáhtas	8	141 184 927	143 374 103
Vuosttáiváldojuvvon juolludusat doarjagiidda mat eai leat juhkkjuvvon	8	7 672 418	1 608 118
<i>Submi vealgi guoskevaš doarjjahálddašeapmái ja eará sirdimiidda</i>		<i>148 857 345</i>	<i>144 982 221</i>
Submi stáda kapitála ja vealgi		320 517 388	298 852 955

Nohtat jahkerektdollui

Nohta 1 Doaibmaboađut

	31.12.2020	31.12.2019
Juolludusboađut		
Juolludus bajimus departemeanttas	185 023 182	186 395 852
- brutto investereren eahpeávnnašlaš omiide ja bistevaš doallobiergasiidda	-4 168 167	-2 823 722
+ marjduvvon fievrredeamit várrejuvvon investeremii (geahpádus)	6 261 841	7 191 551
+ sisaboahtu penšungoluid ja joavkodáhkádusa gokčamii (ii máksi)	188 800	185 315
Submi juolludusboahtu	187 305 656	190 948 996
Doarjja- ja sirdimiid boahtu		
Doarjja eará stáhtalaš doaimmain	989 000	170 000
Doarjja suohkan ja fylkka etáhtain	0	103 000
Eará doarjagat	3 026 000	8 981 602
Submi doarjja- ja sirdimiid boahtu	4 015 000	9 254 602
Vuovdin- ja láigoboađut		
Didoštallanboađut	2 225 454	2 308 208
Prošeaktaboađut (vuovdinboađut bálvalusain, divatkeahtes)	976	214 000
Deivvolaš boađut	135 628	1 565 546
Submi vuovdin- ja láigoboađut	2 362 058	4 087 754
Submi doaibmaboađut	193 682 713	204 291 352

Nohta 2 Bálkágolut

	31.12.2020	31.12.2019
Báلكkát - barggít	81 245 002	81 936 936
Báلكkát - ollesáige politihkkárat	6 585 041	6 615 416
Luopmoruđat	10 171 462	10 274 983
Eará dieđihangeatnegas buhtadusat	10 132 569	11 251 499
Bargoaddidivat	1 239 281	1 523 363
Penšuvdnagolut*	11 129 551	10 902 605
Buohcanruđat ja eará ruovttoluotta máksimat (-)	-5 163 758	-4 132 685
Eará buvttut	805 357	1 459 335
Submi báلكágolut	116 144 503	119 831 451

* Penšuvnnat fievrriiduvvojit gollun boadusrehtekdoalus rehtekdoallojagi duođalaččat čoggon submi vuodul.

Penšunmáksu jahkái 2020 12 % bargiin ja 9,35 % ollesáigepolitiikkáriin. Penšunmáksu 2019:s lei 12 % bargiin ja 9,05 % ollesáigepolitiikkáriin.

Jahkebarggut: **138,0** **137,7**

Nohta 3 Eahpeávnnaš oamit

	Prográmmagálvu j.s. vuogiatvuodat	Submi
Háhkangollu 01.01.	769 185	769 185
Jagi háhkanvejolašvuohta	1 368 044	1 368 044
<i>Háhkanárvu</i>	2 137 229	2 137 229
Geahpádusaid akkumuleren 01.01	611 850	611 850
Jahkásaš dábálaš geahpádusat	62 737	62 737
Fievrriduvvon árvu balánsii 31.12.2020	1 462 642	1 462 642

Háhkanárvu máksinmearri (eallinahki) 5 ár / lineara

Nohta 4 Bistevaš doallobiergasat

	Viessosadji	Visttit ja eara gittaopmodat ja reaidut jna.	Gándin viessosávvirat	Fastá viessosávvirat, sierra visti	Dihtor bálvvárat, AV-reaidut, mángenmašiidna	Submi
Háhkanárvu 01.01	1 790 000	136 392 697	6 478 731	45 832 605	14 236 650	204 730 683
Jagi háhkanvejolašvuohta	0	0	369 520	585 651	1 844 952	2 800 123
<i>Háhkanárvu</i>	1 790 000	136 392 697	6 848 250	46 418 256	16 081 603	207 530 806
Geahpádusaid akkumuleren 01.01	0	45 005 784	4 982 693	33 042 536	10 036 549	93 067 563
Jahkásaš dábálaš geahpádusat	0	2 274 044	644 949	1 245 816	2 034 295	6 199 104
Fievrriduvvon árvu balánsii 31.12.2020	1 790 000	89 112 869	1 220 608	12 129 903	4 010 759	108 264 140
Háhkanárvu máksinmearri (eallinahki)	Háhkanárvu ii rievdađuvo	1,667 %	10 %	3-5%	6-33%	
Eallináigi	Geažehis eallinahki	60 ár	10 ár	20-30 jagi dekomponerejuvnon	3-10 jagi	

Nohta 5 Eará doaimmagolut

	31.12.2020	31.12.2019
Viessoláigu	12 482 535	11 928 483
ležamet visttiid ja rusttegiid ortnegisdoallan	1 752 992	482 730
Láigolanjaid ortnegisdoallan ja rievdadeapmi	950 253	45 440
Eará golut opmodagaid ja lanjaid doaimmaheapmái	4 298 238	4 039 100
Mašiinnaid, stohpogálvvuid ja sullasaččaid láigoheapmi	4 342 533	3 787 893
Smávit reaidooastimat	1 994 129	1 054 311
Mašiinnaid, reaiduid jna. divvun ja ortnegisdoallan	236 733	207 628
Konsuleantabálvalusaid oastin	11 467 506	8 822 268
Amas doaimmaid oastin	10 697 577	13 373 033
Mátkkit ja borramuš	9 659 976	26 514 540
Táhpa jed.	0	22 504
Eará doaimmagolut	7 209 356	11 528 733
Submi eará doaimmagolut	65 091 827	81 806 663

Lassidieđut operationála láigošiehtadusaid birra

Báhcán áigodat	Makkár oapmi					
	Eahpeávnnašláš oamit	Viessosajit, visttit ja eará gittaopmodat	Mašiinnat ja fievrogaskaoamit	Gándin viessosádvvirat ja reaiddut jna	Infrastruktu roamit	Submi
Áigodat gitta 1 jagi		51 773		18 256		70 029
Áigodat 1-5 jagi		2 916 332				2 916 332
Áigodat badjel 5 jagi		9 164 324				9 164 324
Áigodaga fievrriiduvvon láigomáksin	0	12 132 429	0	18 256	0	12 150 685

Nohta 6 Finánsasisaboađut ja -golut

(1000 kr mielde)

	31.12.2020	31.12.2019
Finánsaboađut		
Reantoboađut	5 315	1 341
Valutagevinst (agio)	5 248	11 385
Submi finánsaboađut	10 563	12 726
Finánsagolut		
Reantogolut	22 473	18 688
Valutatap (disagio)	1	0
Submi finánsagolut	22 474	18 688

Nohta 7 Rehkenastin juolludusrulhtaduvvon doaimmain

	31.12.2020	31.12.2019	Rievdadus
Rehkenastin juolludusrulhtaduvvon doaimmain	6 459 171 [↑]	-1 008 460	-7 467 631
Ruđalaš rusttetruđat	7 714 415	7 714 415	0
Submi rehkenastin juolludusrulhtaduvvon doaimn	14 173 586	6 705 955	-7 467 631

Lidnema jahkásaš divvumat (kongrueansaerohus)

Lidnema rievdadeamit juolludusrulhtaduvvon doaimma balánsas	7 467 631
Liigudeapmi 2019 - SAMOS prošeakta - gaskalduvvon	-260 000
Liigudeapmi 2019 - Sámi mátkeealáhusat - gaskalduvvon	-100 000
Liigudeapmi 2018 - Bargu eastadit givssideami	-935 000
Lidnen juolludusrulhtaduvvon doaimma boadusrehketdoallu	6 172 631

Nohta 8 Doarjjahálddašeapmi ja eará sirdimat stáhtas

	31.12.2020	31.12.2019
Doarjagat gielddaide	79 520 959	80 883 238
Doarjagat fylkkagielddaide	14 371 000	17 698 000
Doarjagat eahpegávppálaš fitnodagaide	173 777 799	169 964 555
Doarjagat állodoaluide	15 406 423	11 505 889
Stipeanda	6 317 667	6 603 000
Doarjagat ideála organisašuvnnaide	44 506 210	36 637 284
Doarjagat stáhtahálddašeapmái	2 998 460	2 523 064
Doarjagat olgoriikii	113 000	112 000
Submi doarjjamáksimat earáide	337 011 518	325 927 030

Juolluduvvon doarjagat mat eai leat máksojuvvon gusket ollu doarjjajovkui (fylkkagielddaide, gielddaide, dálloodoaluide jna.),muhto iešguđet geažil ii sáhte bidjat ovttaskas jovkui.

Vealgi doarjjahálddašeami oktavuodas	31.12.2020	31.12.2019	Erohus
Lágideaddjivealgi ealáhus	21 689 353	13 409 290	-8 280 063
Lágideaddjivealgi kultuvra	14 207 622	11 580 570	-2 627 052
Lágideaddjivealgi oahpahus	72 693 262	85 235 006	12 541 744
Lágideaddjivealgi giella	9 973 150	8 766 900	-1 206 250
Lágideaddjivealgi njuolgga doarjagat	536 250	2 665 350	2 129 100
Lágideaddjivealgi eará doaimmat	14 190 290	14 290 487	100 197
Vealgi eará doarjjaoažžut	7 895 000	7 426 500	-468 500
Submi vealgi doajjahálddašami oktavuodas	141 184 927	143 374 103	2 189 176

Máksojuvvon doarjagat earáide

Doarjagat ja gessojuvvon ruovttoluotta doarjagiid submi	337 011 518
Doarjjavealggi rievdamat	2 189 176
Máksojuvvon doarjagat earáide 2020:s	339 200 694

Juolludusat mat eai leat juogaduvvon

Sajusteapmi riikaantikváras 2019:ii	1 608 118
Juolludus Riikaantikvára	6 000 000
Kulturdepartemeantta juolludus - speallanruđat	1 500 000
Kulturdepartemeantta juolludus - Museat ja lávdedáiddainstitušuvnn	1 600 000
Kulturdepartemeantta juolludus - Dáidda sisaoastinortnet	2 000 000
Juolluduvvon doarjja namuhuvvon poastaide 2020:s	-5 035 700
Submi doarjjajuolludusat mat eai lea juogaduvvon	7 672 418

Stáhta kapitála ja vealggi balánsaráhkadusa čuokkis D lea rievdan 2019 ektui. Lea ráhkaduvvon odđa čuokkis IV *Gjeld vedrørende tilskuddsforvaltning og andre overføringer* 2020:s. Dát lei gávdnamis III Gjeld vuolde 2019:s.

Nohta 9 Ossosiid ja osiid investeren

	Fitnodatkan- tuvra	Vuodđudan- beaivi	Oss- siid lohku	Eaigg át- oassi	Jienaid lohku	Fitnod. jagi boadus	Balánsii fievrriid. EK finodagas 31.12.2017	Balánsii fievrriid. árvu kap. Rehket- doallu	Balánsii fievrriid. árvu doaimb. Rehket- doalus
Beaivvaš Sámi Našunalteahter AS	Kautokeino	01.02.2010	40	40,0 %	40,0 %	-3 454 593	1 852 672	40 000	1 680 000
Senter for Nordlige Folk AS	Kåfjord	20.04.2009	6 540	30,0 %	30,0 %	227 552	17 281 152	1 308 000	4 819 200
Årjelhsaemien Teatere AS	Mo i Rana	09.09.2012	55	55,0 %	55,0 %	297 741	3 815 688	55 000	654 897
Samisk Hus Oslo AS	Oslo	10.12.2013	392	65,8 %	49,0 %	-47 763	-25 792	39 200	145 418
Internasjonalt Samisk Filminstitutt AS	Kautokeino	07.04.2014	90	47,4 %	47,4 %	49 948	293 477	90 000	76 650
Vardobáiki	Evenes	20.03.2015	600	48,3 %	48,3 %	2 285 756	7 321 492	150 000	338 251
Balanseført verdi 31.12.2020									7 714 415

Nohta 10 Oastigáibádusat

	31.12.2020	31.12.2019
Oastigáibádusaid árvu	982 944	923 326
Submi oastigáibádusat	982 944	923 326

Nohta 11 Sisabohtu, mat eai leat berrojuvvon/ožžon ovdagihtii mávssu

	31.12.2020	31.12.2019
Walt Disney – Jikŋon 2 sámegeilveršuvdna	0	191 866
Sámediggi Ruoŋa bealde - Jikŋon 2 sámegeilveršuvdna	0	92 400
Sisaboáduid submi, eai leat berrojuvvon sisaboádu	0	284 266

Romssa ja Finnmárku fylkkamánni - báikediđoštallan	200 000	233 500
Norlánda fylkkamánni - báikediđoštallan	0	135 000
Submi, ožžon ovdagihtii máksima (vealgi)	200 000	368 500

Nohta 12 Eará gáibádusat

	31.12.2020	31.12.2019
Mátkeovdaruhta	0	44 500
Loatna bargiide	0	18 500
Ovddalgihtii máksojuvvon láigu	2 334 629	316 364
Ovddalgihtii máksojuvvon golut	0	266 836
Eará gáibádusat	1 321 340	451 077
Submi eará gáibádusat	3 655 969	1 097 276

Sámediggi lea ovdagihtii máksán viessoláiggu iešguđet láigoheddjiide 2020 juovlamánu. Sivvan eanasoassái eará vealgugasgáibádusaid lassáneapmái lea 279 500 ru vealgugasgáibádus Dutkanráđđái ja badjelaš 900 000 ru vealgugasgáibádus NAV:i.

Nohta 13 Bánkobijut, reaidaruhta ja sullasaččat

	31.12.2020	31.12.2019
Bijut stáhta konsernkontoi	198 437 279	177 013 215
Submi bánkobijut ja reaidoruhta	198 437 279	177 013 215

Nohta 14 Juolludusat mat eai leat fievrriduvvon bohtun

	31.12.2020	31.12.2019	Erohus
Juolludusat fágadepartemeanttain mat eai leat fievrriduvvon bohtun			
Sajusteapmi - váibmogiella	0	455 000	455 000
Sajusteapmi - Kulturealáhusprošeakta	0	200 000	200 000
Sajusteapmi - Sámi mátkeealáhusprošeakta	62 500	587 500	525 000
Sajusteapmi - Guovdageainnu/Álaheaju-ášši duođašanguovddášprošeakta	0	500 000	500 000
Sajusteapmi - Doarjahálddašanvuogádatprošeakta	0	400 000	400 000
Sajusteapmi 2020 - Rámmašiehtadusat oahpponeavvobuvtadeddjiiduin	1 384 000	0	-1 384 000
Sajusteapmi 2020 - Rekrutterenstrategiijat sámi servodahkii - Váibmogiella	600 000	0	-600 000
Sajusteapmi 2020 - Evalueren ja čielggadeapmi Sámedikki organiseremis oahpponeav	500 000	0	-500 000
Sajusteapmi 2020 - Evalueren Sámedikki ohcanvuđut doarjagiin mánáidgárddiide	600 000	0	-600 000
Sajusteapmi 2020 - Odđa dulkon- ja čeahkkinstivrenrusttegat	3 885 000	0	-3 885 000
Submi juolludusat fágadepartemeanttain mat eai leat fievrriduvvon bohtun (vealgi)	7 031 500	2 142 500	-4 889 000
Juolludusat mat eai leat fievrriduvvon bohtun eará departemeanttain			
Máhtodepartemeanta - Váibmogiella	2 000 000	2 000 000	0
Juolludusat mat eai leat fievrriduvvon bohtun eará departemeanttain (vealgi)	2 000 000	2 000 000	0
Submi juolludusat mat eai leat fievrriduvvon	9 031 500	4 142 500	-4 889 000

Stáhta kapitála ja vealggi balánsaráhkadusa čuokkis C ja D leat rievdan 2019 ektui. 2019:s lei dat fievrriduvvon dušše oktan poastan “Juolludusat, doarjagat ja sirdimat mat eai leat fievrriduvvon sisabohtun” čuoggá *D Gjeld* vuolde, romerlohku III. 2020:s lea ráhkadus rievdan ja lea juhkkjuovvon guoktin poastan;

- Juolludusat mat eai leat fievrriduvvon sisabohtun, čuoggá C vuolde Stáhta kapitálas, romerlohku III
- Doarjagat ja sirdimat (nettobušeterejuovvon), čuoggá *D Gjeld* vuolde, romerlohku III

Nohta 15 Doarjagat ja sirdimat mat eai leat fievrriduvvon bohtun

	31.12.2020	31.12.2019	Erohus
Juolludusat ja sirdimat mat eai leat fievrriduvvon bohtun (vealgi)			
Riikaantikvára - BARK	555 000	989 000	434 000
Oahppodirektoráhta – givssideami eastadanbargu	1 000 000	1 935 000	935 000
Riikaantikvára - Kompetansemodell kommunene	500 000	500 000	0
Justiisa- ja gearggusvuodádepartemeanta - veahkaváldi lagaš oktavuodain	1 200 000	1 200 000	0
Riikaantikvára - "fredete bygninger og anlegg i privat eie, kulturmiljø og kulturlandskap"	1 000 000	1 000 000	0
Juolludus Riikaantikváras - "Registering av samiske bygninger - forvaltning 2020"	1 000 000	0	-1 000 000
Juolludus Riikaantikváras - "Kompetansemodell kommune 2020"	500 000	0	-500 000
Juolludus Ruota Sámedikkis - Giellagáldu	2 596 458	0	-2 596 458
Juolludus Riikaantikváras - KULA	70 000	0	-70 000
Juolludusat ja sirdimat mat eai leat fievrriduvvon bohtun (vealgi)	8 421 458	5 624 000	-2 797 458

Geahča kommentára nohta 14 vuolde.

Nohta 16 Sajusteapmi geatnegasvuodát

	31.12.2020	31.12.2019	Erohus
Sajušteapmi sámediggevistti bajásdoallamii	2 461 244	2 461 244	0
Submi sajušteapmi geatnegasvuodát	2 461 244	2 461 244	0

Nohta 17 Oanehisáiggi vealgi

	31.12.2020	31.12.2019
Velggolaš čoggon bálkágolut	3 340 337	3 258 810
Eará oanehisáiggi vealgi	-2 868	69 750
Čoggon golut	2 158 866	2 205 898
Submi eara oanehisáiggi vealgi	5 496 335	5 534 458

Reaidaruhtabardin njuolggga vuogi mielde

31.12.2020	
Reaidaruhtajohtu jodiheami doaimmain	
Sisamáksimat	
juolludusaid sisamáksimat	198 056 482
sisamáksimat doarjagiin ja sirdimiin	5 228 458
sisamáksimat gálvo- ja bálvalusvuovdimiin	2 048 492
eara sisamáksimat	2 124 940
<i>Sisamáksiid submi</i>	207 458 372
Olggosmáksimat	
olggosmáksimat gálvo- ja bálvalusoasitimiid ovddas	-59 456 959
báiká- ja sosiála goluid olggosmáksimat	-76 331 749
vearuid ja almmolaš goluid olggosmáksimat	-30 691 432
eará olggosmáksima	-13 196 825
<i>Olggosmáksiid submi</i>	-179 676 965
Netto reaidaruhtajohtu jodiheami doaimmain	27 781 407
Reaidaruhtajohtu investerendoaimmai	
olggosmáksimat eahpeávnnaš omiid ja bastevaš doallobiergasiid vuovdima oktavu	-4 168 167
Netto reaidaruhtajohtu investerendoaimmain	-4 168 167
Reaidaruhtajohtu sirdimiid oktavuodas	
Máksimat stáhtakássas doarjagii earáide	337 011 518
doarjagiid ja sirdimiid olggosmáksimat earáide	-339 200 694
Netto reaidaruhtajohtu sirdimiid oktavuodas	-2 189 176
Netto rievdadus reaidoruđain ja reaidoruhtaekvivalenteanttain	
Reaidoruđa ja reaidoruhtaekvivalenteanttaid ráđju áigodaga álggus	21 424 064
Reaidoruđa ja reaidoruhtaekvivalenteanttaid ráđju áigodaga loahpas	177 013 215
Netto reaidoruhtaekvivalenteanttaid ráđju áigodaga loahpas	198 437 279
Buohtastahttin	
lidnen juolludusruhtaduvvon doaimma	6 172 631
dábálaš geahpádusat	6 261 841
Biddjojumit manjduvvon sisaboáduide (háhkamat rusttegat)	-4 168 167
rievdadus stáhta finansieremis eahpeávnnaš gaskaomiin ja bastevaš doallobierg	-2 093 674
rievdadus juolludusat mat eai leat fievrriiduvvon bohtun	5 225 214
rievdadus oastigáibádusat	-59 618
rievdadus lágideaddjivealgi	5 330 955
rievdadus doarjagat ja sirdimat mat eai leat fievrriiduvvon bohtun	3 875 124
poastat klassifiserejuvvon investeren- ja finánsadoaimman	4 168 167
poastat klassifiserejuvvon reaidaruhtajohtun čadnon sirdimiida	2 189 176
Divvumat lidnen juolludusruhtaduvvon doaimmas ja ii leat fievrriiduvvon bohtun	1 295 000
rievdadus eara áigeráddjenpoastain	-415 242
Netto reaidaruhtajohtu doaimmain*	27 781 407

Juolludanraporteren

Juolludanraporteremis oidnojit dat rehketdoallogut maid Sámediggi lea raporteren stáhtarehketdollui. Dat biddjojuvvojit daid kapihttaliid ja poasttaid mielde maidda Sámedikkis lea fápmudus hálddašit. Das oidnojit buot ruđalaš opmodagat ja geatnegasvuodát mat Sámediggái leat biddjojuvvon stáhta kapitálarehketdoalus. Kolonnas juolludus oktiibuot oidno maid Sámediggi lea ožžon geavahussii juolludusreivves juohke buohtalas kapihttali/postii.

Juolludusraporterema bidjamis lea mielde bajit oassi mii čájeha mii lea raporterejuvvon stáhtarehketdoalu likviditehtaraporttas. Likviditehtaraporttas oidnojit doaimma sáldo ja likviditehtalihkadusat ruhtačilgehuskontos Norgga Bánkkus.

Rádjoruđat mat leat raporterejuvvon kapitálarehketdollui logahallama vuolit oasis, čájehit buot ruđalaš opmodagaid ja geatnegasvuodaid mat doibmii leat biddjojuvvon stáhta kapitálarehketdoalus.

Juolludusraporterema bardin

Olggosgollokap. Kapihttalnamma	Poasta	Poastateaksta	Čohkkejuvvon juolludus	
325	Kulturdepartemeanta	77	Oastin ođđaáiggi dáidagis	2 000 000
325	Kulturdepartemeanta	78	Sámi museat ja lávdedáiddainstitušuvnnat	1 600 000
560	Sámediggi	50	Sámediggi	518 968 000
1429	Riikaantikvára	71	Goziheapmi ráfáiduwwon visttiin priváhta oamasteami vuol	6 000 000
1429	Riikaantikvára	71	Goziheapmi ráfáiduwwon visttiin priváhta oamasteami vuol	1 000 000
1429	Riikaantikvára	60	Bargu kulturmuítolánainguin suohkaniin	500 000
1429	Riikaantikvára	-	Kulturhistoriske landskap av nasjonale interesse (KULA)	70 000
-	Kulturdepartemeanta	-	Spealloruhta sámi valástallamii 2020	1 500 000
-	Oahpahusdirektoráhta	-	Juolludus buvttadeapmai sámi digitála oahpponeawuin	5 000 000
Submi olggosgollun			536 638 000	

Rádjoruđat rapporterejuvvon likviditehtaraporttas	Nohta	Rehketdoallu 2020
Inngående saldo på oppgjørskonto i Norges Bank	12	177 013 215
Erohusat áigodagas		21 424 064
Sum utgående saldo oppgjørskonto i Norges Bank	12	198 437 279

Rádjoruđat rapporterejuvvon kapitálarehketdollui (31.12)

Konto	Teaksta	Nohta	2020	2019	Erohus
1961	Rádjoruđat konto(in) Norges Bank:as	12	198 437 279	177 013 215	21 424 064
1350	Beaiwaš Sámi Našunálateahter AS	9	40 000	40 000	0
1350	Senter for Nordlige Folk AS				
	Dawi álbmogiid guovddáš OS	9	1 308 000	1 308 000	0
1350	Årjelhsaemien Teatere AS	9	55 000	55 000	0
1350	Samisk Hus Oslo AS*	9	39 200	39 200	0
1350	Internašunála Sámi Filmmainstituhtta AS	9	90 000	90 000	0
1350	Vardobáiki	9	150 000	150 000	0

